בעזה"י

ספר

חידושי אבר"ח

סוגיות מבעמ"ח ח' אבר"ח ש"ס, וח' אבר"ח ש"ע, וח' אבר"ח דרושים, וס' קטן ראשי בשמים, וס' ארבע כנפים, שכבר יצאו לאור בע"ה בהסכמות גאוני זמנינו שליט"א.

ועוד בכתובים ח' אבר"ח תורה, ומקרא קודש, ואותיות מחכימות, וזכרון משיח ועוד ספרים, יזכני יוצר המאורות להוציאם לאורה.

הצעיר **אביש ריינהאלד**
בהרב החריף החסיד
ר' חנוך העניך זללה"ה.

שנת תרפ"ו לפ"ק.

סעאיני—(ס־ווארואהל) קאמ. סאטמאר.
נדפס, בדפוס של הרבני הנגיד
מו"ה יעקב ווידער נ"י.

Jacob Vieder's Buchdruckerei, SEINI.

Cenz.: Rabbi I. KLEIN. Sătmar România

חידושי | אבר"ח

הקדמה ודרוש לפ' נח.

אי' בסנהדרין ק"ח דור המבול לא נתגאו אלא בשביל רוב טובה שהשפיע להם שנ' (איוב כ"א) ביתיהם שלו' מפחד ולא שבט אלק עליהם, ישלחו כצאן עולליהם, וילדיהם ירקדון, ישאו בתף וכנור וישמחו לקול עוגב. יבלו בטוב ימיהם ואמרו לאל סור ממנו (שאין כבודו להשגיח בתחתונים עולם השפל מקום תאוה וזימה ע"כ) דעת דרכיך לא חפצנו מה שדי כי נעבדנו ומה נועיל כי נפגע בו, אמרו כלום צריכין לו אלא טפה של גשמים (שזה האמינו שעל כלל העולם משגיח להוריד גשמים שזה המפתח בידו) יש לנו נהרות ומעיינות שאנו מסתפקין מהם, אמר הקב"ה בטובה שהשפעתי לכם אתם מכעיסין אותי בה אני דן ויהי הגשם וגו' ע"כ. דהנה טעיתם הי' שאמרו שאין כבודו להשגיח בעולם הגשמיי וחומריי מלא תאוות ומסר זה למערכת שמים וכיון שראו שמזלם וטובתם גדול לאין שיעור שוב לא הי' להם פחד מעונש לכן אי' במד"ר כשהי' נח מוכיחם שיבא מבול א"ל לא יבא מבול אלא על ביתא דהאי גברא דאי' במד"ר תאבד דוברי כזב איש דמים ומרמה זה דור המבול שנ' מלאה הארץ חמס אמר נח כאשר עשו כן עשיתי אלא שגמלתני טובה ואמרת בא אל התבה, וק' וכי נח שנ' בו איש צדיק תמים נאמר שעשה כמעשיהם ועוד וכי משא פנים יש לפניו, והענין דאי' במד"ר גזל בש"פ וחמס פחות מש"פ מה עשו כשאחד בא למכור פירות שהי' ב' פירות בפרוטה באו כולם ולקחו כ"א פרי א' שאין בו דין ממון עד שלא נשאר לו כלום, ובענין זה אף משרתי נח נכשלו כיון שאין בו דין ממון וניתן למחול בישראל א"כ לא עדיף גזל עכו"ם מישראל ולקחו מן החמס לבית נח והכלי יקר מפרש ותשחת הארץ לפני אלהי' היינו דיינים שהחמס נעשה לפניהם שהדיינים לא הי' מחייבין להשיב בפחות מש"פ ואף נח הי' נכשל בזה ע"י משרתיו ואף שאין שליחות לעכו"ם מ"מ בפועל ושכיר פסק בנתיבות קפ"ח דמהני שליחות דידו כיד בעה"ב ומ"ש באוה"ח ז"ל הא ב"נ נהרג בפחות מש"פ לא ידעתי שזהו דין שלנו אבל דיינים שלהם ודאי לא דנו דין מיתה אלא השבה וכיון דאין בו ש"פ אין בו דין השבה וגם התובע לדין לא ביקש לחייבם מיתה כיון שכל העיר חטפו וגם אין נהרג רק עפ"י ע"א עכ"פ לכן הם עשו בערמה לעשות חמס בשוק בפרהסי' בדבר שאין בו דין השבה ונח כשנתוודע לו זה לא הי' יודע למי להשיב עכ"פ עשה תשובה והוכיח למשרתיו שלא יעשו עוד כזה ואעפ"כ חשוב שעשה כמעשיהם שנעשה חמס כזה בביתו ולצדיק חשוב לעון מה שנעשה בביתו אף בלא ידיעתו אך ע"י תשובה מצא חן וא"כ שפיר אמרו לא יבא מבול אלא עליך שידעו שיש לו אמונת הבורא ב"ה בשכר ועונש ומאמין שהי"ת ממכון שבתו השגיח אל כל יושבי ארץ וכיון שהוא מאמין בהשגחה ועושה כמעשיהם ודאי עליו יבא המבול ובאמת הי' ראוי לעונש אלא שעשה תשובה ומצא חן עז"א כי נחמתי כי עשיתם דק' הא קי"ל באבות כל שרוח הבריות נחה הימנו רוח המקום נחה הימנו והבריות הי' מבזין אותו וקורין לו בזיא שטיא עז"א אמחה את האדם

כי

כי נחמתי א"כ כל ההולך לאיבוד כאיבוד דמי ואין כאן ברי' ושפיר נח מצא חן, וז"ש את האלקי' התהלך נח ופרש"י באברהם נאמר אשר התהלכתי אברהם ל"צ סעד לתומכו וק' ל"ל האלקי' בתוס' ה' אך דאי' באו"ח סי' ה' כשמזכיר השם יכוון בקריאתו לשם אדני שהוא אדון כל הארץ ובכתיבתו לשם הוי' ב"ה היה הוה ויהי' בבחי' לית מחשבה תפיסה בי' אור א"ס ב"ה ואעפ"כ זה כבודו להשגיח בעולם השפל והוא אדון עולם לכן אין סוף גי' אדון עולם וכשאומר אלקי' יכוון שהוא תקיף ובעל יכולת וז"ש את האלקי' התהלך נח שידע שהוא תקיף ובעל יכולת כולם הן בעולמות עליונים בבחי' הוי' והן בעולם השפל מלך על כל הארץ בבחי' אדני לכן אמר האלקי' בתוס' ה' שמספרו הוי' אדני ולזה רמז לו השי"ת מכ"מ בתבה בארכה ורחבה וקומתה לשילוב הוי' באדני כי יפ"א י' הפ"ד כ' הרי שלשים קומתה ונרמז ב' אותיות ביחד ששם י"ק הוא שם בפני עצמו בלי פירוד אח"כ ופ"נ ש' אורך התבה הפ"י נ' רוחב וז"ש רש"י נח צריך סעד לתמכו שנח האמין בהשגחתו יתברך אבל אברהם הולך בצדקו שכל עבודתו ופעולתו להורות לדורו שד' אדון הארץ כדאי' בריש ברכות עד אברהם לא הי' אדם שקרא להקב"ה אדון עד שבא א"א שנ' אדני אלקי' במה אדע הזכיר שם אדני ושם הוי' ב"ה בנקוד אלקי' לרמוז כנ"ל שהוא תקיף ובעל יכולת הן בשמי שמים עליונים מבחי' א"ס ב"ה שלית מחשבה תפיסא בי' והן בעולם השפל הוא אדון כל הארץ וכמ"ש הרא"ש ברכות מ"א שאלקי אברהם הוא במקום מלך העולם כמ"ש בדרוש לסיום ר"ה. והנה אי' בברכות ל"ה כ' לד' הארץ ומלואה וכ' והארץ נתן לב"א ל"ק כאן קודם ברכה וכאן לאחר ברכה והק' בחפץ ד' מה מקשה הא י"ל שלד' הארץ מ"מ נתנה במתנה לב"א ות' כיון דאנו עבדים לאדון הארץ א"א לקבל מתנה דמה שקנה עבד קנה רבו ואף רבו א"י ליתן לו מתנה כדאי' ביו"ד רס"ז ומשני לאחר ברכה וכלום עבד נותן שלו' לרבו וע"כ כיון שצונו לברך יש לנו דין בנים ושפיר יכול ליתן מתנה [איך שיהי' משמע נתן לב"א קאי לאחר ברכה וישראל וק' הא בגיטין מ"ז אי' והארץ נתן לב"א לעכו"ם לחפור בה בורות ועי' תוס' ע"ז ג'. וי"ל דבאמת לא ניתן רק לישראל וע"י ברכה אך קודם לזה צריך לחרישה וזריעה עד שיהי' אוכל ראוי לברך ע"כ כל מה שנעשה מקודם בקרקע הן ע"י ישראל הן ע"י נכרי הוא הכנה למה שניתן לישראל להנות מהארץ ע"י ברכה ודוק. ולפ"ז ל"ק קו' תוס' בע"ז שם דבאמת לב"א היינו לישראל והא דנתן לב"א אף לנכרים לחפור הוא רק הכנה ובגיטין דמייתי לב"א אף לנכרים מיירי בהכנה. וגוף הגמ' בגיטין צ"ע דמפלפל אי נכרי מותר לחפור אטו ציית לנו וכן הק' בהגה' יעב"ץ ות' דנ"מ אי צריך המוכר להתנות עמו שלא יחפור ורמב"ם לא הביא דין זה אי נכרי מותר לחפור ועי' חינוך של"ט דלרמב"ן לאו דלא תמכר לצמיתות קאי שלא תמכור לעכו"ם כיון שיחזיק לעולם ומשמע דמהני המכירה אך עבר בלאו ולענין הקו' דמתחיל בפסוק לי הארץ ומסיים לד' הארץ עי' מהר"ם שי"ף ופורת יוסף.]

הקדמה ודרוש לפ׳ נח

ובדברי החפץ מפרש במ״ק אות ברכה ועתה ישראל מה ד״א שואל ואר״ז אין ועתה אלא תשובה גם דרשו א״ת מה אלא מאה היינו מאה ברכות וק׳ מה ענין זה לזה אלא ידוע דעכו״ם בבחי׳ עבד ול״מ תשובה אבל ישראל בחי׳ בנים מהני ת׳ דאב יכול למחול עז״א אין ועתה אלא ת׳ וק׳ הא בעבד ל״מ ת׳ אך א״ת מה אלא מאה וכיון שצונו לברך יש לנו דין בנים לכן מהני ת׳ וי״ל ג״כ דבישראל מהני ת׳ לפי שהעבירה היא רק במקרה שנפש ישראל בעצם הוא טוב כמ״ש רמב״ם ז״ל לענין כפי׳ רק ע״י יצה״ר ושאור שבעיסה לא הי׳ בו כח לכבוש החטא אבל אינו ברצון גמור לכן מהני ת׳ משא״כ עכו״ם שעושין תאותם בשמחה ורצון גמור והוא טבע שלהם לכן ל״מ ת׳ ובזה י״ל ק׳ רי״ף בע״י שאו״ה יאמרו שלא קבלו התורה כלום כפית עלינו הר כעל ישראל וא״ל הקב״ה הא ז׳ מצות שקבלתם ג״כ אין אתם מקיימין והק׳ הרי״ף הא עדיין ק׳ כלום כפית ולהנ״ל ניחא דבישראל מהני כפי׳ שנפשו בעצם טוב רק שחומר מתאוה לעבירה וכיון שמכניעין החומר והרצון שוה לקיים מצות התורה משא״כ עכו״ם אין נפשו ורצונו כלל לזה וראי׳ דז׳ מצות שהם שכליות ואינם לעול גדול אעפ״כ לא קיימו לכן ל״מ להם כפי׳, ודור המבול שנפשם חמד לגזל ועריות ואינם רק בחי׳ עבדים וכלום עבד נותן שלום לרבו וגם לא הי׳ ברצונם לברך כלל וא״כ מה פי׳ הארץ נתן לב״א דל״ל לאחר ברכה וגם מתנה ג״כ אא״ל דמה שקנה עבד קנה רבו וע״כ סברו כר״מ (בקידושין כ״ג) דאם ניתן מתנה ע״מ שאין לרבו רשות מהני וסברי הארץ נתן לב״א שסילק כביכול שכינתו מתחתונים ונתן להם העולם במתנה שיתנהגו כרצונם ואין לרבו רשות בה לכן אמרו סור ממנו ע״כ מכ״מ באמת סילק שכינתו מתחתונים כדאי׳ בב״ר י״ט בבריאת אדה״ר עיקר שכינה בתחתונים הי׳ חטא אדה״ר סילק שכינה לרקיע וילן (עי׳ חגיגה י״ב: ועי׳ דרוש ריש כתובות) חטא קין סילק לרקיע שהוא השני, אנוש לשחקים, מבול לזבול, הפלגה למעון, סדום למכון, לכן ירד אש וגפרית ועלה קיטור דבמכון מערה של קיטור ודלתות אש ע״ש, מצרים בימי אברהם לערבות אח״כ בזכות א״א ירד לרקיע ו׳ מכון יצחק מעון יעקב זבול לוי שחקים קהת רקיע עמרם וילן משה בקבלת התורה הוריד השכינה לארץ וז״ש (ירמי׳ כ״ג) האלקי׳ מקרוב אני שאתם חושבין שכבודי רק בשמים ושמי שמים הלא שמים וארץ אני מלא שע״י תוה״ק הוריד מ״ר שכינה לארץ לכן ממכון שבתו השגיח ר״ת משה שע״י תוה״ק שקיבל משה העוסקין בתורה שכינה עמהם ואף במקום נפרץ מלא תאות ה״ו שם מבין אל כל מעשיהם לכן מסיים ירמי׳ האותי לא תראו הלא שמים וארץ אני מלא עד לעתיד ב״ב שלא יהי׳ עסק כל העולם רק לדעת את השם כמ״ש הרמב״ם בסופו ומלאה הארץ דעה את ד׳ כמים לים מכסים בב״א.

פסחים י"ד.

מתני' שסורפין תרומה טמאה עם טהורה בפסח, פרש"י כיון דאסורה מדאו' אף הטהורה, ולי"ע דהא בדף ט"ו : א' בגמ' מחלוקת בשם אבל בשבע דהוי דאו' ד"ה סורפין אומר לפי דעת הכ"מ פ"ב דתרומות דהסה"ד פסול הגוף הוי ניחא דבאמת ק' מה מקשה לקמן הכא טהור וטמא ומשני בולדי טומאה ומדבריהם דאכתי ק' דל"ד דהתם לא יטמאו רק מדר' דהא לא הכשיר דפ"י ולל"ה הוכיחו דהכא מיירי בק"ק ומדקתני כהנים דאי בקדשים קלים הבשר לבעלים והול"ל לא נמנעו ישראל וידוע מ"ש הקה"ח סי' ת' דבק"ק ל"ש הכשר דאין כאן דעת בעלים רק בזבחי שלמים דקדשים קלים ממון בעלים וא"כ לא יטמאו אלא מדר' משא"כ בתרומה דמטמא עכשיו מדאו' אך י"ל דבאמת ק' מה מקשה הכא טהור וטמא הא הכא ג"כ פסול מה"ת למה דפסק הרמב"ם פסה"ג הוי דאף בשם אסור מה"ת שכיון שזרקו לאם הסיח דעתו כמ"ש תוס' לקמן ל"ד. ד"ה פסול וא"כ ל"ל דק' גמ' הוא לר"י דס"ל שם פסול טומאה הוי ור"י ס"ל בזבחים ל"ד היצת הקודש מה"ת ולדידי' שפיר משני ולדי טומאה מדבריהם לכן שפיר אר"י מחלוקת בשם אבל רש"י פי' למה דקי"ל פה"ג שפיר אמר דאסורו מה"ת כיון שזרקו לאם אף בשם נפסל בהסה"ד דהוי פה"ג, ובזה מתורץ ק' תוס' ד"ה עם בשר, אפי' בראשון ושני מני דבאמת ק' אמאי ל"ל בולד ולד הא הוי מוקיף למה דמוקס ולד דבריהם דמעיקרא הוי דר' ועכשיו מה"ת ועיי' תוס' ט"ו : ד"ה ולד טומאה דר', ולהנ"ל ניחא דלדידן דקי"ל היצת הק' דר' אין כאן תוספת טומאה דעתה ג"כ לא יטמא רק מדר' דלא משכחת הכשר בק"ק כנ"ל לפ"ז מתורץ ק' תוס' דע"כ צריך למנקט באב הטומאה דלמה דמוקי דאיכא משקה בהדי בשר ל"ל לאוקמי בולד ולד והוספה הוי דהי' טמא דר' ועתה מה"ת דבשר שנטמא באב יוכל להיות דמיירי בקדש' קלים דמיניהם של כהנים קאי אבשר שנטמא בולד טומאה דהוי ק"ק וכיון דאיכא משקין בא הכשר וטומאה כא' ובזה ל"ב ניחא לי' כדאי' בשבת י"ז גבי כלי טמא חושב משקה ע' רש"י שם דכיון דהכשר וטומאה באים כא' ל"ב ניחא לי', ודוק' שמעתי מהגאון מריגליוו ז"ל.

פסחים ל"ב.

גמ' חונן בר דונים הוא, הק' הפ"י כיונא דמיירי בלא בא ליד כהן וא"כ לא זהו החונן שמוזהרין עליו כר"י לקמן מ"ו ומותר להשהותו לאה"פ ושפיר הוי בר דונים והי"ב לשלם לכהן אך דהנה תוס' בכתובות ל' :

הק'

הק' למה דמוקי כרנב"ה כיון ונדאגבה קי"א והנה הרמב"ם פסק הקונה חמץ בפסח לוקה ולפ"ז מתרץ הפלאה קו' התוס' דל"ל ונדאגבה קי"א וחייב בתשלומין דהא על הקנין חייב מלקות ופוטר מתשלומין ע"ש ולפי"ז מיושב קו' הפ"י דהא מותר להשהותו דהוי של גבוה ליתא דמדקי"א הוי שלו ואסור להשהותו ואינו בר דמים ובזה מיושב ק' הצל"ח לשי' התוס'. לעיל כ"ט. ד"ה ר"כ כיון דפטור מקרן פטור מחומש ואשם א"כ בכריתות י"ג. דמוכיח בפיו חייב אשם ומעילות וק' כיון דפטור מתשלומין פטור ג"כ מקרבן (עי' בע"ה ראשי בשמים י"א: ק' ז',) ולהנ"ל י"ל דחייב בתשלומין ונדאגבה קי"א וא"כ ממילא חייב בקרבן.

שם סבר כרנב"ה, הק' הצל"ח, מי הכריח לאוקמי דלא כהלכתא הא י"ל דפטור מכח מלקות דתרומה או דחמץ ואין לוקה ומשלם כר"י בכתובות ל"ב: וכמ"ש הרמב"ם פ"ו דתרומות וכן הרמב"ם פי' המשניות הביא דפטור מטעם מלקות ונ"ל דהנה התוס' הק' בכתובות ל': כיון ונדאגבה קי"א ולמה לא מוקי כאן בתחוב אומר לפומ"ש בהפלאה שם על תוס' ד"ה ולאביי דלשי' הראב"ד אם ההקדש תחת ידו ה"ה כגזבר ולא מעל אע"ג דנתכוון לגזול עד שיוליאו מתחת ידו א"כ מה מקשה הש"ס דיכול להיות בתרומה שהופרש ולא נתן עדיין ביד כהן ולא שייך ונדאגבה קי"א ות' הפלאה דא"ל דלא בא ליד כהן א"כ הוי ממון שאין לו תובעים וא"א רק לנאת י"ש ובזה לא מופטר מטעם קלב"מ וכדק"ל לרבא בב"מ ל"א. ע"ש, אומר כלפע"ד דהא דרבא היינו למה דק"ל אליבא דהלכתא דמיתה או כרת בי"ש אינו פוטר רק מיתה או מלקות בידי אדם וא"כ היכי דתשלומין הם רק בי"ש אין הב"ד מחייב ב' רשעיות שפיר חייב אף בממוס מלקות אבל לר"כ דכרת בי"ש נמי פוטר א"כ הך דא"א מחייבו ב' רשעיות קאי על עונש דבי"ש א"כ אף בממון שחייב לנאת י"ש נמי מיתה בי"ש פוטר ש"מ כן בצל"ח ד"ה רנב"ה הוא ובאמת בכתובות שם בלא בא ליד כהן נמי פטור מתשלומין רק דניחא לש"ס טפי לאוקמי בתחב לו חבירו אבל הכא א"א לאוקמי בתחב דאז אין חייב רק על הנאת מעיו ולא על הגבה וקי"ל ביו"ד סי' קי"ט ס"ק כ"ז ובח"מ בסמ"ע סי' רל"ד סק"ד דבאיסור דאו' אינו משלם הנאת מעיו דאדם קץ במאכל איסור ול"ה הנאה רק דבכתובות במזיד איירי וחשוב אללו הנאה אבל בפסחים מיירי אף בשוגג וגם במזיד היכי מיירי רק על איסור תרומה ולא על איסור חמץ כמ"ש רש"י וא"כ יכול לומר דהאיסור חמץ לא ניחא לי' לאכול ואין לו הנאת מעיו ואינו חייב כמ"ש בהפלאה שם וע"כ מיירי הכא בלא בא ליד כהן דגם בלא בא ליד כהן חייב קרן וחומש כדאי' פ"ו דתרומות לענין זרה ונעשית כהנת ע"ש וא"כ ל"ש להקשות ונדאגבה קי"א וא"כ א"א לשלם רק בבא לנאת י"ש ול"ש לומר קלב"מ כקו' ההפלאה לכן ל"מ לאוקמי כר"י ממוס מלקות דאז ל"ש קלב"מ אבל לרנב"ה דמיתה בי"ש פוטר ג"כ שפיר יכולין לפטרו מתשלומין בי"ש אבל הרמב"ם מוקי אליבא דהלכתא דמלקות פוטר ולא מיתה ומיירי במזיד ותחב לו חבירו ובבא

ליד

ליד כהן וחייב בתשלומין בידי אדם שפיר נפטר ע״י המלקות ודוק.

דף ל״ה. גמ׳ ה״מ ר״ש, הק׳ על הרמב״ם דפסק א״י בטבל והא איהו פסק אחע״א ע״י כולל כמלא דמחן חל על טבל והוי שפיר בכל תאכל מחן ואמאי א״י ידי מלה, אך התוס׳ ר״פ לולב הגזול ד״ה משום הק׳ הא בלא״ה פסול משום מהב״ע ות׳ השאג״א סי׳ ל״ו דלא הוי מהב״ע דאמרי׳ ע״ד ואי׳ דטבל במיתה וא׳ ר״פ יבמות דאין ע״ד ל״ת שיש בה כרת ומיתה בי״ש דמי לכרת י״ל דהטעם הוא היכא דעובר הלאו כדי לקיים העשה חשיב כשוגג דאין כוונתו לבטל הל״ת רק לקיים העשה ובשוגג אין כאן איסור לאו דאין מתכוון לעבור הלאו אבל בכרת דבשוגג ג״כ יש חיוב חטאת אינו דוחה אבל במיתה בי״ש דבשוגג פטור שפיר דוחה ואי דלא הוי לכם י״ל כמ״ש תוס׳ ל״ח. ד״ה אתיא מנכם אכתי אין יוצא דא״ר לז׳ דבשלמא לילה ראשונה אמרי׳ ע״ד אבל בשאר ימים אסור משום טבל ואי׳ לקמן ל״ח: ומלה דא״ר לז׳ פסול אך י״ל דהכא איירי דר״ש דאמר לעיל כ״ח: כל שאינו בקום אכול ומלה אינו בב״ת מחן והק׳ שם הפ״י הא בכל הז׳ ימים אינו בקום אכול ומלה דדוקא לילה ראשונה חובה ות׳ דר״ש ס״ל דכל ז׳ ימים מלוה ול״ל דרשה דר״ש לקמן ק״ך רק דרשה דמנחות ס״ו. ולא ק״ל כשי׳ תוס׳ שם ד״ה כתוב דתרתי ש״מ ע״ש, ועי׳ א״ע פ׳ בא פסוק ט״ו ופסוק כ׳ דהחיוב מלות כל ז׳ והתי׳ שם כ׳ דרשה דמנחות וא״כ שפיר אמרי׳ ע״ד בכל ז׳ ימים והוי ראוי׳ לז׳ ומש״כ הרמב״ם דפסק כר׳ ששת דבשבעה רשות וא״כ א״ר לז׳ וא״י אף בלילה ראשונה דל״ש ע״ד והוי מהב״ע ומש״ה אינו יוצא, עוד בענין זה עי׳ חת״ס או״ח סי׳ קל״ז בשם הפלאה, עוד חת״ס על פסקי׳ ר״י לשי׳ דק״ל ב״כ ומלמדין.

עי״ל דברי הרמב״ם הנ״ל דלמאי הק׳ תוס׳ בר״פ לולב הגזול דהוי מהב״ע ות׳ השאג״א סי׳ ל״ו דאמרי׳ ע״ד בכ״ל אך התוס׳ הק׳ בפסחים ל״ה דלא הוי מלתכם ד״ש בטבל חלק כהן ות׳ דמיירי בכהן או בישראל ואכל יותר מזית דנשאר עכ״פ זית שלו וע״ז שוב ק׳ הא אפשר לקיים שניהם ע״י הפרשה הן בכהן והן בישראל והפרשה הוא רק איסור דרבנן וי״ל דמיירי בטבל טומא ובכהן ואם יפריש ויקרא עליו שם תרומה יהי׳ צריך שריפה (שבת כ״ה) והוי כמ״ש והקור מכזית וא״כ א״א לקיים שניהם ע״י הפרשה ושפיר אמרי׳ ע״ד וצריך קרא לר״ש דאינו בב״ת מחן דאאחע״א אבל הרמב״ם מיירי בסתם טבל שאינו טומא וא״כ אפשר לקיים שניהם ע״י הפרשה וכשאוכל טבל הוי מהב״ע לכן אין יוצא, ועי׳ בעה״ח ראשי בשמים י״ח: עוד תירוץ על הרמב״ם ז״ל.

עי״ל אמאי א״י במלה של טבל הא ק״ל אחע״א ושפיר הוי בב״ת מחן דהנה תוס׳ ר״פ לולב הגזול הק׳ הא הוי מהב״ע ות׳ השאג״א דאמרי׳ ע״ד אך בתוס׳ פסחים ל״ה הק׳ דלא הוי מלתכם ד״ש לכהן חלק בו ות׳ או דמיירי בכהן או דאכל יותר מזית דנשאר עכ״פ זית שלו וע״ז שוב ק׳ הא אפשר לקיים שניהם. ע״י הפרשה הן בכהן והן בישראל.

אך

אך תוס' לקמן פ"ה. ד"ה כשהוא כו' דבגוורת ל"ח אפשר לקיים שניהם דאסור משום הפקר קדשים וכו' ומלא הרועים דכשמע ומכאן דאף באיסור דרבנן חשיב א"א לקיים שניהם רק לריך שיהי' היתר גמור דמחולין י"א משמע דגוורתא אינו אסור ומדאו' וא"כ גם הכא חשיב א"א לקיים שניהם. ע"י הפרשה דאסור ביו"ט להפריש דאין מגביהין תו"מ ביו"ט ומדר' אך י"ל ק' תוס' לקמן בענין אחר דל"ח אפשר לקיים ע"י גוורתא דלריך להיכי דהוי פסח בשבת דאסור ע"י גוורתא וה"א ע"ד ולפ"ז עדיין לא כשמע דין זה דבאיסור דר' נמי חשיב לא אפשר אך לרבי דק"ל שם דמבעוד יום מותר לשבור עלם עדיין ק' הא אפשר לשבור ביום והוי אפשר לקיים שניהם ואי דכ"מ בלילה דכבר עבר הזמן ולא שבור א"כ הוי העשה ע"י פשיעה ואין דוחה ואי דא"א לשבור מבעוד יום משום גזירה אטו חשיכה כדלקמן פ"ד : ליתא דגזירה ל"ש רק אליבא דאמת דגלי קרא בפ"ש דבקדשים ל"א ע"ד ולכן אין שוברין גם ביום אסרו חכמים אטו לילה אבל א"א דבלילה הוי אפשר ע"י גוורתא דאיסור דר' חשיב אפשר כיון דמוטל עתה עליו העשה רק דלריך קרא להיכי דחל בשבת הוי א"א ליתא דהא אפשר ומבעו"י ע"י שבירה דבודאי בכה"ג ל"ש גזירה דגם בלילה ה"א ע"ד רק משום דאפשר לקיים בלא דחי' א"כ היכי דא"א לקיים בלילה מקיים ביום ע"י שבירה ומניח המוח ללילה וע"ז ל"ש גזירה דהא מלותו בכך וא"כ אין כאן איסור ביום והוי אפשר אף שלא בשעת קיום המלוה ומש"כ לרמב"ם דא"א לשבור מבעו"י וע"י גוורתא הוי איסור שלא בשעת קיום המלוה חשיב לא אפשר אבל בשעת קיום המלוה חשיב אפשר ודוק, והנה לפי דברי מלא הרועים הקרא אתי לענין גזירה דר' דעי"ז חשיב לא אפשר ומלינו כה"ג בשירי קרבן על ירושלמי סוף עירובין דגזירה דשבות דהזאה הוי מקיי' ע"ש שכ"כ בשם סמ"ג ומזה ילפינן לכל שבותים ע"ש.

וי"ל דקרא לריך להיכי דהוי ע"פ בשבת דל"ש שבירה ומבעו"י דהא הללי' הי' משחשיכה רק דלפ"ז עדיין ק' קו' תוס' הא אפשר בגוורתא ול"ל דמיירי בשבת א"כ אפשר ומבעו"י ול"ל ע"כ כתירוץ תוס' דבדר' חשיב לא אפשר והנה בס' שי למורא בסוף בכורות כ' דר"ש ס"ל כרבי דמותר לשבור ומבעו"י וא"כ כשמע דבאיסור דר' חשיב לא אפשר ושפיר אמרי' בטבל ע"ד אבל הרמב"ם פ' דמבעו"י אסור לשבור ול"ק דאפשר ומבעו"י וא"כ ל"ק קו' תוס' דאפשר בגוורתא דמיירי בשבת ואי דאפשר בגוורתא ומבעו"י הא עכ"פ לא עשה כן ואי דהוי עשה דפשיעה פשיטא דל"ח עשה דפשיעה כיון דאסור לעשות גוורתא שלא להפקיד קדשים וכיון דמבעו"י לא הוי בעידנא ודאי ל"ח פשיעה אם לא עבר אדרבנן וא"כ שפיר אמרי' דגם באיסור דר' חשיב אפשר לקיים שניהם בעידנא דמקיים העשה ומוטב שיעבור בדר' וא"כ הפרשה חשיב אפשר ול"א ע"ד ופסול משום מהב"ע ודוק.

שם

שם גמ' מי שאכלו משום ב"ת חמץ, יש מקשין איך אמרינן דנשים חייבין במצה מכח כל שישנו בב"ת חמץ הא צריך לדרשה כל שאכלו משום ב"ת חמץ ואיך סותרין הכלל דנשים פטורות ממ"ע שהז"ג עי' שעה"מ הל' חו"מ פ"י ה"א ונראה דע"כ מדרשה זו דר"ש כשמע דנשים חייבין במצה דבאמת ק' אמאי לא חל חמץ על טבל הא הוי מוסיף לענין בל יראה עי' צל"ח וצ"ל כמ"ש הלח"מ פ"ט מהל' מא"ס ה"ב וה"ו דא"ה לא"ה מוסיף כיון דאין לוקין על הנאה א"כ ב"י אין בו מלקות דאין בו מעשה רק הרמב"ם פסק פ"א מהל' חו"מ ה"ג דיש מ' בקנה חמץ אך ק' דהא הוי לאו הניתק לעשה וצ"ל דלאו כולל יותר מעשה דבנשים ליכא עשה דתשביתו כמ"ש בשאג"א סי' פ"ב אך בתוס' מגלה ד' הק' צ"ל לחייב נשים משום כל שישנו כיון מכח שאף הן הי' באותו נס ותרצו דק"ד ליליף ע"ו מחג הסכות אבל השתא דגלי קרא דחייבין במצה משום כל שישנו ולא ילפינן מסכות ממילא חייבין גם בעשה דתשביתו מכח שאף הם הי' באותו נס וא"כ שפיר הוי להכל"ע דאין הלאו כולל יותר ואין לוקין אב"י ולא הוי מוסיף וא"ח על טבל וכיון דגלי קרא לר"ש דא"ח על טבל ע"כ נשים חייבין במצה ועשה דתשביתו ודוק.

דף מ"ה, תיתי מחטאת ונזיר וצ"ל יקדש, הק' בשעה"מ פ"ג מהל' נדרים איך יכול לומר דיקדש מיותר הא צריך שיהי' עשה ול"ת כמ"ש ר"א גופי' בזבחים ל"ז, אך י"ל דדרשה דזבחים הוא מסברא וסתם ספרא ר"י (שבת קל"ז.) ור"י ס"ל ב"כ הבאין כא' מלמדין (קידושין ל"ה.) וק' קו' תוס' ביבמות ה'. ד"ה שכן דכיליף מנזיר וממילא דדוחה ל"ת ועשה וצ"ל דיליף מנדרים כדעת החינוך דנדר חל על דבר מצוה דאין עשה דמצוה דוחה עשה ול"ת דנדר וק' איך יליף מנדרים דהוי עשה דפסיעה וע"כ דלא ס"ל הך סברא דפסיעה לכן פריך בזבחים כיון ע"ד אף דהוי ע"י פסיעה וצ"ל כסברת תוס' עירובין ק'. ומש"כ בפסחים דקאי לר"ע דס"ל ב"כ אין מלמדין ושפיר ל"ד עשה ול"ת וא"ל ללמוד מנדרים ואמרי' מסברא דעשה דפסיעה א"ד ל"ת וא"צ יקדש לעשה דל"ת גרידא ג"כ ל"ד בפסיעה שפיר אמר דיקדש מיותר דיכול ליליף מנזיר ומדכ' יקדש אתי לב"כ ואין מלמדין דלעשה א"צ קרא.

דף מ"ו: הואיל וא"ב אתשל ממוכי' הוא ועובר בב"י, הק' בשעה"מ פ"ג מהל' יו"ט ה"ח אמאי אמרי' הואיל וא"ב אתשל הא אין נשאלין ביו"ט ות' דאין נשאלין מדר' אבל מדאו' שפיר נשאלין ומש"ה עובר בב"י והק' תלמודי הא תכף אח"כ מביא שם השעה"מ קו' בשם הפר"ח דמנה אסור לקרא שם שמא תחמץ הא יכול לבטל קודם שנתחמץ ות' כיון דמדר' צריכה ביעור לא עבדינן תקנתא במידי דאסור מדר' ע"ש וא"כ שוב ק' הא מדר' אין נשאלין וליכא רק חשש שאלה מדאו' ומדאו' יכול לבטל ואינו עובר וא"כ לא נשאר איסור דע"י בטול אזיל לי' א"ד ולא נשאר רק איסור דר' ועל איסור דר' שייך לומר אין נשאלין מדר' והוא לכאורה ק' אלימתא, ולפע"ד דבאמת ק' על הפר"ח

שכ'

שכ' שחייב לבער מדר' וא"כ ע"כ צ"ל סברא דרבא לעיל ו'. דבהקדש א"א לעשות מחילה משום דבדיל מיני' או דס"ל לחלק בין הקדש לחלה ובח"י סי' תנ"ז סק"י מבואר דגם בחלה אמרי' מיבדל בדיל וא"כ ר"י דאמר שאין מוזהרין על חלה בב"י עדיין לא תיקן בזה כלום דאף לר"א ליכא רק חשש דר' וע"כ ר"י ס"ל דבחלה ליכא גם חשש דר' דדומי להקדש וא"כ העיקר חסר מן הספר דהול"ל לא זהו אמן שחייבו חכמים לבער דבחלה בדילין מיני' והוא ק' נפלאה אמנם נ"ל לחדש דהא דאמרי' דבהקדש בדיל מיני' וא"ל לבער היינו דוקא אי מכח ההקדש ליכא ב"י דאו' דשל גבוה אתה רואה גם תקנתא דר' ליכא כאן משום דבדיל מיני' אבל היכא דאיסור ב"י לא אזיל מיני' גם תקנתא דרבנן לא זז ממקומו ולפ"ז נאמר דין חדש דהא דאמרי' דבהקדש בדיל היינו דוקא למ"ד אין נשאלין על הקדש או למ"ד ל"א הואיל או באתי ליד גזבר אבל היכי דמהני שאלה ואמרי' הואיל ועובר מדאו' בב"י ממילא חייב לבער אף בביטול ולפ"ז ניחא מתני' דרא"ש אף בביטול חייב לבער כיון דיש איסור ב"י מדאו' כיון שיכול לשאול ורי"ש ל"א הואיל וליכא איסור דאו' בחלה וממילא א"א לבער דבדיל מיני' ולפ"ז ניחא ק' ראשונה דהא ליכא אלא איסור דר' ומדר' אין נשאלין ליתא דלענין דר' אין מ"מ בשאלה דאף היכא שנתבטל או ממון של נכרי דודאי אינו שלו מ"מ חייב לבער ובשל נכרי לעשות מחילה או להוציאו מביתו שמא יבא לאכלו וא"כ מה מהני כאן שאינו שלו כיון דא"י לשאול מדר' מ"מ חל עליו חובת ביעור כיון דמדאו' איכא איסור דב"י ואף דבביטול ליכא ב"י דאו' מ"מ ביעור דר' יש כיון דהאיסור דאו' לא אזיל לי' מכח ההקדש רק מכח הביטול ודוק וא"כ בע"כ צ"ל לר"י כיון דאינו שלו מכח שהוא חלה ואינו עובר מדאו' דל"ל הואיל וממילא א"א לבער דבדיל מיני' וא"כ עיקר מלתא תליא אם יש לו שאלה מדאו' וה"ה שלו איכא ג"כ תקנתא דביעור ואם אין לו שאלה מדאו' ואינו עובר מכח שהוא חלה ליכא ג"כ ביעור דר' וזה עמוק ויש ג"כ לומר בפשיטות דאי יש שאלה ל"א דבדיל מיני' דהא יש לו היתר וחייב לבער. ואי אין לו שאלה אין לו היתר ובדיל וא"כ לר"א כיון דמדאו' יש לו שאלה ל"ש לומר דבדיל כיון דיש לו היתר מדאו' ול"ד להקדש דבדיל מיני' דלית לי' תקנתא באופן הנ"ל דל"מ שאלה אבל היכי דיש לו היתר מדאו' ל"ש לומר בדיל כיון דיש היתר לאיסורו.

ולכאורה יש ליישב בזה ק' הצל"ח על מג"א סי' תק"ו שמביא ראי' ממתני' שע"י איסור דרבוע עלה שלא להפריש חלה כדי שלא תחמוץ חשיב א"א למפלגה ול"ד לעיסה חלי' של נכרי שאסור לאפותה משום דאפשר למפלגה וא"כ ה"ה אם א"א לו להפריש חלה מכח דאין מפרישין חלה ביו"ט בעיסה שנילושה בעיו"ט חשיב א"א למפלגה ומותר לאפותה ע"כ וקו' הצל"ח הא במתני' איכא איסור דאו' שלא תחמיץ לכן חשיב א"א למפלג משא"כ התם דאין מפרישין חלה ביו"ט הוא רק מדר' חשיב אפשר למפלגה ע"ש ולהנ"ל א"ש דהא אפשר לבטלה וליכא אלא איסור דר'

דר׳ ולפ״ה ומותר לאפות אומנם יש להוכיח דבאמת אם ביטל אסור לאפות והכא בלא ביטל איירי ול״ש לומר דאפשר לו לבטל דיאמר שאין רצוני לבטל וא״כ אם יפריש חלה יבא לידי איסור חמץ דאורייתא לכן ומותר לאפות ודוק, אומנם דברי המג״א יתכן ומדברי רש״י ז״ל סוף הסוגיא דל״א הואיל וא״ב מיתשל רק הואיל דכל חדא חזי׳ לי׳ ולכ״ע מותר להפריש דהוי חמץ של גבוה רק דלר״א מותר ג״כ לאפות ולר״י אסור לאפות ומותר להפריש ע״ש בפ״י וא״כ ק׳ למה לר״א מותר לאפות הא אפשר להפריש ול״ל דק״ל המג״א עכ״פ אסור לפרוש ומשום דיתחמץ ול״ל קברא דבדיל או שק״ל לחלק בין הקדש לחלה דאיסור הקדש חמור יותר ובדיל משא״כ בחלה וא״כ ליכא אלא איסור דר׳ ולפ״ה חשיב א״א לחלק ודברי המג״א נכונים ודוק.

דף פ״ח. גמ׳ כאן כמ״ר כאן כמ״א ופרש״י דלמשנה אחרונה יאכל משל עצמו הואיל ובידינו לשחררו ה״ה כבן חורין ורמב״ם פסק כמ״א וכאן כ׳ דלא יאכל משל עצמו והוא תמוה ועי׳ מ״ל שהביא בשם בנו של רבינו שהוא פי׳ דלמ״ר יאכל משום תקנתא דרבנן ולמ״א ל״י דלא תקנו כיון דעומד לשחרר והק׳ המ״ל דא״ך תקנו רבנן משום קפק לעייל חולין בעזרה ובמ״ל שם כ׳ קדשים בחוץ ובודאי ר״ל תב״ע.

ונ״ל דיכול להביא ק״פ עם אחר בשותפות ולהתנות כמ״ש במ״ל שם לענין חגיגה וא׳ קשיא דלמה פטור ומגלה פסח יאכל שלא ממנו כדאי׳ לקמן פ״ח: י״ל דבנדרים ל״ו הק׳ תוס׳ הא קטן פטור והוי שלא ממנו ותרצו כיון דקטן לאו בר חיובא הוא מותר לאכול אפי׳ שלא ממנו וה״נ ממ״נ אי חייב ה״ה בשותפות עם חבירו ואם פטור מותר לאכול שלא ממנו אבל ק׳ דהנה רש״י ביבמות ל״ט ד״ה ואין פי׳ דאפי׳ היכא דאיתו לי׳ עביד משום קפיקא לא משוה שליח וא״כ הכא העבד בעצמו לא מצי לשחוט פסחו ומספק ואיך מצי למשוה שליח ובשיטה כ׳ הרשב״א השליח דידן מינהו עי׳ בע״ה ח׳ אבר״ח קידושין מ״א: ונראה דיכול הוא עצמו להביא ק״פ דהנה בפסחים פ״ע. פריך ומיתי ה׳ פסחים ויתנו דאם אינו חייב יהי׳ שלמים ומשני דלא שוה במתנות והק׳ בגמ׳ הא מתנות אין מעכב ומשני עכ״פ לכתחלה אסור והק׳ בתוס׳ ד״ה ה״מ אטו משום איסור לכתחלה ידחה ספק כרת ות׳ ממ״נ שיעבור הך על ק׳ כרת ורבים יעשו כהוגן והכא יכול להתנות דאם הוא פטור יהי׳ שלמים וליכא אלא הך לכתחלה ועי׳ ח׳ רע״א שהקשה על רש״י לקמן צ״א. ד״ה ל״ש ולענין חזה ושוק יכול ליתן לכהן קטן כמ״ש תוס׳ ד״ה הא׳ אך ז״א דלמה יעבור על לכתחלה הא יכול להביא עם אחר וליכא איסור כלל אבל אי אמרי׳ דא״י להביא עם אחר ממילא יכול להביא בעצמו וא״כ ל״ש כל מלתא ודוק היטב, (שמעתי מהגאון מרימליו ז״ל.)

ביצה דף ד׳. גמ׳ דבר שיל״מ אפי׳ בדרבנן ל״ב. הק׳ המרדכי [עי׳ ח׳ אנשי שם] ומנחות ק״ח: דאמר ר״פ ור״ת אכלו חדש באורתא דשיתסר נגהי שבסר קברו חדש בח״ל דרבנן ולספיקא לא חיישינן והא

חדש

חדש יל״ע יתי׳ דהתם ב׳ קבי״ע דירחא ואין בקיאין ומש״ה מקילין ור״פ ה׳ דלא מקרי יש לו מתירין דהוי בחוזר ונעקור לשנה הבאה כגון חדש וכן חמץ לא נקרא יש לו מתירין והק׳ הפר״ח סי׳ ק״צ בשלמא חמץ כ״ה יל״ע דחמץ שלמו חוזר ונעקר לשנה הבא אבל חדש התבואה זו לאחר העומר מתי׳ ומותר לעולם רק שהתבואה חדשה יתי׳ בשנה הבאה ג״כ באיסור א״כ גם הביצה הנולדת אח״כ ביו״ט תהי׳ נעקור ואפ״ה הבי״ג יל״ע ועי׳ד הפנדרים ב״ח הבי״ג חדש יל״ע ואפשר דר״פ ק״ל כשי׳ ירושלמי שהובא בתוס׳ ר״ה י״ג. בשנה ראשונה שבאו לארץ לא אכלו מצה משום חדש הרי שאף שבחו״ל מותר לאחר יום הנף מ״מ כשבאו לארץ חוזר ונאסר ומותרת שנה המוקדם לכן נחשב לחוזר ונעקור ש״מ בפלתי סי׳ ק״צ שכ״כ ולפע״ד מדברי ר״פ מכוונים ול״ק קו׳ הפר״ח דבשלמא ביצה הוי הספק על הביצה אם נולד ביו״ט או קודם יו״ט אבל בחדש הספק הוא על היום אם הוא יום ט״ז או י״ז א״כ היום הזה הוא חוזר ונעקר מדינא לחמץ אבל בביצה הספק על הביצה והביצה אין חוזר ונעקור ודוק, (ומורי ז״ל מ״מ דק״ק טורני.)

דף י״ב הביאו עולת נדבה ביו״ט לוקה ה״מ ב״ש היא, הק׳ בתוס׳ כיוצא ר״ע דל״ל מתוך בפסחים ה׳ אך באמת הקשה ומפורשים כיוצא עשה דוחה לרבה דק״ל בר״ה ו׳. העובר ברגל א׳ על עשה דוהבאתם שמה ואי דיו״ט עשה ול״ת מ״מ לשי׳ ריב״א (חולין קמ״א) נדחה הלאו ולא נשאר רק עשה ואמאי לוקה והגאון מהר״ש בלינ״א ת׳ בריש קפרו דלא הוי בעידנא דמחוסר זריקה וכן י״ל לשי׳ רמב״ם בפי׳ משניות חולין י״ד דבתחלת שחיטה הוי מומר הרי דאיסור ומלאכה הוא בתחלת שחיטה והמלוה הוא בגמר שחיטה אך באמת הק׳ תוס׳ ביבמות ה׳:

ד״ה כולה ל״ל למילף ומכשירים בלילה דעו״ד מילף ומשריפת קדשים דגלי קרא דבעלמא דחי ותרצו דיו״ט קיל דמותר אוכל נפש אבל עכ״פ יו״ט גמרינן מהתם וכו׳ הב״ע דין ע״ד דין א׳ דמהתם ילפינן אף דלא הוי בעידנא דהוי כיבוי והמלאכה נגמר בשריפה וכבוי קודם לשריפה אך כבוי הוי מלאכה שאל״ל והנה ר״ע מחייב במלאכה שאל״ל דבריש הזורק ל״ו: אר״ע מקושש זה צלפחד ובתרגום יונתן שלא אי׳ דקם גברא מבית יוסף לקדש ש״ש וכן א׳ בתוס׳ ב״ב קי״ט: ד״ה אפי׳ בשם מדרש דמקושש לש״ש נתכוין וכו׳ ומהרש״א בח״א וכן א׳ בס׳ קדושת לוי שלא דכיון דלש״ש נתכוין ולא הי׳ צריך כלל למלאכה הוי מלאכה שאל״ל ועי׳ מהרש״א בשם רש״י התראה צ״ב שהעדים אין יודעין מחשבת לבו אך י״ל דר״ע מחייב במלאכה שאל״ל דק״ל בריש הזורק ומרש״י לרש״י דרך רה״ר חייב דקליטה כהנחה דמיא וק׳ הא אל״ל דהוא צריך להנחה דרש״י וש״מ דר״ע מחייב במלאכה שאל״ל וכ״כ הר״י הל׳ יו״ט ובית יצחק אה״ע סי׳ קל״ב וא״כ כבוי הוי מלאכה כמ״ש רמב״ם פ״א מהל׳ שבת ה״ז וש״מ דביו״ט דחי אף דלא הוי בעידנא וא״כ אין לוקה לר״ע ומשא״כ לב״ש דברים בילה בדקר כעין פטרו וכו׳ בתוס׳ דאל״ל למעשות

גזילה וא"כ ליכא כבוי ולא שמעינן דהוי ביו"ט רק בעידנא וא"כ לצ"ב
שפיר לוקה ודוק, שמעתי.

שם תו"מ ב"ב הוא, הק' בתוס' ד"ה השוחט הא גם ב"ה א"ל נ"מ
אין קורין ביו"ט וא"כ לוקה ותרצו דב"ה נ"ל מלכם ולא לגבוה
והוי רק עשה ואין לוקין והנה הרמב"ם פ"ג מהל' יו"ט ה"ח פסק אין
שורפין קדשים ביו"ט דאין ע"ד ל"ת ועשה והק' הלח"מ שם ה"ז אך איכא
אסור דיו"ט מיהא מתוך ות' כיון דכי' ולא לגבוה אהדרא לאיסורא קמא
והק' המשל"מ ריש הל' יו"ט דהא ע"כ הגמ' ס"ל אהדרא דאל"כ למה
אמר תו"מ ב"ב הא גם לב"ה איכא מלקות מכח אהדרא כמ"ש תוס'
אלא ע"כ דלא אהדרא כמ"ש תוס' אך דהנה הפ"י הק' הא חייב גם
משום מפרק כיון דצריך לדם לזריקה ואיכא תרי לאוי משום נטילת
נשמה ומשום מפרק ומפרק תולדה דדש ובדישה ל"א מתוך ע"ש אך
דלאמת הק' המשל"מ מיהא ע"ד ע"ל ד"ה השוחט רק דיו"ט עשה ול"ת
אך עכ"פ לשי' ריב"א סוף חולין אין לוקה אך בב' לאוין לוקה שפיר
כשי' ס' הכריתות לכן לב"ה דאמרי' מתוך גבי איסור נטילת נשמה
ולא נשאר רק מפרק אמרי' עשה דוחה ואין לוקין ויתיישב ק' הפ"י.

והנה הרמב"ם ס"ל נדר חל על דבר מצוה ולוקה והק' החינוך מיהא
ע"ד ות' דנדר עשה ול"ת וק' הא לריב"א אין לוקה וע"כ
הרמב"ם לא ס"ל כריב"א והנה זה תליא בפלוגתא דאביי ורבא ור"א
בשבת כ"ד ובפסחים פ"ג דר"א ס"ל דיו"ט עשה ול"ת והק' שם בתוס'
הא רבא ג"כ סבר יו"ט עשה ול"ת וע"כ דרבא ס"ל כשי' ריב"א דאין
לוקין ויליף מקרא דלוקין ור"א ס"ל כרמב"ם דשפיר לוקין וא"ל קרא
וא"כ הרמב"ם ס"ל כר"א ושפיר לוקין ואי משום מתוך כבר ת' בשעה"מ
דשריפת קדשים הוי מכבה ואף דהוי משאצ"ל הא הרמב"ם פ"א משבת
ה"ז כ' דחייב ע"ש ולענין ק' המשל"מ שם עי' לקמן ד"ה פרש"י
ובכבוי ל"א מתוך ואף דאמרי' ע"ד מ"מ חייב מלקות אבל הגמ' אזיל
אליבא דאביי ורבא וא"כ לב"ה אמרי' בלאו דנטילת נשמה מתוך ובלאו
דמפרק ע"ד ואין מ"מ כשי' ריב"א וכאביי ורבא ומש"כ לצ"ב דל"ל
מתוך ויש כאן ב' לאוין לכן חייב מ'.

דף י"ב. פרש"י אליבא דב"ה אפי' אין צורך כלל שרי רק דרבנן גזרי
משום דלא לצורך והק' תוס' דבפסחים פליגי רבה ור"א אי אמרי'
הואיל ומשום דהוי לאו הואיל ל"א מתוך ולוקין והרא"ש מקשה משריפת
קדשים דאסור ביו"ט מיהא מתוך [עי' מ"ש בש"ה בח' אבר"ח ב"ק
בדף י"ט תוס' ד"ה אמר ודף כ"ז: ד"ה וע"ל] וכן ממגור אקרין בכתובות
ז'. משום שאין שוה לכל נפש וק' לרש"י מיהא מתוך וליישב כו'
נ"ל להקדים דברי הרמב"ם ז"ל פ"א מהל' יו"ט וז"ל כל מלאכות שחייב
עליהן בשבת חייב ביו"ט אם אינו אוכל נפש חוץ מן הוצאה והבערה
וכ' המ"מ אף שאינם באכילה ושתי', הוצאה ומכבי שאף הוא באוכל ומשקה
כמו בשאר דברים והבערה דכ' לא תבערו ביום השבת שבת אין יו"ט
לא ע"כ, ולכ"כ דאף בהוצאה אצ"ל כמ"ש המ"מ דהא גם בהוצאה כ' ביום
השבת

השבת ובמ"ש הלח"מ שם ולפ"ז מובן לומר דרש"י נמי קוצר בשבת ובכיוצא אסור אם אין צריך כלל ודוקא היכי דאיכא צורך קצת אומרי' מתוך ומשו"ה אבל באין צורך כלל ליכא קצרה לאסור ומדאורייתא רק גבי הוצאה ושבירה דגלי קרא ביום השבת אומרי' מתוך אף היכי דליכא קצרה כגון באין צורך כלל וסקירת המ"ג דהך ביום השבת בהבערה נגלה דבי"ט אומרי' מתוך ולא דליכא כלל איסור הבערה רק דאמרי' מתוך ושוב כן אימר אבי בהוצאה דאמרי' מתוך ומקרא אף באין צורך כלל ועתה נבוא ליישב ק' תוס' ומפרשים הרש"י ומודה באופה בי"ט היכא דא"ל כלל דמוקה אי לא הואיל ול"ק נמי ק' הרא"ש ומריפת קדשים דבריא אמורה איכא איסור ומכבה ג"כ כמ"ש השעה"מ פ"א מהל' יו"ט וכיוצו דבאיסור הבערה אומרי' מתוך אף באין צורך כלל ומ"מ באיסור ומכבה ל"א מתוך ומ"ש השעה"מ שם ומרמב"ם פ"ע דשבת תנית בשר ע"ג גחלים אם בלבה כגרוגרות חייב נתבשל חצי בישול בצד א' פטור ע"כ יק' תיפק לי' דחייב משום ומכבה ע"ש לדעתי א"ל דדוקא היכי דכגמר ונחשבתו לבשל או לצרוף חייב אף משום ומכבה אף דהוי מלאכה שאל"ל חייב לרמב"ם כמ"ש פ"א משבת ואף דאין מתכוין לכבות מ"מ כיון דא"א בלא"ה בשריפה או בצלי ובגמורה מחשבתו בהשריפה או בהצלי' חייב אף משום ומכבה אבל היכי דלא נגמרה מחשבתו שלא בלבה כל צרכו אף משום ומכבה א"א כיון דלא נתקיים מחשבתו לא ניחא לי' כלל בהכבוי דהמלאכה בשלמה וזה א"א בלא כבוי א"כ ניחא לי' בהכבוי ומשא"כ כשלא בלבה והוא וניחא נמי ק' הרא"ש ומכתובות אולי אסור ומוגמר כיולא ומתוך דהכא לקמן כ"ב:

אי' דמוגמר איכא ב' איסורין הבערה ומכבה ובמכבה ל"א מתוך היכי דאין צורך כלל ומתיישב נמי ק' תוס' כתובות ז' ד"ה אלא הא לדידי' נמי ק' מי קוצר דל"א מתוך הא ב"ה סבי ק"ל ולפמ"ש ניחא דיי"ל דוקא בהוצאה אומרי' מתוך אבל בשאר דוכתא לא אפי' היכי דאיכא צורך קצת אבל לדידך דאמרת מתוך בכ"מ יהי' מותר לעשות מוגמר ומשני דהתם ליכא צורך כלל ולפ"ז י"ל קושית תגוי' כך דמעיקרא ס"ד כמו דפליגי בהוצאה פליגי נמי בשאר מלאכות דאכתי לא ידע למדרש קרא דביום השבת לכן אמר ה"נ ב"ש הוא אבל לב"ה אומרי' מתוך בכל דיכא וברוך דלמא בעירוב והוצאה פליגי וקתני ר' ויקף דא"כ לפליגי באבנים אלא ס"ל במתוך שהותרה הוצאה פליגי ולא דבעי למימר דעולת נדבה ב"ש דגם ב"ה מודה בשאר מלאכות דל"א מתוך ודוקא בהוצאה דכ' קרא דהא השתא ספיר ידע למדרש בשבת אין ביו"ט לא אלא דפריך דל"ל דקוצר דאין עירוב והוצאה ליו"ט א"כ לפליגי באבנים א"ו במתוך פליגי אבל מ"מ א"ל דפליגי דוקא במתוך דהוצאה אבל לא בשאר דוכתא וא"כ אינו מוכרח דהך עולת נדבה ב"ש היא ור"י פליג אריב"א וא"כ אמר אף ר"ק במתוך שהותרה הוצאה פליגי והי' ק' לרש"י דל"ל למימר כן להביא ראי' ומר' יוחנן דהא כבר הוכיח דא"א דפליגי בעירוב והוצאה רק במתוך ועוד דהא לר"י פליג בכל

ומלאכות

ומלאכות ולמאי אמר במתוך שהותרה הוצאה לכן כ' רש"י ואף רי"ק במתוך גרסינן פליגי ול"נ במתוך שהותרו הוצאה רק סתם במתוך והיינו בכל מלאכות וכריב"א.

ולפ"ז נוכל לומר דגם ר' יוחנן ס"ל חילק בין הוצאה והבערה לשאר מלאכות דבהוצאה והבערה א"צ צ"ק מדו' ובשאר מלאכות צריך ואפשר ג"כ לומר דלר"י אין חילק והא דכ' רש"י שא"צ צורך כלל היינו לר' יוסף דס"ל דבעלמא ל"א מתוך רק בהוצאה והבערה ומקרא א"כ מותר אף באין צורך כלל אבל לר' יוחנן דמתיר מקרא בכל מלאכות בצורך קצת י"ל דלא דריש כלל מקרא זה אבל עכ"פ מוכח דר"י ס"ל מתוך בכל מלאכות ומהיכי מוכח זה מדאמר הבערה ובישול אינה מבנה הרי דאמרי' מתוך אף בבישול וא"ת מבנה פי' אף אם תרצה לומר דל"א מתוך אלא בהוצאה כסברת ר' יוסף וכאן ל"א מתוך אף לב"ה אך עכ"פ ומכח הבערה צ"ל ב"ש הוא דהבערה דומה להוצאה לכן פתח בתרתי ומסיים בחדא וזה ג"כ שי' רמב"ם ז"ל לחלק בין הוצאה והבערה לשאר מלאכות ודוק.

דף כ': גמ' עבר ושחט ומאי הק' הפ"י לימא א"כ עולה למ"ד להתיר בשר לאכילה ליכא ע"ש, אמנם הראשונים הק' ומאי אמר עבר ושחט ומאי מינה כ"מ דא"ר לא תעביד אי עבד ל"מ רק הת' דלא נתקן האיסור כמ"ש מהרי"ט אך אם השחיטה אסורה הוי מקולקל ושפיר נתקן האיסור דהוי מקולקל בחבורה עי' כתובות ה': אך אי' בשבת ע"ה. שוחט משום מה ומחייב ר"א אף משום צובע ומוהל אמר משום נטילת נשמה ורמב"ם רפ"ב פי"א מה' שבת פסק כשמואל והק' הלח"מ הא הלכה כרב באיסורא ותי' המג"א ומ' ל"ע אות ט"ו משום דאין צביעה באוכלין עי' טור וב"י סי' ש"ך ולפ"ז יש לתרץ ק' המג"א שם בשם אור יקרות פ' לך מה א"ר בשבת שם איתא ומילתא דלא שכיחי דרא בתרא' וליחכי' ע"ש וק' הא רב בעלמא ס"ל ומלאכה שא"צ חייב עי' במ"מ פ"א מהל' שבת כיון דס"ל אין מתכוין חייב ומלאכה שאצ"ל ג"כ חייב ומה חיכא אך להנ"ל י"ל משום דאין צביעה באוכלין ועז"א ניחא לי' דליתווס בית השחיטה דמא כי היכי דלחזי איניש וליתו ליזבני וא"כ בכה"ג יש צובע באוכלין דדרכו בכך להשביח מקחו אבל אי לא הוי אוכל חייב משום צובע אף שא"צ להרמב"ם פסק חייב כנ"ל ולפ"ז ניחא שפיר דל"ק ליתא כל ומלתא דהא לא יתקן האיסור דאי הוי מקולקל וליכא משום נטילת נשמה א"כ אינו אוכל וחייב משום צובע והנה המג"ל פ"ח מהל' שבת הל' ה' הק' צ"ל תולש ואפי' בשבת הא אין צביעה באוכלין ות' דצריך לשולש דכולה כל"ל ואינו אוכל וא"כ לפ"ז בשולש דאינו אוכל ש"כ וש"כ שובר ומשום צובע אך א"א דל"מ יהי' מקולקל אין כאן מ"מ ושפיר נתקן האיסור ואמרי' כ"מ, ושקול בשולה בעבר ושחט.

ר"ה כ"ח. תוס' ד"ה, אר"י, עי' פ"י שכ' לפרש המשך דבריהם דאף דגרסינן רבא מ"מ ק' מכיון הדס וע"כ כמ"ש הוא שם דמיירי לאחר ביטול וא"כ גרסינן שפיר ר"י ול"ק משלמים רק כ' הפ"י דמ"מ

צריך

צריך לגרוס רבא דאל"כ קשה בעה"ג ומשום דכמ"ש ע"ב והדברים צ"ע דהנה בתי' א' של תוס' בסוכה ל"א דבשל נכרי יצא דל"ש כמ"ש כיון דיש לו תקנה ע"י ביטול אבל בישראל דל"מ ביטול אמרי' כמ"ש ושי' ר"ת שם דאף בנכרי כ"ז שלא ביטל אמרי' כמ"ש כמ"ש הב"ח וכן והרשב"א שם נראה דאין לפסול משום כמ"ש ואפשר דלמהרש"א פסול ומשום דאין בו דין ומין קודם שנתבטל כמ"ש תוס' ל"א. ד"ה לפי לכן צ"ע במ"ש הפי' כמ"ש הוא שם שיש לחלק בין ע"ז של ישראל לשל עכו"ם או בישראל בין ביטל לשלא ביטל ע"ש וצ"ע א') ומ"ש כמ"ש הוא שם דומשמע דה"ה ב' שם כן יציאה דשם היא שיטת ר"ת וכאן ר"ה, ב') ומ"ש שיש לחלק בין ע"ז של ישראל לשל עכו"ם והוא תירוץ ראשון של תוס' שם א"כ בנכרי כיון דיש לו תקנה בביטול ל"ה כמ"ש אבל עכ"פ ק' לר"י דקי"ל יוצא בה נתנה ומ"ז שכ"ז שלא ביטל אסור בהנאה, ג') ומ"ש או בישראל בין ביטלו או לא יעש ומבואר דבנכרי יש חילוק זה ומ"כ הפי' בישראל בין ביטל הנכרי קודם שבא ליד ישראל או לא בטלו ולקח ישראל מנכרי ע"ז שלא לקנות ואפ"ה כ"ז שלא ביטל שייך כמ"ש וא"כ הבא בביטול איירי, גם זה שקיים דע"כ צריכין לגרוס ר"י ומ"ש הטעם בעה"ג ומים כמ"ש הם הם דברי תוס' בסוכה ל"ב ב"ח ב"י בתשו' סק תקפ' בהשיר בזה גם בתנא ש"ק ויצא השיר בזה ובעיקר כוונת התוס' ומבואר כמ"ש הב"ח דע"כ לא ניחא לר"ת לומר כקברת ר"ת דמיירי בביטול ומדגריס רבא וצ"ל דמש"ה גריס רבא ומשום טעם דעה"ג דהא הרב אינו אומר כן רק דק' משלמים וא"כ לא ניחא לי' לומר דמיירי בביטול וא"כ ק' ממכשיר הדס וצ"ל כמ"ש שם היינו בתירוץ ראשון דמיירי הכא בנכרי ולא כר"ת דמיירי הכא בביטול אמנם קו' ר"ת ז"ל אינו מובן דהא י"ל שופר של ע"ז אין ר"ל ומשמשי ע"ז כמ"ש הפ"י רק דבהמה היתה נעבד וקי"ל בש"ח לא נאסרו להדיוט ואומר דעכ"פ לעולה ואסור לגבוה כדאי' בע"ז מ"ז וצ"ע ש"ע בהגה רע"ק שהעיר בזה ובשי' ר"ת י"ל דגמ' בסוכה דפריך ושל אשירה פסול ואמר רבא ומשמע דפריך ורבא מותבי' ואפשר הו"ל לימא תהוי תיובתא דרבא אך לר"ת רבא מכשיר היינו בביטל קודם י"ט ומתני' באשירה כיון שמתחלה דעתו אינו נתבטל וא"כ בלא רבא ק' ממתני' לאחר ביטל אמאי פסול דמתני' משמע אפי' נקצץ קודם י"ט ומבי' ראי' דרבא אמר כן אפי' משום באשירה משום דל"מ ביטול יהיו דומי' דעה"ג.

ובזה יתיישב קו' הר"י בתוס' בפי' תרומ"ש תמיה גדולה לר"י דקי"ל ומל"כ א"כ לוה קתני אשירה דומיא דעה"נ הא גם בנכרי לא יצא ולהנ"ל ניחא דאשירה בנתבטל איירי ע"י קציצה וקמ"ל דדוקא בישראל דל"מ ביטול אסור הא בנכרי בנתבטל ומותר יצא דהוי' למפסל בדיעבד, ומיירי לי דבר נ"ב תמיה הכ"י קי"ב שם לכי' תוס' סוכה ל' דמשכחת בלולב של עכו"ם דיצא אף ביום ראשון כגון במשמשין זוכה ישראל ומיד עד נכתר ביד עכו"ם דהא יש למשמשין ביטול ע"י ביטול הנכרי ע"ז וכפי' דהכ"י יפסח"ג מיירי ומתני' דמשמע דוקא אשירה דישראל

אבל

אבל של עכו"ם ומותר אף בראשון ע"כ בענ"י לא זכיתי להבין ובמחילה מכ"ג ז"ל נעלם ממני לפי שעה דברי תוס' שם ל"ב שכ' בפי' דהוי מצי לאוקמי בנכרי ומ"מ ראשון דמ"מ א"י בלא זכה ישראל לא הוי לכם ואי זכה ישראל הוי שלו ואין לו ביטול הרי או שקוברים דגם במשומשין כנ"ל אין לו ביטול עי' ש"ך יו"ד סי' קמ"ו סק"א או דאפשר לאוקמי ומתני' בע"ז ממש שזכה ישראל וצע"ג.

והנה הל"א בחולין הק' ליתא דרבא קאי ביו"ט ב' ואשירה דפסול ביו"ט א' וכן הק' המ"ז סי' תרמ"ט סק"ג ע"ש וצ"ל דמשמע לי' מוני' דעה"כ דפסול אף בשני כמ"ש התוס' וכן באשירה פסול אף בשני דא"ל הישראל לקנותה ביטי' שלו ואפ"ה פסול אלמא דמלוה להנות נתנו שמ"ש שם דמש"ה לא ומקשה בחולין ואשירה די"ל דמיירי ביו"ט ראשון וממש דאין בו דין ומ"מ דא"כ גם כאן בסוכה לא הי' לו להקשות א"ו כמ"ש התוס' דניחא לי' להקשות ומברייתא דשופר ולולב והא דאמרי' מוני' דעה"כ אף דהתוס' ריש לולב הגזול כ' דל"א גזול מוני' דיש י"ל כיון דשניהם הם מחוות פסול א' ועבירה א' אמרי' מוני' וא"ל דגם בש"ד ידע דיש לאוקמי דברי רבא בביטל רק דמקשה אליבא דאמת דידע דרבא אף בלא ביטל ומשמיר כגון בשיקוי ובז"ת דפסול דמתני' משום כמ"ש ובשיקוי. א"ל שיעור ודע דדברי פ"י בסוכה דמקשה לר"ת מדרבא א"ז וא"ז יצא ומלל"כ משמע דלא איירי בביטל ע"ש ודבריו ז"ל צ"ע דא"ז וא"ז קאי אעולה ושלמים והא דאמר בע"ז יצא באמת בביטל איירי דשם ל"א ומלל"כ וצ"ע.

סוכה דף ל'. רש"י ד"ה כי זבניתו אקח לתושבנא, משמע הא סתם הדקים לרית בהם שרי ישראל לגזוז ובאמת שכן משמע ממג"א יק' דמ"מ אמאי לא ממהיר להו דיעברו על איסור גזל וכן הק' הפ"י דמיא כדי שלא יהי' גוזלין הדקים של ישראל וניחא עפ"י מ"ש הח"ד ביו"ד סי' ק"י בריש בית הספק וז"ל ולפע"ד דהרמב"ם ז"ל הולך זה ומש"ק ארוכה קומה כ"ע ובזה יתיישבו כל הק' דאי' התם ר"ג רמי כ' והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל והאי לאו הא ק' יאכל וכ' כל טהור יאכל בשר טהור והאי יאכל אבל ק' לא כו' ע"ש הרי דכל ליכא דקרא משמעותא על ודאי ולא על ספק ומזה מוכח נמי דשאני בין היכא דכ' רחמנא קום עשה לשו"ת כגון בכל לאוין דכ' רחמנא את זה לא תאכל כגון חזיר וחלב אמרי' חזיר ודאי וחלב ודאי לא"ת אבל כ' יאכל כמו דדרש הש"ס כל טמא לאו הא ק' יאכל ובמקום דמזהיר קרא קום עשה כגון בתולה יקח אשה וכן לקיחת אתרוג ואכילת מצה אמרי' דמחויב ביטי' ודאי ולא ק' כדאמרי' טהור ודאי עכ"ל וממנו כלמד ליישב קושיא הסכה דלענין גזל לא חיישינן אף דסתם עכו"ם גזלו ארעא מ"מ לא עדיף מספק כיון דהקרקע הוא משולם בחזקת נכרי זה וכ"כ הב"ת דהוי ספק גזל וא"כ לספק ל"א דלא תגזול ודאי אמר רחמנא ורבנן ג"כ לא גזרו לאסור אם אינו ממי גזל אבל לענין מצות לקיחת אתרוג דבעי' לכם ודאי לכן לא תגזזו אתון דדלמא הקרקע גזולה

גזילה ולא הוי לכם ודאי ויתיישב ג"כ קו' תוס' לעיל ד' ט'. נ"ל בקושיה זו למעוטי גזילה ת"ל דהוי מהב"ע ולהנ"ל צריך קרא לענין ספק גזל דלא עבר על הלאו דגזל ודאי א"ר ומגילה אין כאן מהב"ע אבל לכם לא הוי ובזה י"ל קו' הפ"י וכ"ת דלמה כ' רש"י ומישראל הא י"ה לבי' ק"ל בב"ק קי"ג גזל עכו"ם אסור ומ"ת ולהנ"ל ניחא דהמג"ח וי' ק"ל כי' הגזל עכו"ם אין בו מ"ע והשיב והמק"ה כ' קי' ב"ח ק"א ד"ה שם בהגה דגוף הדבר קנה במשיכה רק דמים חייב ליתן לגזלן א"כ בספק אין עליו שום חיוב ולפ"ז הוי לכם רק דהוי מהב"ע בודאי גזל עכו"ם אבל כאן בספק אין כאן מהב"ע ולכם ג"כ הוי דא"ל להשיב ודין ומא"כ בישראל דיש מ"ע והשיב על גוף הגזילה לא הוי לכם ודוק. ועי' בק' בית לוי גיטין נ"ד דבר נחמד לתרץ רש"י זו ודברי הרי"ף שלא הביא הך דאיתמרי לענין קנין משיכה ע"ש ובזה ניחא היטב ליישב ק' חמירה בב"ק דפריך ולקנייה בשינוי ומעשה כו' וכן יאוקימתי בשינוי שם כו' וק' הא מ"מ הוי מהב"ע אטו ר"ה לא כר"י דפסק במהב"ע ואפי' תיובת דקבר כשואל מ"מ וצ"ל לגוי' להק' דלמא סבר כר"י ועוד לפמ"ש תוס' גם שואל מודה בגלות דאו' והכא ביו"ט ראשון קאי א"כ שפיר אמר ר"ה דלגזול עכו"ם א"כ הוי שפיר לכם דהוי יאוש ושינוי וגם לא הוי מהב"ע דעכו"ם הוא דגזל ולא השיב ומהב"ע ומא"כ אם יגזול ישראל אף שיהי' אח"כ קנין והשיב שלו הא מ"מ הוי מהב"ע כיון בישראל גזלה יעתוק' ד"ה הא מצוה רמא' ומכאן לשי' ר"י היכא דהקנין קודם לא הוי מהב"ע אבל לשי' ר"ת ב"ק ס"ז. ד"ה אמר ק' ולהנ"ל ניחא דהיין דלענין גזלה ליכא איסור דל"ת ודאי א"ר ובדרבנן ל"א מהב"ע כמ"ש תוס' לעיל ד"ה מתוך ומגילה כיון דליכא עבירה ל"ש לאפקא משום מהב"ע אבל משום לכם ודאי פסול כיון דלא הוי לכם ודאי לכן פריך ולוקמיה וא"כ והוי לכם וזה נכון.

דף ל. תוס' ד"ה מתוך, הכא דיקא בדרבנן לא חייב למהב"ע ע"כ כי' הב"ח דתוס' לא נמיר דמודה שואל דביו"ט ראשון פסול אף לאחר יאוש ושנוי מהב"ע ביו"ט ראשון דהוי דאו' ע"כ וק' דהנה בגמ' וקשה על שואל ממתני' דתני גזול ולא שאול והיינו ביו"ט ב' וש"מ גזול פסול ומשני לעולם ביו"ט א' וגזול אצטריך לי' דשאול ודאי לא יצא דלאו דידי' אבל גזול אימא קתם גזילה יאוש בעלים קמ"ל ופרש"י קמ"ל דלא הוי יאוש עד דשמעינן לי' דמייאש וא"כ ק' לשי' תוס' דאו' מודה שואל ומה אמר קמ"ל דלא הוי יאוש הא אפי' הוי יאוש ומ"מ ל"י דהוי מהב"ע והכי הול"ל דתני גזול לאשמעינן דפסול אף לאחר יאוש ושנוי מהב"ע אלא ע"כ דתוס' הכא קאי בשי' תוס' לעיל ד"ה הא יצא בי' רש"י (ב"ק ס"ז) ולא כשי' ר"ת שם דהיכא דקנייה קודם הקדש לא הוי מהב"ע וה"נ ה"פ בגמ' אימא קתם גזילה יאוש בעלים ולא הוי כלל מהב"ע כיון דקנייה כבר קמ"ל דל"מ קתם גזילה יאוש בעלים ובכן שבן פסול או משום לכם או משום מהב"ע אבל נ"ל דהפי' הוא קמ"ל אף דהוי יאוש פסול משום מהב"ע ולא כפרש"י דאין

נסון

לשון הגמ' קצת כן דהיכא אמר אימא כיון שכן האמת הוי כנ"ל דקמ"ל דלא הוי יאוש וא"כ כיון דתוס' דהכא סברו כשי' ר"י צ"ל כוונתם כמ"ש הב"ח דשו"ע ראשון לאחר יאוש פסול משום מהב"ע דכיון דקנ"ה ביאוש הו לא הוי מהב"ע, ולשי' ר"ת ודאי צ"ל לשמואל מהב"ע אף בדאו' וקאמר הגמ' שפיר אימא וקד"א דילא וק"ל, ובזה ניחא דברי רשב"א סוכה ט' דכ' לתרץ קו' התוס' צ"ל לך למעט גזילה הא הוי מהב"ע ותירץ דקאי לשמואל דס"ל מהב"ע וק' הדא דעיקר הגמ' קאי לר' יודא רק דלשמואל. ג"כ ק' כדאי' בגמ' ועוד הא כ' התוס' הכא דבדאו' מידה שואל ולהנ"ל ניחא דרשב"א קאי לשי' ר"ת דאף דקנ"ה ביאוש הוי מהב"ע ולשי' ר"ת ע"כ אף בדאו' צ"ל לשמואל מהב"ע וא"כ וממילא לשי' ר"ת אף ר' יודה צ"ל מהב"ע כדמוכח ומתוס' ב"ק הנ"ל ד"ה אמר עולא בריש ע"ב אומי' בין נודע אי לא ומכפרת הא הוי מהב"ע אף דקנ"ה ביאוש א"ו צ"ל לר"י מהב"ע וממילא בין שמואל ובין ר"י צ"ל מהב"ע לשי' ר"ת ודברי רשב"א נכונים.

ובזה מתיישב ק' הפ"י בגיטין על תוס' נ"ה. וב"ק ק"ז שכ' דמוכח מר"ה דלאחר יאוש ל"ש מהב"ע וכ' דדוחק לומר דס"ל כריב"ל דס"ל מהב"ע יתק' הפ"י ומתוס' הכא דכ' דגם לריב"ל בדאו' אמרי' מהב"ע ולהנ"ל ניחא דהכא כ"כ לשי' ר"י אבל התם הק' על ר"ת ומר"ה ע"כ דדוחק לומר דר"ה כריב"ל דל"ל כלל מהב"ע לשי' ר"ת אף בדאו'.

אמנם יש לעיין בדברי רשב"א. דאיך שייך לתרץ דשמואל לשיטתו דהא עיקר הקו' צ"ל לך תיפוק לי' דהוי מהב"ע והוא דרשה גמורה אליבא דרבנן (ד' כ"ז:) וא"כ לר' יוחנן דס"ל מהב"ע ק' צ"ל לך וגמ' כאן לא צריך לשמואל אלא דמינה דלך בעי שיהי' לשמה ומתרץ שצריך למעט גזילה אבל עכ"פ ק' ומעט דלך ר' יוחנן מני ומדה כדאיתא בגמ' הנ"ל אליבא דרבנן אך דבאמת כ' התוספות ד"ה מ"מ לפסול משום לכם כגון בגזל עכו"ם דל"ש מהב"ע ומ"מ ל"ה לכם עי' נו"ב תניינא קל"ד ובן בגזל סוכה ובאלא אי נתנה לאחר דכ' ומחבר קו' תרומ"ע בזה יש מי שאומר דבכה"ג לא הוי מהב"ע רק לגזלן עצמו הוי מהב"ע אבל משום לך אף לאחרינו פסול וא"כ ל"ק קרא צ"ל אלא דקו' התוס' היא לשמואל ור' יודה דס"ל דלך דליכא אתי לשמה רק דסוכה ומתבר לאו למעט גזילה דאי' דרשה כשיטה יותר רק כ"ז אי הוישט אתי לסתם גזל אבל באמת סתם גזל צ"ל קרא דהוא מהב"ע רק לאופן גזל דל"ש מהב"ע נגד זה הדרשה דלשמה מסתבר יותר וא"כ הק' תוס' שפיר לסתם גזל צ"ל קרא וא"כ מינה דאתי לשמה וע"ז שפיר תי' הרשב"א דר' יודה ושמואל ס"ל מהב"ע וכשי' ר"ת לכן שפיר צ"ק לסתם גזל וע"ז לשי' ר"י אבל למסקנא דרשה דגזל שפיר יותר אף לענין גזל עכו"ם בדינו דוקא גבי לולב דרשינן לשמה משום דגזל כבר נמעט מכלהם.

ובזה יל"ע לייבב ק' ומהרש"א בהק' בדף ל' על תוס' ד"ה משום דאמאי הק' ומעבל והבירה ולא מקושה יא' ניחא להו כתירוצם לעיל

לעיל דמהב"ע דרבנן גם כאן ניחא ע"ב ולהנ"ל ניחא דהתם בקושה נ"ק רק לשמואל ור' יהודה ילדידהו נוכל לומר דל"ל מהב"ע אבל מאבידה ומעבל ק' לר' יוחנן ודוק.

ונ"ל דגם הי' התוס' לעיל דמהב"ע דר' היה דיקא לשמואל והיינו לשי' ר"י דשמואל ק"ל בדאו' מהב"ע אבל לא בדר' א"כ נוכל לומר דגם בדאו' הוא ג"כ רק מדר' אבל למאן דק"ל מהב"ע אף בדר' בודאי בדאו' פסול מדאו' ותקנו רבנן כעין דאו' אבל אי בדאו' הוא רק תקנתא דר' בדר' לא תקני כלל וא"כ ש"מ כן במו"ב הנ"ל ועי"ש בסי' קל"ג ולכן לא הק' מקושה הספיר נוכל לתרץ לשמואל דמהב"ע מדר' כתירוצם לעיל אבל ר' יוחנן דק"ל דאף בדר' אמרי' מהב"ע ש"מ דבדאו' פסול מדאו' וק' בספיר מאבידה ועבל אבל מקושה נ"ק דצריך לגזל עכו"ם ולגזלות חבירו כנ"ל, והנה תלמידי הק' לי לפמ"ש דלר"ת ל"ל לשמואל מהב"ע אף בדאו' א"כ גם רבא ק"ל כן כמ"ש במו"ב תניינא סי' קל"ב דרבא כשמואל ק"ל א"כ מה מקשה ר"י לר"ת בב"ק ק"ז ממה דמק' אביי לרבא לפי גרסת רש"ל מקרבנו ולא הגזול ש"מ יאוש נ"ק וק' מיוא ומים מהב"ע יהא רבא באמת ל"ל מהב"ע לכאורה יפה הק' אמנם לא זכיתי להבין גרסת רש"ל בהוא להיפך ומדברי תוס' בס ק"ז: ד"ה רבה ע"כ יגס נעלם לפי בעת ומהגאון נ"ב דברי רשב"א כאן שכ' בהדי' דרבא ומתרץ לה דברי שמואל ולי' לא ק"ל רק כר"י דאמרי' מהב"ע יק"ל יעוי"ש דהרי הרא"ש בב"ק פ"י סי' ני' ור"ן כאן בשם ר"ת גרסי כאן ר' אבי ועי"כ אית לי' לרבא מהב"ע דאל"כ ק' הא הוי יאוש וש"ר או שינוי השם א"ו פסול משום מהב"ע רק א"ל דוקא בדאו' א"ל וא"כ א"ל דלכן כ' הרשב"א דלי' לא ק"ל דלרשב"א שמואל ל"ל מהב"ע אף בדאו' כנ"ל דהא הרשב"א מפורש דמתני' במוקדש מיירי ואפ"ה מכשיר שמואל ביו"ט ב' וא"כ ל"ל דרבא כשמואל ק"ל יכן י"ל דקי' תוס' הוא לשי' ר"ת דע"כ רבא ל"ל דשמואל גם וי"ב הב"ת שם דתוס' בא לומר דמוקדש פסול ביו"ט ב' משום מהב"ע אף דבטול כבר דל"ב לכם ביו"ט ב' ומיו בגז"ל ומים מהב"ע דמוקדש כל ז' ימים מדאו' דכריו ל"ע דתוס' ומפרשים כמ"ש בע"ה לעיל דמוקדש נוהג כל הדינים כל ז' מדאו' יכ"מ ומדבריהם שם ד"ה בעינן שכ' אבל בחסר ושאול לא תיקן פי' לא תקנו אטו מוקדש שיהי' צריך לכם בחו"ל משמע אבל במוקדש בעי' לכם דאו' כל ז' ול"ע ועי' מו"ב תניינא קל"ג מגלה דתוס' כאן קאי בשי' ר"י ילאחר יאוש לא הוי מהב"ע רק כוונתם למעט שאר דברים דאו' פסול מהב"ע.

יבמות ג:

גמרא מנ"ל עשה דוחה ל"ת דכי' בשעטנז גדלים תעשה לך, הק' בשו"ת ברית אברהם כיון דמש"ה מותר כלאים בציצית משום דמגלית לאו להגית ניתני כמ"ב הרשב"א נדרים נ"י דלף דהוכא הגלת הגוף בהדי מגלית בדי אמנם י"ל כמ"ב הרשב"א דהוקא היכא

דלא אפשר אמרי' ומלל״נ אבל היכי דאפשר לקיים בלא איסור אסור וכאן שרי אף דאפשר בטלית אחר כמ״ש תוס' כתובות מ' ד״ה כגון דתכלת ומותר בבגד פשתן אף דאפשר בצמר ומ״מ לגבי בגד פשתן חביב לא אפשר וכ״ז לאחר דגלי קרא ע״ד אבל אי לאו קרא רק מכח ומלל״נ כיון דל״ה הנאה אין כאן איסור כלאים כלל ה״א כיון דאפשר בבגד צמר אסור בפשתן כיון דהוי הנאת הגוף בהדי מצות והיק, אך לפמ״ש הכ״מ פ״א דכלאים דציצית של עה״כ שרי דלאו ל״נ אף דאפשר בציצית אחרים אומנם י״ל דכאן הציצית והטלית הם כענין כגוף א' של איסור כיון שזה פשתן וזה צמר ועי' רש״י תמורה ל״ד. ד״ה ליבעל וכמ״ש הט״ז וש״ך סי' רצ״ט לכן אסור ללבוש כלאים דאפשר בטלית אחר אבל בעה״כ אין האיסור רק על הציצית ואמרי' ומלל״נ דעל הציצית ליכא הנאת הגוף כלל רק במלבוש ובמלבוש ליכא איסור רק בציצית לכן מותר אף דאפשר בענין אחר כיון דמלל״נ וליכא הנאת הגוף מן האיסור.

דרוש לסיום ר״ה.

ר״ה ל״ד: תקיעות וברכות מלכיות זכרונות ושופרות מעכבין זה את זה ופרש״י בירך ולא תקע או תקע ולא בירך לאו כלום ותוס' הק' ע״ז ומפרשים שתקיעה מעכב תרועה וכן ברכת מלכות מעכב שאר ברכות ע״ש, אך ק' בשלמא תקיעה ילפינן מן והעברתם שופר תרועה תקיעה לפני' ואח״כ כ' תעבירו שופר פשוטה לאחרי' ותרועה בנתיים והנך ג' חדא מצוה אבל לענין ברכות אמאי מעכב ברכה א' לחברתה בפרט למה דמסיק הטעם מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות שיבא זכרונכם לפני לטובה ובמה בשופר הרי דלכל ברכה יש טעם לעצמה ואם א״י לומר זכרונות עכ״פ ימליך לכבודו יתברך בראשית השנה וכן אם א״י לומר מלכיות יאמר עכ״פ זכרונות שיבא זכרונם לטובה, ואיני ח״ו כחולק על ראשונים ופסק הש״ע לדינא שדבריהם ז״ל דברי קבלה למשה מסיני ואין לזוז מפסק הש״ע, אך בדרך דרש נוכל לפרש הגמ' כפי' הר״ן ז״ל כמו שאבאר, והנה י״ל דגמ' ברכות אלו נגד ג' אבות, מלכות נגד אברהם שמתחילה קראו אלקי שמים ולבסוף שהרגיל שמו יתברך בפי כל קל קראו אלקי הארץ וכמ״ש הרא״ש בברכות מ״א הא כל ברכה שאין בה שם ומלכות אינה ברכה ובברכת ש״ע אינו מזכיר מלך העולם ות' כיון שאומר אלקי אברהם זהו מלכות, זכרונות נגד יצחק עקדת יצחק לזרעו תזכור וז״ש ויקרא שם המקום ד' יראה ופרש״י יבחר זה המקום לבהמ״ק אשר יאמר היום פי' בכל דור בהר ד' יראה שיראה בכל דור אפר יצחק צבור על המזבח לכפר עונות ישראל וד' יראה גי' זכירה שיזכור עקדת יצחק ונאמר בפ' ד' יראה נגד ב' זכירות שכ' זכור אזכרנו עוד זכירה א' שיזכור וישגיח עלינו בגלות, זכירה ב' לגאלנו מן הגלות כהבטחה לי״א ע״ה אנכי ארד

עמך

עמך להשגיח עליך בגלות ואנכי אעלך זהו בשורת גאולה כמ"ש בדרוש ריש כתובות, ויעקב ודאי שהוא נגד שופר נוטריקין אין שטן ואין פגע רע והק' הט"ז הא אדרבה שופר מתחיל שטן ומפרש דהפי' אף שבא שטן לקטרג מ"מ אין פגע רע שאין יכולת בידו לקטרג שרואה שישראל מתפללים בתחנונים ובע"כ הודה ואמר יש לך עם למטה כמלה"ש כמו שנלחם יעקב עם שר של עשו וע"כ הודה על הברכות וז"ש עשו אחי איש שעיר שהוא שעיר לעזאזל ואנכי איש חלק היינו חלק ד' עמו יעקב חבל נחלתו ע"כ נשא השעיר עליו כל עונותם וכו' במדרש עונות תם של יעקב איש תם ובילקוט אחרי נוטל הקב"ה כל עונות ישראל ונתנם על עשו הרשע אמר עשו כמה כח יש לי שאתה נותן עלי כל עונות באותו שעו נוטל הקב"ה עבירות ונתנם על מלבושיו ונעשו אדומים ומכבסן עד שנעש לבנים שנ' לבושי' כתלג חיור' והענין כ' ביע"ד ח"ב דרוש א' שניתן העונות על ראש עשו שהוא הגורם החטאים והפשעים של ישראל בסיבת הגליות ושעבוד ועול הגוים בגולה ועליו לישא עון אשמה, אמנם שר של עשו טוען מה כחי לסבול כל החטאים אמת הרבה בסיבתי כמז"ל (עירובין ס"ה) יכולין לפטור כל העולם מן הדין שנ' שכירת ולא מיין אבל לא כלם שענין פריצות וגיל בעמים וכדומה אין זה מחמת כובד הגלות רק אדרבה מחמת רוב שלוה וגאות וז"ש יצחק (בשבת פ"ט) פלגא עלי לפי שאני נתתי ברכה לעשו והי' כאשר תריד יעבוד הצעיר לרב והוא עבירות מחמת כובד הגלות אני מקבל אבל אידך פלגא עבירות גאות ותאות להם עליך לסבול אך באמת קמי שמיא גליא שכיון שנתבטל עול תורה ומצות מחמת כובד הגלות ממילא הפרצה פתוחה ח"ו לתאות רעות כיון שנפרק עול מלכות שמים אין לך גדר בפני היצה"ר וח"ו נגררין אחריו ע"כ אלו עבירות מכבסם הקב"ה אם נתחרט על מעשיו הרעים, נחזור להנ"ל שג' ברכות אלו נגד אי"ו לכן צריך לאמרם על הסדר דוקא מלכיות ראשונה ואח"כ זכרונות ושופרות וכפי' הר"ן ג' ברכות מעכבין אם לא אמרם כסדר צריך לחזור ולומר כסדר שיגן עלינו זכיתם ולילך בעקביהם להמליך עלינו ממ"ה הקב"ה ולקבל עלינו עול מ"ש בק"ש כעקדת יצחק שיבא זכרוננו לפניו יתברך לטובה ובמה בשופר שמרמז לתשובה שפרו מעשיכם ועי"ז ונשא השעיר עליו עונות תם ושאר עונות יהי' נכבסים ותשליך במצולות ים כל חטאתם ולשבי פשע ביעקב ואז ובל"ג בב"א.

דרוש לריש כתובות.

אי' במדרש פליאה כיון ששנה רבי המשנה בתולה נשאת ליום רביעי יצאה ב"ק אל תשמחו אויבתי לי כי נפלתי קמתי (מיכה ז'). עוד מ"פ דוד כל ימיו הי' מצער ודואג כיון שהגיע לפרק בתולה נשאת ליום רביעי נתקרר דעתו. והנה הרמב"ם ז"ל ה' מלכים כ' משיח א"צ לעשות אותות ומופתים אלא יהי' צדיק מנהג בתורה ומצות ויכוף כל העם לילך בדרך תורה ומצות זהו משיח ויכבוש א"י ויבנה בהמ"ק זהו משיח בודאי ע"כ והוא תמוה מר"ה ל' התקין ריב"ז שיהי' יום הנף כלו אסור דמה"ת

בזמן

בזמן המקדש עומר מתיר שנ' עד הביאכם עומר ובזמן הגלות עצם היום מתיר שנ' עד עצם היום הזה ומותר תכף ביום ט"ז משהאיר השחר אעפ"כ גזר ריב"ז לאסור יום ט"ז דמהרה יבנה המקדש ויאכלו המון עם תכף בבקר כמו אשתקד ולא ידעו שצריך להמתין עד אחר הקרבה ופריך עכ"פ לא יגזור רק עד חצות היום דעד חצות בודאי העומר קרב ומשני דלמא יבנה המקדש בט"ו או ליל ט"ז ויהי' למחר טרודין מאד ולא יקרבו העומר עד סמוך לערב לכן גזר איסור כל היום והק' רש"י ז"ל הא קי"ל אין בנין בהמ"ק ביו"ט ולא בלילה ותירץ ה"מ בנין דשלמה ועזרא דהוי בידי אדם אבל בנין דלעתיד בי"ש אפשר ביו"ט ולילה הרי דמוכח מגמ' דבנין העתיד יהי' בי"ש דלא כרמב"ם שכ' שיהי' ע"י משיח. והנה איתא בסוף פתיחתא דאיכה ובזוה"ק מקץ קצ"ח ד' מלכים ממלכי ב"ד מה ששאל זה לא שאל זה דוד אמר ארדוף אויבי ואשיגם ולא אשוב עד כלותם וכן הי' ויכם דוד מהנשף עד ערב למחרתם. אסא אמר אין בי כח להרוג אלא לרדוף והשי"ת יעשה בהם נקמה וכן הי' וירדפם אסא ויגגפו לפני ד'. יהושפט אמר אין בי כח לא לרדוף ולא להרוג אלא אני אימר שירה והשי"ת יעשה בהם מלחמה. ואמר לאנשי מלחמה האמיני בד' האמינו בתוה"ק האמינו בנביאים ויועץ העם לימר שירה בחשק ואמונה גדולה ובעת החילו ברנה וד' נתן מארבים על עמון ומואב ששמעו עמלקים שעמון ומואב הולכין למלחמה על ישראל הלכו גם הם על ישראל מעבר הב' ועשו להם מארבים בבורות ומעות ובראו מרחוק אנשי מלחמה סברו שהם ישראל וזרקו הצים וקשת לחיל עמון ומואב והם זרקו לעמלקים והרגו זה את זה, חזקי' אמר אין בי כח אפי' לומר שירה רק השי"ת יפיל מהם חללים וכן הי' ויך מלאך ד' במחנה אשור מאה ושמנים וחמשה אלף ומפרש בזה"ק דחזקי' הי' ירא מחטאים וגם לא הי' לו כח לעורר העם באמונה גדולה ולומר שירה במס"נ לכן הי' מבקש שיעשה לו השי"ת נס שלא כדרך הטבע שהיא אין לו זכות רק השי"ת יעשה למען כבודו משא"כ דהע"ה לא חשב עצמו לכלום שנ' ואנכי תולעת ולא איש ואפי' לפי רוב גדולתו ידיו מלוכלכת בדם שפיר ושלי' לטהר אשה לבעלה והי' נקי מחטא ועשה הכל למען כבוד שמו יתברך והי' מרקד ומרנן לפני ארון הק' עד שאמרה לו אשתו בת שאול שהוא מבזה עצמו לפני המון עם, והשיב שכבודו אין חשוב בעיניו כלל נגד כבוד שמים ותוה"ק ועי' סמ"ג לאוין ס"ד וכיון שעשה הכל לש"ש הלך בבטחון למלחמה שירדוף האויב וישיגו ויעשה בו נקמה, ואי' בסוף קידושין הנושא מיוחסת צריך לבדוק ארבע אמהות שהם שמנה ע"ש ומי שהי' מוכתב באסטראיא של מלך א"צ לבדוק ומפרש בגמ' בחיילות של דוד שלא נטל רק צדיקים ומיוחסים שיהי' זכותן וזכות אבותם מסייע שיצליחו במלחמה והיא מעבירות שבידו חוזר מעורכי מלהמה ואפי' שח בין תש"י לשל ראש חוזר וכ' הרא"ש ז"ל בהלכות קטנות משום דכ' וטרף זרוע אף קדקד במכה א' באלכסון הכי זרוע וקדקד ביחד והוא בזכות תש"י ותש"ר והשח ביניהם לא יהי' בו מעלה זו לכן חוזר וטרף נאמר בגד שנ' בו גד גדוד וגו' שכ' האריז"ל

כוונה

כוונה עמוקה בפסוק זה בסדר השכיבה ובזה נוכל לפרש הגמ' דריש ברכות אר"י מפני מה לא נאמר נ' באשרי מפני שיש בה מפלתן של שונאי ישראל שנ' נפלה ולא תוסיף קום בתולת ישראל במערבי מתרצי לה הכי לא תוסיף לנפול דל"ת קאי ארישא אמר רנב"י אפ"ה חזר דוד וסמכן ברוה"ק שנ' סומך ד' לכל הנופלים ובאמת דברי ר' יוחנן הפלא ופלא שמפרש קרא דעמוס לא תוסיף קום ח"ו והיכן כל ההבטחות בתוה"ק ובנביאים וקבלה למשה מסיני על גאולה העתידה ב"ב. אם יהי' נדחך בקצה השמים משם יקבצך קאי על הגלות שבימינו שיהודים נדחים מקצה השמים עד קצה האחרון וכל שירת האזינו קאי על גאולה העתידה כמו שביאר הרמב"ן ז"ל הרנינו גוים עמו לא יהי' עד לעתיד וכן כל הפסוק ובפ' בלק דרך כוכב מיעקב וגו' וקרקר כל בני שת היינו כל העולם שיצא משת בן שלישי של אדה"ר שהבל מת בלא בנים ובני קין נמחו במבול ולא נשאר רק נח ובניו מבני שת ומהם נשתלשלו כל האומות וירד מיעקב נאמר על מלך משיח שנ' בו וירד מים עד ים כמ"ש רש"י ז"ל וכהנה רבות וכן בנבואת זכרי' הנה מלכך יבא לך צדיק ונושע וכן לאלפים בנביאים הקדושים ונתבארו בס' זכרון משיח וגם דברי רנב"י קשה להבין סמכן ברוה"ק הא כל תהלים נאמר ברוה"ק ולמה נקט דוקא הכא אך תירוץ על זה נוכל ללמוד מזוה"ק ויקרא ו': לא תוסיף קום מעצמה אך אני מקים אותה שנ' אקים סוכת דוד הנופלת ע"ש וז"ש חזר דוד וסמכן ברוה"ק אף שהם לא יוסיפו קום מפני שאין להם זכיות ותשובה אך יערה עליהם רוח ממרום (ישעי' ל"ב) בחומת אש סביב שלא כדרך הטבע וילחם בעבורם כי כשיגיע זמן אגאלם אף בלא תשובה כדאי' בסנהדרין צ"ח למעני למעני אעשה לקיים הבטחתי והשבועה לאבות הקדושים אשר נשבעת להם בך שנשבעת בשמך הגדול כשיגיע עת קץ לגאלם כדאי' בברכות ל"ב. וזה הוא הסמיכה ברוה"ק רוח ממרום שלא עפ"י טבע רק רוח נסי ואפ"ה אצל דוד הי' נחשב זה לנפילה שהוא רצה הגאולה בזכות ישראל ועפ"י טבע כמו שאמר ארדוף אויבי וגו' לכן לא אמר נ' באשרי. וידעתי שבאמת בזוה"ק מפרש אקים לטוביתא משמע שדא יקרא ותושבחתא דישראל שכביכול החתן יצא לקראתה להוקימה מעפרא ועי' כו"פ סיף בית הספק אבל הרמב"ם ז"ל מפרש שזה בכלל לא זכו מעצמן רק צריכין לנסים כמו שהי' ביחזקי' וכמ"ש בזוה"ק מקץ קצ"ח דדוד משובח בזה שהי' נקי מחטא ולא הי' צריך לנס אלא ביקש רחמים עפ"י טבע ארדוף אויבי וגו' וזה דאיתא בסנהדרין צ"ח. זכו אחישנה לא זכו בעתה והנה להרמב"ם הפי' כך זכו שיהי' משיח ב"ד צדיק תמים שבכחו יחזור העם לתשובה שלימה כמ"ש ויכיף כל העם לילך בדרך תורה ומצות אז יהי' אחישנה קודם זמן הקצוב ויהי' עפ"י טבע הכל כמו בדוד אביו ואם לאו שח"ו לא זכו לתשובה ולילך בדרך תורה ומצות יהי' הגאולה בעתה למען כבוד שמו יתברך ואז יהי' בדרך נס כמ"ש בימי חזקי' ויערה רוח ממרום בחומת אש סביב ותפול עליהם אימתה ופחד והרנינו גוים עמו לגודל גדולתם ויקבלו כל ישראל עול מלכותו יתברך שיראו האש והיד הגדולה שד' ילחם להם ואז

יהי'

יהי' בנין בהמ"ק בידי שמים ועפיר ניחא דברי הרמב"ם דמפרש בענין זכו כמ"ש ויכוף כל העם כו' ויבנה בהמ"ק עפ"י דרך הטבע אבל ריב"ז חש לאפרושי מאיסורא שמא יהי' הגאולה בעתה שלא עפ"י טבע רק בי"ש ויהי' הבנין ביו"ט ולא יקריבו העומר למחר רק סמוך לערב לכן גזר לאסור כל יום הנף. והנה כ' אנכי אנכי הוא מנחמכם וק' כפילא ל"ל אך כ' אשרי שאל יעקב בעזרו שברו על ד"א דהנה יעקב כשברח מעשו נטל עמו רכוש גדול ורדף אליפז אחריו בצוואת אביו ורצה להרגו ויעקב שפך לפניו תחנונים והשיב כבר הבטחתי לאבא להורגך וא"ל הא ידועה שעני חשוב כמת טול ממני כל מה שיש לי ותאמר לאביך שהרגתני שהנוטל ממונו ש"א כאילו הרגו וכן עשה ונשאר יעקב רק במקלו ועלה בדעתו מאין יבא עזרי אני צריך לפרנסה לחם לאכול ובגד ללבוש ולישא אשה ואני נשארתי בחוסר כל וכ' המדרש שבתוך כדי דיבור חזר ואמר מה אני אוביד סוברי ובטחוני מן הבורא יתברך עזרי מעם ד' עושה שמים וארץ וז"ש שאל יעקב בעזרו שהוא עושה שמים וארץ אך בזוה"ק ויקהל קצ"ח. מפרש בענין אחר אל תקרא שברו בשי"ן שמאלית אלא שברו בשי"ן ימינית דיעקב כשירד למצרים אין לשער השמחה שיראה ליוסף בנו החביב שעודו חי לאחר יאוש ממנו וכי הוא עומד בצדקו אעפ"י שמושל על ארץ מצרים והי' לו נסיון עוני ונסיון עושר ועל כולם עומד בצדקו צדיק יסוד עולם אך לא ערבה לו השמחה ומיצר ודואג על גלות מצרים שמאז התחילו הרד"ו שנה וראה ברוה"ק תברא בתר תברא איך יעבדו בניו בפרך ויהי' במקום ערות הארץ ומה יהי' בתורה ומצות שיהי' נשכח מהם ח"ו והי' רוחו ולבו נשבר בקרבו על שבר בניו בגלות הן בגשמיות והן ברוחניות וע"ז נגלה אליו השי"ת והבטיחו ב' הבטחות א' אנכי ארד עמך כי ירדו למצרים שכינה עמהם וכן בכל הגלות לעתיד ושאלו לנוב"ת או"ח ק"ז מה ענין שכינה שנזכר בספרי קבלה והשיב בענין נסתרות אין לי עסק אך לפי שבגמ' נזכר מענין שכינה הק' אפרש לך שהוא ענין השגחתו יתברך על ישראל עם קדושו ואף בגלות שהוא הסתרת פנים חלילה מ"מ משגיח מן החלונות ומציץ מן החרכים על עם קדושו שלא יהי' להם כליי בגלות חלילה ושלא יתבטל מהם תורה ומצות ואף בגלות מצרים השגיח עלינו שלא יחסור פרנסה ושיהי' שבט לוי חפשי מעבודה שיהי' יכולין לעסוק בתורה וילמדו לישראל תורה ומצות ונתן בלב המלך להניח להם יום א' בשבוע מנוחה ומשה בחר יום שבת ק'. וכן בכל גליות גולה אחר גולה משגיח יתברך שמו שבכל מקום שהם שיהי' להם מו"מ ועסק פרנסה שיהי' יכולת בידם לגמול חסד עם עניים ולומדי תורה ושיקבע בתי כנסיות ובתי מדרשות שיחזיקו בתורה וקובעים ישיבות ות"ת שלא יהי' נשכח תוה"ק וש"ק וזה הבטחה א' ארד עמך. והבטחה שני' על הגאולה ב"ב אנכי אעלך וזה אנכי אנכי ב' אנכי כנ"ל הוא הנחמה וז"ש הבן יקיר לי אפרים וכ' בתוס' עה"ת שכל ישראל נקראין בשם אפרים לשון אפר ואמר לשון רבים א' אפר דאברהם ואנכי עפר ואפר שהי' ראוי להיות אפר באור כשדים והצילו הקב"ה, ב' אפר דיצחק אפרו צבור ע"ג מזבח ובא לו הבטחה זכור אזכרנו

עוד

עוד ב׳ זכירות, א׳ השגחה וזכירה בגלות ב׳ זכירת הגאולה לכן אמר עוד ע"ש שאמר ירמי׳ עוד ישמע בערי יהודה דבר שמצפין עליו זמן כביר ועדיין לא בא הבטיח הנביא שאל יתיאש ח"ו מן הגאולה ועוד יבא הזמן שישמע בערי יהודה שלעתיד יהי׳ בין ישראל אהבה ואחוה ולא קול ששון רק במשפחה ואוהבים אך בכל העיר ובחוצות ירושלים ישמע קול ששון ושמחה וחתן וכלה שכל עדת ישראל ישמחו בשמחת רעהו בלב א׳ כאיש א׳ אך מה יהי׳ השמחה לא שמחה הוללות אך עיקר השמחה קול אומרים הודו את ד׳ צבאות שיתרבו דורות צבאי צבאות ישראל להודות לשמו יתברך זה הוא שמחת חתן וכלה שיצאו מהם דור להודות לשמו יתברך וזה שמברכין שהשמחה במעונו שהשמחה נצמח ממעון קדשו כמ"ש השקיפה ממעון קדשך וברך את עמך וכ׳ בספרי וברך עמך בבנים ובנות שהם החתן והכלה וי"ל את עמך את ישראל שיהי׳ העם בבחי׳ ישראל עמוס בתורה ומצות וע׳ אוה"ח סוד פסוק זה וע"ש בח׳ אבר"ח עה"ת ואת האדמה כמ"ש ותן טל ומטר לברכה ע"פ האדמה שגם מו"מ הוא מצמח אדמה שגם אבנים טובות ומרגליות וכל מיני מתכת ופשתן וצמר אילן הכל מעיגול האדם וכן עורות וצמר צאן הוא מן האדמה כדאי׳ בעירובין כ"ז: שבהמה נקרא גדולי קרקע א"כ ברכת האדמה כולל כל מינים שאדם נושא ונותן בו שיהי׳ ברכה והצלחה בכל מעשה ידינו וזה ותן ברכה על פני האדמה בכל דברים הנצמחין מן האדמה הרי ששמחת חתן וכלה נשפע ממעון קדשו שמשם נתברכו בניב ובנות חתן וכלה ומשם נשפע שפע כ"ט בהכנת נשואין של חתן וכלה וע"ז מברכין לאלקינו שהשמחה במעונו דייקא וז"ש קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול אומרים הודו את ד"צ זה קול החמישי דאי׳ בחגיגה (י"ב:) ז׳ רקיעין הם ורקיע ה׳ הוא מעון שבו כיתות מלה"ש שאומרין שירה בלילה וחשין ביום לקבל שם תפלת ישראל שמתפללין ביום כמו שיסד הפייטן במנחה דיוה"כ תפלתנו ממעונות יקבל כקרבנות הרי דשם נתקבלו התפלות ברקיע ה׳ לכן קול ה׳ הודו ד"צ והבן שברקיע ה׳ נתקבל התפלות והודאות ישראל לכן אמר אזכרנו עוד שיהי׳ עוד ישמע וגו׳ ה׳ קולות דששון ושמחה חתן וכלה קול אומרים הודו וגו׳ ועתה נבוא לבאר הב׳ מדרשים פליאים דוד הי׳ מצער שלא אמר הנ׳ באשרי שלא יהי׳ תקומה לכנ"י מעצמם שלא יהי׳ להם זכות רק השי"ת יקים סוכת דוד למען כבוד שמו עד שהגיע לפרק בתולה נשאת ליום רביעי והק׳ בתוס׳ אמאי לא תני נושאין את הבתולה כמו האיש מקדש וכלישנא דקרא כי יקה איש אשה א"ו רבי דאתי מדוד ומהפך בזכותי׳ דדוד (שבת נ"ו.) רצה אגב אורחא לרמז שביום ד׳ היינו גלות המר הזה שהוא גלות הד׳ מן ההרבן שהי׳ גלות בבל ומדי ויון ועתה בעוה"ר גלות ד׳ הוא אדום ואז תהי׳ בתולה נשאת שבתולת ישראל מעצמה תקום מהגלות ע"י תשובה ומע"ט כפי׳ הרמב"ם ויכוף כל העם לילך בתורה ומצות ויהי׳ זכו אח־שנה כדוד אביו שאמר ארדוף אויבי עפ"י טבע והפי׳ בקרא כבני מערבי לא תוסף לנפול רק קום בתולת ישראל מעצמה

תקום ותנשא לאישה הראשון ואז נתקררה דעתו וז"ש שיצאה ב"ק אל תשמחו אויבתי לי כי נפלתי קמתי אני בעצמי בתשובה ומע"ט בב"א.

גיטין י"ז:

גמ' זנות לא שכיח, הק' בתוס' הא אמרי' בתולה נשאת ליום ד' הרי חיישינן לזנות ות' הרא"ש בתשובה דהתם קודם נשואין חיישינן והכא לאחר נשואין השתא משכירה ולפ"ז זנות יתק' האחרונים שלו הא לקונן כו': פריך למ"ד משום פרי אדוקה ומי אית לה פרי ואי כדברי הרא"ש הא באירוסין נמצא ר"ל דחיישינן לזנות והוי הטעם שמא יחפה וי"ל דלקונן ל"ג הק' בתוס' דיכול לחפות ע"י שישלח לה גט ויבטל בב"ד ואפקינהו לקידושין ממנה ות' הרשב"א דא"א שיבא בעילתו בעילת זנות וזה מיחה מן הנשואין אבל מן האירוסין ליכא רק קברא וקוף קוף יכול לחפות ול"ל זמן ומקשה גמ' שפיר אדוקה ומי אית לה פרי ומשום יחפה ליכא.

ולפ"ז ק' גם לר"י למה תקנו זמן באירוסין דקוף קוף יכול לחפות ונראה דשאלת ק"ל כרבי דשלי ומבטל וא"כ משום א"י לחפות ע"י שישלח גט ע"י שליח ויבטלנו דלרבי יסי' בטל ולא"א אפקינהו אלא לר"ל דאמר משום תקנת עגונות וצריך לבטל בפני ג' יכול לחפות אפי' לרבי שיבטל בפני ב' ומדאו' בטל ומדר' הוי גט וי"ל אפקינהו ואכתי יכול לחפות ומש"ה פריך שפיר לר"ל למה תקנו זמן באדוקה דל"ל פרי ומשום שמא יחפה ליכא כנ"ל דבלא"ה יכול לחפות אבל לר"י דאמר משום תקנת ומזרים ולא צריך אלא ב' יחס ומבטל בפני א' אפי' ומדאו' אינו גט כמ"ש תוס' ד"ה רבי דאין דבר שבערוה פחות משנים וא"י לחפות בשום אופן ושפיר תקנו זמן משום שמא יחפה, (שמעתי מהאמו"ר זללה"ה בשם רבי הגאון ר' יעקלי ומאהרי"י ז"ל.)

עוד י"ל על הרא"ש הנ"ל דהנה התוס' הק' דיכול לחפות ע"י בטול ותרצו דבכה"ג דכוונתו לחפות לא תקנו רבנן ומהני הביטול והק' הרב הק' ומפרשקחא ז"ל הא הוי תלי דבר בדעתו' בב"ק ע"ש: רק דמתרץ בשם כיון דעדי קידושין, א"ל לעדי ביאה לא הוי ח"ד וא"כ הכא אי לאו עדי ביאה הוי אמרי' אפקינהו ובטל הקידושין א"כ העדי קידושין צריכין ג"כ לעדי ביאה ישוב הוי ח"ד ומילא נתבטלי עדי קידושין והכא ח"ד ואכתי יכול לחפות אמנם יהוש בי' הרמב"ם (עי' ונ"ה וג' תק"ש ועי' מקנה ריש קי' כ"י) דסברי הבא על הספק' ליתא א"כ עדי ביאה א"ל לעדי קידושין אמנם ר"ל דק"ל בכתובות ל"ה. חייבי מלקות שוגגין פטור ומשלומין וק' הכי ומשכחת קנס לרמב"ם דבכל קנס יש ומלקות והכא פטור הבא על הספק' יע"ש דהר' הרמב"ם הוא דוקא לר"י יר"ל ע"כ לא ק"ל כרמב"ם וא"כ לר"ל עדיין ק' שמא יחפה ע"י ביטול וא"כ מה פריך ר"ל ומ"ש ל"א כר"י הא לר"ל נ"ב

לתקן

לתקן זמן ומשום שמא יתפס דבלא"ה יכול לחפות כנ"ל ותי' הא"גרא רמה כיון דחיב לגרשה א"י לבטל כמ"ש ר"י קארקוב לענין שליח דקדושה א"י לבטל כיון דשו"כ צריך לחו"ם ושייך לכך עי' רמב"ם הל' תרומות פ"ד ה"ט ובכ"מ שם, ובנה התוס' סוף גיטין כ' דבמגלה ערות דבר חוב לגרשה ובפ"ק דזבחים ב': כ' המותר לקיומה בלא גט רק שלא יבא אלי' וקתני אהדדי י"ל דבזבחים מיירי בארוסה, דאין גם בה די שלא יחד עמה אבל בנשואה חוב לגרשה וא"כ בארוסה יכול לבטל כיון דאין מוכרח לגרשה ואכתי יכול לחפות ולא"ל זמן לר"ל וצ"כ משום פרי, (שמעתי.)

עוד י"ל ע"ד הנ"ל דר"ל ק"ל כשעה דרשב"א דא"א עושה כו' וא"כ בארוסה יכול לחפות אבל לר"י גם בארוסה א"י לחפות דלא הוי ח"ד דמועיל לענין מלקות.

סנהדרין ד':

רש"י ריש ע"ב ד"ה אמרת יש אם למקרא וליכא מאן דפליג דאי פליג, בב"ש ומ"ל דאקיר, הנה זה פשיטא דהכא מקרא ומסורת לא קתרי דמיני' דבגדו בה (קידושין י"ח) עכ' בתוס' הכא דלא קתרי וקדרשינן שא"י למכור לא אחר שפחות ולא אחר אימות וא"כ י"ל דאקור לבשל לא בשר בחלב ילא בחלב ומם מלקין ומיכה כן דמקיק היכא דכי אהדדי מנתי יש אם למקרא" ופריך וליכא מאן דפליג הא גבי ירחה איכא תד דדריש מקרא ומסורת ומה קב"ה התם דלא קתרי דדרש תרוייהו והכא קתרי אהדדי לא דרש רק מקרא א"י דגם בחלב יחלב לא קתרי וא"כ ק"ל ומאי פריך לנ"ד יש אם למסורת דהא גבי בב"ש ומדה דיש אם למקרא הא א"ל דבב"ש משום דלא קתרי דדרש תרוייהו ילא בב"ש ומ"ל דאקיר, ויש"ר ק' למה דמקיק היכי דכי אהדדי מנתי יש אם למקרא יפריך ומירחה ומה פריך דלמא הא"נ דדריש תרוייהו וא"כ בב"ש ולא ק בב"ש ומ"ל דאקיר י"ל דרש"י ל"ד נקט בב"ש ומ"ל דאקיר אלא ר"ל דה"ה ל"ל דבשר בחלב אקיר דלא מלאי לתנא בכל ש"כ ביסביר כן וש"כ גבי בב"ש "ומיכה ד"ש אם למקרא לבד יחיה דתי' ומאי הש"ס להקשות לנ"ד יש אם למקרא רק היכי דלא קתרי דדרש תרוייהו הא גבי בב"ש לא דרשינן תרוייהו ומ"ז יתרץ כיון דהדדי מנתי ל"ד רק מקרא לבד ילפריך ומירחה דדריש תרוייהו ויתרץ דרך ביב"ל אקרת תירה וליכא למידרש תרוייהו בכ"ל ומבלן הבנה של תפליתי ק' פ"ו דתפרי"ח ומיכה ונבלן דלאי קדר ומיתר בב"ש דהוי מגון ולא בישל ותפליתי כ' המבלן דקי' להיפך דתפיי אולי למאן דסבר יש אם למסורת ין' אומרי אסרינן בחלב ולא בחלב אדרבא איפכא הול"ל ע"ז ל"ל דרך בישול ולא טגון ומבא"כ למאן דסבר יש אם למקרא אדרבא מבי"ת דאי' ומבלן ולא אומרי דרך בישול ומעט טגון ואכן ק"ל יש אם למקרא ולא ממעטינן טיגון שבה"ד ולהנ"ל אפי' לנ"ד יש אם למקרא ומודה היכי דלא קתרי

דדרשינן תרוייהו וקי' אנאי ומותר בשר בחלב וע"כ דדרך בישול ממעט נגון והדברי הפר"ח נכונים ומפמ"ג נראה הנגון דרבנן כותר"ס בריש ומנחת יעקב.

ודרך אגב ראיתי להזכיר כאן מ"ב הפמ"ג במ"ז א' על הפליתי בבי' דקי"ל יש אם למקרא הא הרמב"ם פ"ד דסוכה ה"ב פסק י"א למסורת ע"ש ולפע"ד דברי הפליתי נכונים דהא הרמב"ם פ"ד מהל' עבדים פסק יש אם למקרא דמוכר אחר בפתות ולא אחר אובית ואי קי' הא לא קתרי אהדדי ונדרוב תרווייהו כבר הק' כן בתוס' כאן על ר"ע ואולי יש לתרץ קו' התוס' ואנחנו לא נדע ומכוס ק' לא נדחה הדין והא דפסק בהל' סוכה דב' דפנות ישלישית טפח כשר ולכאורה היינו משום דמסורה בסכת בסכות הרי ד' והל חד לגופה ונשאר ג' ואתי הל"מ וגרעו לשלישית על טפח הרי דקבר י"א למסורת י"ל דלאות קבר י"א למקרא וקרינן ג"פ בסכות והל חד בסכות לגופה נשאר ד' דפנות וגם קבר סככה בעי קרא ולא נשאר אלא ג' והלכה גרעה על טפח וכן ומקיק כאן הגמ' דכ"ע י"א למקרא ופליגי אי סככה בעי קרא וא"כ הרמב"ם פסק כמ"ד סככה בעי קרא וכן בפ"ב ומפת"מ משום ג' וכפר כדמסיק בגמ' ועי' ל"מ בס. אמנם שבתי וראיתי דיש ליישב דברי רש"י ז"ל דהנה הרב הק' בעל אמרי נועם הק' וז"ל פרש"י יכול בחלב אמו אבל בחלב ומותר לבשל וכו' ומהר"ס יכול בחלב אמו אבל בחלב אחר ומותר לבשל כצ"ל ע"כ וקרא תמוה מה זה ענין ליש אם למקרא גם איך נפרנס ומקשה דגמ' דרך בישול אסרה תורה ופרש"י וחלב נגון הוא ע"כ והוא ק' חזקה עי' שו"ת מהרי"ך שהביא דבריו בקי' מ"ז ולפע"ד לתרץ לאומר הקו' דהי' ק' למהר"ס מה שהקשתי דלמא קבר דחלב וחלב שניהם נאסרו ול"ק בב"ח מנ"ל דאסור.

לכן פי' דהנה באמת בחולין קי"ד יליף מן יתורא דקרא דחלב אמי דאסור אפי' בחלב אחר ואי הוי דרשינן דאסור לבשל בין בחלב בין בחלב הוי אמרי' הא דמרבינן אפי' באחר היינו בחלב דמגלינו בו תוורא דכל חלב אסיר אבל בב"ח דוקא בחלב אמי אסיר והא דמרבינן אפי' באחר קאי דוקא אחלב יתף דילפינן מחלב אמי וכיונא דמרבה תרווייהו כיון דלא קתרי ליתא כיון דמפקינן הקרא ממשמעות ומכח יתור לא נרבה רק דבר א' ומסתבר טפי לרבות חלב אחר ולא חלב אחר ודוק, דוגמא לזה בתוס' גיטין מ"ז. ד"ה מר וי"ל דלא מסתבר לאוקמי ממעט אחר ממעט לכל מילי הרי דמגך ראשון אתי לדגן ודיגון והשני רק לדיגון ע"ש ודוק.

ומה דאמר בגמ' יכול בחלב אין פירושו דבחלב ומותר לגמרי ליתא דהא תרווייהו דרשינן אלא פירושו דבחלב אין אסיר אלא דוקא בחלב אמו אבל בחלב אחר ומותר עז"א אמרת יש אם למקרא ילא דרשינן רק חלב וא"כ ע"כ ריבוי אפי' באחר היינו חלב אחר יעו' פירש"י דליכא מאן דפליג אהך דרשא דהל"כ אלא דרש תרוייהו

בב"ח

בב"ח וה"ל דאסור פי' בחלב אחר וה"ה הק' לדידן דהי' אסור לבשל בחלב וגם בחלב אלא דלוי"ד דבשלא הרסיק ואסורה לאוד כ"ש הק' אולי הרי"ב ויקרא לאוד ולמסקנא לק"מ דס"ל דאסור בחלב הדרך בישול אסרה תורה וע"כ רק חלב לאוד וה"ה הדסיק ... אפי' בחלב אחר ועי' גינת וורדים בפתיחה.

ומ"ש מהר"ם שיף להק' דהא למסקנא מאור דאסיר לבשל בשניהם ביחד בחלב וחלב י"ל בקל דלא מלינו כה"ג למידרש תרווייהו ביחד אלא בין כך יצן כך כמו בשפחות אחד אימות או אחר שפחות יאו מבים דלא מלי הכא לדרוש כל חד באפי' נפשי' ומום הדרך בישול כיו' לא נגרע כח ומום זה ולומר דצריך שניהם יחד רק אפי' בחלב גרידא אסור והכל ניחא בס"ד.

שבועות כד:

גמ' והוא נותר ומן המוקדשין, הפליאה נשגבה דשל נותר באסור באכילה יהא חייב אשם ומעילות הא אין עליו שם גזילה כדאי' בפסחים ס"ו בגזל חיון של הקדש במעשר הדיקא או חיון ומותר בהנאה במעשר או לאחר הויעד יובים ויש למיון הלב"ה פטור דאין כאן גזילת ממון והאי' בתוספות ס' כ"ח בהק' כן עי' דבקה"ג המעילה לא תלה בדוים כלל רק ומבים כפרה כמו בתרומה ע"ב וזה תמוה במח"כ דמבואר ברמב"ם פ"ו הל' מעילה ה"ח דפחות משו"פ אין חייב קרבן מעילה ילא מלקות ע"ב הרי דשל פחות משו"פ א"ח קרבן ואיסור הנאה בהאי' אין בו ש"פ ומב"ם כללא כ"ל בין קדשי מזבח בין קדשי ב"ה וכן הק' של התת"כ א"ח ק"פ בכ' דבקדשי מזבח תלוי בכזית וזה תמוה ברמב"ם כי בפי' התלוי בש"פ אף בקדשי מזבח ע"ב פ"א מהל' מעילה ה"ג.

והרב במג"ל ריש הל' מעילה ומאריך בזה דמעילה דבקדשי מזבח יש ב' איסורים א' איסור אכילה מן כליל תהי' ל"ת וזה תלה בכזית וא' איסור מעילה מע"ב נפש כי תמעול יאין מעילה פחות משו"פ יצא אזהרה על זה מן תוצאת ידריך הכתיב בספיק לא תוכל לאכול אף בשם באכילה ומיירי מע"ו כיון דבריך בא על אזהרת מעילה בחייבה בש"פ ילא בכזית כמו בצלה הקבלה נזה במעילה אין תלוי באכילה רק בהנאה ש"פ כמו כן אזהרה ובדריך קאי על מעילה דש"פ דוקא ע"ב.

עכ"פ מבואר דמעילה א"א להיות רק בש"פ והקו"ל יכן מבואר להדי' בגמ' דפריך הרי הקדש הא בעינן ש"פ הרי דכאן שהוא קדשי מזבח נריך ש"פ דוקא וכעלם ומתאין בשל נת"ין ז"ל לפי שעה שהיא ק' התוס' בריתות י"א הא בפסחים אמרי' דבאין בו ש"פ אין בו מעילה והאי' דהתם קדושת דמים דלא נחית עליי קה"ג ע"ב ובהגהת אמרי ברוך הביר בק' ו' מן תוס' הנ"ל יכי דק' הגהות ותירוצו ומבואר בתוס' ובחידי תירוצו אין ומבואר בתוס' בהדי' דמי ידעו כוונתם ומה

חילק

חילק בין ק"ד לקה"ג אפשר כוונתם היינו משום כפרה כמ"ש הנתיבות רק משום שמפקיד להקדש כמבואר אי"ה לקמן.

אמנם תמה תמה אקרא שלא הביאו התוס' והאחרונים הנ"ל גמ' מפורשת בכריתות כ"ג. דתניא דלאו נותר שויא פרועה אבל נותר לא שוה פרועה ופריך והא יש אוכל דהוי נותר ומביא אשם מעילות אלמא דנותר ג"כ ש"פ א"ל ההוא בגבה וההוא בדקה א"נ ההוא בימות הגשמים והכא בימות החמה ופרש"י בגבה שאכל הרבה ולע"ג דאב"ה כשאר כל קדשים שאב"ה ומועלין בהם דהאי נמי חזי לגבוה שאם עלה לא ירד: בימות החמה ומסרחת בשר נותר ולא שויא אכילת דקה פרועה ע"כ.

הנה מבואר מרש"י ז"ל דבאמת הא דאב"ה להדיוט ל"מ לענין מעילה דכל מעילה אב"ה ואפ"ה גלי קרא דמועלין והא דבחמץ אין מועלין י"ל ב' סברות א' דחמץ איסור אחר גרם ואף דגלי לענין הנאה דקדשים דהכי הייתה רחמנא אבל אי"ה מחמת איסור אחר אי"ה קרבן ומעילה כעין שכ' תוס' ב"ק ע"ב ד"ה דאי לענין שחוטי חוץ אף דנפסל י"ל דהכי הייתה רחמנא אבל כשיש פסול אחר שני אז יש לפטור ע"כ א"כ חמץ הוא פסול אחר אבל נותר י"ל דהוא ג"כ מכח קודש דבש קודש גרם לו שיהי' נותר וא"כ שפיר י"ל בהכי הייתה רחמנא א"נ י"ל דבאמת נותר הוא ג"כ איסור אחר רק החילוק דבשלמא בחמץ אין להקדש שום הנאה ממנו רק למכור וכיון דאב"ה א"כ גם להקדש לא שויא מידי ואף דגלי רחמנא דבהקדש אף דאב"ה מועל היינו באיסור למי שהנאה ממנו אבל להקדש גופי' חזי למזבח אבל חמץ דלא חזי להקדש רק למכור וכיון דלא חזי למכור אין בו שום צד הנאה להקדש אבל בנותר חזי עדיין להקדש לענין דאם עלה לא ירד ואף דפגם ולא נהנה אינו מעל כדאי' במעילה י"ט ע"א הכא אכל ונהנה רק בחמץ לא חסר להקדש דאין ראוי לפדות משא"כ נותר ראוי להקדש ליקרב לענין אם עלה ל"י וע"י אכילתו חסר להקדש א"כ פגם ונהנה ושפיר מעל.

עכ"פ עיקר החילוק הוא אף דלישראל לא שויא מידי ומכח אי"ה מ"מ כיון דלהקדש ש"פ ומועלין וכן נותר שוה להקדש. ולפ"ז י"ל דהתם כזית שוה להקדש פרועה אבל נותר כיון דלהקדש ג"כ לא שוה רק לענין דיעבד שאם עלה ל"י א"כ תו לא שוה רק החצי כמ"ש תוס' רי"ד לענין ערלה שבטל בר' הואיל ותרומה אסור באכילה בק' וערלה נכפול איסורו באכילה והנאה נכפול בטילו וכ"כ הרע"ב במס' ערלה וכן הכא דבר שמגלה לכתחלה להקריבו שוה כפל לדבר שאם עלה ל"י.

והנה לעיל שם בפ"ק דף י"ד פריך למה לא חשיב פגול ומשני דאם נתפגל אינו נותר רק דמשכחת דפקע פיגול ומיני' ע"י שעלה למזבח ושלט בו האור ויורד דהוי שנותר למעלה לכתחלה ואם נעשה נותר לאחר ירידה חל עליו נותר וא"כ ומשכחת דזית א' עלה למזבח וזית א' לא עלה וי"ב כאן זית א' פיגול וזית א' נותר ומשני בב' זיתים לא מיירי ופריך והא וא"כ הוי כזית דהיא ב' זיתים ומשני עכ"פ

כל

כל חייבים הם על זית א׳ רק לענין יוה״כ ממלא לזית זה דחלב בכוליא או בתותרי אבל בפיגול וניתר ע״כ יהי׳ החיוב על ב׳ זיתים זה ונשום נותר וזה יגביש פיגול אבל הכא כל חייבים על זית דחלב וגם יוה״כ הוא על זית זה רק שמשלמין עמו עוד זית א׳ להשלים שיעורו ע״ש.

עכ״פ י״ל דב׳ התירוצים דכאן שייכין ג״כ בב׳ תירוצים דלעיל דאי אכל כוליא בחלבה א״כ הכל הוא קודם א״כ אכל ב׳ זיתים דקודש והיכי דזית א׳ ש״פ כאן אם עלה לא ירד עכ״פ ב׳ זיתים שוים פרושה וכמו דיוה״כ הוא יגביש ב׳ זיתים כך קודש הוא ב׳ זיתים אבל לתי׳ הב׳ דמוליא בתותרי הרי לא אכל אלא זית א׳ דקודש ע״כ גם זית א׳ ש״פ כיון דאם עלה לא ירד רק דביונית החונה דמיקרבת אינו ש״פ.

עכ״פ ודאי כיונת תוס׳ יבנים ג״כ כקושי׳ דהכא דבקה״ג כיון דראוי למזבח בדיעבד חשיב ש״פ יבוא יש להבין דברי רש״י ז״ל בשבועות כ״ד יש אוכל אכילה א׳ פרש״י זית א׳ יתומה בש״ס ומהדורא ד׳ קי׳ י״ע ומה כוונת רש״י בזה ועוד הא באות כאן צריך לאכול ב׳ זיתים ונשום יוה״כ אך י״ל כוונת רש״י וגשום דק׳ למה לא חשיב פגול רק דהכא בא לחייב כל חייבים על זית א׳ ואף שמשלים עמו עוד זית עכ״פ החיוב הוא על זית א׳ ומשא״כ בפגול יהי׳ חיוב נותר על זית זה וחיוב פגול על זית אחר לכן לא חשיב.

והנה יש לדקדק הרבה בלשון הגמ׳ כאן בגסה וכאן בדקה דאיך ימלינו כן דעל אכילה מריבה קורא גסה ואכילה ממעט דקה ועוד הא עיקר חסר מן הספר דבין דמיהם היכי דלא הוי נותר די בכזית והיכא דהוי נותר צריך שיעור יותר דהא א״א דניתר ג״כ ש״פ בחזי לאם עלה לי׳ למה צריך יותר והו״ל לפרש כסברא הנ״ל דכיון דאין המלוה כ״כ צריך שיעור יותר ובפרט דהו״ל לפרש כוונה שיעור יותר ולכי פרשתי דקאי אלעיל שצריך ב׳ זיתים אבל כל כי זה הו״ל לפרש ולולא דברי רש״י ז״ל הי׳ נראה לפרש דגסה ודקה דמיירי דיונית הגסיים ויונות החונה ולכן ל״א והב״א רק א״כ מיין שהוא כעין תירוץ א׳ וגסה היינו בהמה גסה ומגם דהיינו בקר ודקה היינו צאן וכבש ובשר שור ופרה אין מקריבין כמו בשר בהמה דקה יכומ״ש הרמב״ם פ״ד ממהל׳ דעות ה״ז שדקה מתעכל קודם גסה וא״כ לעולם נותר חשיב ש״פ כיון שאם עלה לי׳ ש״ה מגם בכל הקרבנים רק בדקה מקריבין א״כ ביונות החונה מקריבין ולכך א״כ י״ל דלעולם אין חילוק בין גסה לדקה רק עיקר חילוק בין יוה״ג ליונות החונה דהיכי דמקריבין גם למזבח לא שוה מידי ודוק.

והגאון הת״ק שם כ׳ לפרש גסה יש בו כזית ודקה אין בו כזית הנה ימלמד להם דברים זרים לפרש כן גסה ודקה חוץ ממה לא ניתן לכתוב כלל במחילה ממכ״ת י״ל דהא במתני׳ תני התיכת חלב וחי׳ חלב נותר דמביא חטאות וא״ת ע״כ באית בי׳ כזית בניתר ש״מ בשו״ת קול ארי׳ ע״ה בהגה אות ב׳ שהוה עליו, אך י״ב לחק׳ מתוס׳ חולין ד׳: י״ל דלענין חוץ ל״א בר דמים אף דבדיעבד בתחלתו מותר כיון דלכתחלה אסור להחליף א״כ ה״נ לכתחלה אסור להקריב לא חשיב בר

דמים

דמ"ש, י"ל דהתם כ' תוס' לדחות זה דאף בדיעבד אסור ועי"ל דדיעבד הכא עדיף מדיעבד דחמץ ועי"ל במ"ש בית יצחק יו"ד סי' פ"ח כיון דאכל הרי נהנה רק דלא מכיר להקדש וכיון דקי"ל דקה"ג לא פקע בכדי לכן יש בו מעילה א"כ י"ל דלעולם התם כיון דלכתחלה אסור להשתמש ל"ה דמ"ש רק הכא הא לא פקע הקדושה בכדי רק בקדשים מותר פקע בכדי. כדאי' במעילה י"ב אבל הכא כיון דעדיין הוי לענין בהם עלה לי' ל"פ וחייב מעילה אשם ומ"ש הפ"י שם אשכחנא פתרא לדברי מהרש"א קידושין נ"ד תוס' ד"ה המקדש שכ' דקי"ל בחד דוכתא דמותר פקע קדושתי' ע"ש והוא תמוה ממשנה דיש אוכל דחייב ומעילה בנותר וכבר תמה הפ"י ולהנ"ל דהטעם דקה"ג ל"פ בכדי אשכחן נותר דפקעה קדושתי' כגון בהקדש זכר לדמיו דקד"ש קה"ג כמ"ש הכ"מ פט"ו מהל' מעה"ק ה"ז דבזה פקעה בכדי הו"ל דעיקר הקדש לא הוי אלא לדמים ע"ש א"כ באמת נותר לא שוה מידי רק מפאת דל"פ בכדי משא"כ בהקדש כה"ג דפקע. בכדי א"א על הקדש רק על הנותר וק' תוס' בקידושין דלחשוב נותר שאין בו משום קדשים כגון בכה"ג דהקדיש לדמיו ע"כ ע"ש וזה לע"ג דהכ"מ לא כ' רק בלא נתקדש אח"כ קה"ג ואם כגון ה"ז קדוש לדמיו לעולה עד ל' יום דפקע קדושה מיני' לאחר ל' כיון דלא הי' קדוש רק לדמיו אבל לא כשנעשה באמת קרבן אח"כ דלא גרע מכל קרבנות ובודאי ל"פ קדושה מיני' ודוק.

ואגב אבאר מ"ש שם לתרץ ק' תוס' ומ"ט הק' על רבא ולא על ר"י וכ' דחלב חל כשיצא לאויר העולם אפי' ממעי בהמה אם יש במעי הזה החלב וזה לע"ג דלא חשיב לאויר העולם אלא אם יצא רוב בהמה לחוץ ודוקא בתלש חלב כל ה' וה' שיצא לחוץ נקרא חלב אבל אם לא יצא רק ע"י לידת הבהמה ל"ה אויר רק כשרוב בהמה יצאה וזה מבואר בחולין ק"ג דשנטרפה עם יציאת רובו דטרפה יחלב בהדי אתי וכ"ש, ולענין מ"ש אחרונים מינא כתותי מ"ש דעומד לשריפה ע"י תשו' הר הכרמל י"ז דע"י חיבת הק' ל"ה כשרוף דמי עי' מנחות ק"ג אך שם מבואר לענין טומאה אבל לא לענין חיוב, וי"ל דאוכל זית בכא"פ דכיון דאכל חצי זית ונשאר חצי זית ל"ה כשרוף דחצי זית אין עומד לשרוף ואעפ"כ מצרף לחצי זית קונה לחיוב ובת"ת ישראל על משניות סוף פ"ק דפסחים כ' דאכל ונהנה ל"ש לומר כשרוף דמי כיון דאכל ונהנה מ"ד מתעסק בחלבים ועריות דחייב משום נהנה.

ולפע"ד כיון דאכלו הרי מגלה דעתי דאינו עומד לשרוף ושפיר חייב וכן בזולת של מעל חייב דאמרי' בפסחי' ל"ו דלרבנן חל חמץ על מעל וחייב משום מעל ג"כ וק' דבשלמא לענין חמץ ל"ש לומר דעומד לשריף דבהכי חייב רחמנא אבל על מעל אמאי חייב ולהנ"ל כיון דאכלו הרי בזה אין עומד לשרוף ושפיר חייב ודוקא לענין טומאת אוכלין אמרי' במנחות ק"ג: דאין מטמא לפי שאינו אוכל שעומד לשרוף וכן שופר אי כשר של ע"ז כמ"ש דעומד לשריף אף דנ"ל לצאת

בו מ"מ עדיין עומד לשרוף אבל באוכלי תרו' בשעת אכילה הו אינו עומד לשרוף ושפיר חייב ודוק.

חולין ג.

הרב ה"ה כתבנו ילפינן לנער, הקי' בתי' יעב"ץ לתגלחן ר' קאפיל ז"ל הא הרמב"ם פסק פ"ק מנז"ת ומקדש אם הכניס למקדש כלים טמאים חייב יהיה ונקוף עירובין ות"כ בנא"ה ק' דאקור להכניס קנין טמא ע"ש ומ"ש דש"ב אירי בשוה ולכאורה י"ל דהא אוחז הקנין בידו בחוץ והוכא מ"ד (שבת נ"ב) דאגיד ידבוי' אגוד אפי' אם התפן בתוך ידי ברה"י ומים דאגיד בגופי' השיגה ברה"ר יכ"ש כשידו ברה"ר והתפן ונגיע רוצו ברה"י דפטור ועי' כ"מ ר"פ פי"ג מהל' שבת ומ"מ צריכין לחלק בין שבת למקדש דהא בזבחים נ"ח לענין מעיל שכיתו שלוי דם הטלה ומה נחין יגעלה ומכניסן פחות ומג' על ג' הרי אף דהיה המעיל בחוץ אקיר להכניס כשיעור בגד ומטעם דשבת צריך מנ"ח ביבית אחר לענין חייב ואפי' א"א קלוטה כמי שהונחה דמ"מ צריך שיהי' ואפי' לנ"ח ויכול לומר או כשהכלי בידו לא חייב נח אפי' אם היה כחות מג' לקרקע כיון דגופו ברשות אחר לא"ח כנ"ח ברה"י כיון דידי בתר גופי גריר שעומד ברה"ר אבל הכא אקור ביאי כלים טמאים במקדש ובשה"ג אפי' הכניס דרך מגין דאין נקרא ביאה לענין אדם ופטור בלא שהה ומ"מ בכלים חייב דא"ל דרך ביאה רק שלא יהי' במקדש וילף מנדה כ"ח: ומזבר עד נקבה תשלחו ואפי' בלא שהה דבכלים לא גמירי שהי' ואפי' בלא נח ומ"מ אויר עזרה כעזרה א"כ שפיר חייב בהכניס קנין ויש בידו ומקלט קנין בהכניס שיעור כלי ודוק, וידידי הרב הגדול ר"א לעזיר ז"ל רצה לתרץ לפי מה שחידש המג"א וז' בסק"ג דלא אמרי' טומאת פנים רק בחיוב כרת אבל כלים שהם לאו גרידא לא אמרינן טומאת פנים ע"ש א"כ לפ"ז ניכל לומר דהקנין הוי בפנים והטומאה הכניס ידו לפנים ונגע שם בקנין ומטמאהו יאין חייב על טומאת קנין כיון שלא הכניס כלי טמא ויתין לפנים רק שטומאה הכלי בפנים וע"ז אין כאן חייב ע"כ.

והצדק אתי לפי התירוץ של מג"א שם שכ' יאין כאן איסור תורה כלל אפי' לטמאי בידים אומם לפמ"ש יש לעיין מיצא בהגם באין ומביאין אחרי התי תגלחן בעל מג"א בנוב"י ז"ל ת"י לעיר כן דאין איסור תורה כלל אפי' לטמא בידים דכל עיקר קברא שלו היא ומביא הטומאה בעזרה לא קרינן בי' ולא יטמא ומחנהם בשכבר טמא ע"כ ומפרש דזה קאי ג"כ במסקנא לענין טומאת כלים בפנים ולא אמרינן רק טומאת אדם דחייב כרת וק' הא תוס' כ' בפי' בעירובין ק"ד דהמגיהו אינא איסור דאו' להשהותו במקדש אף בטומאה בפנים ולהשהותו נ"ד דהאיסור הוא על התחלת טומאתו ואף ברמב"ם כ' האיסור דטומאה להכניס דקודם הוא חד איסורא נקטי אבל יש עוד איסור דטומאה כלי במקדש דהא ר"י לא הותר אלא להוציא בלבד

בל

של עץ אבל בשאר כלים אף של חולין אסור משום דטומאת כלים במקדש ולא מצינו מי שחולק על דברי תוס' אלא ואי משום הדברי ר"ח תמוהים לפ"ז כקו' התוס' ומשום קו' לא ישתנה הדין דשערי תרוצים לא נשנו ובעצמו תי' המנ"ח לעיל דר"ח ס"ל כרמב"ם דכלים שהם ראשון אין בהם איסור תורה רק באב הטומאה יעו"ש שצריך ריבוי לטומאה בפנים לפע"ד אין הצדק אתי דבכ"מ נטמא בעזרה פירושו באופן או בשוגג דאל"כ הול"ל טמא עצמו בעזרה ונ"ל דאי זה פשיטא דאסור לטמא עצמו בעזרה כמו שאסור לטמא לכנוס במקדש רק בעי נטמא בעזרה פי' שלא ידעת ונ"ל דחייב כרת על שהי' דהא כבר ביאת המקדש ומאי איכפת לן על שהייתו ולא קרינן בי' ולא יטמאו את מחניהם אבל אם טמא עצמו במזיד אין לך ולא יטמא גדול מזה כיון דהאיסור הוא על האדם שלא יכנס בטה"ג וכ"ש שלא יטמא גופו במזיד בפנים דהאי עובר על ולא יטמאו את מחניהם וכן תוס' שבו' קברא לענין שת ומשמע דאיירי באותו שראוי להתחייב קודם ביאת המשכן ע"כ יתחייב בביאה בחוץ שהי' שהות לטהר וכ"ש במטמא עצמו בפנים שהי' לו ברירה שלא לטמא עצמו ואינו ממעט רק נטמא באופן בעזרה א"כ אין כאן שהות להתחייב וא"א על עמידתו לכן צריך קרא לרבות ודוק. ולפ"ז גם מ"ש דק"ד דלא יטמא קאי על נטמא בחוץ דומי' דאל המקדש לא תבוא בתוס' ג"כ דאם אינו בא בטומאה רק שנטמא שם באופן א"א על עמידתו אבל לטמא עצמו שם לא גרע מבא בטומאה אל המקדש דגם כאן הכניס הטומאה עליו והרי דבר זה מפורש בתוס' דאיירי בנטמא בעזרה צריך שהי' ובמכניס חייב תיכף וכ' תוס' ד"ה צריך שאם טומאה עצמו בארץ במקדש חייב תכף בלא שהה הרי דטמא עצמו כנכנס בטומאה דמי וחייב בלא שהה וכן בד"ה טמא עצמו כ' האיבעי' הוא בלא התרו בו אלא לאחר שטמא עצמו אבל אם התרו בו על הטומאה בודאי חייב תכף הרי דטומאה עצמו דינו כנכנס בטומאה וכל חילוק דין דטומאה בפנים היינו לאחר הטומאה כגון במזיד ולא התרו בו לענין מלקות ואח"כ התרו בו שלא ישהה או לענין כרת שלא ידע שנטמא ואח"כ ידע שאז יש לו דין שהי' וע"ז בעי' ונ"ל שחייב על עמידתו בעזרה אבל על טומאתו בעזרה במזיד כ"ל קרא דלא גרע מנכנס והא דאמרי' בשבועות י"ז: טמא שנכנס דרך גגין פטור היינו על כניסה וגם לא טמא עצמו בעזרה דטמא ועומד הוא וא"א רק על עמידתו וצריך שהי' כמ"ש מהרש"א ועי' באריכות במ"כ פ"ג ה"ט עכ"פ לשון גמ' באופן גמירי שהי' הרי דמתני' דקתני שהי' איירי באופן דא"א לחייב על התחלת טומאתו רק על עמידתו בטומאה וע"ז פריך גמ' טומאה בעזרה ונ"ל אבל אם מטמא עצמו בידים פשיטא דה"ה בכלל מקדש ד' טמא אך זה כעשה דהרמב"ם ז"ל לא כ"כ בפ"ג הלכה כ"א כטמא במקדש אף במזיד יותר ולא נשמע שאין חייב כרת רק בשהה אך כ"י לענין כרת וקרבן אבל

לענין

לענין מלקות ותיקון דהוי כמה נעשה מחלוקת בין תוס' לרמב"ם ולא"כ כיון דרמב"ם כת' (ו) דתוס' דהדיבור הוא רק לכרת אבל הכא פשיטא דקאי אלפנים וכן כלים דמרבינן בנדה כ"ח ונזכר עד נקבה כל מי שיש לו טהרה במקוה ומשמע חרס יצרך הוי דדרשינן כל מי שראוי להיות אב הטומאה ממעט כלי חרס וכל כלים הם בכלל תבלתו ולא ימעטו דיבולין להיות אב הטומאה כדאי' בעירובין ק"ד. ולא"כ צ"ע לבי' תוס' דלא ימעטו כלל טומאה בפנים רק לענין כרת צריך לרבות מגים דכי יתחטא ומשמע שהי' שהות לטהר והיינו טומאה בחוץ הרי בכלים שטומאה דחייב בטומאה בפנים ואפי' לתרוץ א' דק"ד דלא ימעטו היה די"ל דלא מוקדש ל"ת דקאי על טומאה בחוץ אבל כיון דגלי משכן ומקדש דחייב טומאה בפנים הרי ולא ימעטו קאי גם על טומאה בפנים במשמעותו יתרי בפי' כ' בעצמו הנכנס שרץ או בלי טומאה חייב ומשום ומקדש ד' טומאה כמ"ש הרמב"ם פ"ג וביאת מקדש הל' ובהרבה בעירובין וכו' והוא ל"ש דרך ביאה דל"ש אל המקדש ל"ת דהוי בא רק מכנים ול"ש מ"מ דרך כניסה דעיקר חיוב ילפינן ממה מקדש ד' טומאה בפנים ע"כ מ"מ הרי דל"ש לחייב על הביאה והכניסה רק על שטומאה המקדש א"כ צ"ע אם ומטמא עצמו או כלים בידים שחייב אלא אפי' טומאה מעצמו והוא בפנים שם את הטומאה חייב ואפי' לרש"י דלא ימעטו ומשמע טומאה בחוץ מ"מ כיון דגלי קרא לרבות טומאה בפנים ע"כ אזהרה נמי קאי על טומאה בפנים יבוא לא"ד הנכנס שרץ חייב אף המגלה במקדש כן דאת וצ"ע בהמייתו כמ"ש בעצמו רק הכי ומשום דבשרץ חייב כרת אתרבי וזה אין לו תבנית כלל דהרבוי ומשכן ומקדש גבי אדם כ' ושרץ אתרבי ונזכר עד נקבה כל הראוי להיות אב הטומאה הרי דלא ימעטו קאי על טומאת בפנים ג"כ והא כ' רש"י בעירובין ק"ד טומאה שרץ היינו כלי שנטמא בשרץ חייב כרת ומשום ומקדש ד' טומאה היינו כיון דאתרבי לכל ומילי אתרבי והרמב"ם ס"ל כתורת כהנים דלכרת כלים לא אתרבי דכ' אדם לא יכבס בגדיו ובשרו לא ירחץ ונשא עונו ודרש בת"כ על רחיצת גופו כרת ולא על בגדיו אבל אי לא הוי וממעט כלים ונכרת הוי שוה לאדם לכל ומילי אך כ"ז לענין טומאת בפנים דהיינו שנשאת טומאה בפנים אבל לטומאה בידים ל"ל כלל לרבות דלא גרע ומכניס והוקא לענין כרת צריך לרבות דבכרת כ' ולא יתחטא בראוי לטהר דהיינו מבחוץ וע"ז צריך לרבות בפנים ותרוייהו הל"נ דיקא בזה.

ומ"ש כוונת רבי' ומזבחים ע"ד דנקוט יצא ובטומאה דיבר בהוות דל"ב טומאה כלים בעזרה ולפ"ז י"ל גם מ"מ לתוספות אך נכנס דרך גגין פטור הא לא גרע ומכניס עצמו ומכניס אדם טמא דחייב אך באמת גם הכא חייב בבהה רק במכניס כיון דבר השתחוי' הוא גזירי בהי' אבל במכניס אדם אחר דאינו דרך השתחוי' כיון דהכי' ומכניס על עצמו א"ל בהי' יכן במכניס עצמו א"א במזיד ל"ג בהי'

בפי' ג"כ יפי' תוי"ט תכף, ב"ר בנמוק"י בזה ומלוה בסק"ד דרך גגין כיסו דלא מקרי ביאה לחייב כרת מ"מ בלאו דלא יטמאו ודאי גם דרך גגין בכלל ע"כ.

חולין י"א:

אך הגורל קובע הלא ברוב לבס וכיוצא בזה טרפה היא וכ"ת דבדיק לי' והא תנן לא הי' מגיע לחלי הר עד שנעשה אברים אברים, ומקשין כיון דרמב"ם פסק כר"ב בזונה מ' דלכפר קאי על הזבתנלה א"כ כפרה כ' בי' כקדשים והקור להיות טרפה כדאמרי' בעגלה ערופה א"כ ל"ל טעם דאין הגורל קובע עי' תגה ר"ל היות.

אך המולם ומקשין (עי' מנחת בי קי' ל') ומ"ל דאמלינן ב"ר דהא אי' בזונה ק"ז אברי בעיר הנבתלה וא"כ בהלכה רב ובמולל ה"ה ומיתרין מה"ה אקורין בפ' גזירה לבון חומר ואיקור ומ"ד ומותרין ק"ל גזירה במתגזר ויורד בנעשה אברים א"ר ומקתבר כמ"ד ומיתרין לא אמרה תירה שלא לתקלה בימלאם אדם ויאכה ומם שלא ידע בתי' וכן המעיר ע"כ.

וא"כ ק' דלמה לעולם לא אזלינן ב"ר וא"כ המולית אברים לא יאכה ומם דדלמא הם ומעיר דהא לא אזלינן ב"ר וא"כ אין כאן תקלה ילעולם האברין אב"ה ומגזרה. ולא דרבינן בנעשה אברים ובפיר יכולין לבדוק ולעולם ל"א ב"ר.

אך י"ל דהנה בי' רמב"ם דקפק דאי' ומדאי' לקולא וא"כ המולית אברים יאכה דקפיקו לקולא וא"כ יש לחוש לתקלה ולכך לא ילך מגזרה איקור הנאה רק לנעשה אברים ולא אפשר לבדוק וב"מ דאזלינן ב"ר אך להרמב"ם דלמא מב"ה ל"ה לטרפה ומשום דקפק לקולא.

אמנם הה"ד בקי' ק"י ומהלך דדוקא לענין ס' איקור אורי' לקולא אבל לענין קיום המלות אורי' דל"ל מלוה בודאי וא"כ בקפק אימו מקיים המלוה דדוקא בקפק איקור אורי' דבקפק א"ב האיקור כיון דאימו איקור ודאי אבל בקיום מלוה אורי' להיפך דל"ל מלוה ודאי וכ"כ הפל"א כאן בחולין ועי' בה' אבר"ה קיכה ל' : יחולין י"ה תוס' ד"ה אתיא.

וא"כ עדיין יש לחוש בשעיר דלמא טרפה ואימו מקיים המלות ומכח קפק אי' דאזלינן ב"ר, והנה אי' בתוס' נדה ב"ע. דלוק דבק"ב אזלינן לקולא מ"מ היכי דקתרי אהדדי ל"א לקולא דהוי תרי קולא דקתרי אהדדי א"כ ה"נ הא לענין טומאה אם טומא ק"ד לקולא הא בשעיר המשתלח אינו מטמא דהותי ללוק הימנו בתומתו כדאי' ביומא ק"ד א"כ ומכח קפק אם הוא נבלה כדאי' בחולין ל"ה אברים נבלות או בשעיר ומכח קפק אימו מטמא ולענין הנאה אימו אב"ה והכל משום דק"ד לקולא או בטומאה ומשום קפק טומאה בר"ה א"כ הוי ב' קולא דקתרי אהדדי ולא אזלינן לקולא והק"ל ומ"ל דאזלינן ב"ר דלמא גזרה אתי לאו"ה ולתקלה ל"ה דהמולית יחוש לאיקור בזה הוא ס"ה ולא דרשינן שנעשה אברים וכבר לבדקו ונטרפה.

והנה

והנה הרמב"ם יליף דעגלה ערופה אין מעילה ומדכ' בה כפרה כקדשים ולמרי' ערופתו זו בחיטתו וא"כ גם כאן יליף מן לכפר עליו דאינו מעילה ולמרי' דהיתו זו בחיטתו ובמנ"ח מלוה קפ"ה כ' דבשעיר לא כ' כפרה והוא תמיה מיומא ס"ו: ומ"ד כפרה כ' בי' והוא קתמה דגמ' והיינו כר"ב מ': לכפר כפרת דברים דהיינו משתלח ובספק הרמב"ם ז"ל וא"כ לא מלי למידק מלכפר עליו דאקור להיות ערפה כקדשים א"כ אינו מעילה ג"כ ומנ"ל דאזלינן ב"ר דלמא בדקינן לי' וגזירת לאסור בהנאה ול"ה לתקלה כיון דהוי תרי קולא דסתרי אהדדי בזב לא יהנה המעילה מהשב מוה שעיר המשתלח וע"כ דהדיוק הוא רק לר"י דלא דריב לכפר על שעיר המשתלח ומכל למור שהוא מעילה וא"כ לא הוי תרי קולא דסתרי דהמעילה יתירו בהנאה ומכח ק"ד לקולא דלענין מיתות בין נבלה ובין ש"ח מעילה וא"כ בזב חיישינן לתקלה וע"כ דגזירת לאו לא"ה אתי רק למעטה אברים ובזה לא נוכל לבדקו ואך ומיתר לקיים המילה בספק הא נ"ל כבר בודאי וע"כ דאזלינן ב"ר,
שמעתי מגדול א' והוספתי בביאורו בע"ה.

פסחים ל"ו.

גמ' מי שאסרו משום בל תאכל חמץ הק' בתוס' סוכה ל'. תיפוק לי' דהוי מהב"ע ושמעתי לתרץ כגון שכפאו ואכל מצה דילא כדאמ' בר"ה כ"ח. ובאמת אין כאן מהב"ע אפ"ה לי' מקרא ויש דוחין הטעם דילא כמ"ש הרמב"ם ז"ל פ"ב דגירושין דכפה ומישראל חפצו ורצונו לעשות מצוה רק שהיצרו משבש וכיון שכופין להחזיר נתעורר הרצון שבנפש והוי ברצונו משא"כ בעובד הרי אין כאן רצון הנפש כיון שיש עבירה אין יוצא בכופין אבל זה אינו דבמצה א"צ רצון וא"ל לסברת הרמב"ם רק בקרבן דכ' לרצונו אי בגט דצריך להקנות ואין קנין באונס רק מכח מצות הוי כמו זוז במכר דומהני תלויה ודין בב"ב מ"ח כמ"ש הלח"מ ה' גירושין גם אבל במצה בלא"ה ומהני כפי' בפרט לסברת רש"י ז"ל כיון דהנאה באכילה הוי כמו כוונה ואין כאן מתעסק ע"ש והתירוץ נכון ומה"ח ומצית ומצה תירוץ דצריך קרא באוכלה דיש בו סכנה דאין כאן מהב"ע.

סוגיא דאין איסור חל על איסור. חולין כ"ט:

פ' ג"ה גמ' משום דאקדשי' פקע איסור גיד רש"י ד"ה איסור גיד נוהג בבהמה תמימה שנולד, לכאורה ק' ל"ל לרש"י לפרש כן דאפי' אי קבל דנוהג משנולד ג"כ לא פקע כשאקדשי' ש"מ ברש"ב הק' כן.

ונ"ל דרש"י מפרש ק' גמ' בייתר תיקו דאי"א לברש האיסור דאקדיש הבהמה עם יצירת רוחו וקמ"ל דהל גיד דאתי בב"א לזה פרש"י דתנא דידן קוצר נוהג בשליל ואתי איסור גיד משנולד ושביעי דאפי' אי קדש עם יצירת רוחו חל גיד הקודם.

גמ' איסור מוקדשין ליכא, הק' בתוס' ד"ה איסור גיד, וא"ת לימא סבר יש בגידין בנ"ט ואיסור מוקדשין ליכא דא"א חל ע"א ותרלו דדוחק לומר דפליג אמתני' דכריתות, ולא זכיתי להבין דבריהם הקדושים דלפי מה דאמר דסבר א"ב בנ"ט פליג אמתני' דירך שנתבשל דפריך גמ' מינה ותרולם הב' דא"כ אין מוקדשין נוהג בגיד וצ"ל ק' דסוף סוף לומה דתירוץ ק' ג"כ קו' זו אף שתוס' הרגיש בזה ותרלו היינו על המקשן דפריך מירך שנתבשל לפרוק מוקדשין נוהג בגיד ותרלו דעדיף מיני' פריך אבל על התרלן ק' דכמו שלא רלה לתרץ דסובר אאע"א כמו לא יתכן תירוץ זה וכבר עמדו ע"ז ס' אלי' רבה ומראה יחזקאל ובלפע"ד דמעיקרא שמקשה מוקדשין נוהג בגיד וצ"ל לא על הלשון לבד פריך רק דק' דמתני' הוא משנה שאינה לריכה כמ"ש תוס' ד"ה מוקדשין ע"ש אלא דתני לי' אגב מוקדשין ובשלמא אי הרבותא דגיד נוהג במוקדשין תני הכי אטו מוקדשין אבל אי הרבותא לענין קדשים מה שייך למיתני דיני דגיד אטו מוקדשין ומוקדשין נוהג בגיד ומשני' פי' דלא ליתנא אלא אותו הבבא ול"ל לומר נוהג בארץ והשתא נתיישב קו' תוס' דא"א דמתני' קמ"ל דאין מוקדשין חל על גיד דאאע"א א"כ אין הרבותא לענין גיד אלא לענין מוקדשין ואין מוקדשין נוהג בגיד וצ"ל למיתנא בבא בפ"ע אבל א"א דסבר א"ב בנ"ט הרבותא לענין גיד ל"ק אין מוקדשין נוהג בגיד וצ"ל.

גמ' וסבר א"ב ותתניא כו'. הק' תלמודי לפרוק משליא ירך לקמן ל"ג: דסבר גיד מותר בהנאה ובפסחים כ"ב מסיק מאן דס"ל מותר בהנאה סבר יש בגידין וא"כ מוכח דמתני' ס"ל י"ב דמתני' ירך שנתבשל ק' קו' תוס' דילמא קאי על שומן ות' של ר"ת דחה תוס' ולפי' ריב"ם ניחא ומאן דל"ל כשיטתו ק' ול"ל כמ"ש ומפורשים דשומן אינו אלא דרבנן ובדר' ל"א איסור דבוק ובמתני' תני אם יש בה משמע בירך לחוד כמ"ש תוס' לקמן ד"ה אם יש והטעם משום איסור דבוק ומש"ה ל"ל משום שומן ע"כ וזה ניחא אם לא הי' יכול להקשות כ"א מהך מתני' אבל כיון דמלי למפרך משליא ירך ק' ועוד דהא הך מתני' משנה קודם להך דירך וכה"ג כ' תוס' בד"ה אלא בקופו דמש"ה לא פריך ממתני' דנוהג בשליא דהך דירך קדים אך הך דשליא ירך קודם לכל ע"כ קושיתו.

ותרצתי דסוגיא דפסחים אינה אלא לר"א הא לחזקי' אפי' למ"ד א"ב ג"כ מותר בהנאה וא"כ ל"ק מהך דירך כ"א לר"א ופריך מיהת לד"ה ועי' תוס' פסחים הנ"ל ד"ה ור"ב לא יתכן תירוץ זה.

והנה הרמב"ם ז"ל פסק פ"ח ממאכלות אסורות האוכל גיד של נבלה ועולה חייב ב' והק' הרשב"א הא למ"ד א"ב איסור נבלה ליכא ורמב"ם פסק א"ב ותירוץ הרשב"א כיון דחייב משום גיד התורה אחשבי' לאכילה וחייב ג"כ משום נבלה ותירוץ זה נסתר מכמה מקומות חדא סוגיא דהכא דאמר מוקדשין ליכא ול"א אחשבי' ולקמן גבי נוהג בשליא אמרי' דאי א"ב איסור שליא ליכא ובפסחים כ"ב נמי אמרי' למ"ד א"ב

איסור

איסור נבלה לגבי׳ והנה סוגיא דהכא הי׳ הנ״א בט״ב טעם דבאות אף למ״ד א״ב חייב ומשום ומיקדשין והכא ה״מ דאי י״ב א״כ מותר בהנאה כמותר בפסחים וכו׳ ומיקדשין חומר אבל למ״ד א״ב נימא דאסור ומשום אתכבי׳ ומ״מ אין חל על גיד דגיד כמו אב״ה וכולל לית לי׳ ומא״כ הרמב״ם ז״ל כולל כפיר חל מבים אתכבי׳ ועיי׳ כלל ולדברי בי״ב ק׳ ויה בהקשתי לפרוך ומשלה ירך כיון דסוגיא אזלי כר״א דלהזיקי׳ לבי״ב מותר בהנאה וא״כ כר״א ק׳ ומתני׳ דשולה ירך ולכנב הרי׳ הק׳ בייתר תוקף כיון דלא פריך ומתני׳ דירך: אלא ומכח דכיון דקי״ל י״ב א״כ מותר בהנאה והוי קדשים מוקף לפרוך ומשולה ירך דתני בהדי׳ דמותר בהנאה, ע״מ בשעה״מ פ״ח ומאכלות אסורות שעמד בזה.

והנלפע״ד דהנה בו׳ הרשב״א ק׳ בסק״ד דגיד נוהג באדם וכו׳ הבעה״מ דזה דוקא למ״ד נוהג בשליל ועי׳ ר״ן כתובות פ׳ אעפ״י

דשייך בכו׳ הרמב״ם דסבר אדם אסור וילפינן מדכ׳ זאת תאכלו זה באר בע״ח אסור יעוי׳ ולא הוא וכלל שפה וכיון שבברו אסור אין אתה ומלות על גידו כמו דאמרי׳ בשוחט א״כ נוכל לומר דמתני׳ דשולה ירך ר״י הוא דסבר נוהג בשוחטין ויה״ה באדם וא״כ א״א לומר דגיד אב״ה דהגי׳ נאסר ומ״מ דיוצא דישקב כמ״ב תוס׳ ל׳. ד״ה קדשים וא״כ עודאי גיד מותר בהנאה דהא האדם נהנה מן הגיד ואין אסרה התורה גיד דאדם בהנאה דלא אסרה התורה לבא לידי תקלה (וכה״ג הק׳ הגאון רעק״א דמדכ׳ לא תחרום וגו׳ ומכלל דמותר לחרים בבהמה ואי אמ״ה אסור בהנאה איך מותר להמית ומאמ״ת ע״ש) וא״כ א״ל לילף היתר הנאה ונבלה ואפי׳ למ״ד א״ב מותר בהנאה ובפסחים אזלו הגמ׳ אליבא דר״ב דקי״ל אין נוהג בשליל ק׳: ויה״ה באדם וצ״ל דילפינן היתר הנאה ונבלה ומש״ה פריך כיון דסבר א״ב וצ״ל היתר הנאה והכא נ״ב אין הכי כיון הלא אלא כפשוטו דמייך במתבשל כשוגג דר״ב בנ״ב וא״כ אין הדי׳ ומשלה ירך דמשמע דמותר בהנאה וע״כ י״ב דס״ל לשיטת ק״ל א״ב ואפ״ה מותר בהנאה דמתני׳ ר״י הוא דנוהג בשוחט וה״ה באדם ואפי׳ אי א״ב ע״כ מותר בהנאה ולפי׳ ותירצנו ק׳ הפלתי סוף כי׳ ק״ה אותי׳ לא בפסחים ואין בשעת לי׳ דסבר א״ב דינ״ב דג״ב ס״ל א״ב דגיד אזלי׳ דוקא אליבא דר״ב דקי״ל א״כ בשוליה כנ״ל ולענין הקו׳ דגמ׳ לא קי״ל אתכבי׳ כל דבאות אף קברא לי״ש ונ״ל לרמב״ם לומר כן לכן י״ל דהי׳ ק׳ לרמב״ם קו׳ תוס׳ ד״ה אוסר גיד דהכא קי״ד דמתני׳ ס״ל א״ב הא מתני׳ ר״מ היא ומחייב ב׳ באוכל גיד של נבלה הרי דס״ל י״ב לכן י״ל דבאות דקי״ל כר״מ א״ב ואפ״ה מחייב משום אתכבי׳ דהתם לענין חייב מלקות ומיירי דר״מ מחייב ב׳ מלקות לנבא בלא התראה וכיון דמתרינן בו אל תאכל גיד זה ואם תאכל תתחייב מלקות וזה הבי״ב אעפ״כ כדאי׳ בסנהדרין פ״ח. ועי׳ פ״י כתובות כ״ב וכדאי׳ בסנהדרין וע״ש: וברמב״ם הל׳ סנהדרין פי״ב וי״ח וקיבל התראה ואכל ה״ה ומחייב לאכילה דקיבל עליו ב׳ מלקות על אכילה זו וכיון דאיהו אתכבי׳ והתורה ג״כ אתכבי׳ חייב אכילה אבל מתני׳ דהכא

דמיירי

דמיירי באיסור שיש איסור ולא לענין מלקות בבה"ג. כ"א אחשבי' ובן בפקחים לא איירי לענין מלקות כ"א אחשבי'.

עוד אפשר לתרץ קושית הפקחים ויתיישב ג"כ קו' הבני' לעיל עפ"י הרמב"ם שפסק א"ב ופסק גיד ומותר בהנאה וזה א"א כשיטת בפקחים דהנה חזקי' יליף איסור הנאה ומלא יאכל בלי' יוא"ק דהבא מ אב"ה ומדומיה נבלה ומכלל דבל איסורין אב"ה ופריך לר' דקי"ל דברים בכתבים ומ"ל דאב"ה ומשני יליף ומכלב תשליכון הכ' בטרפה ופריך לר"א אומר גיד מותר בהנאה כו' ומ"ל הא דאמר דתניא לגד הוא ומדברי ר"א [דאל"כ ומ"ל דר"א פליג אחזקי' דלוא לדיינא בשלמא נקט עד שיפרוש הלא"ה אסור ולא דיליף ומנבלה ועי' תוס' חולין ש"ח: ד"ה עד לר' יונתן דעד שיפרוש ל"ד ע"ב א"ו ר"א ומקין כן דלר"ע הא קרא ומותר ליליף שבל התורה אסור ולר"י יליף ומכלב ומב"ה כדומיה בהתרו נבלה ופריך הניחא למ"ד י"ב אבל למ"ד א"ב ומ"מ או סבר דל"א אחשבי' וגיד לא הוי בכלל נבלה ומ"ל דמותר בהנאה ואי סבר אחשבי' וגיד בכלל נבלה קו' על ר"א ומ"ל דבבל איסורין אב"ה ומדומיה בנבלה דלוא ומב"ה לריך להתיר ומוס גיד דקי"ד דאף דבל איסורין ומותרין הכא אסור כומ"ב תוס' שם למ"ד א"ב ל"ש לחלק בין אבילה להנאה ומקברא חמורה ה"א דאסור קי"ל דסרי ואי תימא דבאות למ"ד א"ב לא יליף ומהא קרא דהא ר"א אומר דיליף ומנבלה ומשום דל"בא ומן דפליג אהא דרשה חזן ר"י דקבר דברים בכתבים ומשני דלעולם ל"ל אחשבי' ואי ק' דיהי' אב"ה אה"נ.

ולפ"ז זה דמוכרח לומר דקבר אב"ה ומשום דאל"ה ומ"ל דבבל איסורין אב"ה וכיון דהרמב"ם פסק כר"י ד"כ וע"כ יליף ומלכלב שב"י א"ל אחשבי' ובאות אין מוכח ומכאן לבל איסורין יאא דבי רמב"ם פ"ח ומומ"א דבל איסורין אב"ה עד שיפרוש לדיינא בשלמא הוא כומ"ב תוס' חולין הנ"ל אבל על ר"א ל"ל הבי כומ"ש הלח"מ בם מ"מ דלדידן אמרי' אחשבי' ואף א"א א"ב ומ"מ גיד בכלל נבלה ומותר בהנאה ויתיישב קו' המשמ"ע דלפרוך ומותבי' הסוגיא ומק דיל"ל דלעולם א"ב ולפ"ה גיד ומותר בהנאה כסברת רמב"ם.

עי"ל עפ"ד הנ"ל הגו' אולי אליבא דר"ש דקבר חב"ג דאי' עי' קדושין נ"ח ומב"ה פריך דלדידי' ל"ל אחשבי' דא"ב ומ"ל דבבל איסורין אב"ה דל"ל דיליף ומלכלב דזה לריך לחס"ג וק' ומו"כ עפ"ד הנ"ל אבל רמב"ם דפסק חב"ג ל"ד עי' לח"מ פ"ח ומהל' ומה"א שכ"כ דכיון דרמב"ם ק"ל דברים בכתבים ע"כ יליף א"ה ומאותו ומחב"ג לד' יא"ב שפיר מוכל לומר אחשבי' ואיסור הנאה בבל התורה יליף ומאותו ע"ה ומיושב ק' הפליתי קו' ק"ה הא ריב"ג מני ק"ל א"ב דיל"ל דאתיא"ב אף א"ב גיד ומותר בהנאה דאמרי' אחשבי' ואיסור הנאה בבל התורה יליף ומאותו.

גמ' ומוקדשין פשיטא, הק' בל"א מאי קמ"ל דאסור להתיר גיד ע"ג ומזבח כרבנן לקונן דאסרי ומחזרין דגיד, וי"ל דומתני' תני הפסולי

קודם

קודם הריגה באמת יש"ב תני רבותא אף בח"ל וכן הט"ז עיקר רבותא דקדשי הוא וזה אין נוגע בזה"ז או מותר להקריב או לא ובכל הני הרבותא הוא בזה"ז יכול י"ל נמי לא תני ונוהג בבני יעקב ובישראל ויצחק ליכא דהוה נמי הלא ברי' ולהנ"ל ניחא דרבותא יהי' שנוהג בבני יעקב קודם מתן תורה וזה אין נ"מ בזה"ז לפ"ז ניחא למה דמוקי מתני' בבכור יקוני הא תני סתם מוקדשין ולהנ"ל עיקר קונ"ל לענין בזה"ז ובזה"ז הוא מוקדשין הוא בכור דאין מקדשין בזה"ז רק בכור קדושתו מאליו.

דף צ'. תוס' ד"ה אלמא, דמתחילה בשר והדר מתקשה ונעשה גיד, ועי' הלקוטים ק': לונדי' דרי"ק א"ב ובטומאה איסור טומאה ליכא וק' הא הל טומאה קודם שנתקשה הגיד דטומאה ודאי נוהג בשליל ואיך אחר אי"ל האיסור הא כ' הרשב"א דעכ"פ טעם קלוש יש בגיד ולא גרע ממש בר נ"ט דאיסורא אף שעתה הוא טעם קלוש ומ"מ כיון שבא מן האיסור נשאר באיסורו ועי' פמ"ג ל"ד דמסתפק אי נ"ט בר נ"ט דאיסורא אסור או דר' וכ' המרשב"א נראה שהוא מדאו' א"ב ק' לחול על הגיד איסור טומאה ומ"מ י"ל דגוי' לענין מלקות ומיירי דלא הל מלאיר הקף אי נ"ט בר נ"ט דאיסורא דאו' ומ"מ אין בו מלקות אף לגויר טעם דאו' ומיחן בנ"ט בר נ"ט אין לוקין וכן כאן בנתקשה אף שנשאר באיסור מ"מ אין לוקין ול"ש ודע דקו' זו ק' בפני עצמה הא כיון שיש טעם קלוש בגיד ועדיף יותר מנבלה סרוחה דפסק בנו"ב סי' כ' י"ל דמנה כיון דקי"ל כר"י בבכורות כ"ג דמוקי קרא בסריח מעיקרא אף שהוא הוי בגוים מעיקרא ומ"מ נבלה שנסרחה אחר שנתנבלה אסורה עכ"ב י"ל כמו גיד שהוא בו עתה טעם קלוש שנשאר באיסור כיון שמתחילה הוי בשר ונאסר משום טומאה, ולכאורה ראיתי לומר הא דלא פקע איסור כשנקלקל הטעם היינו שיתהפך להיתר גמור ומש"כ הכא כשנתקשה ונקלקל טעמו חל עליו מחדש איסור גיד לכן נפקע איסור טומאה כיון שנקלקל הטעם ולפ"ז בגידין אחרים בטומאת יהי' אסורין אח"כ אף שנתקשו אבל משמעות גמ' ופוסקים לא נראה כן ועוד דלא נשאר כן שהמדובים על הרמב"ם ומקושיא הסכא דמוקי' איסור טומאה ליכא... אתפסי' ולי"ל כמו שתרלתי דהכא אולינן אליבא דרי' דשליל אין מחת ומה ביון אח"כ ל"ב אתפסי' דהא בשליל לא אתפיס ...הכיון ...ומשום טומאה ובשליל פטור הלכך ל"ל אתפסי' אבל הרמב"ם דפסק דמחת בב' ירכות שפיר א"ל אתפסי' ע"כ תרלתי ...לאתפסי' ...נבלה אתפסי' ולא הבשליל ליכא איסור טומאה ...דבשליל לא פקע איסור ראשון וביונן אף דפקע טומאה אתפסי' ...בזה לרמב"ם ...ומלבא"ה הל' י"ח דכ' האוכל מנבלות או מטומאה בזמן הגידים לעצמי בלקוי פטור ע"ש ויש לעיין אי לפטור משום אי נידר ומלבן פטור משום בלקוי ומדאורייתא ועי' ש"ך סי' ...משום שם משום שמסתפק בדבר שכ' ע"כ מדרי' אסור משום שנפסד באיסור ומדאו' אף עכ"פ מדרי' ...איסור ובפרט לרמ"ם הפמ"ג

הפמ"ג סי' ל"ד בשם רשב"א דכ"ע בר נ"ט דאיסורא אף שאין בו אלא טעם קלוש אסור מדאו' כ"ש הכא דעכ"פ טעם קלוש יש כמ"ש הרשב"א פג"ה וכ"מ לשון רש"י פג"ה אין בגידין בנ"ט בבשר ומשמע אבל בפ"ע עכ"פ טעם קלוש יש בו ואסור מדאורייתא.

אמנם יש לעיין למה אמרי' בגמ' דאי א"ב איסור טומאה ליכא הגם ד"ל בדוחק דהיכי דיש איסור ג"ה אזיל לי' איסור טומאה דהאיסור אינו רק מפני שא"א להיות מותר לגמרי ובפרט דכל הגידין מתחילתן כשנולד הבהמה וכ"ש קודם שנולד הם רכים וראוין לאכילה ואח"כ הם נתקשין ואח"ל שאיסור ראשון ילך לו וישאר היתר. אבל ג"ה כיון שחל ג"ה שפיר אזיל איסור טומאה אבל זה דוחק רק ע"כ אף דאיסור יש בו מדאו' מ"מ אינו רק ח"ש דאסור מה"ת ולפ"ה יחל עליו איסור לאו ה"נ חל גיד על טומאה והא דאמר איסור טומאה ליכא ר"ל לענין מלקות אבל איסור דאו' בלא מלקות איכא ולפ"ז יתיישב מה שהי' ק"ל על מ"ז ריש סי' ק"ד דלמה לא מביא הטור דין דג"ה אין נוהג בטמאה דל"ל דקוף יש בו איסור טומאה ואין מ"מ דהא גם טומאה ליכא דקי"ל א"ב אבל להנ"ל דעכ"פ איסור דאו' יש שוב אין מ"מ רק לענין מלקות א"ל להביא דין זה דעתה אין כאן דין מלקות אך ל"ע למה לא מביאין דין הרמב"ם דבכל גידין ושלפים כו' איסורין וזה ק' בין א"א שאסור מדאו' או מדר' עכ"פ הוא דין חדש דאף שאין בהם מלקות מ"מ יש עליהן איסור ול"ע.

ש"ר דקמכו עלמן למ"ש סי' פ"ז לענין בב"ח המבשל שליא או עור וגידים ועצמות כו' בחלב פטור וכ' הש"ך אבל אסור ע"כ וכן בכל איסורין כגון של נבלה וטמאה פטור אבל אסור אבל עדיין הי' להם לבאר אי אסור מד"ת או מדברי סופרים והפמ"ג כאן בש"ך ס"ק כ"ב כ' דעכ"פ מדר' אסור ולי כיונה דכ"כ בפשיטות דאין אסור אלא מדר' ל"ע דמנ"ל הא דילמא אסור מדאו' וגם לפ"ז יהי' דברי הטור תמוהין דהי' לו לבאר דג"ה של בהמה טמאה מותר מדאו' ועי' בפתיחה שושנת העמקים שכ' דאף א"א דגידין בעלמא יש בהן איסור מ"מ בג"ה בודאי אין איסור כלל ע"ש ומשמע דגרע טעם דג"ה מגידין דעלמא א"כ בודאי דברי טור ל"ע.

ובגוף הדבר עדיין יש לעיין דבסי' ל"ט כ' המחבר עצמות של איסור מצטרפין לבטל האיסור א"כ אין בהם שום טעם ולחלוחית א"כ למה הבא אסור לאכול חלב שנתבשל עם עצמות ועי' פמ"ג שם מ"ז א'. כ' ב' סברות א' שאין בעצם שום לחלוחית רק שמקבל ג"כ חלק מן האיסור ושוב אין פולט דמשהו אין יוצא כיון שיש ק' כנגד האיסור חשיב ובטל ועוד אפשר שיש בו לחלוחית רק שזה אין נחשב לטעם ונתבטל האיסור בתוך לחלוחית זה ע"ש.

וא"כ הכא ל"מ א"א שאין בעצם שום לחלוחית דל"ש לאסור רק אפי' אם נימא שיש בו לחלוחית מ"מ הא אין נחשב לטעם של איסור דהא אדרבה מבטל לטעם איסור א"כ הכא איך נאסור החלב הא לא

די

די שאינו יוצא טעם ועולה לתוך החלב אלא אפי' החלב שנכנס לתוך העולה אינה נאסר ונאסרות שבעולה כיון שאין בו טעם ומ"מ צ"ל התם בקבין והכא ברכים, ומפמ"ג שם ש"ך א' ומשמע דמחבר מיירי אף ברכים דהא מתיר בה"ג אף ברכים ומ"מ כמחבר והכא בסי' פ"ז בש"ך ס"ק ב' דמשמע דמיירי בקשים וק' כלפי צ"ח וצ"ע, והנה בסי' הקיבה שם דמוגרפין לאיסור ומ"מ דמיתנים טעם וק' א"כ הכא כיון דמיתנים טעם יתי' ה"ג ונלקית של החלב דמ"ל חלב שנקבל טעם ונעשה לו ונבלעות כיון דבבב"ה הטעם הוא כגופו של איסור ונעשה החלב נבלה ויצא הטעם ולאיכן של החלב א"כ אף בנתבשל עם עולה כיוצא בן וצ"ל בדוחק דלשי' זו דרוש צ"י ונקרא גדי לאוליא דם ולאוליא שליא של"ל טעם גדי ומגע ולא טעם דם ושליא אף די"ב בהם עכ"פ כטעם ציר היוצא ונעשה ח"ת יא"כ טעם בשר ומגע צריך ומוציא כהומעט ג"כ שלוית אף בהיתנים טעם וי"ו לא נחשב ומגע כבשר שנכנס לחלב נלקית עליו אבל עכ"פ לשי' זו אסור ונדאו' וצ"ע בכ"ז.

וגם לענין שליא צ"ע מיגה דבסי' פ"ח כ' ומחבר שליא של חמור ומותר דפירשה בשליא היא וכו' הש"ך כ"ב של שאר בהמות טמאות ובחלב קיבה פסק ומחבר פ"ז ס"ט דמותר לבשל בבשר דפרש הוא הרי היכי דהוי פרש ומותר אפי' לכתחלה וכ"ש דיעבד שאין נאסר באכילה וא"כ ק' אמאי כ' שם בס"ק דהמבשל שליא בחלב פטור אבל אסור כמ"ש ש"ך הא כיון דשליא פרש הוא ומותר לאכול שליא של טמאה אפי' לכתחלה כנראה ממחבר והש"ך סי' פ"ח ואמאי הכא אסור לאכול עם חלב וגם לדעת הפר"ח שם סי' פ"ח ק' דפסק שליא של טמאה אסור אף דאינו נחשב לבשר טמאה וא"ו נחשב לאיכל טמא יכל דבר היוצא מטמא טמא אפי' חלב לכן שליא אין ממוקות מיוחדת נבילות רק ממוקות אוכלין דחשיב אוכל אבל לא בשר ואינו בכלל נבלה מ"מ וא"כ נ"כ ק' הא כ' הש"ך סי' ק"ט לחלק לענין בלים המעשרות בגידין דחשוב אוכ"ה ולענין בב"ח ומותר לבשלם עם חלב ותירץ דהוי דבר רך הוא ולא חשיב בשר לכן לענין אוכ"ה אסור ולענין בב"ח מותר וכן הסכים מזה הפר"ח סי' פ"ז וא"כ שליא דחשיב אוכל ולא בשר יהי' מותר בב"ח וכן לנוס שהביא הפר"ח סי' פ"ח בשם הג"א סוף פ' בהמה המקשה וז"ל ונכאן הי' דן רי"ה על שליא כו"ע שנתבשלה עם בשר כשרה דאין אוסרות הואיל דלא ומיוחדת טומאת אוכלין ונקוס דלא חשיב אוכל ש"מ דפרשא הוא אף שע"י מחשבה יש לו טומ"א ומיהו הואיל ומעיקרא פרשה הוא שרי דלא חזי לאדם ע"ש.

הנה לכאורה ומפשיטות לשונו נראה כש"ך דלענין איסור חשיב פרשא ומותר לגמרי אך הפר"ח כ' שם דמודה דבפ"ע אסור רק שאין אוסרת התבשיל כיון דיש רוב היתר שרי וצ"ע למה צריך רוב היתר כיון שאין נותנת טעם והפשר דומפרש שמיירי שכונה גוף השליא ואינה ניכר וצריך רוב לבטלה. וגם זה ק' דהא ע"כ בגוף השליא יש טעם קלוש קצת דהא לדעתו בפ"ע אסורה וא"כ אם כונתו יהי' צריך ס' לבטל

לבטל גופה כמו שצריך ק׳ לבטל ג״ה שהיא בק׳ ק׳ אף דאין בו טעם מ״מ לבטל גופו צריך ק׳ וא״כ ה״נ הוא כן ואי מיירי בניכר הבליעה ומקירה גם רוב א״ל כמו בגיד ול״ע עכ״פ נתבאר דעת הפר״ח דיש בבליעה קלת טעם רק שא״א להטעם שיתפשט ומשום לכן אין אוסר התבשיל וא״כ הכא אמאי אוסר החלב שנתבשל עם הבליעה וי״ל בדיוק שאף שאין הבליעה נותן טעם בתבשיל מ״מ הרוטב שנכנס בבליעה ומקבלת טעם בליעה בהטעם כ״ז שעודה בתוך הבליעה הוא בתקפו ומקבל הרוטב טעם הבליעה ואח״כ כשהרוטב יצא מן הבליעה אין טעם הבליעה הולכת עמה שא״א להטעם להפרד מן הבליעה ומשום ומיעוטו כשהתפרדו נעשה כאין ואפס ואי דכיון דהרוטב נ״ט ואוסר א״כ שאר הרוטב קודם דבש״א נ״ח נ״נ אבל בב״ח שפיר אוסרי׳ דחלב שבתוך הבליעה נ״נ ואוסרת שאר החלב כ״ז י״ל דעת הג״א לפי׳ פי׳ הפר״ח.

אבל לפי׳ הש״ך שדין ק׳ דכיון דהוא פרשה גם בב״ח ומותר וכן לסברת פר״ח דאין נחשב לבשר רק לאוכל נ״כ ק׳ כנ״ל ול״ע אבל באמת לרמב״ם י״ל בפשיטות דלענין נבלות אז מינאה נבלות לא נחשב כבשר אבל לענין זה נחשב לבשר שיש עליו איסור בעלמא או מוחלת אוכלין ע״ד שאחז״ל ה״ב אקיר ות״ת שנחשב אכילה שיש עליו איסור תורה ומ״מ לענין נבלות לא״ה אכילה ה״נ בעניים אלו לענין נבלות אין לה דין אוכלין אבל לענין איסור יש עליו דין אוכל ודין בשר לכן אסור בב״ח אבל שי׳ הש״ך שהוא כדעת הראב״ד פ״ח ממא״ה הי״ב לי״ע ועי׳ רמב״ם פ״ד ממא״ה ה״כ ול״ע בכל זה.

פ״ט: תוס׳ ד״ה אלא, ומ״ש שבשרו אסור, וא״ת קשיא קשיא איך אוכל איסור גיד במוקדשין הא בשרו אסור דכיון דתני סתם אף קדשים שאין נאכלין במשמע וא׳ שצריך מן שבשרו אסור כמ״ש תוס׳ לקמן ק״ג. ד״ה ומיר א״כ י״ל אוכל גיד אוכל קמ״ל וכסברת תוס׳ ליתא הדוקא היכי שבשרו אסור קודם שחל איסור גיד אז אמי׳ ביה אין הגיד נאסר אבל היכי דהגיד נאסר כבר תו לא פקע אף היכי דנאסר אח״כ הבשר וכן לקמן שם׳ תוס׳ ל״מ לומר דכשנאסרו במיתה פקע ומשו״ה איסור גיד, לכאורה נראה כוונתם דומיא חל איסור גיד על בהמות שנולדו אחר ות״ת ומשום דקודם ות״ת הי׳ חל על בהמה מיתה אבל ז״א דאיך ונסתפר למיר כן דבשלמא אותן דקודם מת״ת הי׳ בשרן מותר ומשא״כ עכשיו דאסור.

לכך נ״ל דר״ל דהיינו בהמות מינאות שנולדו קודם ות״ת ונאסר גידם וא״כ בשעת ות״ת שאסרו בהמה זו ועדיין בחייהם מן קודם ות״ת בזה ודאי לא״ה שיפקע איסור גיד באותה בהמה עלמה שהי׳ גידה נאסור ומקודם וא״כ מוגלה שלאחר ות״ת הי׳ בהמות שגידן נאסר א״כ אין לחלק בין בהמות שהי׳ אז לאותן שנולדו אח״כ וכ״ז פשוט אלא שהארכתי בזה לפי שראיתי בנ״א לקונן על גוני׳ כאן להלקותו שכ׳ דקמ״ל דנ״א מי שבשרו ואף דאוכל איסור קדשים מ״מ אוכל איסור גיד וכו׳ דלפ״ז כפל ק׳ המקשן פשיטא בגמרא די״ל. דקמ״ל ככ״ל, ולפמ״ד

דגם

דגם רבנן מודו שכיון שנאסר הגיד אף דאח"כ נאסור הבשר אמרי' תו לא פקע אלא דפליגי על ר"י וסברו דלא נאסור אלא בקיני ואין גיד חל קודם שנאסור הבשר ומ"ש תוס' ק"ג דוקא מין במינו מותר תוס' קאי על גוי' שנטרפה עם יציאת רובו וקסבר לאו לאברי' עומדת מ"מ הצריכו לומר דבעי מין במינו מותר דאי לאו אפי' אי לאברים עומדת אין נאסור האבר דאין במינו מותר דהאבר ונטרפה בהדדי אתי אבל אי אבר או גיד קודם א"ל לזה כנ"ל.

תוס' ד"ה איסור, דצ"ל אחצ"א אף בחמור וכולל לרש"י ולרמב"ם ז"ל שכתבו א"ה מוסיף לי"ק דמוסיף ודאי א"ל דליכא מאן דפליג עי' לקמן ק"א תוס' ד"ה איסור.

תוס' ד"ה יצא כחלב בהמה, וזה אפי' אליבא דר"י וש"מ דמודה בלא נשחט אבן למ"ש תוס' לקמן ד"ה הכא לק"מ דהתם טעמא לפי שילא לאויר העולם עי' רש"ש.

צ'. גמ' כרת וכו' בושת לי', הק' תלמידי ריונה דחל איסור על ח"ב דקדשים דעל גיד חייב אפי' פחות מזית דהוא בריי' וקדשים בכזית ותרוייהו דומיים א"א לומר דאם אתה אומר שתחלוק כל פחות מזית לחוד ליכא כלל איסור כרת דקדשים או כיון דבכל בהמה ביחד איכא כזית ותיכף חל איסור מוקדשין אף לענין כרת וע"כ צריך אתה לומר דיחול איסור גיד לאחר שחיטה כשלקח הגיד מן הבהמה ואין בו זית הא כבר כ' תוס' כיון דלא"ח מחיים תו לא חל דבעי דומיא דיעקב אבל לפי ק' תוס' ק' אמאי לא מקשי כמו שהק' תלמידי ש"מ בנו"ב תניינא סי' קמ"א בחלק אה"ע סכ"כ.

גמ' כאן להעלותו, הק' הצל"ח א"כ מה קמ"ל כדפריך לעיל פשיטא ולי' יותר ק' דלענין מלקות מה נ"מ בין נאכלין לאין נאכלין ונ"ל דלשון א' זה וא' זה בא לאשמעינן דשניהם שוין וקמ"ל דכמו בקדשים הנאכלין ליכא איסור כ"א לאכילה ה"נ באין נאכלין אין איסור להעלותו רק לאכילה או להפסד דקמ"ל כמו באין נאכלין לא חל גיד אלא אם הוא קודם אבל אם בא אח"כ ל"ח על קדשים החמור וגם לאחר שחיטה ליכא למיחל דגם אח"כ איכא איסור אכילה דצריך להעלותו לגבוה ה"נ בקדשים נאכלין ל"ח אלא א"כ בא קודם הלא"ה ל"ח אפי' לאחר שחיטה אע"ג דהשתא ליכא שום איסור כיון דל"ח מחיים תו ל"ח וקמ"ל כסברת תוס' ד"ה קדשים.

רש"י ד"ה ל"א כאן לאכלו כו' ולל"ק להעלותו פליגי עי' ל"א.

תוס' ד"ה אלמא כו' על אמ"ה דלא חמור כמוקדשין חל, צ"ע דהא מ"מ צ"ל דקדשים חמור מאמ"ה חל איסור גיד דמותר בבני נח א"כ צ"ע לרבנן דבקיני נאמר דאין חל על אמ"ה כמו דא"ח על מיתה אלא אפי' לר"י איך חל על אבר דלגבי אמ"ה אין מותרת מה שגיד נאסור לבני יעקב דהא אמ"ה חל על ב"נ וחמור יותר ור"י א"ל לקמן ק' : דא"א חצ"א אלא גיד חל על מיתה דהוי חמור ולגבי אמ"ה דלא חמור איך חל וצ"ע.

צ׳: גמ׳ מ׳ כ׳ ל״י המזבח הק׳ הל״א וכי לא ידע הדרשה דמשקה ישראל ולי ק׳ כיון דל״ל הדרשה שמשקה ל״ל למימר כולי האי לפרוך בפשיטות ונ״ל דאסור בהקרבה אכן נ״ל דבאמת הק׳ תוס׳ לעיל ד״ה אלמא איך חל גיד על אמ״ה ותרלו דא״א בענין אחר ולפ״ז בפיר פריך דא״כ דיש על גיד איסור העלאה אלא דא״י לחול על אמ״ה ולאחר שחיטה ל״ל כמ״ש תוס׳ לעיל דבעינן שנאסור מחיים אלא דלענין אכילה כיון שכ׳ בפי׳ גלי לן קרא שחל מחיים אבל לענין העלה אף דאיכא איסור מכח משקה ישראל אין חל על אמ״ה ולאחר שחיטה תו ליכא איסור ומשני דיליף ממשקה ישראל דכל היכי שנאסור לישראל אסור לגבוה פי׳ דבאמת א״א איסור העלה מחיים ומ״מ לאחר שחיטה חל כיון דאיכא איסור אכילה דזה יכול לחול מחיים ממילא אסיר לגבוה.

כ׳ בק׳ גינת ורדים כלל ק״ד, נסתפקתי הא דקי״ל א״א חל ע״א אלא בא׳ מג׳ דרכים כולל ומוסיף ב״א ומבעי לי׳ א״א מוסיף בבעת שבא איסור לעולם ר״ל איסור הב׳ לא הי׳ לו כח לחול מ״מ אלא אח״כ בזמן מה הלך לו איסור הא׳ ממילא החתיכה למקצת ב״א ולמקצת ב״א עדיין נשאר איסור הא׳ ולא פקע ממנה מ״ל מי אמרי׳ כה״ג א״מ מגו דאיתוסף וחל איסור הב׳ על אותן ב״א שאיסור הא׳ פקע יחול נמי על שאר ב״א במוסיף א״ד כי אמרי׳ מוסיף מ״ד שבא איסור הב׳ לעולם יש לו מקום לחול על מקצת ב״א איתוסף נמי על שאר ב״א משא״כ כה״ג דבשעה שבא לעולם לא הי׳ מקום לחול ואח״כ במקרה מה שנסתלק איסור הא׳ יש לו מקום לבני לחול כדאמרי׳ פד״א א״א ומתלי תלוי עכ״ל.

ולפע״ד פשוט דחל דכמו היכי שהלך איסור הא׳ לגמרי חל השני דמיתלי תלוי ה״ה היכי שנעשה עתה מוסיף חל דמיתלי תלוי תדע דהא לאותן ב״א שהלך הראשון והאי חל הב׳ דלדידי׳ פקע לגמרי וא״כ ממילא הוי מוסיף ודוק, ש״ר לתוס׳ שבועות כ״ה. ד״ה האוכל שכ׳ דאי נתנבלה ביוה״כ חל יוה״כ עם נבלה בב״א אף דבשעה שבא יוה״כ לא הי׳ יכול לחול ומ״מ ומתלי תלוי עד שהלך הראשון וחל בב״א עם השני וכן הכא במוסיף שחל כיון שהלך איסור הא׳ ממקצת ב״א חל אח״כ ואף דב״א עדיף ממוסיף כמ״ש תוס׳ יבמות ל״ג ד״ה בר מ״מ בענין זה אין לחלק.

ומ״ש רש״י ותוס׳ ד״ה קדשים שהק׳ הא״י בבכורים אחר זריקה א״א גיד הא הלך איסור הא׳ וק׳ הא״י נקט תוס׳ בכורים ולא חטאת ואשם דאף דנשאר האיסור לזרים מ״מ הלך מכהנים והוי מוסיף לפע״ד דתוס׳ קאי על גמ׳ דמיירי בולדות קדשים ופרש״י בהמית בכורים שילדה והקדיק רש״י בכורים דאשם ועולה זכרים הם וחטאת ל״ל דהוי בתמורה פי׳ ולד חטאת, ולד חטאת למיתה אזיל ולא נהנין ומדרבנן ולא מועלין כיון דלמיתה אזיל קדשתי׳ ואין בולד חטאת איסור הנאה מדאו׳ וכיון דגמ׳ מיירי בבכורים נקט תוס׳ ג״כ בכורים וק״ל.

ה׳: מתני׳ נוהג בטהורה, הנה לרבנן י״ל ב׳ טעמים למה א״כ בטמאה

או

או יגביה דבכרו אסור או דהו"א חל ע"ה ולר"י נ"ל דל"ל דרבה וני בבכרי ומותר יקל' אחש"א וזה בדיוק דר' שדין נבילה ומותרת פי' דהא הי' בכרו ומותר יתי לא פקע דהא רק לענין אחש"א פליג הי' לו לומר בקולר דלאסור לבני יעקב יתי אוסר חומר דזה ידעינן בודאי בנבילה ומותרת אז אי בא לומר דבהמות דקשין וני בבכרו ומותר אלא דהא הי' בכרי ומותר יבוא נוכל לתקן קיד דתני דלר"י אחש"א אפי' בלא חומר דקיד דהא דאמר במתני' ועדיין כי' הפי' כנ"ל וכמ"ש תוס' אלא דלבני ק' וזה ומקוה דיקא מני דקתני והלא ומ"י לאסור כיון דגם בקיד הי' ידעינן אלא דקי"ל דע"כ הבהמות הוא לענין וני בבכרו ומותר א"כ ואלו דאי יש יעל' דהא דאמר לתקן ק"א: דרבנן פרכי לר"י הא לא נקראו בני ישראל אלא ומקיני ולר"י ש"כ נ"ל דנקראו בי' תכף לאחר מציית גיד א"כ הי' לר"י לומר ותלא ומבני ישראל לאסור דהא כי ע"כ לי' בני ישראל ילנת נקט לבני יעקב אלא דקי"ל מני דהוי א"ח וזה בבירושי דיקא מני דמשנה דרי יגביה הא משנה הוא דילף ומבני יעקב דקודם מתן תורה בני נח הוי דקדיק רבי' ז"ל וכו' ב"ה הוי ר"ל ומ"מ הוי איסור חומר ומיבח דפליג בתרתי דהא דאז הי' ומותר ובייך לומר וני בבכרו ומותר וגם הוי איסור חומר אומנם הא ודאי ק' ומנ"ל דסבר ר"י אחש"א דלוגא כיון דקי"ל דאז הי' ומותר הכבר וא"כ אח"כ כשנאסר הכבר לאיזו הו לא פקע הי' לכתחילה כשנאסר הגיד לא הי' איסור טומאה ואח"כ כשנאסור תו לא פקע וי"ל דדוקא לענין וני בבכרו ומותר שייך לומר תו ל"פ כיון דכבר נאסר גיד דבהמה נבילה ומשא"כ לענין א"א חל ע"ה אף דכבר חל גיד על הבהמות דקודם מת"ת ומ"מ על בהמות דאחר מת"ת לא חל ודוק ועמש"ל ש"מ: על תוס' ד"ה אלא.

ק"א. גמ' איסור כולל בחומר אית לי', פרש"י היכי דאית בי' תרתי כולל ומוסיף כגון עולה והגיד בתחילה אסור באכילה ומותר בהנאה ונשאלקדש' נאסר בהנאה לבהירת דברי רש"י ז"ל קשרי אהדדי דהכא קברו דהנאה מוסיף ולעיל ד"ה ומודים פרש"י דהוי חומר וי"ל דרש"י סבר כתוס' דהנאה חשיב חומר וכ"מ שמזכיר רש"י מוסיף כוונתו כמ"ש תוס' על סוגיא דאמרו לו דכוונתו שניתוסף חומרא זו דהלא גם לקמן ד"ה ור"י פי' ואיתוסף בה כרת וכן לקמן ד"ה שבת פירש דאיתוסף בי' מיתת ב"ד א"ו כוונת רש"י דאיתוסף בה חומרא זו דדייק לומר כמ"ש הלא"ה דגם כרת ומיתת ב"ד הוי מוסיף וכן בפרק א"ל י"ל דברי רש"י כמ"ש התוס' ויש לתי"ר ומתוס' שבועות כ"ד: ד"ה יש ע"ש ותרא"ה שבן אחרות דהא כי התם לבי' רש"י דמוקדשין הוי כולל ולא מוסיף ועי' רש"י פד"א על יש אוכל וגם ומתוס' נראה כן שהוכיחו דהנאה לא הוי מוסיף ולא מייתי כלל דברי רש"י.

גמ' בכנויה גוף ואח"כ בשר כ"ע ל"פ דחייב וכו' תוס' ד"ה בכנויה דרבנן הי' טועה בדברי רית"ג וק' דל"פ ומנ"ל דפליגי דלוגא לפי זה דהי' ס"ל לרבנן דרית"ג ק"ל אפי' בכנויה בשר אח"כ ליכא נבילה תיכף פליגי הא לוה דומיק רבא ל"פ ונ"ל דהכי רבנן אמרו לנגלתיהו

קודם

קודם ריה"ג ומדקתני בין קודש טהור ובין טמא ש"מ אפי' נטמא בשר ואח"כ נגע יהא ק' ומנ"ל דריה"ג פליג אפי' בנטמא בשר אח"כ לפי הס"ד י"ל משום דנקט לא אכל אלא דבר טמא ומשמע אפי' אח"כ משום דמתחלה משמע ורבא בע"כ שביק לתלמודיה דהוי דחוק ומוקי אנפשי'.

גמ' כולה בחזיר א"ל, וצ"ל דמוד הנקלה חשב ומוקי שנאסור לבנות דא"ל כמ"ש תוס' דק"ל גיד נמי אסור ובעולה צ"ל דהוי מוקי לנכרים דנכרי אסיר בקדשים דהוה בכלל זר ומבואר בחינוך תמ"ה וכן לא גרע מפסולי מוקדשין שנ' בהם יאכלת ולא נכרים וכלבים כדאי' בס' תמ"ה יאתי דלא מונה בכלל ז' מצות דאז לא נאסר הזר ועוד העיקר איסור על ישראל שלא להאכיל לנכרי י"ל דק"ל א"ב ומש"ה ליכא איסור ומשא"כ ישראל דאסור לו משום גיד אמרי' אחשבי'.

רש"י ד"ה וריה"ג כו' ואע"ג דלר"ש נמי משכחן בעולה דל"ל כולה כו' הק' הרשב"א איך מלינו לאוקמי כר"ש הא לר"ש פטור לגמרי דעולה ליכא משום א"ב וגיד ליכא דשברו אסור ותירץ הר"י דבעינן היקא מין שבשרו אסור וכיון דאיכא איסור גיד אמרי' אחשבי' ע"ב ול"ע דהכא כיון דגיד קדוש ודאי ל"א דפקע ולא כו' תוס' ק"ג ד"ה מאי אלא כשבאו בב"א אבל כשגיד או אבר קדוש וכבר השגתי לעיל על הצ"א בזה בתוס' ד"ה אלא.

ק"ב מי' כל שבשרו מותר, וק' דהא לעיל ק"ל לרבנן דגיד א"נ בטומאה ופרש"י דאי א"ב פטור לגמרי הרי הטומאה דרבנן לפי שבשרו אסור ור"י מודה לתק דרבה אלא דק"ל דנאסור לב"י ואז הי' בשרו מותר אתי לא פקע כונ"ל פ"ע: ד"ה אלא ורבנן נמי מודו לר"י דאי הי' נאסור הוי אמרי' תו לא פקע אלא דק"ל דשקיני נאמר וא"כ הכא דנאסור לב"נ ואז הי' בשרו מותר הו"ל לומר תו לא פקע וי"ל דהיקא התם א"א דנאסור לב"י מגלא דלאו זה אתי ג"כ לישראל ומש"ה אמרי' כיון שבשר נאסר תל"פ ומשא"כ הכי אף דנלאו בשר בנפשו ל"ת הנאמר לב"נ כולל גם לשמואן ומ"מ בשבת ומת"ת פקע מישראל זה הלאו ונאסרו מלאו דל"ת הנפש ולא נאסרו אלא במי שבשרו מותר ול"ל ומ"מ כיון דלישראל ג"כ אסור משום טומאה ודוק אבל לב"נ לעולם נוהג אף בטמאין כדלקמן.

אמנם ק' מה פריך ור"י ל"ל קרא ליטמא דצריך שלא דרשינן מי שבשרו מותר דמודה בתק דרבה אלא דק"ל דגיד הנאסור בבר אמרי' תל"פ והכא ל"ש זה כנ"ל ומש"ה צריך להקיש לדם ואין היקש למחצה ואי קשיא ל"ל עם הסבר דו"א מייתר דצריך לבמ"ה אלא דרבנן יליפי מדיוק הא בשר לחוד אכול ור"י יליף מהיקש דלא מדוק הכי ואף דצריך להקיש דם לאמ"ה כדאי' בפסחים כ"ב ק"ל דמקיש זה לזה וזה לזה ורבנן מכח דיוק דקרא ק"ל דלא מקיש אלא דם לאמ"ה ועי' מלפה איתן.

גמ' בב"נ ד"ה ומוהר על הטומאין, ק' מה קמ"ל ממ"נ מ"ע דרבנן אי משום א"א הל ע"א בב"נ ל"ש הא טמאה ואי משום שברו אסור

בב"כ בשרו מותר ואפשר דקמ"ל דל"א מא"מ כיון דלישראל אסור משום טומאה.

גמ' מתיב ר"ש ואין שחיטה מטהרתו כו' ק' ל"ל לאתויי קיפה כיון דהק' לרב הוא מאין קופג ארבעים וי"ל בדוחק לפמ"ש ר"ג דאין קופג י"ל דקאי על ב"נ דא"ן בו מלקות אלא נהרג וקמ"ל דיש בב"נ אמ"ה בטמאין א"כ ל"ק על רב אבל כיון דקתני קיפה ואין שחיטה מטהר דקמ"ל דלב"נ הוי אמ"ה ול"ל רישא דהא פשיטא דב"נ נהרג על אמ"ה וע"כ רישא בישראל וקמ"ל דבישראל אין אמ"ה בטמאין וק' לרב.

גמ' בין בחי' בין במיתתה בכ"ב, גם עז"ק ל"ל להביא קיפה, וכ"ל דבאמת ק' הא כבר ידע דכזית היינו עם גידין ועצמות ומאי פריך מהכא ומ"ה נ"ל דפריך דמיא דקיפה דהוי כ"ש ממש ומשני דע"כ אא"ל דמיא דקיפה ובזה יתי' מה שהק' התוס' ד"ה אבל לפור כו' ה"נ במגבהו בשר דק' נגה נקטו אבל לפור לא הו' להם לציין אלא על ה"נ וכו' ולהנ"ל י"ל דציין האבל לפור וק' הגמ' ול"ל דמיא דקיפה א"כ מאי משני ומז"כ דע"כ השתא לא הוי דמיא דקיפה.

רש"י ד"ה אמ"ה צריך כזית אע"ג דתרי קראי כתיבי חד לאמ"ה וחד לבמ"ה לא תימא דאיתרבי אבר אע"ג דאין בו שיעור א"ו שיעור בעינן דאכילה בכזית, והק' הרא"ש יוסף אמאי לא פרש"י בפשיטות דק"ד דאבר אסר רחמנא בין גדול בין קטן כדאמרי' בגיד קמ"ל אכילה דצריך כזית והא דגבי גיד כ' אכילה היינו דאם יש דו"ה זתים בגיד חייב על כל כזית וגבי אבר ל"ל הכי כמ"ש תוס' ל"ו: ד"ה ור"י ע"ש דכפש עם בשר ומשמע אבר שלם ופמ"ג במ"ז סי' ס"ב א' לא זכר לפי שעה דברי תוס' אלו.

ולפע"ד דלק"מ דע"כ רש"י ז"ל לא ק"ל כסי' תוס' דהא כ' ד' ק"ג: ד"ה חלקו מבחוץ לכזית אמ"ה והי' לו למור חלקו לאבר דליכא איסור בחצי אבר אפי' ביותר מזית לתוס' ומדכ' רש"י לכזית ש"מ דהיכי דנשאר כזית במקום א' ודאי חייב אפי' ליכא אבר שלם אלא דמשמעי' היכי דגוף הכזית נחלק וכ"כ רמב"ם ז"ל להדי' פ"ה כרש"י דכ' אכל מאמ"ה כזית לוקה ואפי' אכל כל האבר צריך כזית מכלל דרישא מיירי באכל מקצת אבר וכ"מ הלשון מאמ"ה דמשמע מקצת אבר וכ"כ בהדיא אח"כ ע"ש וכ"ל דבהא פליגי הכא רש"י ותוס' לרש"י הפי' חלקו ואכלו בזה אחר זה ולתוס' היינו חלקו ואכלו בב"א דלתו' משמע ל"ת הנפש אבר שלם צריך להיות ג"כ ביחד בשעת אכילה ורש"י ק"ל דא"ל כ"א כזית ומילא אף דהכזית אינו ביחד במחובר מ"מ כיון דאכל כזית בב"א חייב אלא דמשמעי' היכא דאכל בזה"ז ומעתה קשה לשי' רש"י ורמב"ם איך יליף רב דצריך כזית ומדכ' אכילה דלמא אתי לאשמעינן דהיכי דיש בו דו"ה זתים חייב על כל זית ול"ע ש"ר שהפמ"ג הנ"ל עמד בזה.

ק"ב: תוס' ד"ה שאין בסוף דבור, לא ק"ל לחתיכת בשר עומדת המו"ב מה"ת אה"ע סי' קמ"א כ' דמב"ה לא חל גיד אמוקדשין דאף דגיד הוי אפי' פחות מזית וע"ז ליכא איסור מוקדשין וכ' משום דבהיי"ס בכל בהמה ביחד איכא כמה זתים והגיד אין חלוק בפ"ע מש"ה

ל"ח ·

ל"ח (ועי' חת"ס יו"ד נ"ב בסק' קו' ז והניח בצע"ג ונעלם מעיניו ז"ל דברי נו"ב אלו) ויש להעיר לדבריו מדאי' בגמ' ק"ג. לענין אמ"ה מן הטריפה וא"א דכ"ע לאברים עומדת וכגון שנטרפה לאחר מכאן ובמיתתי טריפה וחל על אבר קמיפלגי וק' מ"ט דר"ל דאמר דא"א הא משום אמ"ה לא נאסור הבשר לחוד אלא בשר גידין ועצמות ובטריפה נאסור הבשר לחוד ואמאי ל"ח טריפה על הבשר וצ"ל דעכ"פ איכא על הבשר במ"ה ליתא כמ"ש תוס' בד"ה שאין דבמ"ה בא אח"כ ולא חל על איסור הקודם.

אמנם לסברתו ניחא ניהו דעל בשר לחוד ליכא איסור אמ"ה מ"מ כיון דהשתא דהוא ביחד ואיכא עליו בין הכל אמ"ה ליכא למיחל שום איסור אפי' על הבשר לחוד ולפ"ז ליכא למשכחת במ"ה אלא כשהופרש הבשר לחוד אבל כשהופרש אבר עם בשר ל"ח על הבשר במ"ה כיון דאיכא עליו אמ"ה קודם למ"ד לא"ע.

גם מלקמן יש להעיר לדבריו דאר"י אכל חלב מן החי מן הטרפה חייב ג' ואיכא מ"ד דחייב ב' ופליגי אי אתי טרפה וחל על אבר וק' דאמאי ל"ח טרפה על זית מן החלב ובשלמא לשי' רמב"ם ז"ל דאבר שאין בו עצם חייב אפי' במקצת אבר ניחא דמש"ה ל"ח טרפה על זית מן החלב דיש עליו איסור אמ"ה אבל לשי' ראב"ד דמיירי דוקא בכלי' בחלבה דהוי כל האבר של חלב אבל על זית ליכא אמ"ה ק' לחול עליו טרפה וצ"ל כסברת נו"ב דכיון דבין הכל איכא איסור אמ"ה ל"ח טרפה אפי' בכזית.

בא"ד חייב ג', והא דלא מייתא ראי' מאכל אמ"ה מטרפה למה נקט טרפה הא בלא"ה חייב ב' משום אבר ומשום בשר די"ל דלרבותא דר"ל נקט.

ק"ג. גמ' כאן בבהמה א', ק' אמאי לא מוקי ה"נ בבהמה א' ונטרפה בזה האבר דמש"ה לר"ל חייב ב' דאתי בהדדי והא דחייב א' כשנטרפה עם יציאת רובו אלא דלפ"ז ק' מ"ט דר"י איך חל טרפה אאבר כיון דקי"ל לאברים עומדת וא"כ יש לס"ר מכאן לשי' תוס' לעיל ק"ב ד"ה שאין דק' ליונה בחד בהגה וכנ"ל ואי ק' מ"ט דר"י י"ל דלר"י חייב ב' על במ"ה ואמ"ה וטרפה א"א ולר"ל חייב ב' משום אבר וטרפה אמנם לתוס' ניחא דאף אי לא"ע מ"מ לאו לחתיכות בשר עומדת ול"פ במ"ה על אמ"ה.

ה"ג: רש"י ד"ה הרי נהנה, והא דר"א פליג אר"ד דחלקו ומבחוץ פטור. ל"ע הא בכל התורה מצטרף כזית בכא"פ אלא דהכא פטור משום דחידוש הוא כמ"ש רש"י ד"ה מהו וזה ניחא באמ"ה דמצטרף גידין ועצמות לכזית הוי חידוש אבל במ"ה ודאי מצטרף כזית בכא"פ א"כ משכחת הך דינא דנהנה גרונו בבמ"ה ול"פ כלל ועי' מהרש"א.

קי"ג: גמ' גדי לרבות חלב גדי לרבות מיתה, הנה הרמב"ם פ"ט ממא"א כ' המבשל בשר מיתה או חלב בחלב לוקה על בישולו ואין לוקה על אכילתו משום דבב"ח חל על נבלה שאין כאן

כולל

כולל ע"כ וק' הא בודאי החלב נאסור משום בב"ח דהא מקבל טעם הבשר וצ"ל כיון דעל טעם הבשר ליכא למיחל איסור בב"ח על חלב מוני לא חל ליתא דהא הרמב"ם פסק בשאר איסורין ולכ"ע ל"ד וליכא על הטעם של בשר איסור נבלה א"כ יוכל לחול על טעם הבשר שנבנס בחלב איסור בב"ח והוי שפיר כילל דמגו דנאסור החלב משום בב"ח נאסור נמי הבשר דהא פשיטא היכא דנפלג הבשר ונשאר טעם בחלב דחלב אסור דהא על הטעם של בשר ליכא איסור נבלה וא"כ אם הבשר ביחד עם החלב מי גרע ועי' רי"ט אלגזאי בכורות ו' לענה דס"ד דחלב אסור משום אמ"ה י"ל דאסרה תורה בב"ח שיהי' הבשר נאסור ע"ש ועי' חת"ס יו"ד ל"ב נהי דלא קי"ל ככ"ד דש"ס גדי אסרה תורה ולא חלב עכ"פ עיקר איסור הגדי ואם הבשר לא נאסור גם החלב לא נאסור ע"ש אך באמת גם בגבינה מטריפה שנתבשל עם בשר יהי' הדין דא"א חל ע"א וק' והא טעם הגבינה יאסור הבשר ושוב יהי' כולל ונאסור גם הגבינה גם מ"ש לענין ח"ש דאי היל באוכל ח"ש ומילא באוכל שיעור חייב ב' ע"ש וז"א כמבואר בכו"ב תניינא אה"ע קמ"א דאם השיעור ביחד באמת א"א רק אם נפרד ח"ש נבלה והלי זית חלב חל ע"ש ועי' פלתי סי' פ"ז ס"ק י"ג.

ואפשר דק"ל לרמב"ם דבב"ח לריך שיהי' שניהם נאסרין משום בב"ח משא"כ כשאין הבשר נאסור משום בב"ח ומכח א"א חל ע"א גם החלב אין נאסור ונדחו' עי' היטב בר"ן כל הבשר לענין כ"ע בר כ"ע דלריך שיהי' נותנים טעם זה בזה ע"ש ודוק.

הנה הגאון בעל כו"פ סי' פ"ז סקי"ג והגאון יש"ע והגאון שושנת עמקים כלל ט' כולם לדבר א' נתכוונו להקשות איך פסק הרמב"ם פ"ט ממ"א המבשל חלב בחלב אין לוקה על אכילתו משום בב"ח הא הוי מוסיף שלא כד"א כמ"ש הרמב"ם שם פי"ד ולכאורה תמהתי שכוונו שת' הרמב"ם פ"ג דכריתות בנקודה נפלאה לענין הנאה דכיון דלא ידעינן שהוא בב"ח ליכא כלל א"ה א"כ ה"נ שלא כד"א כיון דלא ידעינן דהוא בב"ח ליכא איסור שלא כד"א.

שבועות כ"ג. גמ' כיון דאמר שלא אוכל איתסר בשתי' כי אמר שלא אשתה אמאי חייב, ק' דהא שלא אוכל לעולם הוא ש"ש, וע"כ לא אוכל היום עסקינן ואף דתני סתם ע"כ בהיום מתוקמי משא"כ בשלא אשתה זה ודאי יכול להיות לעולם וכיון דתני סתם ודאי הפי' לעולם וא"כ מלי לחול שבועה שני' עי' כולל דבשבועה ראשונה לא נאסור כ"א היום ובשבוע שני' נאסור לעולם ומה פריך.

ונראה מכאן ראי' לרמב"ם פ"ד מהל' שבועות ה' י' וז"ל וכן אם אמר שבועה שלא אוכל היום וחזר ואמר על ככר שלא אכלנה ואכל א"ה הלא א' והראב"ד השיגו דכיון דחל עי' כולל והכ"מ כ' דאין כאן שיבוש דמה לנו אם נשבע לעולם גבי אותו היום אין כאן תוספות ועי' שעה"מ פי"ז מהל' איסורי ביאה

כ"א

כ"א: גמ' ואי ס"ל כר"ש ל"ל לצרף, ומקשין העולם לפי' ר"י ע"ז ס"א. דע"י תערובות מודה ר"ש דל"א כ"ש למלקות א"כ מה פריך ל"ל לצרף הא הכא הוא ע"י תערובות דצריך צרוף ות' הב"ע בריש שער הכולל עפ"י דברי הריטב"א מלקות י"ד ד"ה רש"א כ"ש למלקות פרשו בה דגזרא גמיר לה ור"מ ז"ל נתן טעם דלמלקות כיון דאכל במזיד אחשבה לחומר להתחייב בכ"ש אבל בשוגג לענין קרבן בעי כזית לחשיבות עכ"ל, כוונתם ומבואר שמזיד שידע ש"ש עכ"פ איסור באכילת מועט ואעפ"כ אכלו אחשבי' לחומר איסורו בלומר שיתחייב מלקות דלולא שחשוב בעיניו את האכילה מועטת לא הי' אוכל באיסור ומשא"כ בשוגג שלא ידע ש"ש בזה איסור כלל אין ראי' מאכילתו וע"כ צריך שתהי' אכילתו מצד עצמותו אכילה חשובה והיינו כזית.

ולפי"ז י"ל דר' יקיר ס"ל טעמו של ר"מ וגם סובר דח"ש אינו אסור מה"ת אלא בעין אבל בתערובות אפי' רק מחצה על מחצה מותר מה"ת והוי כאכילת היתר וממילא ל"ש לומר אחשבי' לחומר איסורו ע"כ סובר ר"ש בכה"ג נ"א כ"ש למלקות ולכך צריך לטעם דהיתר מצטרף לאיסור וז"א אלא לפי טעם ר"מ הנ"ל ומשא"כ לפי' א' של ריטב"א או לסוברים דלר"ש סתם אכילה הוא בכ"ש א"כ אין חלוק בין בעין לתערובות וידוע דעת הר"ן דבנשבע שלא אוכל ומהר בח"ש דאין לאסור עליו אלא מה שבכלל שבועה דסתם אכילה הוא כזית א"כ אם נאמר דטעמא דר"ע דמחייב בשבועה באוכל כ"ש משום דס"ל בעלמא כר"ש וכטעם הר"ס משום דאחשבי' לחומר איסור והכא ל"ש אחשבי' דהא הח"ש הוא היתר גמור וע"כ לא ק"ל כטעם הר"מ אלא משום דגזרא גמור לה וא"כ תו ליכא לחלק בין בעין לתערובות ומשא"כ לר"ש נוכל לומר דק"ל כטעם הר"מ ובשבועה באמת ל"א כ"ש למלקות וא"ש חלוקו של ר"י דבתערובות מודה ר"ש ככ"ל דבתערובות ל"ש אחשבי' ע"כ.

ולפע"ד ב' תשובות בדבר א' ומ"ש להר"ן דבשבועה ח"ש מותר מה"ת בודאי כונתו נר"ן בחידושים אבל לא עיין שר"ן בעצמו על הרי"ף חזר בו ופסק דכמו בכל התורה ח"ש אסור הוא הדין והוא הטעם בשבועה וכן דעת הרמב"ם וכ"פ הטו"ר וש"ע יו"ד סי' רל"ו ולא הביאו שום חולק בדבר, ב' לא ידעתי סוף סוף כיון דגמ' סבר בפשיטות דלר"ע אליבא דר"ש ס"ל כטעם של גמירא גמיר ומכ"ל לר' יקיר לומר לר"ש כטעם הר"ס, לכן נ"ל דר"י ומלא ירושלמי כותי' דברים שבועות שתים פריך באיזה אופן פליגי ר"ע ורבנן אי דאמר ככל אכילות שבתורה לכ"ע בעי כזית אי דאמר שלא אטעום לכ"ע בכ"ש ומשני פליגי בכ"ש ופריך כ"ש אכילה ומשני כר"ע דס"ל כ"ש אכילה וזה תמוה מה דפריך כ"ש אכילה והפ"מ ר"ל דזה הק' והתירוץ קאי לקמן ואין כאן מקומו ובודאי שזה דוחק גדול, וכ"ל דר' יקיר מפרש דמעיקרא סבר דפליגי דוקא בשבועה והא דפריך אי דאמר ככל אכילות שבתורה ל"ד דה"ה סתם שלא אוכל דדעתו אסתם אכילות שבתורה ות' דפליגי בכ"ש פי' בכל איסורין ופריך וכי כ"ש אכילה - פי' כיון דאמרת דלר"ע בכל

התורה

התורה בכ"ב וכי אכילה הוא זו ומשני אה"נ דלר"ע הוי כ"ש אכילה כר"ב והא דקיי"ל כזית הוא דוקא לרבנן או כר"ע ור"ש לענין קרבן ולפ"ז א"ש ומה שהקשתי דאח"כ אמר הירושלמי עוד נ"מ בין ר"ע ורבנן כגון דאמר שלא אכלנה ואכלו ובייר כ"ש דלר"ע פטור דלא חשיב אכלו כלו ולרבנן חייב והביא הר"ן נ"מ זו בסוף פרקן וק' הא טעמא דר"ע הוא כמ"ש תוס' ד"ה היכן כיון דשבועה אמור אמרי' דעתו אכ"ש וזה שייך דוקא לחומרא אבל לקולא אין הדעת סובל מזה פליג ר"ע ורבנן.

ולהנ"ל ניחא דירושלמי סובר דר"ע כר"ש ולא אמרי' כסברת תוס' הנ"ל
אלא סתם אכילה כ"ש וה"ה לקולא ודוק וכיון דס"ל ירושלמי
דר"ע כר"ב ולפ"ה אמר היתר ומצטרף לאיסור וק' ק' גמ' וע"כ כסברת
ר' יקיר וניחא לר"י לפסוק כירושלמי אף דבגמ' דידן ל"א כן משום דגמ'
א"ל דידע שמזה אין ראי' גמורה די"ל כסברת ר"י אלא דקמוך על ק'
שני' ובזה י"ל ק' המחנה לוי דמקודם מביא ראי' ממשנה מפורש ואח"כ
הביא מדברי אמורא וכי יהודה עוד לקרא ע"ש ולהנ"ל ניחא דעיקר
סומך עלמו אק' שני' אבל ירושלמי דס"ל דר"ע כר"ש וע"כ כסברת ר"י.

ש"ר בירושלמי בלותו עמוד הנ"ל דלר"ע חייב בכ"ש בדם ע"ש בפני
משה הרי בהדי' דסובר דר"ע כר"ש ומש"ה לא אמר הירושלמי דר"ל
מוקי מתני' במפרש לרבנן ובסתם לר"ע דלירושלמי לא מוקי מתני' כלל
לר"ע כיון דס"ל כר"ב וכ"כ הפ"מ שם דלר"ל מוקי מתני' במפרש ורבנן ע"ש.

כ"ב: גמ' שלא אוכל חרלן בכמה, הרמב"ם בפ"ה ה"ט משבועות פסק
בשבועה שלא אוכל חרלן יש ספק אי חייב בכ"ש דהוא בעי
בגמ' ובנזיר צריך כזית והק' עליו הר"ן וכ"מ ול"מ ומהרי"ק דהא לא
מספקא הא איבעי' בנזיר רק דאמרי' את"ל בכל אדם בכזית אפשר דבנזיר
דעתו אכ"ש כיון דכזית איסורי דאו' הוא וע"ז פשטינן דדעתו אסתם
אכילה אף באיסורין אבל כיון דבכל אדם יש להסתפק דלמא דעתו
אמשהו כיון דחרלן לאו בר אכילה א"כ גם בנזיר ומידי ספיקא לא
נפיק ע"כ, ואף שאני תחת כפות רגליהם כעפר ואפר ומ"מ תורה
מונחת בקרן זוית וכל הרוצה יבא וילמוד. ונלפע"ד להרץ ע"ד שכ' רשב"א
לתרץ באוכל גיד של נבלה שחייב ב' משום אחשבי' א"כ ה"נ בנזיר
התורה אחשבי' לגבי נזיר חרלן לאכילה והוי כמו חלב ונבלה באדם
אחר ולרמב"ם לא בעת"ל קאי איבעיות הגמ' רק דבאדם אחר מספקא לי'
אבל בנזיר פשיטא דל"ש לומר דעתו אכ"ש משום דלא אכלו בעינא
דהא לגבי דידי' התורה אחשבי' אלא דבעי דאפשר דדעתו אכ"ש משום
דאכזית מ"מ ופטור מנבלה דל"א כן ומוילא בנזיר דעתו אכזית וז"ש
הרמב"ם ז"ל שאין דעתו בשבועתו אלא על זית כמו באוכלין הראוין
באדם דעלמא משא"כ אדם דעלמא בחרלן ומידי ספיקא לא נפיק
וזה דלא כמ"ש בחולין דאחשבי' ל"ש רק היכי דחייב מלקות ואפשר
דאחשבי' הכא עדיף ודוק.

כ"ג: רב ושמואל ור"י דאמרו בכולל, משמע דלשמואל ל"ח בלא כולל
וק' דבחולין ק"ג: אין לאו תרומה דקבר אחצ"א ובתרומה גלי

קרא ובשלמא לפי' רש"י דבשאר איסורין טכ"ע ל"ד ובב"ח כ"ע מודה דהוי דאו' ניחא דהא התם החלב עכ"פ נאסור משום בב"ח דמקבלת טעם בשר ומשום נבלה ליכא והוי כולל ומגו דחל אחלב חל אבשר כמש"ל להק' על הרמב"ם אבל לפי' ר"ת דטכ"ע בכל התורה ד"ת וא"כ אין החלב נאסור משום בב"ח כיון דבלא"ה טעם הבשר אסור משום נבלה ק' איך חל ואפשר כיון דאין החלב נעשה גוף האיסור של נבלה אף דנאסרה מחמת שקיבלה טעם יכול לחול איסור בב"ח על החלב בתרי' אסור מחמת עצמה וגם אפשר דמכח טכ"ע כיון דליכא מלקות אל עליו בב"ח דבב"ח יש מלקות על טכ"ע כמו לאו שחל על ח"ש ול"ע ועי' פמ"ג בפתיחה לבב"ח אך מדאמר התם בעלמא סבר שמואל אחע"א משמע דבכל התורה סבר כן וק' מהכא ול"ל כמ"ש תוס' שם ק"ג. ד"ה מר לר"י אף דמוקי מתני' כן לדידי' לא ס"ל ה"נ לשמואל, אבל אין להוכיח דל"ג שמואל דהא לעיל כ"א: אי' בגמ' רב ושמואל ור"י דאמרי תרוייהו הרי דאין כאן תלתא די"ל דרב ושמואל כחד חשיבא שהם מתווכחים תמיד ביחד וע"ל בגליון הש"ך.

גמ' ר"ל אמר במפרש או בסתם ור"ע, וק' כיון דס"ל לר"ע בעלמא דדעתו נמי אח"ש היינו כיון דבאמת אסר עלמו בכזית אלא דגם חלי זית בכלל אבל הכא דעל כזית ל"א השבועה א"כ מנ"ל דדעתו לאסור עלמו בחלי זית לחוד כיון דאין חלות האיסור כ"א אח"ש ליתא דאין דעתו אח"ש לחוד ועי' תוס' כ"ג: ד"ה הכא מי מחית.

ונראה דבאמת ק' לרבנן כיון דסתם שבועה אין דעתו על ח"ש ומ"מ הכא כיון דליכא למיחל אלא על ח"ש ודאי דעתו על ח"ש והוי כמפרש ובאמת דלעיל כ"ב מוכח מר"ל דכאן אפי' כה"ג ל"א דדעתו על ח"ש אבל ק' על ר"ל גופי' ומכ"ל לומר דאין דעתו אח"ש.

אמנם כיון דסתם אכילה דשבועה הוי כזית כמו כל אכילות שבתורה א"כ אף בנבלות דלא מלי לחול על כזית ואפשר דדעתו על ח"ש ומ"מ קי"ל דשבועות ביטוי לריך להוליא בשפתיו א"כ אם אינו מפרש ח"ש ל"א השבועה על ח"ש כיון דסתם אכילה כזית וכ"ז לרבנן ומש"כ לר"ע דס"ל דסתם לא אוכל הוא בכ"ש גבי שבועה א"כ אף כאן דלא מלי לחול על כזית אמרי' דדעתו אח"ש ואין זה דברים שבלב דהא שלא אוכל כולל ג"כ ח"ש ודוק.

גמ' בשלמא ר"י ל"א כר"ל דמוקי ככ"ע, וכ' בתוס' דאי בסתם הוי דלא כרבנן ואי במפרש דלא כר"ע דמשמע הא בסתם א"ח ולר"ע אפי' בסתם אסור ח"ש וק' דא"כ ק' אף לר"י דמוקי בכולל ומשמע שבלא כולל א"ח ולר"ע אפי' בלא כולל חל דלדידי' ח"ש אסור בשבועה, וכ"ל דבאמת סברת תוס' ל"ע דאי לא הוי מתני' כר"ע לא אתיא ככ"ע דהא סוף סוף לא אתיא כמאן דל"ל כולל כמ"ש תוס' ועוד בכ"מ דאמרינן מתני' דלא כהאי תנא ומשני דמתני' איירי בגוונא דכ"ע מודו ומשמע כיון דכ"ע מודו בכה"ג הוי מתני' ככ"ע דמתני' לא רלה לכנוס עלמה בפלוגתא ולמר מיירי מתני' כה"ג ולמר בגוונא

אחריכא

אחרינא וא"כ כיון דמתני' דהכא יכול להיות בין לרבנן ובין לר"ע לכל מר כדאית ליה הוה מתני' כר"ע.

לכן נ"ל דהי' לו דוחק לאוקמי מתני' במפרש כיון דתני סתם וא"כ הוי דלא כרבנן והא דר"י מוקי מתני' במפרש שלא אוכל נבלות אף דתני סתם י"ל דמדיוקא דמתני' מוכח כן מדקתני ברישא אוכלין שאין ראוין ובסיפא כו"ע ובשלמא למסקנא הוי נבלות אוכלין ראוין משא"כ השתא ע"ש דנקוט הכא שאין ראוין ובסיפא נבלות ש"מ דרישא בסתם ומש"ה הוי כו"ע אין ראוין וסיפא במפרש לכן לגבי דידי' הוי ראוין ול"ק ק' תוס' ד"ה רישא וכיון שכן מוכח ממתני' דסיפא איירי שאומר בפי' נבלות וגם איירי בכולל ומדאמר סתם שלא אוכל דמשמע דאסור עליו אפי' שחוטות ויתיישב נמי ק' תוס' ד"ה בכולל דלוקמי רישא וסיפא במפרש ורישא בלא כולל ולהנ"ל א"כ יהי' ק' קו' תוס' ד"ה רישא ודוק ויתיישב נמי ק' מ"ל פ"ה דשבועות דלר"ל לוקמי רישא וסיפא בסתם ורישא דל"א בפי' ח"ש וסיפא דאמר ח"ש וכ"ת אה"נ הול"ל אלא ולהנ"ל ניחא דמדיוקא דמתני' מוכח דרישא בסתם וסיפא במפרש ולס"ד דלא ידע עדיין מזה והק' אמאי ברישא פטור וסיפא חייב הא יכול להק' קו' תוס' ד"ה רישא אלא דעדיף מיני' פריך.

עי"ל עפ"ד הנ"ל דאי איירי במפרש הוי ככ"ע אלא דמש"ה אמר לא אתי ככ"ע היינו דלר"י ח"ש אסור מה"ת ואף דל"ח ונשבע ועומד כמ"ש תוס' ד"ה דמוקי מ"מ לא משכחת בהן וזה דמוקי ככ"ע דלרבנן לקונן כ"ה: בעי לאו והן ואי ר"י יאמר כר"ל לא יהי' משכחת לאו והן ואי ק' א"כ הדרי ק' תוס' לדוכתא לוקמי באכל שכ"ה דאז משכחת בלאו והן די"ל כמ"ש מהרש"ל א"כ מ"ט דר"ש ותירוצו צ"ע כמ"ש מהרש"א וגם ת' המג"ל דלר"ש דלוקין על כ"ש שכ"ה הוי עכ"פ איסור תורה צ"ע ומבואר דלר"ל אי' בלאו והן דס"ל ח"ש מדר' וכן שכ"ה ובי"ד רל"ט ו' מבואר להיפך והיינו כמ"ש הש"ך דהשבועה חל רק שכופין להתיר ואפשר דאפי' אין מתיר עצמו אומרי' שיעבור על השבועה בשו"ת ולא יאכל איסור דר' בקום עשה וצ"ע.

תוס' ד"ה דמוקי דאף דלא חל אעשה כדפריך לקונן ומתנה לעני ומשבע ועומד, הק' נכד הישי"ע מאי ראי' דילמא פריך דל"מ בלאו והן ואף דלקיים חל לאו על עשה לבטל ל"ח כמ"ש תוס' לענין ח"ש, הנה מלבד מ"ש השואל שם דאכתי לא מסקי התוס' הך סברא, אומר אני דמעיקרא לק"מ דהא באמת מן גוף הדין אין ראי' מדאמרינן דאין השבועה חל אם נשבע ליתן לדקה דהא בצדקה איכא ג"כ תרי לאוי לא תקפץ ולא תאמץ ומש"ה כופין על הצדקה אף דמתן שכרה בצדה דכ' למען יברכך עי' כתובות מ"ט: ובתוס' שם וכמו שהעיר הפמ"ג בפתיחה לה' שחיטה. ובזה י"ל ק' אחרונים שהביא נכד הנ"ל על הרמב"ם דכ' אוכל תרומה טמאה פטור שנ' כו' פרט לזו שמחוללת ועומדת ול"א משום דאאחע"א ש"מ דק"ל דעל עשה חל א"כ מ"ט פסק ומתנה לעני מ"ע הוא ועי' פמ"ג שם ד"ה שוב ראיתי ולהנ"ל ניחא דבצדקה איכא

ג"כ

ג"כ תרי לאוי ועי' הגה פורת יוסף ובתשובה שם כ' דה"ה כשברת
המנ"ל דאף בדרי' חשוב מחוללת כיון דפריך האי קרא לטומאה הדר'
דל"ש אא"ח ע"א ע"כ, ואכי אומר אפי' א"א דבדרי' ל"ח מחולל וא"נ צריך
קרא לענין אי כטומאה הגוף ואח"כ התרומה דל"ש אאחע"א לכן צ"ל
משום מחולל ובמועד עי' ראש יוסף חולין קי"ג אומם מעיקרא לק"מ
דהא טה"ג הוא כולל לכן חל.

נחזור לדידן דמלדקה א"ר דחל על עשה רק ראיית תוס' הוא מלשון
גמ' מ"ו דכי נתן תתן דמשמע דמש"ה ל"ח ולפ"ז לק"מ דהא'
ק"ד דכוונת גמ' דל"מ בלאו והן הו"ל למופרך בפשיטות דאף לקיים
ל"ה דהיכא לאו א"ו השתא נמי פריך בפשיטות מעשה דתתן ולא עדיף
לי' למפרך מכח לאוי וש"מ דזה פשוט דאין לאו חל על עשה.

עוד הק' שם לש' תוס' דיש בבהמה עשה דא"ז כמ"ש שם ד"ה האוכל
ואף לאחר מיתה איכא הך עשה והדבר ברור דאף במ"ש איכא
הך עשה דדוקא בלאו דכי לא תאכל צריך שיעור אכילה משא"כ הכא
והא דכי וזבחת ואכלת הך ואכלת לאו לוי הוא אלא רשות ודוקא היכי
דמונע מאכילה דהיינו בלאו מלוה דהיינו בעשה צריך כזית משא"כ הכא
ואכלת הוא רשות עי' פמ"ג שם א"כ אף לר"ל אסור בנבלה מ"ש משום
עשה דאינו זבוח וא"כ איך מוקי מתני' במפרש מ"ש הא אין לאו חל אעשה.

והנלפע"ד דהך פלוגתא בתוס' אי איכא עשה דא"ז תליא בפלוגתא
דתנאי ואמוראי אי חס"ב דאו' או דרי' דלמ"ד דאו' יליף
בקידושין נ"ח מן כי ירחק וזבחת ואכלת מה שאתה זובח בריחוק מקום
אתה אוכל ואי"א אוכל מה שאתה זובח בקירוב מקום פרט לחס"ב א"כ
להך מ"ד וזבחת לא להתיר את האיסור אתי לומר דדוקא בזבוחה ניתר
ולא בנחירה כמ"ש תוס' אלא לומר איסור חדש דאי לא עשה כה"ג
אלא ששחט בעזרה אסור ובפרט אם לא שחט כלל דמוקי' הכי איסור
חדש דא"ז אבל למ"ד חס"ב ל"ד ק"ל כמ"ש תוס' דוזבחת אתי לפרש
איך נוכל להתיר האיסור דאמ"ה ע"ז מפרש הכי דוקא בשחיטה ולא
בנחירה ולא לאסור חולין בעזרה וגם לא לאיסור עשה דא"ז אלא דקיימא
באיסורא קמא בחיים משום אמ"ה ובמיתה משום נבלה ובזה יובן הפלוגתא
דחס"ב דפליגי בסברת התוס' הנ"ל ולפ"ז אפי' להך סברת תוס' דאיכא
עשה דא"ז היינו לר"ש דכאן קאי לר"ש דס"ל בקידושין נ"ח חס"ב דאו'
ומשא"כ לר"ל לק"מ דיכול לומר דמתני' ס"ל ל"ד בפרט דר"ל ס"ל בנזיר
כ"ט חס"ב ל"ד וליכא עשה ומש"ה חל במפרש, ובזה נוכל לפרש כוונת
גמ' ר"י ל"א כר"ל דמוקי מתני' כד"ה היינו אפי' למאן דס"ל חס"ב דאו'
ול"ק מה שהקשתי לעיל ד"ה בשלמא דהא לר"י לא אתי כר"ש ודוק',
ולפ"ז לר"ל הי' יכול לומר דמש"ה פליג ר"ש דס"ל חס"ב דאו' ואיכא
בנבלה עשה אלא כיון דר"ש פליג אכלהו פי' אפי' בטרפה ובקלים מש"ה
צ"ל דס"ל כ"ש למלקות ומש"ה לא חל.

בא"ד דלפי' קושיא הו"ל מש"ה ל"א כר"ל כיון דקבר ח"ב אסור מה"ת
צ"מ לאו והן דהיכא משתבע שאוכל ח"ש הא מ"ז מתר שיני שב"ל

ורציתי

וראיתי שם בנכד הישי"ע בת' שנית שהוגיה על תוס' דאיך יכול לומר דל"ח כר"ל דל"מ בלאו והן הא לר"י ג"כ ל"מ בלאו והן כדאי' בגמ' וע"כ דגמ' לא נחית להכי והוא תמי' גדולה ובפרט למש"ל לפרש הגמ' דיוקי ככ"ע אפי' למ"ד דל"ל בלאו והן דיותר ק' כמובן.

והנלפע"ד דבאמת ק' על גמ' דאמר אלא ר"ל מ"ט ל"א כרי' א"ל כ"א איסור כולל באיסור הבא ומעלמו דזה דוחק כמ"ש תוס' ומקדשים דאמרי' כולל וצריכין לתרץ דהתם נאסר על כל העולם וזה דוחק כמ"ש תוס' דלפ"ז מה פריך והרי הקדש וק' מינה בפשיטות דמנ"ה ל"א כרי' דל"מ בלאו והן ומשא"כ לר"ל משכחת בהן דח"ש ומותר מה"ת, לכן נלפע"ד דהך בשלמא הייכו למסקנא דגמ' דנבלות הוי אוכלין ראוין ולא מיירי קיפה במפרש ומשכחת שפיר בהן כמ"ש רש"י לקמן ומה דפריך אח"כ בשלמא לר"ל משכחת בלאו והן קאי לעיל אבל הך בשלמא קומא קאי למסקנא דפריך לר"ל גופא מ"מ ל"א כרי' דהוא ידע מזה דר"י מיירי בסתם וא"כ משכחת בלאו והן וע"כ צריך לחלק בין איסור הבא מאליו ומעלמו .לאיסור הבא ומנ"ה הק' תוס' דהי' יכול לומר דל"א כר"ל דצריך לאו והן. ב"ר בהג"ה פורת יוסף שכ"כ בקיצור וא"י ק' א"כ י"ל כר"ל וג"כ בסתם שלא אוכל חצי שיעור והאוכל נבלה חייב דהוי אוכלין ראוין ומשכחת בהן אף לר"י כיון דאמר סתם ליתא כיון דאין מזכיר נבלות א"כ לר"י דס"ל כולל אף. בבא ומעלמו צ"ל לאוקמי דוקא בח"ש כיון דסתם לא איכא הוי כולל בשלמא לס"ד דנבלות אין ראוי וצריך לפרש שלא אוכל נבלות ובחיטות שפיר ומקשה למה ל"א כר"ל שלא אוכל נבלות ח"ש ואצ"ל עיי' כולל אבל למסקנא דאמר סתם שלא אוכל ומוטב לאוקמי שלא אוכל סתם ונלמוד שלא אוכל ח"ש כיון דס"ל כולל אף בבא ומעלמו

הק' נכד הישי"ע בת' נדרים הא לר"י מיירי ומתני' שאכל כזית דאלי"ה אמאי חייב מבים שבועה וכי' הרמ"ה דמשנה דר"ש כ"ש למלקות מבום אתכבי' ומנ"ה לקרבן צריך כזית דקרבן הוא בשוגג ול"ש אתכבי' מבא"כ בשבועה כיון דבכל התורה לר"ש בכ"ש דעתו אכ"ש ול"ל למעוא דאתכבי' אלא דדעתו הי' בשעת שבועה אקתם אכילות שבתורה וכן מפרש דברי רש"י ז"ל עי"ש ואף שאין דבריו נ"ל בזה דברש"י כ"א: ד"ה לא מפורש להדי' כמ"ש תוס' שם ד"ה ולא דים חילוק בין כרת ללאו מ"מ לבי' רמ"ה נכונים דבריו וזה מבואר דבאכל כזית ל"ש אתכבי' ואין חייב רק מבום כזית ולא מבום כ"ש וא"כ לר"י אמאי פליג ר"ש כיון דל"ל כולל מ"מ כיון דאכל כזית ליכא איסור נבלה אכ"ש דל"ש אתכבי' מבא"כ איסור שבועה דאין צ"ל קבית אתכבי' אלא דדעתו אכ"ש וא"כ שפיר יכול לחול שבועה דהוי בכ"ש אנבלה דהוי בכזית דוקא ע"כ.

אמנם לדעת המו"ב תמיהת הה"ע קו"א ניחא כיון דמעולם לא נפרד האיסור ל"ה השבועה אכ"ש ואף דבבליעתו נפרד זה מזה ל"א נפרד

כיון

כיון דאכלו בב"א ודוק, ובלא"ה לק"מ כיון דבכל התורה לא הוי כ"ש אכילה אלא משום אחשבי' א"כ ה"נ בשבועה י"ל למאי דדעתו אסתם אכילות שבתורה אלא בגוונא דחייב בשאר איסורין משא"כ באוכל כזית דא"א בשאר איסורין משום כ"ש ודוק.

בס' מעשה חושב על תוס' כ"ב: ד"ה אהתירא, כ' וז"ל ע"כ מ"ש תוס' דלר"י דעתו שלא כד"ה ר"ל גם אשכד"ה דאלת"ה ק' לח"ב הנ"ל נ"ל למיכח מר"ל הא גם מר"י מוכח דאי אהתירא משתבע אמאי חייב לר"י אף בכולל כיון דלא נשבע אלא על שכ"ה ומתני' משמע דאכל כד"ה ע"כ, ודבריו צ"ע דהא דאמרי' אהתירא משתבע היינו משום דאי דעתו אאיסור ל"ח השבועה כמ"ש תוס' לענין ח"ש כיון דחל עליו השבועה דעתו אח"ש ונ"ל דהיינו לת' ראשון ליתא דמלשון תוס' משמע דעיקר חידוש של ת' א' הוא דבח"ש ל"ח מ"מ אבל זה ודאי אמת גמור דהיכי דחל השבועה ודאי דעתו אאיסור א"כ הכא בכולל דחל השבועה דעתו כדרך הנאה.

פ"ד. רש"י ד"ה אלא לר"י, וע"כ במפרש נבלות משום ק' דרישא וסיפא ע"כ. לכאורה הוא מיותר ורציתי לפרש שכונת רש"י ז"ל כמ"ש הרלב"ח דא"א סתם שאוכל הוי נבלות נמי בכלל ומאי אל דהוי כולל כמו התם בלא אוכל ומה משא"כ השתא דאיירי דוקא במפרש ל"מ כולל כמ"ש רלב"ח בתוס' ד"ה אלא ומ"ש הרלב"ח ולפ"ז משכחת לן בדברים איסורים כשאומר סתם שאוכל ע"כ קאי למסקנת הגמ' וכמו שפרש"י דנבלות אוכלין ראוין משא"כ. לס"ד אם אמר סתם שאוכל נבלות אינו בכלל דהוי אין ראוין ולקמן ד"ה אלא כ' תוס' בשם תוספתא דבסתם שאוכל מקיים שבועה ע"י נבלות כרלב"ח.

ש"ר דז"א דהא כ' רש"י אח"כ ומשכחת לן בדברים מותרין והכא ג"כ כוונת רש"י כן לכן ע"כ במפרש אמנם לפמ"ש ר"י בתוס' דרש"י כ"כ לר"ש ועי' רש"א שפיר מצינו לפרש דברי רש"י הקודמין כנ"ל ודוק.

כ"ד: תוס' ד"ה שלא, אמאי לא פריך לר"י, לפענ"ד בהקדם מ"ש השעה"מ הל' שבועות ה"ח להקשות על תוס' כריתות י"ג: ד"ה ד' חטאות וז"ל אמאי ל"ח ה' כגון נשבע וי"ל איתא בשאלה ל"ק ומוקדשין לאחר שחיטה וזריקה ליתא בשאלה ע"כ ובדברי תוס' אלו נתחבטו קמאי ובתראי דבשבועות כ"ד: א' ג"כ בשאלה ל"ק ופריך הרי הקדש ומשני בבכור ולפי התוס' הוי מצי למימר דהשתא לאחר שו"ז ליתא בשאלה וכ' השעה"מ אולם לפי פסק רבינו והטור סי' רנ"ה כאמימר דאפי' אכל כלה נשאל א"כ ניחא דבשבועות קאי לרבא א"כ אא"ל לאחר שו"ז אין שאלה דהא גם בשבועה לאחר אכילה אינו נשאל כגון בנשבע שלא אוכל אלו אך לדידן דאכלה כלה ג"כ נשאל נוכל למימר דבהקדש כה"ג לאחר שו"ז אין לו שאלה ע"כ ולפ"ז ל"ק לר"י דא"ל דסבר כאמימר ואיתא בשאלה ל"ק ול"ק מהקדש אח"כ ומצאתי בב"ט וברוך השם שכוונתי לדבריו.

ובזה

ובזה א״ש ירושלמי דפריך לר״י מ״ש אוכל ומפיק אי׳ בשאלה צ״ק ול״פ מהקדש ולוקמי בבכור ולהנ״ל א״ש דלר״י צ״ק מהקדש דאין לה שאלה לאחר שו״ז משא״כ שבועה יש שאלה אף לאחר אכילה.

ומה נעים בזה ליישב ק׳ הפמ״ג סוף פ״ג מה׳ נדרים שהק׳ לדעת רש״י ור״ן דהאומר ישיבת סוכה עלי שבועה חל על דבר מצוה וכן דעת הרא״ש בתירוץ א׳ שא״כ נראה שלרש״י פ״ג דשבועות כ׳: דנדרים כמו דחל לבטל ה״נ לקיים וא״כ אפי׳ כיצא דכולל צ״ח באיסור הבא מעצמו אכתי ק׳ דמשכחת ה׳ באומר אכילת חלב עלי שבועה דחל לקיים וצ״ל דשבועה בלשון נדר דין נדר יש לו וא״ה קרבן דהא מ״ש רש״י שם כ׳: ד״ה ה״ק מבטא מבטא שבועה נראה בהדי׳ דס״ל דשבועה בלשון נדר דין שבועה יש לו ומבי״א קרבן וצ״ע ע״כ ולהנ״ל ניחא דסוף סוף בלא רבא צ״ק דא״ל דאי׳ בשאלה צ״ק ומהקדש צ״ק כנ״ל וע״כ צריך להק׳ אליבא דרבא דס״ל אכלה אין נשאל וכיון דפריך לרבא א״ל לכל זה דהא ס״ל כולל אף בבא מעצמו ותמי׳ לי על הרב הנ״ל דבעצמו כ׳ לעיל מיני׳ דהק׳ הוא לרבא דייקא.

בא״ד בקושו, אעפ״י שנכנס באין מחמת עצמן. ולפי״ז י״ל ק׳ ראשונה דעל ר״י צ״מ למפרך דאף דס״ל כולל בבא מעצמו דוקא באיסור ראשון בא מאליו משא״כ בראשון ג״כ בא מעצמו והכא הקדש הקודם בא מעצמו צ״א כולל משא״כ לרבא דסבר דאפי׳ שבועה על שבועה חל א״כ ה״נ משכחת חמש ואפשר דגם כוונת התוס׳ לתרץ ק׳ ראשונה ג״כ.

תוס׳ ד״ה שלא, משכחת הן בחלב חי תימא אמאי לא פריך לר״י, כ׳ השב״ט דין ג׳ יש לדקדק איך נמשכין דברי תוס׳ ביחד, וצ״ל דלר״י א״ל דס״ל דבעי לאו והן ובקתם שלא משכחת הן בדברים מותרין כמ״ש רש״י וחוזר ומ״ש שלא נבלות ושחיטות דל״מ בהן וכן תורים וחלב ל״מ בהן וא״כ לר״י א״א דמיירי בנשבע סתם שלא ומשכחת הן בדברים המותרין דהא צריך עכ״פ לפרט כמה ימים דיותר מז׳ ימים לכ״ע א״א להתענות כמ״ש הרמב״ם פ״ה משבועות ה״כ הלא״ה הוי ש״ש ואי דמשכחת שלא חוץ ממין זה ודאי ע״ד רחוקה צ״ק לתני שבועה וכיון דמפרש ו׳ או ז׳ ימים אלו צריך למשכחת בהן ג״כ כל הז׳ ימים וזה א״א כיון דיוה״כ בתוכן ואף דמי שנשבע שאוכל ז׳ ימים ודאי אין חייב שלא לפסוק כלל ומאכילה אלא די שיאכל בכל יום כזית מ״מ אף כזית א״א לו לאכול ביוה״כ דעל ח״ש צ״א השבועה בהן כמ״ש תוס׳ ד״ה דמוקי וא״כ לר״י צ״ק אבל לרבא ק׳ כנ״ל דע״כ ק״ל כשי׳ תוס׳ דאף במפרש משכחת הן במוקצה או בתאנים השוערין וה״נ משכחת הן בחלב קיבה וא״כ גם לר״י ק׳ דודאי רבה אליבא דר״י אמר כן דמפורש תאנים וחלב ואעפ״כ משכחת הן וכן לעיל משכחת הן בנבלה סרוחה וא״כ א״ל לפרט כאן כמה ימים דעל ב׳ מינים אלו יכול לאסור עליו לעולם ובייך הן בחלב קיבה ואף דיוה״כ ל״מ הן מ״מ לא צריך להיות דומי׳ ללאו כמו בלא״ה דמשכחת הן במותרין משא״כ אם

פורע ימים אלו צ"ל משכחת הן בכלל הימים כמו בפורע נבלה ושחיטה דצריך יגן בתרווייהו.

תוס' ד"ה אלא, ואכל אוכלין איסורין פטור, הק' רע"א מכאן על ר"ל דצ"ל כולל ותירץ בכולל שתים מודה, והק' בנדרי זרוזין ח"ב בכלל גדול סוף כלל ט' לפמ"ש רש"א ליישב על ר"ל דבשתים חל א"כ מה מקשה תוס' על ר"ל מכולל מוקדשין על חלב הא התם לא מזכיר בפי' ולפי דבריו יתיישב ק' ה"מ תשובה ד' שהק' לר"ל ומתני' דסוף נדרים דאוסר תשמיש על כל העולם והק' בתוס' איך חל נדר על א"א ותרצו ע"י כולל דבעל וק' לר"ל דצ"ל כולל בבא מעצמו ולרש"א ניחא דשם לא מזכיר בפי', אמנם שבתי וראיתי דז"א דא"כ ק' טובא לפי שי' רש"י דלמסקנא הוי נבלות אוכלין ראוין ומתני' מיירי לר"י בשתים שלא אוכל דזה בעצמו הוי כולל ושוב ק' ר"ל מ"ט ל"א כר"י דצ"ל כולל בבא מעצמו דהא הכא לא מזכיר האיסור בפי' ודוחק לומר דלמסקנא ל"פ בכלל ר"י ור"ל באוקמתא דמתני' ור"ל דאומר א"א מוציא אינו אלא לפי מה דס"ד דר"י מוקי מתני' במזכיר בפי' וזה דוחק לכן נ"ל כוונת רש"א דצ"ד מזכיר איסור צ"ל כולל אלא היכא שבודאי האיסור הוא בכלל השבועה ל"א כולל אפי' אין מזכיר בפי' כגון דאומר שלא אוכל שגם איסור הוא בכלל השבועה ל"א כולל דכיון דאסר עליו כל אכילות גם איסור בכלל משא"כ אם אומר שבועה שאוכל דאין ר"ל שאוכל כל אכילות שבעולם אלא ר"ל שאוכל כזית יהי' מאיזה אכילה שהוא מכשרות או מאיסורין לכן אמרי' כולל כיון דאפשר לקיים שבועתו במותרין לכן חל לענין דאם אין לו כשרות יכול לקיים השבועה מאיסורין ובשעת שבועה אינו בודאי על איסורין דאפשר שיקיים השבועה במותרין ומש"ה תני בתוספתא דמקיים שבועה שאוכל בפיגל משא"כ שבועה שלא אוכל א"א אפי' בשתים דודאי השבועה הוא על איסורין ג"כ שלא יאכל כלל ומש"ה אף למסקנא ר"ל ל"א כר"י והק' תוס' שפיר ממוקדשין דאף שאין מזכיר האיסור מ"מ הוא ודאי שגם חלב נאסור משום מוקדשין כיון דמקדיש כל הבהמה וא"כ איך חל לר"ל וגם קו' הא"מ קווה לפ"ז ועי"ש שכ' לתרץ על נכון אך לפמ"ש רש"א להק' על ר"ל מברייתא דירושלמי שהביא תוס' מנ"א ומצה שאסור לאכול בליל פסח ע"י כולל ותי' דשם כולל שתים ולהנ"ל במצה הוי כולל ומפורש אך באמת במחילה ומכבוד גאונו ז"ל נעלם ממנו לפי שעה דברי ירושלמי שם דלאו ברייתא הוא אלא שבירושלמי כ' דלר"י חל על מצה דפסח ע"י כולל אדרבה תירץ רש"א הוא תמוה ומירושלמי זה שכ' דלר"ל בשתים חל ע"י כולל והירושלמי מיירי בשתים ואפ"ה כ' דלר"י חל משמע דלר"ל ל"ח ולהנ"ל ניחא דהתם ודאי אכילת מצה בליל פסח בכלל בהשבועה לכן ל"ח לר"ל אבל הכא אפשר לקיים בהיתר לבד נמצא אף דאין כוונת מהרש"א כן מ"מ הסברא נכונה, ש"ר לה"ר לזה מרמב"ן שמפרש אלא כדרבא דבלאו מיירי בכולל ומפורש דבשתים ל"א אין נבלות בכלל והן משכחת בשתים שאוכל דמפורש ק"ל לר"ן כשי' ר"י דא"א לבטל

בקום

בקום עשה רק בשתה ככלל בו גם נבלות דגבי שאוכל הוי נבלות ועפר בכלל דעל אוכלין ראוין א"ל בשבועה וגבי שלא אוכל איננו בכלל דבלא"ה אין אוכל אותם רק דעתו על אוכלין הראוי והר"ן כ"כ לר"י כיון כן לשי' רש"י נוכל לומר חילוק זה לר"ל נגלה לשי' רש"י דהלאו הוא שלא אוכל והתן שאוכל דמ"ש תוס' דרש"י כ"כ אליבא דר"ש הוא דוחק כמ"ש רש"י בשם אבן לב ואף דלא שוה לגמרי לענין חלות דבלאו חל על נבלות ולא בהן מ"מ כיון בשוה בלשון חשוב ומשכחת בלאו וזן אבל עכ"פ ק' איך חל לבטל בכולל הא הר"ן ס"ל כר"י דבקום עשה ל"ח או כנ"ל דדוקא שאוכל נבלות ושחיטות ל"ח אבל שאוכל סתם כוונתו בכזית א' שאוכל מקיים השבועה ואם יאכל כזית היתר לא יהי' שוב האיסור בכלל השבועה שפיר חל ודוק.

אך תוס' ל"ל כר"ן דאל"כ ל"ק כלל לשי' ר"י מתוספתא דפוטר באוכל פגול דשפיר חל כיון שיכול לאכול היתר כנ"ל רק לתרץ כן לר"ל דבכולל כה"ג מודה שפיר נוכל לומר דגם תוס' ס"ל כסברא זו.

הנה הרא"ה ז"ל בס' החינוך פ' יתרו הק' איך אמרי' דנדרים חלין לבטל מצות כיון אמרי עשה דמצוה דוחה ללאו דנדר ות' דנדר הוי עשה ול"ת ובהגהת מנ"ל שם הק' הא ברים יבמות אמרי' דמצורע דוחה עשה ול"ת דנזיר דקיל דישנו בשאלה א"כ ה"נ בנדרים ישנו בשאלה ובשאג"א בק"א ושעה"מ פ"ג מנדרים מתרצים דוקא במצורע דוחה משום גדול השלו' ע"ש מ"מ ק' למ"ד דמיני חליצו מותר בתה"מ ואף דהש"מ בנזיר כ"ח ד"ה ובעלמא כ' ואף למ"ד במ"ק דמיני חליצו מותר בתה"מ איכא קלת שלו' בית דקודם תגלחת שמגולח חוץ לב' מחנות אעפ"י שמותר בתשמיש שיא לא מתרלה אשתו ללכת אחריו הואיל ומשולח הוא ומתגנה בעיני' עכ"ל מ"מ מכל ראשונים לא משמע כן אלא גדול השלו' היינו אלא למ"ד אסור בתה"מ א"כ הק"ל למ"ד מותר בתה"מ ובמו"ב תניינא נ"ג ת' בשם רא"ש ור"ן נדרים ע"ז דאי' שם הא דאמר הנאת סוכה עלי כלימור סברא הוא דהספוק לד' לא קאי אשבועה אלא אנדר וברא"ש כ' היינו טעמא דלד' קאי אנדר דנדרים חלין ע"ד מלוה ומוכח המו"ב מדבריהם דהתם משום גזה"כ נגע בה אלא דמסופק אי לד' קאי אנדר או אשבועה ומסיק דמסתברא דקאי אנדר והרי גלי קרא בפי' דל"ת הבא עשה דוחה ע"כ אומם על ירושלמי דקובר דשבועה חל לבטל מצות בכולל ק' קו' הנ"ל אף דשבועה עשה ול"ת מ"מ ישנו בשאלה והכא לא גלי קרא, והאיתי בשאג"א ק"א דהולה לתרץ גם קו' זו כת' מו"ב דלד' קאי גם אשבועה בכולל ובמחילה מכ"ת והד"ג ז"ל ז"א דמרא"ש ור"ן שהבאתי נראה להדי' דקאי רק אנדר והא דחל שבועה ע"י כולל לא מהכא נפקא אלא כללא הוא בש"ק דאמרי' אתשא"ה בכולל מסברא מכח מגו ולירושלמי ה"ה לבטל ושוב ק' קו' השאג"א והנה בנועם המלך הל' נדרים ר"ל דלירושלמי דשבועה חל לבטל לאו משום כולל הוא אלא משום דכיון דחל על שאר ימים של פסח א"כ לא הוי נשבע לבטל מצות דבלא"ה איכו יולא המלות דבעינן מלה הראוי לשבעה ומש"ה נקט הירושלמי

הירושלמי דוקא מצה וסוכה דבמצות אלו צריכין ראוי לז' אלא דקשה זה דהא ירושלמי אמר בהדיא דזה תלוי בפלוגתא דר"י ור"ל א"ה כולל באיסור הבא ומצינו הרי משום כולל אתינן עלה ועוד דלפ"ז ק' מתוס' קידושין ל"ח דהק' מכח ירושלמי ליתא עשה דמצה ולדחה ל"ת דחדש ולסברתו ק' הרי א"ר לז'.

ונ"ל לחדש דהא דבעינן מצה הראוי לז' אין פירושו שלא יהי' שנה בז' ימים שלא יהי' המצה ראוי אלא ר"ל דעכ"פ יהי' ראוי לאכול בכל יום ומז' ימים שיעור אכילה דהיינו כזית א"כ ניחא בחדש דביום ט"ו יכול לאכול כזית ע"י דחי' ובט"ז לאחר הנץ החמה האיר המזרח ומתיר וקרינן בי' ראוי לז' נחזור לדידן לפמ"ש שם בשעה"מ הנדר חשיב ראוי לז' שיכול להתיר הנדר אלא משום דאסור מדר' להתיר ביו"ט לכן חשיב אין ראוי וכ"ל דהנה בעירובין ל"ב אמרי' לל"ק מוטב שיעבור חבר באיסור קל ולא יעבור ע"ה באיסור חמור א"כ אי לא אמרי' כולל שפיר ה"ח על לילה ראשון דהוי לבטל מצוה דכיונא דישאל על נדרו ביו"ט כדי לקיים מ"ע דמצה שע"י שאלה יהי' ראוי לז' ומוטב שיעבור חבר באיסור קל דשאלה ביו"ט בפרט שהוא לצורך יו"ט ואפי' לל"ב דל"א מוטב וגם לל"ק היכי דפשע ל"א מוטב מ"מ לפמ"ש דצריך שיהי' ראוי לז' שיהיו יכול לאכול בכל יום כזית א"כ בלילה ראשון ל"ח השבועה ויכול לאכול כזית וביו"ט שני שפיר יכול לשאול דהוי תרתי דר' ואפשר דכפינן לי' כמו בכל מ"ע ואף דלע"ע איכו ראוי מ"מ דבר שבידו לאו כמחוסר מעשה דמי ואף דאמרינן בקידושין ס"ב דגר אין בידו לגייר שמא לא יזדקקו לו ג' עי' שבת מ"ו י"ל דוקא גר משום דקשים גרים לישראל כדאי' שם עי' ולכן מודיעין לו חמורות כדי שיפרוש מלהתגייר משא"כ הכא נדר מצוה לאיתשלי כדאי' בנדרים כ"ט. וכ"ש הכא שע"י"ז יתקיים המצוה וכ"ז אי ל"א כולל אבל א"א כולל אלא דאתינן עלה משום דחי' ואי' בכתובות מ' דבעי דומי' דמילה בצרעת אבל היכי דאי אמר לא בעינן ליתא לעשה ל"א ע"ד א"כ ה"נ אם לא יתרצה להתיר נדרו לא יהי' ראוי לז' וליתא לעשה א"כ ל"א דחי' ומש"ה צ"ל דחל ע"י כולל אלא דאכתי ק' יבא עשה כו' לכן צריך להיות דוקא בג' מצות אלו מצה וסוכה דל"ש דחי' דאי אמר ל"ב למיתשל ליתא לעשה דא"ר לז' ומש"ה לא דחי וחל לבטל ע"י כולל אבל בשאר מצוה אף דחל מ"מ אמרי' עשה דוחה.

ובזה מיושב ק' ראשונים משבועות כ"ה: מי איתא בלא אניח ולירושלמי יכול לחול ע"י כולל ולהנ"ל ניחא דליתא בלא אניח דאמרי' ע"ד ואף שתירוץ זה נכון אעפ"כ כדי שלא יהי' פתחון פה לחלוק אבאר קצת דלכאורה י"ל דק"ס אי' בלא אניח דשבועה חל אלא דעשה דתפילין דוחה עשה ול"ת דשבועה א"כ חשיב אי' בלא אניח.

אך ז"א דהנה הב"ש דין ג' הק' למה ל"א להיפך מגו דלא חל על דבר ומצוה ל"א כלל דנדר שהותר מקצתו הותר כלו ות' דטעם נדר שהותר מקצתו הוא כמ"ש הרא"ש בנדרים ס"ו דלא נדר אלא ע"ד שתתקיים

שתתקיים כלו כמלא התרת מקצתו פתח לכלו ע"ש וכ"ז כשלא נתקיים מחשבתו לגמרי אבל בנשבע שלא יאכל נבלות ושחיטות אף דא"ח על נבלות מ"מ נתקיים מחשבתו שלא יאכל נבלות ואין כאן פתח ע"כ, ודברים אלו ראוין למי שאומרם ודפח"ח.

אבל כ"ז אין שוה לי ליישב הירושלמי בשלא אוכל מצה חל בכולל וק' דהכא שוב ק' כיומא מגו דבטול בלילה א' בטול בשאר ימים דבלילה א' לא נתקיימה מחשבתו אמנם למ"ש דדוקא בב' מצות אלו חל בכולל ניחא דכאן נ"ש נדר שהותר כו' דהא כיון דהנדר מקיים בשאר ימים גם בלילה הראשונה חל דאין בא כלל לבטל המצוה דבלא"ה אינו יוצא המצוה כיון דאין ראוי לז' לכן אמרי' להפוך מגו דחל כו' דל"ש לימר מגו דלא חל דלמא לא יחול כיון דליתא למצוה אבל אי ל"א כולל אמרי' שפיר דאין חל כיון דראוי לז' ע"י שאלה משא"כ א"א כולל יותר טוב לומר דחל ע"י מגו מלומר להיפך דהא ליתא למצוה רק מכח היתר הנדר ומסתברא יותר לומר מגו דחל מלומר מגו דלא חל ודוק.

וכ"ז בב' מצות אלו אבל בשאר מצות אמרי' שפיר מגו דל"ח וה"נ בלא אכיל נ"ש כולל כמו דחל על יו"ט דליתא למצוה חל ג"כ בחול דאמרי' להיפך מגו דא"ח בחול א"ח ביו"ט כיון דלא נתקיים מחשבתו כמ"ש הרא"ש דאף דיחול אמרי' ע"ד וסוף סוף לא יחול בחול שפיר אמרי' מגו דא"ח בחול ודוק.

ובזה ניחא ליישב ק' תוס' על ירושלמי מגמ' אלא הן המ"ל ע"ש ודוק ועי' שעה"מ פ"ב מנדרים שם סי' א"ח גם בכה"ג נדר שהותר מקצתו די"א דוקא בנדר שהותר ע"י פתח אמרי' כן ולא היכי דל"ח כלל ועי' עוד שם שכ' לחלק דדוקא היכי דהנדר ל"ח ומדינא דאו' אמרי' נדר שהותר אבל אי רק מדר' ל"ח די שרבנן מפקיעו האיסור אבל ל"א נדר שהותר כו' ויש להביא ראי' לזה מראשונים שכ' לחלק על הך דירושלמי דשבועה חל לבטל ע"י כולל בין שו"ת לקום עשה וק' דירושלמי על מתני' דאוכלין שאין ראוין אי' דמפורש ל"א כולל וש"מ דאמר שאוכל נבלות ושחיטות ל"ח ע"ש משמע דה"א כולל במפורש חל וק' לראשונים הנ"ל דהא הוי בקום עשה, וראיתי במראה הפנים שכ' דלראשונים ל"ח על נבלות אבל חל על כשרות וק' דמ"מ אי לא חל משום דל"א כולל במפורש ואי ל"ח משום דל"א כולל בקום עשה א"ו למאן דל"ל כולל במפורש כיון דל"ח כלל אמרי' נדר שהותר כו' משא"כ למ"ד דל"ח בקום עשה באמת חלה השבועה אלא דאמרי' מוטב שיהי' שו"ת מש"ה ל"ש לומר נדר שהותר ומדברי רמב"ן מביאו הש"ך סי' רל"ו ס"ק ט"ו מוכח כן שכ' דא"ח לו להדס עומד והטה כדי לקיים שבועתו משמע דשבועה חל עליו אלא דאכן משיאין לו עצה טובה וע"ש בטו"ז שכ' כדי שיזכה חבירו והוא נ"ק כמבואר בנקה"כ שם וכיון דאתינא להכי בקל נוכל ליישב ק' השאג"א סי' כ' ותוס' בנזיר ד' דאי' שם דלר"ש יין ושכר יזיר אתי לאסור יין מצוה כרשות ופריך מאי ניהו קדושא

ואבדלתא

ואדרבא מ"מ הוא אלא כגון שנשבע לשתות והק' תוס' א' מה בכך שמ"מ הא גלי קרא דנזירות חל לבטל ועוד הא ג"כ בשבועה הוא מ"מ ולהנ"ל א"ש כמין חומר דפריך ניהו דגלי דנזירות חל הא מקרא ה"א דל"ת ודי לומר דגלי שיחול נזירות אבל אח"כ כיונא ע"ד ל"ת ועשה דאי' בשאלה והא דגלי קרא היינו באופן דל"ש ע"ד כגון בנשבע לשתות ואח"כ קיבל עליו נזירות דשניהם אי' בשאלה ואין דוחה עשה דשבועה לנזירות והיינו דפריך מ"מ הוא פי' וידחה עשה דקו"א לנזירות אלא כגון שנשבע דל"ש ע"ד ע"ז גלי קרא ומיושב ק' השאג"א שם מה פריך ורבנן הא צריך קרא לאסור יין מצוה דדוקא נר"ש דנ"ל כולל ל"ק אבל לרבנן קרא נ"ל ולהנ"ל ליתא לק' דגמ' פריך דלרבנן כיון דבשבועה נל"ק דל"ש ע"ד ואמרי' כולל מ"מ ל"ק על קו"א דשייך ע"ד וגלי קרא דאינו דוחה וכה"ג גלי ג"כ בנדרים דל"א ע"ד כמ"ש בנו"ב הנ"ל.

ונראה לפי"ז מה שהקשתי דבנדרים גלי קרא דל"א ע"ד ל"ת ועשה דישנו בשאלה א"כ איך כ' הראשונים הך כללא דדוחה ל"ת ועשה דישנו בשאלה וגם בגמ' אי' בפשיטות שאני נזיר ומצורע דאי' בשאלה הא בנדרים גלי קרא בהיפך דאין דוחה ולהנ"ל הוי נדרים ונזירות ב"כ וא"מ לכן לומדין ממצורע דדוחה וניחא נמי ק' תוס' שבועות כ"ה ד"ה חומר ע"ש דהק' ל"ל תרי קראי בנדר ובנזירות דצריך שיהי' ב' כתובים.

ובזה נפתח לנו הפתח לפרש דברי רש"י ז"ל בנזיר ד"ה וכ"ת מ"ש נשבע ומעלמו מנשבע ומה"ק הכי אי' בגמ' שבועות שבועה שאוכל ככר זו וחזר ואמר שבועה שלא אכלנה על הראשונה חייב משום ש"ב ועל שני' משום ש"ש ואיכא למשמע מינה אע"ג דשני' נשבע לבטל המצוה דנזירות נמי חלה אנשבע לשתות ע"כ ודברי רש"י ז"ל נעלמו ממנו חדא דהא בכ"מ אמרי' איפכא דשבועה א"א לבטל המצוה ועוד אדרבה מדחייב על הב' משום ש"ש ש"מ דא"א וכן הערה בזה בש"מ שם ועי' באורח מישור וכן הק' בשאג"א סי' ס'.

ונ"ל ליישב והוא בשים לב עוד אמאי אמר רש"י איכא למשמע מינה דלפרש"י דס"ל דכיון דחייב משום ש"ש ש"מ דחל א"כ בהדי' קתני לה ולא משמעות לחוד הוא ונ"ל דכוונת רש"י ז"ל על ירושלמי סוף פ' שבועות שתים דכ' בזה"ל ממעט שיאכל ויעבור על שוא ומשיעבור על ביטוי ומפרש הפ"י שם דפירושו אף ביטוי וכן בש"ע ח"מ סי' ע"ג כ' ומפורשים כן בשם ירושלמי ובגמ' דידן ליכא למימרא זו וידוע דעת הרמב"ם הובא בשאג"א סי' ל"ג דעשה דקום עשה דוחה לעשה דשו"ת וזה הי' ק' לרש"י כאן דכמו דלא מוקמינן לקו"א דאמרי' ע"ד ה"נ בשבועה אף דשניהם אי' בשאלה מ"מ העשה דשבועה הוי בקום עשה ועשה דנזירות בשו"ת וידחה כנ"ל לשי' רמב"ם ע"ז וניחא רש"י ראי' דלא כרמב"ם דאי' בירושלמי הראשונה ביטוי והשני' שוא והראשונה הוא בקום עשה ופסק בירושלמי דממעט שיעבור על שוא לחוד ומשמע הא אם הי' השני' ביטוי ג"כ אין מ"מ איך עביד ואמאי לא כיונא דעשה ראשונה דהוא בקום עשה דוחה לשני' וממעט שיאכלנה ומדנתן הטעם משום דשני'

שוא

הוא שוא ש״מ דאין כ״מ בין קום עשה לשוא״ת והא דכ׳ רש״י אע״ג דהוי נשבע לבטל מצוה פירושו לבטל עשה דקום עשה ה״נ יש כח בנזירות לחול על עשה דקום עשה ול״א דקום עשה דוחה לשוא״ת דנזיר ודוק כי זה עמוק.

בח״מ סי׳ ע״ג מחבר ס״ה, לא חל השבועה, כ׳ בספר שושנת יעקב וז״ל כבר הק׳ הש״ך למה לא חל בכולל כיון דאחוזות דעדיין לא לוה חל השבועה לחול נמי אחוזות שכבר קדים כמו בנשבע שלא לאכול מצה וש״ך מחלק דבשלא לאכול מצה נשבע קודם שבא זמן החיוב משא״כ כאן מחויב ועומד הוא ואם הדברים כפשטן ודאי שאין לדברי הש״ך ז״ל הבנה כמ״ש הח״ל בהגהות דא״כ מה הק׳ תוס׳ בשבועות כ״ג בנשבע לאכול נבלות ושחיטות לחול בכולל כמו במצה הא במ״ש תכף מ״מ אבל באמת כוונת הש״ך דכולל לא הוי אלא אם חלות הנדר על ההיתר הוא קודם או ביחד משא״כ בזה כבר מחויב ועומד רק דאמרי׳ דלחול בכולל ע״י שיחול על חובות הבאים זה ודאי לאו כולל הוא וכבר מצאתי סברא זו לא מראשונים וז״ב ע״כ ואף שמ״ש בסברת הש״ך נכון מ״מ צ״ע מנדרים י״ז דפליגי ר״ה ושמואל ביש נדר בתוך נדר אי אמר הריני נזיר היום אי חל נזירות שני׳ רה״א דלא חל אלא אלא כשאמר בפ״ב הריני נזיר למחר ופריך לר״ה ממתני׳ דקתני אין שבועה בתוך שבועה היינו דומי׳ דנדר שלא״א תמרים וחזר ואמר שלא״א תמרים וענבים אמאי א״ח הא אמר רבה דבכה״ג חל ומסיק דר״ה פליג ארבה ולסברתו צ״ל לומר דפליג נימא שבועה דומי׳ דנדר באומר שלא״א תמרים היום וחזר ואמר שלא״א היום ומחר ול״ח דבכה״ג ל״א כולל דחלות האיסור הוא קודם ההיתר א״ו דאין חילק ועי׳ שעה״מ פ״ד הלא״ב ול״ע גם מ״ש לתרץ ק׳ הח״י שהק׳ על סוגיא דנזיר דלחול נזירות על שבועה בכולל דודאי לא נשבע שישתה בלי הפסק אלא כגון לוג או רביעית א״כ הנזירות חל בכולל מה שישתה יותר מרביעית ותו דלשי׳ ש״ך מתחיל הכולל באיסור דקודם ששתה יותר מרביעית מוכרח לשתות רביעית ע״כ, וכ״ז ניחא לשי׳ מהר״מ עזרי׳ דלא חשיב כולל מה שיוה״כ כולל אכילה ומלאכה ה״נ צריך לכולל דיין אבל מה שכולל לתגלחת וטומאה ל״ח כולל אבל לשי׳ רש״י ז״ל חולין ק״א: דיוה״כ כולל ואכילה למלאכה א״כ ק׳ נימא מגו דכולל טומאה ותגלחת ולפי ת׳ התאומים ניחא דכ׳ דלא שייך כולל אלא היכא דמצי לחול על היתר לחוד אבל הכא על יתר מרביעית לחוד לא יוכל להיות נזיר דכיון דמותר לשתות רביעית לא הוי נזיר א״כ ה״נ בתגלחת וטומאה ג״כ י״ל דא״ח כיון דליכא נזירות שיהי׳ מותר ביין א״כ על היתר לחוד אין הנזירות יכול לחול ול״א כולל.

מלקות כ״ב. לחשוב נמי שבועה שלא אחרוש בחול וביו״ט ומשני הא׳ תנא ל״ל כולל והק׳ השאג״א א״כ איך חייב משום כהן ונזיר איך נזירות חל על כהונה בשלמא בביצה וי״ט ל״ק די״ל דמיירי ביו״ט של ר״ה דאתו בהדדי אבל נזירות איך חל על כהונה וצ״ל

דכולל

דכולל תגלחת וטומאה דהא ל"ל כולל ועי' בהגה פורת יוסף. ומ"ש מעה"מ פ"ד ונהב' מ"ה דהכא לאו דנזירות היינו לאו דבל יחל וזה הלאו גלי קרא דחל דהא נדר חל על ד"מ לפע"ד ז"א דהא אמרי' בנדרים מ"ז כל' קאי אשבועות כמו הנדר אלא דמסתברא לאוקמי' אנדר דהוא איסור חפצא וא"כ תינח למ"ד דנזיר ג"כ א"ח אבל לרש"י נזיר ד'. הוי איסור גברא וגם לבי' ומהרי"ט דלענין טומאה הוי א"ג ק' איך חל הא הקרא לא גלי אלא בא"ח.

ונלפע"ד בהקדם מ"ש הצ"ע דלמאי אמרי' בכל שבועה כולל מינה להיפך מגו דבטל מקצתו בטל כלו ות' דסברא הוא לפי שלא נתקיים מחשבתו כמ"ש הרא"ש נדרים ס"ו דלא נדר אלא ע"ד שיתענה בקביעות וכיון שבטל מחשבתו לענין שבת ויו"ט בטל כל הנדר אבל הכא ל"ש לומר כן דמחשבתו ומתקיימת שלא יאכל נבלות אלא דהשבועה ל"ח על נבלה ומ"מ נתקיים מחשבתו ול"ש נדר שבטל כו' וא"כ כ' דזה תליא בפלוגתא בריש נדרים חד מפיק ידות ומלנדור נדר וכל הכולל אתי לנדר שהותר מקצתו וא"ת דמפיק ידות מכל הכולל מפיו ונדר שבטל מקצתו הוא מסברא [עי"ש בר"ן שכ' דלהאי תנא תרתי ש"מ] וא"א מסברא י"ל דכנתקיים מחשבתו לא בטל אבל אי גלי קרא כיון דלא חל כל הכולל מפיו ל"ח כלל גם בכה"ג אמרי' דבטל כל הנדר ע"כ ע"ש, ולפ"ז ה"פ כולל ל"ל גבי שבועה דאמרי' להיפך כמו דל"ח על יו"ט ל"ח על חול וקשר כמ"ד דיליף מכל הכולל אבל בנזירות חל שפיר ול"א להיפך כמו דל"ח על טומאה ומשום דכהן הוא ל"ח כלל דהא בנזירות גלי קרא דיין ושכר יזיר אפי' לא נדר אלא מחרצן הוי נזיר לכל וגלי קרא בפי' דל"א מגו דלא חל אלא אדרבה פשטה נזירות בכלו ואמרי' מגו דחל לענין יין ותגלחת חל נמי לענין טומאה אבל בשבועה שפיר אמרי' כולל ול"ל לומר דמיירי דוקא ביו"ט דר"ה ומיושב בזה קו' שעה"מ פ"ד ומנה"א לרמב"ם שכ' פ"ה הל' נזירות דין כ"א וז"ל נזיר טמא שציוה עלינו לוקה אף משום לא תאחר לשלמו שהרי איחר נזירות הטהרה ולוקה ג"כ משום לא יטמא ע"כ והק' השעה"מ ומנחי' פ"ג דמלקות דעובר משום ח' לאוין ומשום בל יחל ומשום בל תאחר ול"ל דמתני' לאוין המלוקין בשמות קתני דפריך ולקי משום זורע ביו"ט ומתרץ אין חלוק מלאכות ביו"ט ולא תירוץ דלא קתני אלא המלוקין בשמות ע"כ ולהנ"ל ניחא דנזירות ל"ח אלא ע"י כולל ובתוס' יבמות ל"ג: כ' דא"א ונעשית חמותו ל"ח כולל אע"ג דאיתסר בשאר קרובות כיון שאין שם א' והא דחשיב א"כ בע"מ בשיגב בטומאה דמעיקרא שרי באכילה ואסור בעבודה אימא מגו דאיתסר באכילה מיתסר נמי בעבודה אכילה ועבודה חשיב שם א' דשניהם נאסרו בלשון קריבה א"כ ניחא דל"ה איסור טומאה ומגו דנאסור ביין משום יין ושכר אל תשת וטומאה משום על כל נפשות מת כו' דהוי ב"ש לכן צ"ל דחשיב כולל היינו הלאו דלא יחל דקאי איין ואטומאה והוי שפיר משם א' בומכ"ם ומ"ש תוס' דעבודה ואכילה חשיב שם א' דשניהם נאסרו בלשון קריבה וכ"ש

הכא דאיכא חד לאו לשניהם לכן לא הוי אלא ה׳ לאוין דעל כל נפשות מת לא יבא וכן על בל תאחר אינו חייב אלא משום בל יחל ואי ק׳ לא ליתני כהן ונפש עפי משום נזיר כנ״ל ליתא דטוב יותר לחשוב ב׳ לאוין בשני איסורין מד׳ לאוין באיסור א׳ וגמ׳ לא הק׳ אלא למה דקתני איכא עוד לאוין משום זרע משא״כ בנזיר שהוא כהן ליכא רק לאו דבל יחל אבל בל תאחר ולא יבא לא חל אכהן ודוק.

מענין לענין באותו ענין אפשר ג״כ לתרץ בזה דברי הרמב״ם ז״ל שכ׳ בפ״ד משבועות האומר שבועה שלא אוכל היום וחזר ואמר על הככר שבועה שלא אכלנה ואכלה היום א״א אלא א׳ והק׳ הראב״ד אמאי ל״ח שבועה הב׳ דכולל גם למחר ולפי הנ״ל א״ל דמש״ה ל״ח דאמרי׳ להיפך מגו דל״ח היום ל״ח למחר וא״ל דנתקיים מחשבתו גם התם כמ״ש הב״ע דמשכחת גוונא דשבועה ראשונה קל משני׳ דהיינו שהי׳ בהככר ב׳ זיתים והנשבע הי׳ חולה שיש בו סכנה לאכול ככר זו וקי״ל דאם די לו ליצל מהסכנה בפחות מזית בכדי אכילת פרס מאכילין אותו בפחות כדי שלא יעבור באיסור חמור דמלקות והכא משכחת כגון דצריך לאכול כל הב׳ זיתים עתה זית ביחד ואחר שעה עוד זית ביחד וא״כ מותר להאכילו עתה כל הב׳ זיתים דסוף סוף בכזית ביחד עובר איסור מלקות דשלא אוכל על כל כזית נשבע משא״כ מכח שבועה דשלא אכלנה אין מאכילין לו אלא זית ולאחר שעה ג״כ זית דהשתא לא עבר איסור מלקות דשלא אכלנה משמע כולה בכדי א״פ כמו גבי כותבת דיוה״כ דא״ח עד שיאכל כל הכותבת כדי א״פ כמ״ש הב״ע ע״ש, ול״ל דלחשוב מכח זה שלא אכלנה על שלא אוכל מוסיף כבר כ׳ הב״ע בריש שער הכולל דל״א מוסיף היכא דלא שכיח הוספת האיסור השני אבל לענין נדר שבטל מקצתו אמרי׳ שפיר מגו דבטל השבועה היום וא׳ משום דסוף סוף נתקיים מחשבתו מכח שבועה שלא אוכל ליתא דמשכחת גוונא דלא נאסר מכח שלא אוכל רק מכח שלא אכלנה וכיון דלא חל שבועה שני׳ היום ל״ח כלל וניחא היטב הדיוק דנקט הרמב״ם בשבועה ראשונה שלא אוכל ובב׳ שלא אכלנה ולא תרוייהו בחד גוונא ודוק.

ומיושב בזה ק׳ השעה״מ פ״ז מה׳ א״ב על הרמב״ם מסוגיא דיש נזירות בתוך נזירות משא״כ בשבועה ופריך ה״ד ומשני ר״ה דאמר הרני נזיר היום וכו׳ ולהרמב״ם הי׳ לו לומר ג״כ גבי שבועה של״א היום ואח״כ אמר של״א סתם ולא יהי׳ צריך לפלוג על רבה ע״ש ולהנ״ל ניחא דהנה נ״ל שבועה דומי׳ דנזיר ובגוונא דרמב״ם דבשבועה שני׳ אמר שלא אכלנה דמשמע כולו הרי אינו דומה לנזיר דבנזיר נזירות שני׳ דהי׳ כראשונה משא״כ בשבועה ויהי׳ צריך לאוקמי שאמר פ״ב ג״כ שלא אוכל ובזה כ׳ הרמב״ם שחל ולק״מ וניחא נמי דמש״ה כ׳ רמב״ם אם אכלה היום אין לוקה אלא א׳ ולא כ׳ סתם ואכלה א״ח אלא א׳ דלמחר הי׳ שני׳ לחוד והיום ראשונה לחוד א״ו למחר ליתא כלל שום שבועה דאמרי׳ בטל מקצתה כו׳ ודוק

כריתות י"ג, תוס' ד"ה ד' חטאות, וא"ת הא ומשכחת ה' בנשבע וק' איך שבועה חל על חלב ובשבועות ומק' גמ' ומכח כולל ותוס' לא זכר מזה כלום וצ"ל דק' תוס' לק"ד דגמ' דפריך כיוצא דר"מ ק"ל אחע"א וק"ד אפי' בלא כולל והק' תוס' לק"ד זו ליתני שבועה.

עי"ל דק' תוס' לק"ד דאיירי בב' זיתים לפרוך דמשכחת ה' בנשבע על כזית הב'.

ב"ג, גמ', מי א"ל לר"ש אחע"א הא תני ריפא האוכל נבלה ביוה"כ פטור, הק' תוס' דלמא שאני יוה"כ דלא הוי אלא כולל ונשא"כ כותר הוי מוסיף כדאי' לעיל י"ד ואף דל"ל כולל מודה במוסיף כמו ר' יוסי וי"ל דסומך אעלמא דל"ל מוסיף ע"ש.

וכ' בשאג"א סי' ע"ו בזה"ל דבריהם דחוקין מאד במה שפי' שם טעמא שהביא גמ' הכא והתם לאה דר"ש דאוכל נבלה ביוה"כ דאינו רק כולל ולא הביא הך דלא על א"א שהוא מוסיף ולדידי לק"מ דע"כ ר"ש ל"ל מוסיף דיוה"כ הוי מוסיף לגבי נבלה משום דקי"ל פ' כ"ש כל איסורין אין לוקין אלא דרך אכילתן משום דכ' בהו אכילה והא ודאי גבי יוה"כ דלא כ' אכילה אלא תענו נפשותכם אפי' שלא כדר"א חייב כגון חלב א' הרי יוה"כ מוסיף שכ"ד ואפ"ה פוטר ר"ש הרי דל"ל מוסיף ע"כ ועי' מל"מ פ"ה מה' יסודי התורה סוף ה"ח בדיבור ראשון.

והב"ט הק' על תירוצו דבשבועות כ"ג כ' תוס' דהוי ר"י מלי לפרש המתני' בשלא כדר"א שאין כאן איסור נבלה וחייב משום שבועה והק' מהרש"ל א"כ מ"ט פטור ר"ש וכ' דלר"ש כ"ש במלקות ה"ה שכ"ד חייב מלקות וא"כ איך לר"ש הוי יוה"כ מוסיף שכדר"א הא לר"ש גם בנבלה חייב שכדר"א.

ולייישב ק' הב"ט אקדים ק' רש"א על רש"ל הא לר"י ח"ש אסור מה"ת ואפ"ה שכ"א ליכא איסור מה"ת א"כ מנ"ל דלר"ש חייב מלקות בשכ"א וכ' דומ"ה הניח רש"ל קושיא זו בצ"ע ולפ"ז עדיין ק' קו' רש"ל והמנ"ל פ"ה משבועות תירץ דשלכ"א נחית חד דרגא מח"ש דלר"י דח"ש אסור מה"ת בשלא כדר"א ליכא איסור תורה אבל לר"ש דחייב מלקות בכ"ש שכדר"א הוי איסור תורה ומש"ה פוטר ר"ש דתוס' ק"ל בתירוץ ב' דלא חל על איסור תורה, והנה על הא דאוכל נבלה פירש"י אפי' נתנבלה ביוה"כ וע"כ דומשמעות האוכל נבלה משמע בכל ענין וא"כ ומכח גמ' שפיר דר"ש ל"ל מוסיף דהא בנתנבלה ביוה"כ ל"א וק' קו' תוס' הא כשנתנבלה פקע אמ"ה דקדים ואתי יוה"כ ונבלה בב"א ול"ל כמו שתירצו תוס' דעשה א"ז חל מחיים ולאחר מיתה וכיון דלא חייב מלקות אכ"ש דא"ז דהוי רק עשה א"כ שכ"א ליכא איסור תורה משום א"ז וא"כ פריך שפיר אמאי אין יוה"כ חל כשנתנבלה ביוה"כ הי משום אמ"ה הרי פקע אי משום נבלה הא בא בב"א אי משום א"ז ליכא א"ת שכ"א וחוי יוה"כ מוסיף וש"מ דל"ל מוסיף, וכ"ז אין סוה לי למ"ש תוס' רי"ד להק' דלמאי אמרי' בב"א דחל כיולא כל באינו בזא"ז אפי' בב"א אינו ותירץ הי מינייהו מפקית והכא מקדר שיחול נבלה

נבלה דבנבלה גלי קרא בפי' דאל על א"ז דאל"כ אין כאן איסור נבלה משולם מבא"כ יוה"כ דא"ה רק מגלה הקברא בהוא מוסיף על א"ז אבל על נבלה לא יחול ול"ש לומר מה אילו נבלה מיוה"כ דנבלה קייך לעולם על א"ז וא"כ א"ל דמודה ר"ש במוסיף.

איברא דז"א דכאן ל"ש כלל לומר הי מיניהו מפקית דא"ל כל שאינו בא"ז ואי משום דא"כ נפקי תרווייהו ויתי' נשאר השתיכה היתר ליתא דעדיין נשאר על השתיכה עשה דא"ז וא"כ י"ל דנבלה ויוה"כ שניהם אין חלין ובשיר לגמרי ומג"ל דל"ל מוסיף ועוד דל"ש סברת המג"ל דנחית הך דרגא אלא היכא דחייב אבלה כד"א ומגד סברא לר"ש אבל בב"ח וכה"כ דאמרי' בפסחים כ"ד: דחייב שלא כד"א כיון דלא כ' בהו אכילה א"כ יש בשלא כד"א איסור ומגם אף לרבנן ואין בהם שום חילוק כד"א או שלא כד"א וא"כ בעשה דא"ז כ' הפמ"ג בפתיחה כלל' בחיטה שלק בח"ש איכא עשה כיון דאכילה דכ' כאן וזבחת ואכלת הוי רשות אבל אין מי ואין כאן איסור אין אנו דנין מאכילה פירו' כשיעור כמו בנבלה דהוי מי או בלאו דהוי איסור עי"ש וא"כ והאי שלא כד"א איכא עשה כמו בדרך אכילה והוא כ"ש מבב"ח דאי' בפסחים דחייב שלא כד"א כיון דלא כ' בי' אכילה ואפ"ה צריך כזית ומהלכה דאין מלקות פחות מכזית כמ"ש הפמ"ג בפתיחה כלל' בב"ח וא"כ כאן דחייב בח"ש כ"ש דחייב שלא כד"א ואין כאן מוסיף.

אך הגאון מלבוש בקונטרס מועט מגדים חולק עליו וכ' דבח"ש ושלא כד"א אינו עובר בעשה דא"ז עי"ש שדבריו נכונים ובלא"ה קשה הא אף דאין קי"ל דאכילה בכזית וא"ל להלכתא כמ"ש במג"ל פ"א הל' חמץ ומצה ה"ז מ"מ משמע מפמ"ג שם דאף בב"ח איכא הלכתא לכזית א"כ בעשה דא"ז אף א"א דואכלת אין משמע כזית כיון דהוא רשות מ"מ בודאי כמו דהלכתא מפקא בב"ח לפחות מכזית מלאו ונשאר איסור תורה כמו כן מפקא הכא מעשה דחמור ומאיסור תורה ולא נשאר רק איסור תורה דהוחק לומר דאיסור לא קאי רק אלאו ויתי' בעשה חמור מלאו ודוק, ועוד דזה ניחא לפי פי' המג"ל משא"כ לפמ"ש הצ"ע לייבש ק' רש"א דלר"י אף דח"ב אסור מה"ת הוא ממעט הוי לאצטרופי ובכד"א ל"ש הך סברא ליכא איסור מה"ת משא"כ לר"ש דכ"ש למלקות הוא משום אתקש' או משום דקתם אכילה הוא בכ"ש ה"ה דשלא כד"א דליתן א"כ הה"ך הצ"ע לדוכתא דלר"ש אף דליכא איסור דא"ז כ"א עשה מ"מ אף שבכד"א איכא עשה זו וא"כ לא הוי יוה"כ מוסיף כלל.

דף כ"ג: ובקדשים חל קל על חמור דהא מעילה קל דמיתר וקדשים כרת, לכאורה ראיתי לפרש כמ"ש רמב"ם פ"א דמעילה ומג"ל שם וראב"ד יוסף ר"ב ג"א די"ב ב' לאוין לאו דכלל משום מעילה וזה תלי' בפרוטה ולאו פרטי משום קודש וזה תלוי בכזית אמנם ק' דמיא קדים הלאו דקודש לפמ"ש תוס' הכא דמעשה הקדש בא איסור מעילה ואתי תרווייהו בהדדי ועוד מה כרת איכא בלאו דקודש דליכא אלא לאו בעלמא ועוד לפסוק מקין אלמא דמעילה חל על חלב וכ"ל דה"פ דבעלמא

קי"ל

ק"ל דוקא חמיר על קל אבל והכא בין חמיר על קל ובין קל על חמור חמור על קל היינו קדשים פי' דנותר אבל על נבילה וקל על חמור נבילה על חלב ודוק.

פסחים ל"ט: גמ' ה"נ ר"ב דאמר א"א אבל ע"א, הנה הרמב"ם פסק דאי' בטבל וקי' כיון דפסק דבכולל אבל א"כ קי"ב על טבל ומשום חמץ וכיון ומשום חמץ יוצא י"ח מצה, ונ"ל דרמב"ם סובר כתוס' יבמות ל"ג: ד"ה אמר דבקל על חמור ל"א כולל וקי' איך אבל כאן חמץ על טבל איסור יחול אי בע"פ בשעה ו' הוי קל על חמור דטבל במיתה וחמץ בלאו אי בערב תו לא הוי כולל דכבר נאסר בשאר דברים המותרים מן שעה ו' ונ"ל כיון דאבל איסור כרת על השאר אבל גבי הטבל ליתא דבשאר דברים לא מתורת אבלות איסור חדש בערב הוא רק דהתורה גזרה עד ערב בלאו ואח"כ בכרת ומש"כ בטבל דליכא לאו עד ערב כרת בערב גבי ליכא עי' ספר איגרת רוח לר' משולם ז"ל בחק' כן ועי' מהר"ם מינץ סימן ב' לכן י"ל דק' גמ' הוא לרבנן דק"ל כולל ומ"מ כמאן ק"ל בחמץ שלפני זמנו ולאחר זמנו אי כר"י לעיל כ"ח תרוייהו בלאו וא"כ תו לא הוי קל על חמור אפי' בשעה ו' דאי דטבל יש בו מיתה כנגד זה יש בו מתירין ואי דחמץ ג"כ יל"מ לאחר פסח הא ר"י סבר לאחר זמנו בלאו וא"כ הרי שניהם שוין דטבל יש לו היתר וחמץ אינו אלא לאו ושפיר הא ע"י כולל ואי כר"ש ק"ל ויש לו היתר לאחר פסח הא ר"ש ק"ל בין לפני זמנו ובין לאח"ז בלא כלום וא"כ עד הלילה אין כאן איסור חמץ ומדאו כפי' בעה"מ ובלילה הוי שפיר כולל ואי' דק' לפי' בעה"מ כיון דחמץ ומותר עד הלילה ומדאו' א"כ ק' גמ' ומשעה שאסור באכילה אסור בהנאה אתיין לת"ק הא אף לר"ש ובלילה ואילך אב"א כמ"ש תוס' כ"ח: ד"ה ר"ש וי"ל דבעה"מ ק"ל דספיקא דאו' ומדאו' לקולא כרמב"ם אך בכרת ומדה הרמב"ם דאזלינן לחומרא א"כ בבה"ש אסור באכילה ומדאו' דהוי בכרת אבל בהנאה דליכא כרת ומותר ומדאו' ומ"מ ומשעה שאסור באכילה קאי רק לר"י, מחזור להנ"ל דלכן צ"ל ר"ב הוא דל"ל כולל ומש"כ לדידן דקי"ל כר"ש לאח"ז וכר"י בלפני זמנו וכמ"ש הפ"י ק' תמ"ג א"כ הוי כולל בקל על חמור בשעה ו', ואינו אבל. ולפ"ז יש ליישב ק' המגיה רבים סי' תמ"ד וז"ל ונפלאה לי דברי רש"י ז"ל שפי' במשנה והכהנים באלה ובתרומה אבל ישראל בתרומה לא כדאי' לקמן מי שאין מותר על חומצו אלא משום חמץ יוצא ידי מצה יצא זה שאסור ומחמת איסור אחר ע"כ וק' המג"א נקט ליישנא דרבינא דאיתותב והמג"א לא נקט ליישנא דר"ב ול"ע, ונ"ל דהנה בירושלמי הביאו תוס' סוף פ"ק דקידושין פריך המג"א לא אכלו מצה ומהדר ויצא שבה וידחה ל"ת ות' דאין עשה דקודם הדיבור דוחה, עוד תרלו גזירה כזית ראשון אמו שני וקי' המג"א ל"א הירושלמי ומשום כל שישנו בב"ת חמץ כו' וי"ל דה"ק כמאן דק"ל דאבל חמץ על חדש מוסיף על גמ' ק' ומ"ט ל"א כירושלמי ומשום גזירה או דאין דוחה כנ"ל ול"ל דגמ' יליף אפי' בדיעבד שאכל לי' העשה ואי לעשה ירושלמי דוקא לכתחילה אמרי' דלא דחי הא

אם

אם אכל קיים העשה ולפ"ז ניחא פרש"י ז"ל דמתני' אלו דברים שאדם יוצא ונשמע לכתחילה ועי"ז כ' רש"י הא ישראל ל"י במלה של תרומה לכתחילה לפי שיש עליו איסור תרומה ושייך ב' תירוצים של תוס' דלא הוי הלאו ובגורא דליכא דגמ' נקט וכוונת רש"י לירושלמי הנ"ל הא דיעבד אם אכל סבר רש"י דילא העשה דאנן קי"ל דהאל בכולל ואפי' קל על חמור סבר רש"י דהאל דיבמות ל"ג: לא פרש"י כתוס' אלא דס"ד דחייב חטאת ע"ש ודוק וא"כ יבנו בקום אכול מנן וילא חובת מלה בדיעבד.

דף ל"ו. אוכל נבלה ביוה"כ ר"ש פוטר פרש"י אפי' נתנבלה ביוה"כ וק' ומנ"ל לרש"י לפרש כן וכ"ל דבכל מקום מוכח מכאן דר"ש ל"ל כולל ובמהר"ס מיכן ס"י ב' הק' דבכריתות י"ד א' דיוה"כ על נותר הוי כולל וק' ומתוס' יבמות ל"ג דקל על חמור ל"א כולל ותוס' יוה"כ הוי דאורייתא והוי אז קל על חמור ואח"כ כשבא יוה"כ דהוי כרת ליכא כולל דאז כבר נאסר בכל המאכלים מן זמן תוס' יוה"כ ע"ש וא"כ גם ביוה"כ על נבלה ק' כן ומ"ש בני בהגה שם דשניהם שוין בלאו ק' דבכל דוכתא חשיב נבלה חמור דמטמאה לכן פרש"י דנתנבלה ביוה"כ וק' לאול נבלה עם יוה"כ בב"א כמ"ש תוס' וא' משום עשה דא"ז לאול בכולל וכאן לא הוי קל על חמור אדרבה יוה"כ לאו וכרת וא"ז רק עשה וש"מ דל"ל כולל ומדמוכח בגמ' דל"ל כולל ש"מ דפשוטא לגמ' דנבלה ביוה"כ משמע בכל גוונא ואף כשנתנבלה ביוה"כ ג"כ מיירי ורש"י ז"ל רולה לפרש דר"ש ל"ל כולל כלל.

יבמות ל"ב. גמ', כיון דליכא אחות אשה תתייבם, הק' בלקוטי לבי בסוגיא דכולל דילמא מיירי בית לו בנים ולא מיירי כלל במקום יבום דלת"ק חייב ב' ולר"ש רק משום אשת אח וכ' דהוא ק' עלומה ולדידי אפי' ריח קו' אין כאן דהא הוא תוספתא פ"ה בסופו ב' אחין נשואין ב' אחיות ומת א' מהן ואח"כ מתה אשתו של שני אסורה עליו עולמית הואיל ונאסרה שעה א' אם בא עלי' חייב ב' רש"א אלא משום אשת אח ע"כ הרי להדי' דקאי אלעיל דבא על יבמתו דנאסרה עליו שעה א' הרי דבמקום יבום מיירי.

עוד שם על רש"י ל"ג. ד"ה ומחייב ב' פרש"י דמשכחת ב"א עי' שליח, והק' אמאי לא כ' כגון שהי' עליו ב' איסורין א"א וא"א ואח"כ הביא ב' שערות ע"כ וטעות גמור הוא דהא ש"ש ערוך הוא דאין קידושי קטן כלום עי' קידושין כ': הכל יודעין שאין ק"ט כלום ועי' תוס' קידושין ס"ג: ד"ה בני ועי' נדה מ"ה: וא"כ כיון דלא הי' לו ב"ש אין קידושין ואין כאן אחות אשתו וא' כ' כן לרש"י לקמן ל"ד. ד"ה ומתוך הי' צריך לפרש דקטן הי' מקדש לכשיגדיל וזה אין ק' דהוא גמרא רחוקה וטוב לומר עי' שליח ומש"כ לקמן דע"כ ל"ל כן דקידושין הי' בקטנות ועי' מג"ל פ"ד מה' אשית ה"ז ומה שמפלפל בשי' רש"י לקמן ועי' נו"ב תניינא אה"ע סי' כ"ב.

ל"ב: גמ', האי כולל הוא, כ' בתוס' ור"י ל"ל כולל דחמותו הוי כולל, וק' דיכול לתרץ דהא דלא עלי' חייב ב' שאלו בב"א כמ"ש רש"י לקמן ד"ה מחייב דאפשר בב"א ע"י שליח ור"ש ל"ל ב"א וחייב על אשת אח דאמור דאין לו היתר לאחר מיתה אלא במקום יבום כמ"ש תוס' לקמן ד"ה באיסור וי"ל דל"ל דר"ש ל"ל ב"א דא"כ אמאי בתוספתא לקמן ל"ג: פליגי ר"י ור"ש בזר ששימש בשבת ובע"מ ששימש בטומאה ול"פ בזר שאכל מליקה ש"מ דר"ש מודה בב"א כמו שמקשה לקמן לב"ק ודוק. **ולפ"ז** לקמן דאמר פליגי בב"א ואליבא דר"י ע"ש פרש"י הוי מלי לאק' מתוספתא הנ"ל דלא מבעי' לב"ק דק' דהתם מחייב ר"י משום זרות ומשום שבת המ"ל דהא ל"ל לא כולל ולא ב"א כמ"ש רש"י ד"ה לא מחייב וכי חייב ב' במוסיף בנשא אי ואח"כ נשא מת אלא אפי' לר"ה ק' דק"ל דר"י מחייב ב' בבא עלי' היינו בב"א ואפ"ה פליג ר"ש ולא ק"ל ב"א א"כ אמאי ל"פ בזר שאכל מליקה דר"ש לא ק"ל ב"א כמו שמקשה לב"ק.

גמ' התחיל ר"ה לדון, הק ליסגא ל"ע דבין אי פליגי בכולל או בב"א ומ"מ ל"פ אי איכא איסור שבת בזר ששימש דודאי ליכא מאן דפליג דלא הותר איסור שבת לזר רק פליגי אי חל שבת על זרות א"כ ל"ש לומר כשהותרה במקדש הותרה, וא"ל בדוחק למאי דמסיק דפליגי בב"א ולכאורה מסברא אף מאן דפליג במוסיף מודה בב"א דדוקא ה"א חל על איסור אמרי' אבל איסור ומבטל איסור ל"א וכ"כ תוס' ד"ה ב"ק אלא דיש סברא דמש"ה א"א בב"א כמ"ש תוס' רי"ד כיון כל שאינו בזא"ז אפי' ב"א אינו ות' הי מינייהו מפקית מש"ה ר"ה ק"ל דחייב ב' דמודה ר"ש בב"א ובזא"א ב"ק דהכא פטור משום דק' קו' תוס' רי"ד הנ"ל והכא מקתבר לומר דפקע איסור שבת הואיל והותר אף דלזרים לא הותר מ"מ כיון דעבודה בשבת הותר מסתבר לומר דפקע וכן בדין הב' ובדין הג' ולזה מטין דברי תוס' לקמן ד"ה ב"ק.

גמ', זר שאכל מליקה חייב ב' משום נבלה ומשום זרות, הק' במחנה לוי לחייב ג' שטינא עלמו בעזרה שכ' תוס' שבועות ז' דבמזיד ל"ל שהיי' וע"כ באכל בעזרה דאל"ה נפסל ביולא ופטור משום זרות ע"כ והראו לי תוס' יומא כ"ה. ד"ה אין דים מקוממות בעזרה שמותר לאכול בהם קדשים ואין נפסלין ביולא ואפ"ה פטור משום טומאת מקדש וא"כ לק"מ ש"מ בב"ט שער הכולל סוף דין א' דליכא טומאה במליקה אף לזרים ש"מ במלפה איתן שת' כן.

תוס' ד"ה איסור, והא דחשיב כולל בע"מ ששימש בטומאה אר' ועבודה חשיב שם או' דשניהם נאמרו בלשון קריבה, הפליאה דהא גם בחמותו איכא כה"ג ולאחוב שם א' דא"ל ומגו דנאסר אשתו משום אשה אל אחותה ל"ת לצרור נאסר באמה של אשה ובתה ל"ת ושניהם נאמרו בלשון קיחה וי"ל בדוחק הוא משום דהתם הי' לו לכתוב אכילה ומה ענין קרי' דאתי לדבר שיש לו מתירין אין נאסור אלא כד'

בשמעתא י׳ ובזבחים נ״ח: דכתיב לא יאכל מקדשים אבל תקריב ומדאפקי׳ לאכילה בלשון קריבה ש״מ דגלי רחמנא דהוי שם א׳ לענין כולל.

תום׳ ד״ה ותו כו׳ בסוף דיבור לא הש לתרץ דע״כ צריך משני׳ אחרינא משום ק׳ קמייתא ע״כ פי׳ וכיון דמתרץ מעלה אני צ״ל תו למימר דא״ל ומסיק כמ״ש תוס׳ בדיבור שאחר זה אכן קשה תינח למאי דמסיק תוס׳ אח״כ דר״י א״ל ומסיק בדמשכה ומכריתות ק׳ דאף דתירוץ מעלה אני מ״מ הי׳ לו לומר דהכא חל איסור א״א אלא דמיירי בזונתו בו משום חמותו דחייב שריפה דחמור ולעולם חל א״א כדי שלא תקשה הכא ממתני׳ דכריתות וא״ל כיון דמוקי דבא עלי׳ ל״ק כמו שמתרץ דמיירי לענין מעלה אני לא הש לתרץ כדי שלא תקשה ממתני׳ דכריתות כיון דלא מייתי הכא הך מתני׳ ושמשו אסוגיא דסנהדרין פ״א דשם מתרץ כנ״ל.

דף ל״ג. גמ׳ במה פליגי, כבר ביררתי דלרש״י לא ידע עדיין הך דמעלה וא״כ הי׳ יכול להקשות לב״ק ומתוספתא הנ״ל דק״ל לר״י דחייב משום זרות ומשום שבת וש״מ דא״ל כולל ול״ל דהתם איירי בב״א ור״ש ל״ל ב״א א״כ לפלגי נמי בזר שאכל מליקה א״ו בכולל פליגי וב״א לכ״ע אית להו ובשלמא לתוס׳ לק״מ די״ל דאיירי בכולל ואף דר״י ל״ל כולל מ״מ הא דאמר חייב ב׳ היינו ומעלה אני ור״ש ל״ל מעלה אני ומש״ה ל״פ בזה שאכל מליקה דהתם הוי ב״א וכ״ע מודה בב״א אף לענין שוגגין ולא פליג ר״ש בזה אבל לרש״י דלא מסיק השתא הך סברא דמעלה ה״מ להקשות כן.

גמ׳ ב״ק סבר לא מחייב אלא חדא, רש״י ד״ה לא, והא דקתני ר״ש א״ח אלא א׳ משום אשת אח ב״ק לא תני לה כ״כ, וק״ל אמאי לא משני נמי דבין ר״א ובין ב״ק ס״ל דר״י ל״ל כולל ופליגי אי אמרי׳ הכא דאיסור הב׳ א״א אי הוא רשע גמור לקברו בין רשעים גמורים כיון דעכ״פ ב׳ איסורין עבר וכמ״ש הא״מ סי׳ י״ד או כיון דהא״א ב׳ שוגגין לא מקרי רשע גמור כמ״ש תוס׳ ד״ה בין אליבא דר״ש דר״א סבר הא דמחייב ר״י ב׳ הוא בין נשא אי תחלה דהוי מוסיף בין נשא מת תחלה דהוי כולל יען הא ל״ל כולל ול״ל דמעלה אני כאלו עשה ב׳ כסברת הנ״ל אף דלשונם ליכא איסור אחות אשה חשיב רשע גמור כנ״ל ומש״ה אמר ר״א כאן דחייב ב׳ היינו ג״כ מד״ז דמעלה אני עליו ור״א אמר כן אליבא דר״י וב״ק סבר כמ״ש רש״י כיון דר״י לא קאי אלא אנשא אי תחלה דהוי מוסיף אלא הכא דהשני ל״ח לענין עונש אף ר״י ס״ל דלא מקרי רשע גמור ומש״ה אמר א״ח אלא א׳ כמ״ש תוס׳ לפרש דברי ר״ש ומדויה בזה דב״ק קו׳ תוס׳ לעיל ד״ה איסור דלר״א ק׳ דר״י אדר״י ול״ל בין שם א׳ לב״ש אשר חילק זה לא נזכר בשום מקום בש״ס ואדרבה מהדריך לעיל דר״י אדר״י ומשני מעלה אני כו׳ ש״מ דלא ס״ל חילוק זה אבל א״ח כנ״ל לק״מ.

ודע דקו׳ זו איכא אלא לרש״י אבל לתוס׳ ד״ה לק״מ דכי דאליבא דב״ק נמי מיירי ר״י בכל גוונא דחייב היינו ומעלה א״כ ל״ל הכי דא״כ מ״ט פליג ב״ק אליבא דר״י אבל לרש״י דפי׳ דב״ק לא תני

לי׳

לי' הא דר"ש ור"י לא איירי אלא לחיוב גמור א"כ שפיר א"ל כנ"ל דלב"ק ל"ל כלל לר"י הא דמעלה היכי דל"ה איסור הב' לענין עונשין, וצ"ל לתרץ דלפי' רש"י לא הקשה כאן הגמ' אכתי קשיא דמעלה עד לבסוף ולא סבר רש"י כתוס' כאן וכ"מ ממ"ש רש"י לקמן מ"ב ד"ה אי בשקערה דס"ד המעלה מחייב לי' והא דלא פריך התם מזר דעל זרות ליכא קרבן כמ"ש רש"י דף הקודם ד"ה חייב ב' ב' איסורא כו' משום דפריך משבת אף דלכאורה נראה דשבת משכחת חטאת מ"מ פריך דליתא וכ"ש מזר דק'.

ונ"ל דרש"י ותוס' כאן פליגי בסברת התוס' הנ"ל דחלקו בין כולל דשם א' או ב' שמות דרש"י לא ס"ל חילוק זה ואם איתא דידע גמ' הול"ל דפליגי ר"ח וב"ק אי ר"י ס"ל הך דמעלה אבל כלל לב"ש ל"ל לר"י כדי שלא נצטרך לחילוק התוס' ואף דלפ"ז ל"ל דב"ק לא תני הך דר"ש דא"ח אלא על אחת אח ומש"כ השתא דר"י א"ל מעלה אף לב"ק א"ל כמ"ש תוס' דב"ק נמי תני לי' מ"מ לרש"י ניחא יותר דב"ק לא תני הך דר"ש מלחלק סברת התוס'.

והך תוספתא דמייתי לקמן זר ששימש דסבר ר"י דחייב ב' הוא משום מעלה אני וב"ק דל"ל מעלה אליבא דר"י מוקי בב"א דהא אף לענין עונש ואי משום מעלה אמאי לא תני מליקה באמת מוקי כן בתוספתא על ב"ק וכיון דלא אמר הגמ' כן מוכיח רש"י דלא ידע השתא הך דמעלה ומש"ה ל"ל דב"ק לא תני הך דר"ש אבל לתוס' ניחא להו טפי לומר ולחלק הך סברא דב"ש ולומר דב"ק לא תני הך דר"ש ומש"ה כ' דבאמת ידע הך דמעלה ואפ"ה ל"א דפליגי במעלה אי אמרי' אליבא דר"י משום דאי הכי ל"ל דב"ק לא תני הך דר"ש כדברי רש"י.

והנה לכאורה נראה דקו' זו אינה אלא לס"ד דמליקה משכחת בכולל וק' דכיונא דפליגי נהי דל"ה בכולל פליגי א"א מעלה אבל למה דפריך מליקה ב"א משכחת כולל לא משכחת א"כ במה פליגי בזר שאכל השתא ל"ל דפליגי במעלה כיון דב"א והא הא לר"י אף לענין עונשין. איברא אומר אני דהקו' הוא אף למה שהק' מליקה ב"א הוא דמשכחת לא דהנה תוס' הק' איך הוי ב"א הא איסור נבלה הוי תיכף וכשמולק ואיסור זרות אינה אלא לאחר זריקה ותרלו דנבלה נמי לא מצי לחול תיכף לאחר מליקה דאז הוי איסור מעילה רק לאחר זריקה בא נבלה וזרות בב"א. עוד תרלו דלר"ש איכא איסור זרות קודם זריקה וכשנצטרף ב' תירוצים ביחד יהי' נבלה אחר זריקה דאיסור מעילה מונע אותו מלחול ואיסור זרות תכף וע"ז ל"ש לומר דמעילה מונע דהא לר"ש גלי קרא עי' מעילה שם ברש"י על הא דאמר רבה זר שאכל כו' וא"כ בזה ק' על גמ' איך הוי איסור ב"א אמנם פשוט נראה להדי' כוונת גמ' להקשות דל"מ כולל דנבלה אינו כולל כלום וכן זרות אבל ב"א משכחת פי' דהשבר לומר ויקום דיהי' ב"א אבל כולל ל"מ בשום אופן מ"מ מקשה גמ' שפיר ומ"מ אי ס"ל דהוי ב"א כא' מב' תירוצים של תוס' א"כ ל"ל דפליגי בכולל ואי ק"ל כב' תירוצים של תוס' ביחד

בודאי

בודאי לכ"ע ל"ח נבלה דלא הוי לא כולל ולא מוסיף ולא ב"א ותוס' אתי לפרש דמגמרא משמע דיש עכ"פ אופן לומר כן ובאמת מאן דס"ל כר"ש וגם ס"ל דאין נבלה חל על איסור מעילה הוי נבלה מאוחר ולפ"ז מליכו לומר דפליגי במעלה ובזר שאכל מליקה נמי ס"ל לשניהם כנ"ל דבנבלה הוי מאוחר ופליגי במעלה דלר"ח ס"ל לר"י מעלה אני דהא קבר בא עלי' חייב ב' וכולל ל"ל וע"כ היינו מעלה וב"ק קבר ל"ל מעלה והתם איירי בב"א ור"ש ל"ל ב"א והך תוספתא לא יהי' ק' לא לר"ח ולא לב"ק דהתם איירי שבא זרות ושבת בב"א וכן בע"מ וטומאה ופליגי א"א ב"א ולר"ח פליגי לענין חיוב גמור דק"ל לר"י דחייב חיוב גמור אף דל"ל כולל מודה בב"א ור"ש ל"ל גם ב"א ובדין ג' זר שאכל מליקה ל"פ דהא ס"ל כב' הירולים ביחד ולכ"ע ל"ח נבלה הבא אח"כ, ובזה נ"ל ליישב מה שהק' תלמודי דלפי גרסא דידן בתוספתא קתרי דבריו מיני' ובי' וה"ג שם סוף פ"ה ב' אחין כו' בא עלי' חייב ב' דברי ר"מ ר"י ורש"א אלא משום אשת אח ואח"כ תכף פליגי ר"י ור"ש בזר ששימש כדאי' בגמ' וכיון דגרסא דידן הוא ר"י ור"ש אלמא ל"ל לר"י כולל ותכף אח"כ א"ל כולל וק' לשבש כל הספרים וליטול הו' מר"ש וליתן לר"י לומר דל"ל דברי ר"מ ור"י רש"א ועוד דלריך לשבש ג"כ הך אומרין לשון רבים וגם נ"ל דפליגי הכא בב"א דק' קו' גמ' לפלגי נמי בדין הג' בזר שאכל וגם א"ל דסוף שמעינן דר"י ל"ל כולל מא"א ונעשית חמותו די"ל כמ"ש תוס' דהתם ב' שמות אכן מהך דאשת אח ואחות אשה ק' אך להנ"ל ניחא דלעיל פליגי בכולל והכא בב"א ואף דל"ל לר"י כולל ב"א א"ל והא דל"פ בדין הג' דהתם לכ"ע ל"ח דנבלה לא הוי לא כולל ולא ב"א וכיון שכן ק' לפי' תוס' דידע מהך דמעלה אמאי ל"א כן בגמ' א"ו כדברי רש"י דלא ידע אכתי מזה ולבסוף דמסיק ר"א דמיירי בלקברו בודאי יהי' הפי' כן ולא חש בגמ' לפרש כן כיון דכבר סליק מפלוגתא דר"ח וב"ק.

ואפשר דהא דאמר לעיל בפלוגתא קאי על הא דאמר רבא דר"י ס"ל מעלה ובזה פליגי ומעיקרא לא ידע האי סברא עד לבסוף דמסיק ר"א דחייב ר"ח היינו דמעלה כמלא דפליגי בזה ודוק ול"ק ק' תוס' הנ"ל וב"ק לא יהי' סליק בתיובתא וגם ל"ק מסתירת התוספתא.

עוד י"ל ע"ד הנ"ל דכ"ע בין ר"ח ובין ב"ק ס"ל דלר"י אמרי' מעלה אני ובהא פליגי בתוספתא דבא עלי' ובתוספתא דזר ששימש פליגי בב"א אלא דר"ח וב"ק פליגי א"א בהנך ג' דינים לר"י מעלה דסברא זו הוקבר בשו"ת א"מ סי' י"ד משום דאף דלענין עונשין ל"ח מ"מ חל עליו ב' איסורין א"כ ר"ח קבר דאיכא ב' איסורין וב"ק קבר דהכא באמת הותר איסור שבת אף דמודה דלזר לא הותר מ"מ היינו אט הי' אפשר לחול גם לענין עונש אבל כיון דלענין עונש ל"ח ממילא אמרי' דהתורה הותרה גם לזרים ולא הוי עליו ב' איסורין, ומה נעים בזה לפרש לשון גמ' דר"ח קבר לזרים לא הותרה וקאי עכ"פ לענין איסור

איסור וב"ק סבר כיון דלענין עונש ל"מ לחול אמרי' דהותר גם לזרים וליכא גם ב' איסורין.

תוס' ד"ה אלא, מ"מ איסור איכא עד שיזרוק הלכך ל"ח נבלה עד לאחר זריקה ע"ב לכאורה סתרו תוס' עלמן למה שאמרו בשבועות כ"ג: דעל איסור דאו' שאין מפורש בתורה חל נבלה אכן הכא שאני דיש לו עיקר מפורש בתורה דהיינו קודש מליקה וחמיר מח"ש לר"י וכה"ג אשכחן בכמה דוכתא דאיסור דרבנן שיש לו עיקר מה"ת חמור מאין לו עיקר וה"נ דכותי'.

לג: גמ' בכולל מחייב ב"א מבעי' וק' דהא לעיל הק' תוס' ד"ה אלא איך הוי ב"א הא נבלה הוא תכף וזרות לאחר זריקה ותרלו בתירון ב' דר"ש דמונעתן לטעמי' דאל"ל זרות לפני זריקה [והא דכ' דר"ש לטעמי' ע"כ היינו למה דמסיק דפליגי לר"ש אבל השתא קאי לר"י] וא"כ ק' מה פריך דלמא ר"י ל"ל הך דר"ש דהתם ולא הוי ב"א א"כ ליכא לאיפלגי ר"י ור"ש במליקה דתרווייהו ס"ל דא"ח אלא א' לר"ש אף דהוי ב"א הא ל"ל ב"א ולר"י לא הוי כלל ב"א דל"ל בזרות כר"ש דהתם וכ"ל אף דזרות בא אחר נבלה מ"מ חל זרות דבקדשים אמרי' אתע"א אפי' בלא כולל כדאי' בכריתות כ"ג: וא"כ ק' אמאי ל"פ דלר"י חייב ב' דממ"כ בין בב"א בין אי נבלה קדים חייב ב' ולר"ש אין חייב אלא א' דלדידי הוי ב"א וב"א ל"ל והא דהק' תוס' הא הוי בזא"ז התוס' דקדק על הלשון דאמר מליקה ב"א הוא אבל לענין דינא בזא"ז נמי חל א"נ דתוס' הק' למה דפליגי אליבא דר"י או למסקנא אליבא דר"ש אי אית לי' ב"א והק' איך אמר ב"ק דא"ח אלא א' משום דל"ל ב"א הא הוי בזא"ז ולחייב ב' דבקדשים כ"ע מודה דאתע"א ול"ל דא"ח אלא א' הוא משום קדשים ומשום נבלה פטור ליתא דנבלה קדים ואין איסור דוחה איסור ועי"ז תרלו שפיר דלר"ש הוי ב"א ופליגי אליבי' אי חייב בב"א ומהתם פריך שפיר לב"ק דלפלגי במליקה דלר"י יהי' חייב ב' בין אי ס"ל כר"ש בהך דמלקות או לא ולר"ש והאי פטור דל"ל ב"א מש"ה מסיק בתיובתא ודוק.

גמ' אי בהקטרה, כ' הרשב"א בהקטרה ליכא בישול רק מבעיר ועי' מנ"ח בל"ע ומלאכות הטעם דלענין בישול הוי דבר שא"מ דכוונתו שיהי' נסרף כלול ע"ג מזבח ואי דהוי פסיק רישא הא לא ניחא לי'.

רש"י ד"ה, טלטול בעלמא הוא. וא"כ שבות, ל"ע נהי דאין שבות במקדש היינו לכהן ולא לזר ועוד מה איכפת אם יהי' שבות מ"מ שפיר פריך למה דק"ד דחייב חטאת ואפשר דט"ק ול"ל א"כ שבת, פי' זרות יש כאן אף דלא הוי מלאכה מ"מ כיון דל"ל כן חשיב עבודה לענין קדשים מ"מ לענין שבת לא הוי אלא טלטול בעלמא ש"מ כן בערוך לנר והגה ר"י לאנדא ורש"ש.

תוס' ד"ה ואיסור, לר"י חייב ב' בכולל. משמע דגם ב"ק מודה לזה וקלת תימה דלר"ח הוא דאמרי' דבכולל מיתני הך דיכא ולב"ק לא הוי אלא לענין ב"א וגם מה דאמר הגמ' השתא בכולל מחייב

היינו

היינו משום דזר שאכל דל"ל דמיירי בב"א דא"כ לפלגי גם בדין הג' וכיון דזה מסיק בתיובתא ומ"מ דלב"ק ק"ל לר"י כולל, וי"ל דא"כ ל"ק כלל גב"ק מ"מ תוס' אח"כ ד"ה לקברו דכוונא דפליגי במעלה לכן ש"ר הדין הג' אי ק"ל כולל משום שביעית חייב משום והוי שפיר תיובתא אבל למש"ל דלרבי לא ידע רק דמעלה ומילא אין מוכח כלל דק"ל לר"י כולל ודוק.

הנה הרמב"ם פ"ט ממאכ' אסו' מקדש כ"ב פסק בב' דינים פ"ה דחייב ב' וכ' הראב"ד ז"ל א"א שניהם בלאו בב"א זר שהכ"א ב' שערות בשבת בעי"ו בחתך אלבעו בשבת מאי זה תימה כיון דקי"ל כולל ל"ל ב"א ועי' כו"מ, ונלפע"ד בהקדם מה שק' אומאי בשבת חייב ב' הא מהרי"ם מימן ס"ב הק' על כריתות י"ד איך חל יוה"כ על נותר הא הוי קל על חמור וע' תוס' כאן ד"ה האוכל דבקל על חמור ל"א בכולל ותוס' יוה"כ דהוי וא"כ בשבכנס תוס' הוי קל על חמור דתוס' יוה"כ בלאו ונא בשבת ואז נאסרו כל הדברים ובשבת יוה"כ שוב אין כולל דבכל דברים כבר נאסור וכן הק' בס בן המחבר מן יוה"כ על נבלה דהוי כולל כדאי' בשבועות וכ' דלגבי נבלה שניהם שוין וא"כ הכא הק"ל איך חל שבת על זרות דעל זרות חייב מיתה בי"ש ובתוס' שבת ליכא בה"א שבה עי' יומא פ"א ומכח זה א"ל דהנה בצ"י ק' רק"א ב' דרמב"ם לא הזכיר דין תוס' שבת ומשמע דל"ל תוס' שבת דאו' וכ"כ המ"מ פ"א מה' שביתת עשור לדעת רמב"ם ע"ש ובלח"מ לדעת רי"ף דלא משמע תוס' יוה"כ רק מכרת אבל אזהרה יש ע"ש, ורי"ף והה"ב ורמב"ן ורי"ף פסקו תוס' שבת דאו' עי' מפורשים יומא פ"א שכן מבואר בגמ' ולא פליג רק הרמב"ם, וא"ל דהרמב"ם מלא סוגי' מסוגיא דהכא דליכא כלל תוס' מדית דהל"ב איך אמרי' הכא דחל שבת על זרות עי' כולל כקו' הנ"ל אי תוס' שבת ל"ד אבל הראב"ד מסתמא ק"ל ככל הפוסקים וכ"מ בש"ע ס' רס"א להלכה [וזה דלא השיג על רמב"ם בזה משום משלשי שאין דרכו של הראב"ד להשיג רק היכי דמשיג על הדין של רמב"ם אבל הכא אין מקום להשיגתו כיון דלא איירי הרמב"ם כלל מדין תוס'] וא"כ אין דעתו של הראב"ד נוחה בזה להיות סוגיא מבורש ביומא מחק דהכא אי דהא דקי"ל דל"א כולל בקל על חמור היינו לבתר דפריך השערה ללאו ילאת כמ"ש תוס' אבל למה דק"ד ק"ל כולל אף בקל על חמור וכה"ג ב' בשעה"ו כיון ומכ' א"ב הא דבק"ד בחולין ק"א ק"ל כולל בקל על חמור ובמסקנא ק"ל כקו' גמ' יבמות השערה ללאו ילאת דל"א כולל בקל על חמור ועי' ומ"ל בע"ה ד"ה ומכי' שנים שקדשו ואח"כ דפריך השערה כו' הומ"ל אפי' לדידן ומכח תוס' שבת אלא דכיחא לנפרק דר"י אדר"י ובאמת אפי' לדידן ל"מ הך דינא אלא בב"א.

ועתה נבא ליישב קו' הראב"ד על בע"ו שהיגם במילתא דמיירי בב"א דגם ע"ז ק' ל"ל ב"א ככ"ל, והנה י"ל דבזר שהיגם כ' ב"א עי' ב' שערות והכא בחתך אלבעו יהמאי לא הכא ג"כ בכה"ג עי' ב"ב

דגמ'

דגמ' ל"א דחתך אלא בא"כ אבל ע"י ב"ש אמר ונתאילה וצ"ל דהי' ק' לראב"ד איך חל טומאה על בע"מ ע"י כולל הא הוי קל על חמור דטה"ג יש לו טהרה במקוה כדאי' בחולין ק"א ולזה י"ל דהכא איירי במום עובר דאי' בבכורות פ"ז מומין אלו פוסלין בין קבועין בין עוברין וכ"פ רמב"ם פ"ו ממ' ביאת מקדש דכ"ז שמום עובר בו לי' ועובר בלאו וכשעבר מומו כבר א"כ לא הוי קל על חמור דכמו ש"ש לזה טהרה במקוה יש לזה טהרה כשיעבור מומו ובאופן זה מיירי הרמב"ם ג"כ ועז"כ הראב"ד בע"מ שחתך אצבעו ר"ל ש"ש אופן שצ"ל דוקא ב"א כגון שחתך אצבעו כאופן הב' שאי' בגמ' דהוי מום קבוע והוי טומאה קל על חמור לכן צ"ל דוקא הסכין טמא והוי ב"א ומש"כ כשחתך אצבעו בסכין טהור ואח"כ נטמא ל"ח טומאה וא"כ לדינא צ"פ כלל הרמב"ם והראב"ד בדין הב'.

דף ל"ג: ומתני' שנים שקדשו, הרמב"ם פ"ד ומה' בגגות ה"א פסק להך מתני' בג' תמיהות והק' הכ"מ אמאי ל"ח ד' כגון אחות אשה כדאי' ביבמות, ולייישב זה גם ליישב דברי הרמב"ם בפי' המשניות על משנה דכריתות יש אוכל דכ' וז"ל שוגג שאכל חלב כו' הוא שיהי' זה האוכל נטמא קודם שיביא ב"ש בשנים המסויימים לכשיגיע לפרקו ואחר עליו חלב וקדשים בטומאה בשעה א' ע"כ ושאג עליו הארי בשאג"א סי' ע' וז"ל פירושו תמוה מאד דהא מתני' מיירי בכה"ג א"כ ומנ"ל לרב דאיכא במתני' כולל ומוסיף דילמא אין כאן אלא ב"א שאחר שנעשה מותר וחל יוה"כ הביא ב"ש ועוד הא כה"ג מוקי לה גמ' כל האיסורין דיבמות באיסור ב"א ומדלא מוקי רב בכה"ג ש"מ דלא ניחא לי' לומר שחלו כל איסורין קודם שהביא ב"ש ועוד דבכריתות אי' בהדי' הו"ל טמא ומגו דאסור בטהורות איתוסף איסור אחלב הרי דחלב קודם וטומאה חל ע"י כולל.

ויותר יש להפליא על הרמב"ם שכ' וחייב ג"כ במעילה שקודם הקדש הי' חלב אסור באכילה ומותר בהנאה וע"י הקדש נאסר בהנאה ומגו דאיתוסף הנאה נאסר ג"כ באכילה לחייב אשם מעילה ותמוה רבה הוא כיון דחלב וקדשים בטומאה באים כא' ע"כ שהי' קודם קודם שהביא ב"ש דאל"כ קוף קוף איסור חלב קודם א"כ אף איסור מעילה בא ביחד כשנעשה בן י"ג והביא שערות ועוד ומדב' הרמב"ם ואמר ר"מ דוגמא אחרת והוא כשיוצא בפיו בשעת אכילה שחייב ב' ומשום שבת ויוה"כ כיון שמשכחת ב"א כה"ג כמ"ש תוס' ורי"ף צ"ל לומר ב"א בחלב וטומאה והניח דברי הרמב"ם ז"ל בצ"ע.

ולייישב כ"ז צ"ל דכל הקו' של שאג"א אינו אלא לפי שפשטו לו דרמב"ם לא קאי אליבא דהלכתא דאמרי' כולל וצ"ל ב"א א"ו בא לפרש סוגיא דיבמות דמוכח דמתני' ס"ל ב"א ואיך הוי ב"א וע"כ כמ"ש הרמב"ם ועי"ז הק' מה שהק' אבל אני אפרש להיפך דדברי רמב"ם הם דוקא למסקנא ואקדים מ"ש רש"א על תוס' ד"ה האומר דאיך חל אחות אשה על א"א ואשת אח ע"י כולל בשלמא על א"א י"ל כמ"ש

כמ"ב דלא חשיב קל על חמור דא"א יש לו קולא כנגד זה דיש לו היתר בחי' אוסר ע"י גט אבל על אשת אח קשה דהוי קל על חמור דאחות אשה יש לה היתר לאחר מיתה משא"כ אשת אח דאין מותר רק במקום יבום ע"ש.

לכן נ"ל דלמה דלא אסיק אדעתי' דיכול להיות כל איסורין בב"א וא"כ איך חל אחות אשה וע"כ ע"י כולל וצ"ל דמאן דא"ל כולל אפי' קל על חמור א"ל דאל"כ מתני' מאן תרמי' ואמר דר"מ הוא וגם שם הוי קע"ח כיון דלא אסיק אדעתי' ע"י ב"א וק' איך חל טומאה על חלב הא טומאה יש לו טהרה במקוה כדאי' בחולין ק"א [וצ"ל דכנגד זה חלב הותר מכללו הא גם טומאה הותר בעבודה לענין קרבן צבור ואף דאכילה לא הותר אכילה ועבודה א' הוא דשניהם נאמרו בלשון קריבה כמ"ש תוס' ד"ה איסור] וא"כ הוי קל על חמור ש"מ דר"מ א"ל כולל אפי' בקע"ח וב"א מוכח כמ"ש תוס' ורי"ף ורמב"ם משבת ויוה"כ וכ"ז לפי ה"א אבל למסקנא דמתני' יכול להיות כר"ש ומיירי בב"א א"כ אף אי כר"מ מתוקמי' נ"ל א"א ואחות אשה בב"א דאל"ה ל"א דהוי קע"ח וגם במתני' דכריתות מיירי דוקא בב"א הטומאה וחלב והא דאמר שם משום כולל היינו לפי ק"ד דסוגיא דיבמות דלא אסיק סברא דב"א וע"כ מאן דס"ל כולל אפי' בקע"ח חל אבל למסקנא דמשכחת ע"י ב"א אמרי' דלא חל בקע"ח וצ"ל דוקא כמ"ש רמב"ם בפי' המשניות אבל לענין מעילה א"ל לב"א ואף דהוי ב"ת מ"מ מפרש הרמב"ם מוסיף כיון דא"ל לב"א וא"כ ניחא דלא נקט הרמב"ם פ"ד משגגות גם איסור אחות אשה דהא ל"א ע"י כולל כנ"ל ואי ק' דהי' לו להביא ע"י ב"א ליתא כיון דלא יכול להביא בסתם לא נקט כלל דפגע שליח בשליח הוא דרך רחוק ודוק.

בשעה"מ פ"ח מהל' א"ב הביא דברי הריטב"א קידושין ע"ז: רש"א א"א אלא א' פי' על איסור הקודם דאם נתנבלה ביוה"כ ל"א נבלה היינו א"א לאו לאברים עומדת ע"כ והק' דכיון דחל על יוה"כ דהוי מוסיף שנאסר לגבוה ות' דזה ל"א מוסיף דכל שורים לאו למזבח קיימא. עוד הק' דכיון דחל נבלה כמו שבועה דחל על ח"ש דיוה"כ שיעורו בכותבת ונבלה בכזית דהוי חלי כותבת.

ולכאורה ראיתי ליישב ע"פ מ"ש נו"ב מה"ת אה"ע קמא דכ"ז שהשיעור במחובר אין לו דין ח"ש א"כ י"ל דה"ק הריטב"א אם אכל כל הכותבת בב"א דבית הבליעה מחזיק ב' זיתים ליכא חיוב נבלה כיון דהוא מחובר איכא על כל מקצת מכותבת איסור יוה"כ, אמנם אחר שהתבוננתי ראיתי דז"א ומ"ב כבר להק' על נו"ב משבועות כ"ז דשלא אוכל חל על שלא אוכלנה דשלא אוכלנו משמע כלו ולא אוכל כזית וק' לדבריו איך חל כיון דלעת עתה הככר כלו ביחד ודוחק לומר דמיירי שהככר נפרד ותרלתי דמ"ב ל"א אלא בשאר איסורין דהוי איסור חפצא משא"כ שבועה איסור גברא חל שבועה שני' דמעיקרא לא הי' איסור על הגברא אלא על כל הככר וא"כ נאסר עליו אפי' בכזית ות"ב ונכון וידוע מ"ש הערוך טעם דיוה"כ הוי א"ג והק"ל אמאי

ל"ח

ל"ח על יוה"כ דמעיקרא לא נאסור הגברא רק בכותבת ועתה נאסור על כזית דאיסור חפצא הוי א"ג ג"כ כנודע.

וראיתי להגאון מלבוב בהגה על שעה"מ שכ' וז"ל ותיומא שריטב"א בעלמו הרגיש בזה וכו' דאכן לא לאיובא האוכל אתיכא אלא לדון באיסורין איך אלין וא' שיש בה כותבת הרי קדים וחל יוה"כ כשם שחל נבלה על כזית והו"ל איסור ב"א עכ"ל ואני תמה על המוהתו דריטב"א כתב כן היכי דיוה"כ ונבלה באים כאחד כגון שנתנבלה ביוה"כ דל"ח יוה"כ באיותה דאומ"ה קדים רק כשהתנבלה והלך לו אומ"ה באים כא' והק' הא נבלה קדים דחל על כזית ויוה"כ בכותבת ועז"ת הריטב"א תירוצו על נכון אבל השעה"מ הק' דאפי' לשי' רש"י דחייל יוה"כ על הבהמה מחיים וכשנתנבלה ביוה"כ בא נבלה אח"כ מ"מ לחול ע"י מוסיף שניתוסף בו איסור כזית כדאי' בשבועות כ"ג לענין ח"ש.

עוד שם בשעה"מ הק' על רש"י חולין דפי' שבת לגבי יוה"כ הוי מוסיף דהוי מיתת ב"ד וסתר למ"ש ביבמות ל"ג ד"ה מעיקרא דזר שעימם בשבת לא הוי אלא כולל ואמאי לא הוי מוסיף משום סקילה, וראיתי בס' אמרי אש הק' בשם שעה"מ על רש"י מהך דא"א ונעשה חמותו דא"ה שריפה רק חנק ואמאי ל"ה מוסיף ע"כ ולא דק דשעה"מ לא הק' מזה דלק"מ כמ"ש הטעה"מ דל"ה מוסיף אלא היכי דמעיקרא חייב כרת או מיתה בי"ש ואיתוסף עליו מיתת ב"ד משא"כ כששניהם בי"ש או שניהם במיתת ב"ד אלא שזה חמור כגון כרת על מיתה בי"ש או שריפה על חנק ל"ש מוסיף וזה כוונת הטעה"מ במ"ש וראיתי לרבנו ד"ה ויש להביא ראי' שכ' כדברנו ולכאורה אין שם זכר לדבר אלא ר"ל מדלא הק' ממ"א ונעשית חמותו אלא מזר שעימם ש"מ דמהתם ל"ק וק"ל, וצ"ל דהתם פרש"י כן אליבא דר"י דסבר הבערה ללאו יצאת וזר שעימם ל"מ אלא מבעיר כדמסיק א"כ ליכא מוסיף ובודאי אף מעיקרא ידע מזה אלא דלא נחית לומר דחייב היינו חטאת ולבסוף פריך היכי משכחת חטאת דחייב משמע חטאת אבל באמת ידע מעיקרא מזה דל"מ בעבודה אחרינא חוץ ממבעיר וליכא אלא לאו לר"י וכ"כ בא"א שם.

עוד בשעה"מ הק' על הל"מ שכ' ליישב השגת הראב"ד שהשיג על רבינו במ"ש הבא על בת בתו ומשואתו חייב ב' והשיג עליו דאלו הב' אינו אלא לקברו בין רשעים ותמה הל"מ למה לא הק' לו כן בהבא על אמו דחייב ג"כ משום אשת אביו ותירץ דסובר הראב"ד [אבל הרמב"ם אין סובר כן והוי ב"א] שאם נשא אשה ואח"כ בא על בתה א"ח אלא על בתה לבד כו' ואין כאן ב' שמות בתו ובת אשתו אלא כשבאו בזה אחר. זה שאנס אשה וילדה בת ונאסרה משום בתו ואח"כ נשא האנוסה ונאסרה משום בת אשתו והשתא ודאי א"ח ב' חטאת דאאחע"א ע"ש וכ' השעה"מ וק"ט דהא כולל הוא כשנשא האנוסה מגו דאיתסר בשאר קרובות נאסר ג"כ משום בת אשתו דומי' דא"א

ונעשית

ומשבית חמותו ולמ"ג דאין מכס א' חב"ב כולל לדידן דקי"ל כרבנן דר"י ול"ע עכ"ל ונ"ל דהוי קפ"ה דבת אשתו ומותר לאחר מיתת אשתו כמ"ש התוס' לענין אחות אשתו דקל דיש היתר לאחר מיתת אשתו דמהר"י יבמות וכו' : שכ' בזמן שהוא קיימת אמהותה קאי ולא אמאחר עריות ע"כ הרי דדוקא באחותה הכ' כתי' ומותר לאחר מיתת אשתו אבל בבת אשתו אסור לאחר מיתת אשתו וכ"כ ב"י בטו"ח בדיני כתובה באלה י"ג ועי' מ"ב קונא סי' פי' ומגיינא קונ"ח ובת"ת לבי סי' א' ובהשכמות הגאון רי"ם ז"ל שם ועי' חינוך ומל"ה ר"ג.

עוד שם בשם מהרי"ט [באיסורו לקידושין נדפס בתוך שו"ת] גבי הא דאמרי' חזר ובא עלי' עשאה חללה דכי אמרי' א"א חל ע"א היינו לחייב ב' משום אלמנה ומשום אחותו אבל אם הותרו בו משום אלמנה ולא משום אחותו או שהי' בוגר באחותו ומזיד באלמנה פשוט דחייב משום שהוא אחותו לא גרושה ואלמנה דעלוה ע"כ ותירוץ זה כ' על מה דאמרי' הלכך פי' דאמרי' אין חללה אלא ומאיסור כהונה כהן הבא על אחותו זונה משום לה חללה לא משום לה חזר ובא עלי' עשאה חללה ותק' מהרי"ט איך חל זונה על אחותו הא אלמנה ל"ח על אחותו והנה ק' מהרי"ט ל"ש כמ"ש המעשה"מ דזונה הוי מוסיף דאחותו אין אסורה אלא עליו וזונה על כל כהן ע"כ וה"ל דהוי מוסיף בקל על חומר דל"ל לרבנן כדאי' שם לעיל ליתא דכבר כ' המעשה"מ כאן דהא דרבנן דר"ש ס"ל כן אבן כר"י ס"ל דמוקי שמו ור"י ס"ל מוסיף אף בקפ"ה כמ"ש תוס' פד"א מקך הכריתות דעבר זקן ומבא וה"ב מה ונקבה לר"א הא אמר כן לפי הלכה אומה כ"ל עפ"י פרש"י ז"ל ד"ה וה"ד כו' ונבאר מבפי' הלנ"ך דר"ש כ"ש ביקה לאו דרבה גמירה דה"כ הי' כ"ב מודה אף מאן דל"ל אתפ"א בעלונה א"ו מאן דל"ל אתפ"א קמוך אתאי קרא לבן אומר היה כ"ש ונל"ח הוא דרבה גמירה וילפינן לרבנן דבקפ"ה ל"ח ולדידן דקי"ל כר"י ק"ל דלא ילפינן ומהכא לעלונה ודוקא הכא דגלי קרא ועי"ז הק' מהרי"ט שפיר דהא לדידן דקי"ל בעלונה מוסיף בקפ"ה מ"מ הכא גלי קרא דלא לחייב משום אלמנה וה"נ לא לחייב משום זונה ומש"ה דלדידן לא דרשינן כ"ש ביקה אלא היכי דהותרו בו משום אחותו אבל לא אתרו חייב משום אלמנה אבל בעלונה היכי דבאות א"א חל ע"א ודאי מודה מהרי"ט דהא דלא הותרו בו משום איסור א' א"א משום איסור ב' ודוקא הכא דהול"ל מן הדין אתפ"א דמוסיף הוא אלא דגלי קרא דל"ח מוקמינן לקרא דוקא היכי דהותרו בו ול"ק כל הקו' של שעה"מ ומעה"מ.

עוד הק' המעה"מ על תוס' פד"א דלא"ח כולל בקפ"ה ומתוספתא בשבועות שהביא תוס' בשבועות כ"ה שבועה שאוכל ואכל פיגול יצא ידי שבועה ואיך חל שבועה על פיגול דהוי קפ"ה ות' המה"מ דומשכחת בה"ג כגון שנשבע שאוכל פחות מכזית ואכל פיגול פטור מידי שבועה דגבי ה"ש לא ש"ר דהוי קפ"ה דהא רק אסור תורה הוא ואולם אי לא הוי חל כמ"ש תוס' לעיל ד"ה דומיין דהא בה"ב הוא ומשבע ומוגד

ומ"ח

וא"א שבועתו בהן ע"כ ונכון הוא רק מ"ש וא"ת תינח לר"י דק"ל ח"ש איסור מה"ת אבל לר"ל מא"ל ולא הבנתי כלל דלר"ל ודאי ניחא דלרבנן אל השבועה דח"ש ליכא אלא א"ד ולר"ש דכ"ש למלקות ל"ח וא"ל כלל לכולל לר"ל וכ"ב רש"א שם והא דנקט בתוספתא שאוכל סתם דבשלמא לר"י נקט סתם כדי שיהי' כולל אבל לר"ל ה"מ למנקט שאוכל פיגול דהא ד"ל דנקט לרבותא דל"מ בנשבע בפי' דילא אלא אפי' נשבע סתם קד"א דאין דעתו על איסור דר' קמ"ל דנפטר משבועתו ועי' מל"מ פ"ה הל' שבועה.

בתוס' סוף גיטין הק' בשם ירושלמי לב"ש דלא יגרש אלא במוצא ערות דבר ל"ל קרא דלא יחזיר גרושתו ת"ל דהוי סוטה ות' כדי לעבור בלאו. והק' כאן בטעה"מ איך חל הלאו על העשה דמחזיר סוטתו וכ"ל פשיטא דהוי איסור מוסיף דמגו דמותר הגירושין לענין כהן לעבור עליו משום גרושה אף דבלא"ה הוי זונה מ"מ חל הלאו דשניהם בא' כא' בשעת גירושין א"כ על בעלה נמי ניהו דהאיסור סוטה חל תכף כשזינתה מ"מ בשעת גירושין חל עלי' איסור מחזיר גרושתו ושנשאת מגו דחל עלי' איסור גרושה לכהן ואף דהוי ב"ש במוסיף אמרי' ב"ש. אך ז"א דלאו זה אין חל רק כשנשאת לאחר ואז ג"כ א"א דאיסור זה הוא שאסור לבעל הראשון לקדשה, דבעל בלא קידושין אין לוקה ובשעה שקידשה השני א"א לראשון שוב לקדשה נמצא דהאיסור אינו חל רק בשעת גירושין של שני ואז אין כאן כולל או מוסיף ול"ע בזה אם בגירושין ראשונים הא על בעלה האיסור לבשתנשא לאחר ויגרשה כמו דחל עתה שם גירושין לענין כהונה, ועי' מ"ב תנייכא אה"ע קכ"ט בהגה.

ולענין מה שהק' האחרונים למה לא הק' תוס' ומגרשה לכהן הא הוי זונה כיון שמוצא בה ערות דבר ויותר יש להק' מדכ' בת כהן כי תהי' אלמנה וגרושה ושבה אל בית אבי' לאכול בתרומה הא אמרי' חד לבעל וחד לבועל וחד לתרומה כדאי' בסוטה כ"ח. ובזה ל"ש ת' התוס' לעבור בשני לאוין אך האמת דמודעתה ודאי מגרשה אפי' בלא ערות דבר רק דהפסוק כי מצא ע"ד ניירי בע"כ א"כ קו' התו' הוא רק לפי הב' דניירי כאן במוצא ע"ד למה אסרה תורה בזו האשה מחזיר גרושתו הא בלא"ה אסורה עליו אבל בעלמא משכחת שפיר גרושה בלא ע"ד.

הנה בשו"ת אמרי אש חי"ב סי' ק' הק' על תוס' פד"א דמחלקין ב' חילוקים בין כולל למוסיף א' דכולל ל"א בב"ש ומוסיף אמרי', ב' דכולל ל"א בקע"א ומוסיף אמרי' והק' מהא דא"ר בשבועות מאן דא"ל כולל מ"ד מוסיף ולתוס' הכ"ל חילוק גדול ביניהם, ולפמ"ד הא כ' הטעה"מ דהא דל"א כולל בב"ש היינו לר"י אבל לרבנן דקי"ל כותייהו אמרי' כולל אף בב"ש וא"כ רבא קאי אליבא דרבנן ואפי' לתוס' שם דהא דאמר מאן דכ"ל כולל היינו דל"ת מאן דפליג וה"ה הך קושיתא נמי לכ"ע אמר דמי למוסיף יק' הא לר"י ל"ד כלל נמי נק"מ דרבא נמי

לבי' דלדידי' אף לר"י אין חילוק דדוקא לר"ח כ' תוס' כן דס"ל דר"י א"ל קולא הבא לרבא י"ל דל"ל לר' יוסי כולל ומאן דא"ל כולל אין חולק, ותמיה אני על הרב ז"ל דכ' בעלמו על אותו עמיד דלרבא ל"א רק חילוק דבס א' או ב"ש וא"כ לק"מ.

ועל ק' הב' דיש חילוק לענין קע"ה י"ל כוונת רבא כמ"ש תוס' קידושין ע"ז ד"ה פרט וז"ל א"כ י"ל דהכי מיתי כיון דר"ש ל"ל אחע"א אף דהוי חמור על קל ה"נ א"ל דל"ל מוסיף בקע"ח הרי להדי' דיש סברא לומר דכולל הע"ק ומוסיף קע"ח בכיהם שוין והיינו דא"ר מאן דא"ל כולל היינו בהע"ק סבר מ"ד האיסור מוסיף פי' בקע"ח ומאן דל"ל סבר דמוסיף קל וכולל חמור מוסיף עדיף ודוק, עי' שו"ת מהר"ב ח"ב סי' י"א.

השמטה לחולין ק"א. גמ' כי נגע טומאהו. הק' אחרונים אפשר דמיירי פחות מכביצה ע"ל ק' ב' של קפר ת"ת לב', אך מכח חיבת הקודש נעשה פחות מכביצה ע"י בעה"מ ה' ברכות אך ק' דלמה מיירי בלא הוכשר ועל תרי מילי ל"מ חבה"ק עי' תוס' חגיגה כ"ג: ד"ה והא בפרש"י מנ"ח מ' קוי"ה דלענין הכשר ל"מ חבה"ק וא' דהוכשר בדם דע"כ הי' דם שחיטה דאל"כ הזבח פסול כדלעיל ל"ג. ובפסול ל"ש טומאה הא דם קדשים אין מכשיר כלעיל ל"ג. וא"כ נשמע מכאן דד"ק אין מכשיר וק' ל"ל קרא תטמאנו כו"ם וי"ל דאתי דדם מותר בהנאה, אך הגלא"ה הק' דילפינן מחלב דאין לו היתר כ"ש דם דיש לו היתר ע"י זיבול רק י"ל מנן יוכיח דיש לו היתר והב"ה רק לריה"ג גם חומן מותר בהנאה שפיר הוי ק"ו ולל"ק וע"כ דקרא אתי לד"ק אין מכשיר ותק' שפיר כי נגע טומאהו ול"ל דאיירי בלא הכשר א"כ נשמע דד"ק א"מ ול"ל תטמאנו כו"ם וזה שמדייק שפיר אמרו לריה"ג דתיבת לריה"ג מיותר ודי לומר שפיר אמרו רבנן רק דמדייק ריה"ג לשיטתי' ק', ובזה מיושב ק' תוס' דגם לרבנן ק' מתרומה ולהנ"ל שם י"ל כמ"ש תוס' דקרא איירי בלא הכשר אבל כאן בקדשים הא הכשר בשחיטה וב"מ ד"ק א"מ וק' לריה"ג ל"ל תטמאנו אך למ"ש תוס' דריה"ג לא איירי בתחב א"כ י"ל דקרא בתחב ולא נשמע ד"ק א"מ, ולפ"ז י"ל ג"כ דגמ' מדייק לריה"ג לפי מה שמשמעו ממנו דאיירי בלא תחב ובודאי איירי ג"כ בהכשר אך למ"ש תוס' זבחים ק"ו. ד"ה כיון דסתמא דמילתא קרא איירי בלא תחב וי"ל דבלא הכשר שפיר מיירי וב"מ ד"ק א"מ ופריך שפיר לריה"ג הוקא אך למ"ש תוס' שבת ל"א. ד"ה אי דאין אוכל מקבל הכשר פחות מכביצה א"כ אין ראי' דד"ק א"מ א"כ י"ל דהכא הוי תרתי דאין מקבל הכשר פחות מכביצה ואין מטמא פחות מכביצה ועל תרי מילי ל"מ חבה"ק כנ"ל ואפשר כיון דכניסה הוא משום פחות מכביצה כאחד הב"ג ומהני חבה"ק ול"ע.

סוגיא דאין עונשין מה"ד.

בטעה"מ פ"ב מהל' שחיטה ז"ל, ראיתי בפ"י ב"לם לכתוב חנן ול"ב באור וכ' הפ"י דאין זה שייכת לאין מזהירין מה"ד דזה

לא

לא הוי ק"ו דבכלל מאתים מנה וכי ומפני שחמילו. קשה ומוגרע גרע וכמ"ש המחבר לעיל פט"ז ומהל' א"ב ה"ב על מה דאמרינן קידושין ע"ז לא יאמר גרושה בכ"ג ותיתא ק"ו ומהדיוט דכאן נמי ומפני שהוא כה"ג ומוגרע גרע, ועל שכיהם תמה אני מה יענה ליקוד הנטבע עליו דין א"מ ומה"ד והיא אחותך היא והתם נמי י"ל וכי אם היא בת אביו ובת אמו ומוגרע גרע ע"כ, גם הפמ"ג בפתיחה להל' פסח כבאר בל"ע, והנה לא על השה"מ תלונתו רק על מהר"ס פ' אמור וכן פרש"י שם בקידושין לכ"ג מבע' ומהדיוטת נאסרה עליו וכן אח"כ ומוגרע גרע בתוי' וכי ומפני שנעשה כ"ג נתמעט קדושתו הא ומהדיוטת נחלקה עליו לב' לאוין ע"כ.

אמנם אשתמיטא מיכי' דברי תוס' בסנהדרין נ"ג: ד"ה השתא י"ל אמו שאינה אשת אביו חייב אמו שהוא א"א לא כ"ש ול"ד לאחותו בת אביו ואמו דפ"ק דמלקות דהתם כ' בת אביך או בת אמך דמשמע דליכא דקרא מיירי בבת אביו שלא בת אמו או להיפך אבל הכא כ' אשת אביך כתם וכן ערות אמך דמשמע שפיר אמו שהוא אשת אביו הוי שפיר בכלל זה ע"כ הרי דתוס' הרגיש בזה וכ' דהתם הוי כמו דכ' בפי' אחות אמו לבד ול"ל דאחות אביו ואמו בכלל משא"כ הכא לא נאסר כהן הדיוט לבד וא"כ כה"ג בכלל וגם גבי חמץ לא כ' חמץ לבד שאינו שאור כמו התם דכ' בת אמו שלא בת אביו א"כ אף שאור בכלל חמץ ולק"מ.

עוד נלפע"ד לתרץ דגבי חמץ עד שלא בא לכלל שאור הוא חמץ ונאסור כבר ואפי' נעשה שאור קודם פסח מ"מ בעת שהי' חמץ הי' ראוי שתאסור ומשנעשה שאור אין סברא לומר בשביל שנתחמץ טפי הלך לו איסור הראשון וכן נמי גבי כה"ג קודם שנעשה כה"ג הי' נאסור בגרושה אין סברא דליפקע אח"כ איסור הראשון דלא נתנו לו כה"ג להקל עליו אבל הכא באחותו כשהוא ממזב ואם ומעולם לא הי' עלי' איסור דמעולם לא הי' אחותו מאם לבד ושייך לומר אין עונשין מה"ד.

ולענין מ"ש המזרחי על רמב"ן ומלקות שכ' שמאחר שגגלל אסור שאין מפריס וחזיר שאין מ"ג א"כ שאר בהמה טמאה שאין מפריק ואין מ"ג הוא בכלל איסור וא"ל לק"ו ע"כ והק' המזרחי בפ' שמיני הא זה ממש כדין אחותו ממזב ואם ע"ש לפע"ד שאני הכא דכ' כי מפריק וגרה לא יגור דפירושו אעפ"י שמפריס וא"כ ה"נ באחותו אם הי' כ' בת אביך אעפ"י שאינה בת אמך הי' משמע בפי' שאם היא אחותו מאו"א הוא בכלל אבל ומדכ' בת אביך או בת אמך י"ל דגזה"כ בלד א' לבד אבל הכא כ' כי מפריק שפירושו אעפ"י שמפרים הרי כ' בפי' שאם לא הי' מפריק מכ"ש שהוא בכלל איסור שאינו מעלה גרה אלא אעפ"י שמפריק הוא ג"כ בכלל איסור וק"ל.

סוגיא דאי עביד לא מהני.

תמורה ד': אביי אמר מהכי דהי כ"מ אמאי לקי, וק' דאי' בב"מ: נ"ה

החוכס

החוסם פי פרה לוקה ומשלם והיינו בפרה של חבירו ומוקי כר"מ דס"ל לוקה ומשלם וק' כיון דמשלם א"כ לא אהני מעשיו ואמאי לקי, ונראה דלאביי י"ל הא דמשלם לאו משום דל"ת רק משום דמזיק לחבירו דמן הדין חייב להאכילה בשעת דישה וה"ה חוב עליו ומשלם אח"כ כפי ההיזק ולוקה על גוף החסימה דאהני מעשיו שלא אכלה בשעת דישה, אך ק' לרבא החיוב תשלומין הוא מן הלאו משום דל"ת כמו דל"ת בריבית ויולאה בדיינים או במשכנו שלא ברשות א"כ מה פריך והא אין לוקין ומשלם וכה"ג הק' בעל שמן רוקח סי' נ"ו ודתנן במלקות י"ז הנוטל אם מעל הבנים ר"י אומר לוקה ואינו משלח ע"ש וקי"ל דשלח לא הוי לאו הניתק לעשה דשלח קאי קודם שנטל וק' אמאי אין משלח לרבא דאמר ל"ת הרי כיון דרצונו לא נגמר השיב ל"ת ה"נ כאן כיון דמשלם השיב ל"ת וא"כ ק' ממש לרבא דקי"ל ל"ת ואפ"ה לקי א"כ התם מן הלאו לחוד לוקה ומשלם כיון דל"ת מעשיו א"כ מה פריך והא אין לוקין ומשלם הא התוס' ב"ק דף ד'. כ' דאי לאו דכ' רחמנא עליו ולא על אדם למעט אדם ומכופר ה"א דחייב מיתה וכופר דלס"ל קלב"מ כיון דעל מעשה א' באים ב' דברים מיתה וממון עי' שם במהר"ם ה"נ דחיוב ממון הוא ג"כ מכח החסימה וגם מלקות הוא מכח לאו זה ל"ש אין לוקין ומשלם ע"כ.

וסבור הייתי לומר דוקא היכא דל"ת כלל אמרי' ל"ת אבל אם התחלת המעשה ל"ש ל"ת תו ל"א לא מהני אח"כ לענין שלא יהי' כתמולא רצונו אלא מהני לגמרי וז"ש רבא ל"ת מידי לשון מידי מורה דלא הוי כלל התחלת המעשה.

ועתה אבאר דדוקא בכה"ג שקידש אלמנה דשייך לומר ל"ת ולא חלו הקידושין כלל אבל הנוטל אם על הבנים דל"ש לומר ל"ת הלקיחה תו ל"א דל"ת לענין שחייב לשלח ומש"ה אינו משלח וכן ה"נ אינו משלם בחוסם דל"ש לומר דהתחלת החסימה ל"ת תו ל"א ל"ת לענין שחייב לשלם. אך אין זה נכון דהא באונס שגירש כ' תוס' דהתחלת גירושין מהני דאיתקש למיתה ואפ"ה ל"ת אח"כ וצריך להחזירה אמנם הי' אפשר לומר דדוקא הכא דגלי קרא כל ימיו ומש"ה ל"ת אח"כ אבל אי לא הוי כ' כל ימיו אף דקי"ל בעלמא ל"ת הכא כיון דהתחלת גירושין מהני תו ל"א ל"ת, והי' אפשר בזה ליישב מה שהקשתי על גמ' דמקשה לרבא אמאי בישראל מחזיר ואין לוקה לרבא לילקה פי' בשלמא לאביי ל"ק אמאי מחזיר הא קי"ל דמהני די"ל דהכא גלי קרא כל ימיו דל"ת אבל לרבא ניהו דל"ת מ"מ לילקה והקשתי אמאי לא מקשה לרבא ל"ל כל ימיו כיון דלא אסיק אדעתי' השתא דכל ימיו אתי ללאו הניתק לעשה כמו שמתרץ וכפי' התוס' או כמו שפי' הגר"א לדעת רש"י דל"י לשלחה לא הוי לאו אלא ה"פ ל"י לשלחה לעולם אבל על ימים מועטין ואח"כ יחזירנה יכול לשלחה כ"ז לא אסיק השתא אדעתי' וכיון שכן ק' ל"ל כל ימיו רק להכי ניחא דאי לאו כל ימיו ה"א דהכא מהני אף לרבא כיון דהתחלת המעשה מהני תו ל"א ל"ת לכן כ' כל ימיו לומר דחייב להחזירה.

אך

אך ק' מנ"ל דמותיב לאביי דאמר מהני אמאי יחזיר א"כ לא ידע עדיין מדרש' דכל ימיו ואפ"ה ניחא לרבא הרי דל"מ אח"כ אף דתחלתו מהני.

אמנם א"א לפרש כן דבל"א לא ידע מן דרשה דכל ימיו א"כ ק' לרבא אמאי אין לוקה הא עבר אמימרא דרחמנא והל"ק מפרש דפריך לאביי ניהו דגלי קרא כל ימיו מילף מהתם דבכ"מ ל"מ והדריו צ"ע דזה הוי ניחא אי הוי אמרי' מחזיר ולוקה הוי ק' מילף מהתם אבל כיון דתנן אינו לוקה איך יכול למילף דבכל לאוין פטור ממלקות א"ו דוקא הכא גלי קרא דל"מ ולא לקי ולפענ"ד לפרש בהקדם מה שיש לדקדק בגמ' דבל"ק דפריך לרבא לא מייתי הך בבא דאם כהן הוא לוקה ואינו מחזיר ובל"ב דפריך לאביי מייתי הך בבא וא"ל דבל"ב לא ק"ל כמ"ש תוס' דאיתקש גירושין למיתה ואי ל"מ לא חל הגט כלל ומש"ה פריך לאביי בשלמא לרבא דסברא אילונה דל"מ הוי כל ימיו לאו הכל"ע דעל ל"ת לל"ק וכיון דהוי עשה אם מגרשה יחזירנה ממילא ודאי חלו גירושין ומש"ה בכהן דלא הוי להכל"ע לוקה ואין מחזיר אבל לאביי כיון דמסברא מהני ניחא לן לאוקמי קרא דל"מ ולא להכל"ע וא"כ ק' ממ"נ אי דרשת לקרא דל"מ בכהן אמאי לוקה הא לא חל הגט א"ו לא דרשת כלל לקרא דכל ימיו רק דרך הפסוק לכתוב כן א"כ בישראל אמאי מחזיר ומשני לעולם דרשינן כ"י דל"מ ואי ק' בכהן אמאי לוקה הא לא חל הגט זה דוקא אי הוי אמרי' בכ"מ דל"מ הוי אמרי' דלא חל כלל המעשה אבל באמת אמרי' מהני רק הכא משום דגלי קרא ולא גלי רק לענין שחייב להחזירה ולא לענין דלא חלו הגירושין.

נחזור לענינינו לא ק' כלל מל"א לסברא הנ"ל דבין לפי' ל"ק ל"ק כיון דאסיק אדעתי' מכל ימיו אבל בלא"ה הוי אמרי' מהני אפי' לרבא ובין לפי' שפרשתי ודאי ל"ק דהא השתא לא ק"ל כלל כפי' תוס' ושייך לומר ל"מ לענין דלא חל כלל הגט אך מלשון רש"י לפמ"ש הגר"א דרבא משני בל"ק דכל אתי לענין שלא יהי' כלל איסור בדבר וק' כיון דאיכא לאוקמי קרא לענין דל"מ דאלא"ה הוי מהני אין סברא לאוקמי קרא לענין שלא יהי' כלל איסור ובשלמא לפי' תוס' א"ל דניחא לן טפי לאוקמי קרא לענין לאו הכל"ע אבל לרש"י אין סברא לתולי' הכ' ממשמעותי' ולומר דלא יוכל לא הוי לאו כלל א"ו ניהו דמהני תחלת המעשה מ"מ אח"כ ל"מ וא"כ ע"כ לרבא כ"י אתי שלא יהי' כלל לאו דעל ל"ת לל"ק והק"ל ל"ל לרבא קרא דכ"י וצ"ע.

גמ' נשיאת חטא לנזה, הק' תוס' מינה משום דעבר אמימרא דרחמנא ותרצו דהי' די בפסוק בהרימכם חלבו ול"ל קרא דלא תשאו ע"כ אך מלשון גמ' משמע דלמה ישא החטא.

אמנם י"ל דר' אילעא לשי' דאמרי' לקמן וכן אמר ר' אילעא ראשית ופירש"י דלהכי ל"מ דכ' ראשית לעכב ע"ש דלא"ה ק"ל מהני לכן אמר נשיאת חטא לנזה דק"ל כאביי דאי ל"מ אמאי לקי אבל לרבא ילפינן מלא תשאו יתירה ומייתי כמו לר"א הקרא מיותר לענין דיש איסור וכדמסיק לאביי ה"נ לרבא מיותר לענין דל"מ.

ה: גמ' והרי תמורה כו' תיובתא דרבא, דלרבא הוי לן למימר דל"מ וגם אין לוקה דהוי לאו שאין בו מעשה רק דאר"י לעיל ג': דמימר בדבורי' עשה מעשה אבל אי ל"מ תו הוי לאו שאב"מ.

גמ' תלה ז', עי' מ"ב בעה"י בח' אבר"ח ריש חולין על תוס ד"ה וקופג.

גמ' והרי מעשר כו' אלמא ל"מ, וק' דלמא התם ילפינן מחרמים כמו כמו דילפינן לענין שלא ימכר אף דלא כ' לא יגאל אלא דילפינן לא יגאל מחרמים לענין מכירה ה"נ נילף לענין דל"מ דגלי קרא בחרמים קדש קדשים הוא דל"מ, אמנם ניחא למ"ב תוס' דהוא צריך למעט דבכור נמכר ולא ילפינן מיני' דל"מ רק ילפינן חרמים וממעשר לכן פריך שפיר אמאי במעשר ל"מ הא בחרמים גופי' ליכא קרא אלא דק' כיון דקי"ל דהוא דחרמים ממעט בכור ליקשה על חרמים גופא ולמה ניחא לי' חרמים עפי ממעשר, ועוד אמאי צריך הוא דחרמים למעט בכור כדי שלא נילף עברה ממעשר דלא ימכר כפי' רש"י לעיל וק"ד הא"ל ואיתקש אהדדי כלקמן ועי"כ היינו ג"ש זו דהא לא מצינו בשמעתן שום היקש רק ג"ש הנ"ל וכיון דבק"ד לא ידע הך ג"ש ממילא לא צריך הוא למעט בכור וכיון שכן הוא מגלה על חרמים דל"מ וא"כ מה פריך על מעשר לילף מחרמים ול"ע וכ"ש דק' למ"ש הגר"א לפרש דלאביי ידעינן דבכור נמכר ומדכתיב הכ' ומיגאל לתפדה וא' דעת התורה דלא תימכר הו"ל לא יגאל והוי ילפינן מחרמים אלא מדכ' לא תפדה אף דאיכא למילף ממעשר מ"מ גלי קרא דלא ילפינן וא"כ לא צריך הוא דחרמים למעט בכור אלא לענין דל"מ ומה פריך לאביי ממעשר לילף מחרמים ול"ע.

גמ' והרי מעשר, הק' בספר רנו ליעקב כיון דבפעם מקשה לאביי ובפעם לרבא א"כ ק' מתני' אהדדי ואמאי מקשה דוקא על אביי ורבא, ותירץ דידע דיש לפתור המתני' דל"פ אהדדי ולא ידע היכי מיקשה לרבא כדי שיתרץ המתני' וממילא לא יהי' ק' אהדדי, ולי נראה פשוט דכשאמרה האי פלוגתא בבהמ"ד הבני ישיבה רמו אדעתייהו כל משניות בזה אחר זה אבר מהם יהי' קשיא לאביי אי לרבא ובראשית עלה על דעתם מהתם ופריך לל"ק לרבא ולל"ב לאביי ותרצו שלמן כל חד לשיטתי' ובזה ליכא מהתם שום הוכחה כמ"ש או כויר ואח"כ עלה על דעתן מתרומה ומקשו לרבא ומתרץ שלמו וכן בסדר.

אמנם הפליאה נשגבה מקו' דמעשר כיון דבכר מסיק דפליגי בהאי מלתא ר' יוסי' ור"י והוי פלוגתא דתנאי וליכא תו למיתוב לאביי דילמא אמר אמתני' דמתני' סבר ל"מ ואנא דאמרי כר' יוסי' עי' תוס' יבמות יומא כ"ז: ההם תנאים ועי' סדר הדורות סדר תנאים ריש אות י', ונלפענ"ד ליישב ומקודם נבאר סוגיית גמ' זבחים פ"א דמתחילה מביא שם ברייתא דהם דבכור אתי לענין תערובות דם בכור בשאר קדשים שניתנין יאח"כ מביא רבא ברייתא והקריבו הדם וזרקו הדם כ"ל דם דם אלא לענין תערובות ומקשה בגמ' בין מברייתא מהם

ובין

ובין דדם הא מולקת נפקא ומשני תרי תנאי מאן דמפיק מהאי לא מפיק מהאי ומפרש אח״כ הני תנאי דמפקי מהם או מדם לא מפקו מולקת דסברי מזה בפ״ע ומזה בפ״ע והנך תנאי דמפקו מהם ומולקת לא מפקו מדם דלא משמע להו הך דרשה אלא הנך תנאי דמפקי מדם או מולקת אמאי לא מפקו מהם ומשני דהם אתי למעט דאין בכור עושה תמורה והך תנא דמפיק מהם מפיק מאם שור לד׳ הוא הוא קריב ולא תמורה ומשמע דאידך תנאי לא דרשו כלל הוא ע״ש וא״כ ק׳ אמאי חזר רבא ואמר הוא דאמר כר׳ יונתן הא גם לר״י ניחא דהם למעט תמורה והוא לא דריש וכן הק׳ שם בתוס׳ ע״ש וא״ל דבאמת לרבא אליבא דנפשי׳ סובר בין כר״י ובין כר״י כדמשמע בזבחים ולר׳ יונתן דרשינן הוא ולר״י ל״ד אך הכא בתמורה דרצה לתרץ עלמי שלא יקשה עליו אביי ואי הוי משני דהם למעט תמורה והוא לא דריש לא יקבל אביי תירוצו דכיונא אדרבה הם אתי לל״מ והוא למעט תמורה לכן א״ל סתם דהוא סבר כר״י.

ובזה י״ל דהאי במסקנא דפריך אלא אביי ורבא במאי פליגי ניחא דפליגי אי מערבין לקרבנות ולהנ״ל ניחא דכ״ע ומלי סברי כר״י או כר״י, ובזה ניחא מה שהק׳ מופלג אחד מה אמר בזבחים אי לענין עולין ומבטלין זא״ז מולקת נפקא הא לרבא הול״ל מהם נפקא כדאמר בתמורה ולהנ״ל ניחא דהאחרונים הק׳ הלכתא אהלכתא דקי״ל כרבא דל״מ וקי״ל דם פר ושעיר מעורבין כמ״ש רמב״ם פ״ד מה׳ עבודת יוה״כ וא״כ הם מיותר לל״מ ולדידן לא צריך קרא על ל״מ.

ולהנ״ל י״ל היטב דגם רבא ס״ל כר״י אך הוא לא דריש והם למעט תמורה וכיון שכן נקט רבא שפיר התם בזבחים מולקת בהוא אליבא דהלכתא דקי״ל מערבין לקרבנות כיון דמלי סבר כר׳ יאשי׳ וא״כ שפיר מקשה אח״כ ממעשר לאביי ול״מ לומר אנא דאמרי כר׳ יונתן דלרבא אפי׳ ר׳ יונתן סבר ל״מ א״כ מנ״ל דר״י פליג אמתני׳, והשתא חל עלינו חובת ביאור אי אביי מלי סבר ככ״ע וא״ל דאביי יסבור למ״ד א״מ לקרבנות יליף מדם והם אתי לל״מ, אמנם עדיין ק׳ לברייתא התם דיליף מהם דאין בטלין עולין הא צריך הם דל״מ.

אמנם באמת ק׳ מה פריך לאביי לפמ״ש הגר״א דלאביי ממעט בכור שיהי׳ מותר במכירה מן לא תפדה דאי הוי דעת תורה שלא יהי׳ נמכר הי׳ לו לומר לא יגאל והי׳ יליף מחרמים א״ו דעת תורה דלא נילף אמנם די לומר דממעט רק חדא ומילי דלא נילף והיינו לענין מכירה אבל לענין מהני שפיר נילף ממעשר דל״מ ומעשר מחרמים.

אכן י״ל דעדיין לא ידע דיש ג״ש עברה ממעשר דכל קו׳ גמ׳ והרי מעשר ומשני אח״כ דיש ג״ש מכלל דלא ידע מעיקרא ומש״ה פריך שפיר דכיונא דמאי וצריך לקרא דהם אבל למה דמסיק שפיר ילפינן מעשר מחרמים דל״מ ובכור ממעשר ולא תפדה אתי שלא נילף שיהי׳ אסור למכור והם אתי לעולין ולמ״ד מערבין לקרבנות וכן הלכתא הם אתי לתמורה והוא לא דריש גם לאביי, וזה דמשני דיליף מעשר ומבכור

ומבכור ולא תירץ דיליף מחרמים איפכא דליכא נקט לפי מה שמתרץ לעיל דהם דבכור אתי כל"מ יליף מני ממעשר ומיני' אבל אליבא דאמת נסתפק זה דבכור יליף ממעשר, וממ"ש לעיל דלרבא באמת יליף ומהם למעט תמורה י"ל קו' התוס' זבחים ל"ז: ד"ה קודם דהכא יליף ומהם למעט תמורה ובתמורה ה' אמר לאביי אתי דל"מ ולרבא אתי לעולין, ולהנ"ל ק"מ דלרבא אליבא דהלכתא אתי למעט תמורה, אמנם קו' שני' בסק' תוס' בם דאביי יליף בריש תמורה ומהם דל"מ ובדף כ"א יליף ומהם למעט תמורה ג"כ ניחא למסקנא דיליף בכור וממעשר ומחרמים והם לתמורה והוא ל"ד וק"ל כהלכתא דמעדין לקרנות.

אך אי קושיא דרבא בר עולא שנזכר בתמורה כ"א הוא סתם רבא ומהדר לי' אביי ל"ק ד"ל דאביי נקט דרשת רבא כיון שאמר כן לרבא אך בסדר הדורות אות רבא אי' ברבא סתם הוא בר יוסף ובס' אות אחא כ' על הך דתמורה כ"א שט"ס ול"ל ר' אדי בר עולא ע"ש ול"ע והמ"מ גרס ר' אחא, ותימה על הלח"מ פ"ג דתמורה שכ' על רמב"ם דיליף מהוא למעט תמורה וז"ל פ"ג דתמורה מפיק לה ומהם ורבינו ז"ל דמפיק מהוא אולי הי' גרסתו כן ע"כ וק' הא מריש תמורה מפיק מהוא אליבא דכ"ע, ולהנ"ל יש מקום לקו' הלח"מ כיון דלרבא יליף ומהם למעט תמורה אבל הלח"מ פ"ו מבכורות כ' דרמב"ם פוסק כאביי וא"כ הכא נכונים דבריו דיליף מהוא וגמ' אזיל לרבא וכמ"ש ליישב קו' תוס'.

גמ' ולאביי מ"ל כדא"ל ר"פ לאביי, תימה הא צריך שיהי' לאו הנל"ע כדאי' לעיל ד': ואפשר אביי לטעמי' דסבר כיון דאינו סמוך לא הוי לאו הנל"ע כמ"ש תוס' לעיל ד"ה וכל וא"כ צ"ל העשה אי לאו לכדר"פ.

גמ' והרי אלמנה. עי' מקנה קידושין כ"א ד"ה תוס' ד"ה קידושין בסופו ודף ס"ח ד"ה שם בא"ד.

גמ' ולאביי אי לאו לא ירצה, צ"ע דהא צריך לגופי' דלא יקרבו וי"ל דפריך מי עדיף ומאלו היקדש תם ונעשה בע"מ דאסור להקריבו ה"נ פשיטא דאסור להקריבו ומשני דוקא היכא דהיקדש תם דעתו להקריבו כשהוא תם וכשנעשה בע"מ אסור להקריבו אבל אם הי' בע"מ בשעת הקדש והקדישו אדעתי' שיקרבנו במומו קמ"ל כיון דלאביי מהני מחשבתו הוי כעובר מצוה וכשר קמ"ל קרא דפסול להקרבה.

ו'. גמ' והרי גזל, עי' נתיבות סי' ל"ד ס"ז ובמשובב שם ובשושנת יעקב סי' ר"ח.

תוס' ד"ה והשבתא, וק' לר"ך, תימה אמאי לא הק' תוס' גם בפאה אם קצר הפאה לרבא לוקה אף דל"מ ולאביי כיון דגלי קרא תעזוב דל"מ לא לקי, ול"ע.

ודע דבש"ז תמה מכאן על רמב"ם ז"ל דפסק פ"ו מבכורות המוכר מעשר לא קנה לוקח ולא לקי כיון דל"מ ומשו"ו הא אמן ק"ל כרבא ולרבא לקי כמ"ש תוס' והנה הפנים מאירות תירץ הובא בס' ברית אברהם קי"ט דאף דבק"ד אתי הוא דחרמים למעט בכור והא דבכור לעולין מ"מ למסקנא גם לרבא צריך למעט דל"מ וממילא על לא ימכר

בחרמים

בחרמים דפירושו שלא יהי' לו מכירה אבל לא כלאו דאינו רשאי ומש"ה גם לרבא לא לקי ומש"ה ניחא הא דפוסק רמב"ם ומרבין לקרנות א"כ הם מיותר דל"מ ולכאורה הוא כאביי ולהנ"ל אפשר דק"ל כרבא וגם רבא מודה דאתי לל"מ כדי שלא ילקה ע"כ.

אבל על מה שהקשתי עדיין אינו מעלה ארוכה דבפסח א"א לומר דאתי תמורה יתירה לגלות על הלאו דפירושו לא יהני הא הכא ל"ב לא תכלה שלא יהני ולא שאינו רשאי והל"ק מפרש ג"כ עפ"י דרכו אלא דכ' דהוא או הם מגלה דהוי לאו הנל"ע והדריו ג"כ צ"ע דהכא צ"ל דלפי המסקנא אתי שיהי' לעני ולגר לאו הנל"ע הא כ' לא תכלה בקדושים ובאמור ולא אתי חד עשה ומנתק תרי לאוי כדאי' לעיל ד': ול"ל דאיכא ג"כ תרי עשה דהא חד צריך לענין שינוי קונה לרבא אליבא דר"י כמ"ש תוס' ב"ק צ"ד. ד"ה לא וגם לענין מפקיר כרמו עי' תוס' ב"ק צ"ד שכ' דלרבא אליבא דר"י תרתי ש"מ וא"כ תו ליכא אלא חד עשה וי"ל כמ"ש תוס' חולין פ"א דדוקא היכא דהעשה אינו בידים כגון תמורה דממילא נשאר בקדושה אין חד עשה מנתק תרי לאוי אבל היכא דמקיים העשה בידים שפיר מנתק.

עי"ל עפ"י מ"ש תוס' מלקות ט"ז דהא דאין מנתק תרי לאו היינו היכא דסמיכי כגון לא יחלפנו ולא ימיר אבל באין סמיכי שפיר מנתק וא"ל למסקנא הוי לאו הנל"ע אבל גוף דברי הל"ק צ"ע שכ' דהוא דחרמים הוי לאו הנל"ע דעשה לא הוי אלא היכא שכ' לשון לוי באש תשרפו או והש"ב אבל הם דילפינן בהווייתה יהי' לא הוי כלל עשה.

לכן נלפע"ד ע"ד הנ"ל עפ"י מ"ש המקנה קידושין ס"ז ד"ה עוד נלפע"ד וז"ל אף דק"ל לרבא ל"מ ואפ"ה לקי היינו היכא דל"מ משום דא"ר לא תעביד דמשמע לכתחילה אף דממילא אי עבד ל"מ לקי דעבר אמימרא דרחמנא אבל היכא שאין קידושין תופסין כלל כגון כהן שקידש גרושת אחיו מודה רבא דלא לקי כיון דבלא הלאו דגרושה אין קידושין תופסין לא עשה כלום ותדע דאל"כ הי' לו לומר בתמורה הך כ"מ בין אביי לרבא בכהן שקידש גרושת אחיו אי לקי ולפ"ז ה"ה במקדש אחות אביו אין שום סברא לומר שילקה משום לא יקח אחות אביו דבלא"ה אין קידושין תופסין משום דכ' לאחר ולא לבן כדאי' סוף פ' האומר א"כ לא עביד ולא מידי והוי כמותן מתנה בעלמא עכ"ל א"כ י"ל למסקנא אף לרבא אתי הוא דל"מ וממילא לא לקי כיון דלא משום הלאו ל"מ וניחא גם בפסח והרמב"ם מצי פסק כרבא.

גמ' במאי פליגי, תימה כיון א"ב החובל רחים לרבא ל"מ וצריך להחזיר תכף ולאביי מהני ודוקא בשוגג פסק אביי בב"מ קט"ז. דצריך לחזור כמ"ש תוס' כאן ד"ה שאני ובב"מ ד"ה וחייב אבל במזיד מהני לפי שי' תוס' והוא כשי' ריב"ם לקמן ובהכי איירי מתני' בב"מ קט"ו דחייב מלקות ורבא ודאי ס"ל ל"מ ואפ"ה לקי וצ"ע, ודע דקו' זו אינה אלא לשי' ריב"ם סי' תפ"א הביאו הכ"מ ולח"מ פ"ג מהל' מלוה ולוה ה"א וז"ל על מ"ש הרמב"ם ברחים שמחזיר בע"כ כ"ל דאתי' כרבא דק"ל

דק"ל ל"מ אלא שבלאו ל"ת אל ביתו לעבוט משני וא"א להחזיר אלא בקיות יום ביום ולילה בלילה משום דגלי קרא השב תשב כבא השמש מעיקרא לא משא"כ ברחים ובגד אלמנה מחזיר בע"כ תכף אבל לאביי משני וא"ל להחזיר כלל וכ"כ על דברי רמב"ם שכ' בבגד אלמנה ורחים מחזיר בע"כ ומשמע מיד וגבי ל"ת אל ביתו כ' דמחזיר כלי יום ביום משמע דהשב לא קאי רק אמשכני שלא ברשות ב"ד וכן מוכן דבריו מ"מ במשכנו שלא ברשות דהוי נל"ע והכא באלמנה ורחים לא כ"כ ש"מ דהכא משום דל"מ צריך להחזיר ולא משום השב ואביי בב"מ קט"ז. דאמר חייב להחזיר היינו משום דהו' בעשות כמ"ש תוס' ורבא דקבר דיכול לתפוס לכתחלה ק' הא הוא סבר ל"מ אך סברת רבא דממשכנו שלא בעדים ויכול לטעון לקוח יכול ג"כ לטעון שמגיע לו חוב ותופס זה למשכון ובכה"ג ליכא לאו דהלאו הוא רק היכי דהחוב ברור עפ"י עדים ונוטל משכון אז עובר אבל אם תופס כדי שילול החוב שלו שיהי' נאמן לטעון עד כדי דמיהן עי' חו"מ סי' ע"ב סי"ז בהגה אינו עובר וגם אביי מודה לזה רק סובר דסכינא עשוי להשאיל וא"א לומר לקוח ממילא א"י לטעון עד כדי דמיו וכיון דאינו מגלה המעות צריך להחזיר ודוק.

אבן הקומ"ע בדרישה סי' ל"ז דחה פי' זה דא"כ אמאי כ' רמב"ם גבי בגד אלמנה ורחים דכ"ז שלא נשרף אינו לוקה דהא ע"כ פסק כרבא דלאביי הול"ל משני לגמרי א"ו כרבא ק"ל וא"כ אמאי לא לקה תכף משום דעבר אמימרא דרחמנא [ול"ל משום דאף לרבא אין לוקה ומשלם ע"ד שכ' המגדול עוז בשם הראב"ד פ"ג מהל' מלוה ה"ב ועי"ש בלח"מ חדא דהול"ל מלקי' ולא משלם כמ"ש תוס' מלקות ע"ז. ועוד דזה לא חשיב תשלומין כיון דהוי' לגבה דהבריי' בעין שלו הוא נוטל ועוד דל"ש הכא כלל א"ל ומשלם כמ"ש תוס' ב"ק ד' גבי כופר דאי לא הוי כ' עליו ולא על האדם הוי חייב כופר על הריגת אדם אף דחייב מיתה ול"ש קלב"מ כיון דעל דבר א' ולאו א' באו ב' דברים ודוק.]

לכן פי' הדרישה דרמב"ם ק"ל דהשב קאי אכל משכנו שלא ברשות וגם בגד אלמנה ורחים בכלל לחזור בעת הצורך והוי לאו הנל"ע ואין לוקין רק בנשרף והא דכ' מחזיר בע"כ דמשמע מיד ל"ד והא דלא כ' הכא דהוי לאו הנל"ע סמך עצמו על דין הג' דממשכנו שלא ברשות ע"כ אמנם מ"ש בקומ"ע לע"ק דכ' הא דכ' רמב"ם דוקא בב' דברים מחזור בע"כ משום דק"ד דמשני כאביי קמ"ל כרבא וזה אין לו פי' דע"כ ק"ל מכח השב דצריך להחזיר בעת מלאכה ואין חילוק בין אביי לרבא דלשניהם א"ל להחזיר תכף רק בעת מלאכה אך מתוס' ב"מ קט"ו לא משמע כדרישה אלא כדעת ריב"ם שכ' דהשב לא קאי אבגד אלמנה ורחים ולא הוי לאו הנל"ע דא"כ אמאי לוקין כיון דתוס' לא ק"ל כרמב"ם דלוקין היינו בנשרף אלא לאביי משני ולרבא ל"מ ולשניהם לוקין.

ובזה נלפענ"ד ליישב דברי ראב"ד ז"ל שהק' על רמב"ם דק"ל דבנשרף לא הוי לאו הנל"ע והשיג דאף בנשרף הוי לאו הנל"ע כיון דחייב באונסין חייב בתשלומין והמ"מ תירץ דברי רמב"ם דבגזל החיוב הוא

גוף הממון מש"ה כיון דחייב בתשלומין הוי כלי"ע אבל במשכון ליכא קפידא על גוף הממון דבאמת חייב לו אלא עיקר קפידא על הדבר וכיון שנשרף לא הוי כל"ע ע"כ והל"מ תמה על ראב"ד איך יפרנס המשנה דחייב מלקות דלרמב"ם י"ל בנשרף ולדידי' אין לתרץ כלל ולפע"ד דהשיג על רמב"ם לפי שיטתו דכל"ע א"כ אף בנשרף חייב באחריות ופטור ממלקות אבל הראב"ד לנפשי' ק"ל כתוס' דכ' בב"מ וכאן דל"ל דחייב בנשרף דהא אף בנשרף חייב בתשלומין והוי כל"ע אלא ע"כ מסיק תוס' דלא הוי כל"ע. א"כ גם כוונת הראב"ד כן.

עוד ק' כיון דפליגי בהטיל למוטלת דאי' במנחות מ': ומי אמרי' תעשה ולא מן העשוי והאר"ז הטיל למוטלת כשרה פרש"י שהיו ד' ציצית והטיל ד' אחרים כשר בהני בתרתי אע"ג דהדר פסיק לקמאי והא הכא דשלא למורך עביד וכשר ע"כ אמר רבא השתא בכל תוספת קאי ומעשה לא הוי פרש"י לעולם שלא למורך מן העשוי קרינן בי' והכא להכי מכשרא בתרתי דקאי בב"ת כי עבדינהו ולא הוי מעשה דכיון דעובר על ד"ת לא מקרי מעשה הלכך כי פסיק לקמאי הוי עשייתן דבתראי עשוי אבל שלא למורך כגון בעלת ג' שאין עובר הוי מעשה ונקרא ציצית העשוי בפסול וכשנגמר הוי תעשה ולא מן העשוי ע"כ ומתקיף ר"פ ממאי דגברא לאוסופי מכוין דילמא לבטולי מכוין ובע"ת ליכא מעשה איכא פרש"י והדרי קו' לדוכתא ע"כ נמלא דמכוין לבטל כ"ע דפסול רק במתכוין להוסיף סבר רבא דליכא מן העשוי כיון דעובר על ד"ת ל"מ מעשה שלו ולאביי דסבר בכ"מ מהני מסתמא גם הכא ס"ל דהוי מן העשוי ופסול אף במתכוין להוסיף וא"כ י"ל הך כ"מ.

ודע דגם לראב"ד ז"ל ק' קו' זו דפי' פ"א מהל' ציצית הט"ו דבין במכוין לבטל או להוסיף כשר כשיטת ראשונים ושייר אחרונים דבמבטל א"כ העשי' שני' הוי למורך מ"מ ול"א כלל הטיל למוטלת ואם מכוין להוסיף כשר דלא הוי כלל מן העשוי ובגמ' ה"פ ממאי דלאוסיפי מכוין ועובר בב"ת וכשר דילמא לבטל מכוין ואין עובר ואפ"ה כשר משום דאיכא מעשה למורך כמו שלא הי' כלל ציצית חוץ מזו ומ"מ במוסיף מכשיר מטעם ל"מ ואיכא כ"מ בין רבא לאביי וכן הרא"ש סובר כראב"ד ע"ש אכן הרמב"ם יש לו שיטה אחרת ועי' בכ"מ והכא פריסא דרבא אמר בלשון בתוני' מעשה לא הוי אלא הוי מעשה ומש כמו למורך וכשר ופריך ממאי דלאוסופי כשר דילמא במוסיף פסול רק מבטל כשר ע"כ ולפע"ד ק' איך לרבא הוי מעשה למורך במוסיף הא ל"מ ולא ידעתי למה אין מפרש הכ"מ כפרש"י דכשר משום דל"מ ומקשה ר"פ דילמא במוסיף פסול רק דמיירי במבטל וא"כ עולה פסק הרמב"ם כהוגן והא דבמוסיף פסול כיון דל"מ ל"ק דלפסול אמאי ל"מ בשלמא להכשיר אמרי' ל"מ אך לרש"י אפי' לפסול אמרי' ל"מ מעשה כלל וא"כ לרמב"ם ל"ק קו' הנ"ל דגם לרבא פסול במוסיף לפי המסקנא, ולהלכה עיקר ברמ"א סי' י' דבין במוסיף ובין מבטל כשר דמוסיף רש"י וראב"ד ורא"ש מכשירין

מכשירין

מכשירין חוץ מרמב"ם ובמגדל רמב"ם וראב"ד ורא"ש מכשירין חוץ מרש"י ועיין היטב.

הק' הפמ"ג או"ח סי' נ' סק"ל אמאי מהני משחרר עבדו הא עבד בעשה ובעשה ג"כ ל"מ כדאי' בתמורה לענין תרומה, וי"ל עפ"י מ"ש הפנים מאירות ח"ר סי' נ"ד דבלוקח גרעינות מן הנכרי ל"ש ל"מ דלא יקנה כיון דנכרי לא עבר כלום ואמאי ליקנסו ודוקא היכי דשניהם עוברים שייך לומר ל"מ ע"ש, ונ"ר לי שלא זכיתי לאורו לעיין בו וא"כ הכא בעבד דהעבד לא עבר כלום כמ"ש הנו"ב קמא אה"ע סי' ע"ז לענין שליח דל"ש אין שליח לד"ע דכעשה שליחו של עבד ה"נ כן הוא.

בתוס' ה'. ד"ה מיתיבי הק' כיון דבאונס שגירש ל"מ ותהי' עדיין א"א ותירצו דאיתקש גירושין למיתה דמהני ע"כ ויש להעיר הא במיתה ליכא איסור משא"כ באונס שגירש עי' תפארת יוסף או"ח סי' כ"א שהעיר כן, ובאמת מלינו כה"ג בקידושין מ"ג: דיליף מעילה חטא חטא מתרומה דיש שליח לד"ע אף דבתרומה לא הוי ד"ע יליף כיון דהתם מהני שליחות ה"נ במעילה ומעילה הוי ד"ע אבל באמת אין ראי' דבמעילה ל"ש רק דבר עבירה משא"כ הכא שייך גירושין בהיתר ואף למ"ש הנו"ב תניינא אה"ע קכ"ט דהיקש הוא מה מיתה מתיר אף שלא ברצונה כן גירושין ובלרצונה פשיטא דמהני הגט דאין כאן עבירה דעיקר העשה הוא לו תהי' לאשה ומדעתה ומקשינן מיתה לגירושין דגם שלא ברצונה מהני אך עדיין יש לעיין דהיקש יתקיים בהם דנתגרשה אף שלא ברצונה משא"כ באונס דהוי עבירה לא מקשינן ועי' בנו"ב שם דזה שכתבו התוס' הוא רק לס"ד דלא דריש כל ימיו בעמוד והחזיר אבל למה דמסיק בעמוד והחזיר הרי התורה מגלה שהגט חל רק שמחויב להחזירה א"כ שוב לא דרשינן היקש לענין דבר עבירה שלכן הק' התוס' כיון דכ"מ בכשבע שלא נגרש דלרבא ל"מ ול"א מקיים.

גיטין ל'. גמ' לא מצא לא ערוה ולא דבר פי' שגם לא הקדיחה התבשיל כמלא שגם לב"ה אסור לגרשה ומהו שיהי' צריך להחזירה א"ל מדכתיב באונס עמוד והחזיר משמע הא כה"ג מה דעבד עבד ע"כ והק' הפ"י הא רבא לשיטתי' ס"ל בתמורה ל"מ ותירץ לחלק בין עשה ללאו והק' הנו"ב תניינא קכ"ט ות"ת נב"י ח"ר סי' מ"ז הא פריך לרבא מתרומה דהוי עשה אלבו אין גרוע לא כמ"ש רש"י וי"ל דהנה עוד ק' כמ"ש הת"ל שם מה מקשה הפ"י הא הכא גלי קרא דמהני לכן י"ל כוונת פ"י דאי לא הוי יליף רבא מקרא רק הוי אומר התם דמהני לא הוי ק' דסותר עצמו מתמורה דהוי אמרי' לחלק בין לאו לעשה ולא הוי ק' כלל לרבא מתרומה אבל כיון דרבא יליף הכא מקרא דמהני וק' הא קרא צריך שיהי' ניתק לעשה ותירץ דא"כ לא לכתוב רחמנא רק עשה לחוד ע"ש משלא לפי האמת משמע מפ"י דגם בעשה ל"מ והפ"י לא כ' רק בדרך אי הוי אומר התם הוי ניחא אבל השתא קשיא דמשמע מעלה דגלי רחמנא הלא"ה אף בעשה ל"מ ומב"ה פריך שפיר בתמורה מתרומה דלכאורה ק' ומנ"ל להקשות · על רבא הא הוא אומר

כ"מ

כ"מ דא"ר לא תעבוד אבל בעשה אפשר ס"ל דמהני כמ"ש הנו"ב באה"ע קמא סי' ע"ז ולהנ"ל ניחא ומדגלי קרא דהכא דהוי עשה מהני ומכלל דבעלמא בעשה ל"מ.

בנו"ב תנינא יו"ד ט', הק' על תוס' מה מקשו משוחט פסח על חמץ ניחא ל"מ הא תוס' בעלמא כ' לחלק בין איסור שבדה בלבו לאיסור תורה ופסח בדה מלבו, ובאמת לדבריו ק' גם מחרמים דפריך מחרמים לאביי ולרבא ניחא דל"מ הפדיון אף דבא מכח שעלה בלבו להחרים אך לבבי לא כן ידמה דל"ש לומר בדה מלבו מהני אלא היכא שעשה מעשה לבטל האיסור שבדה מלבו כגון נשבע שלא לגרש וגירש דמהני דעשה מעשה גירושין לבטל השבועה אבל בשוחט פסח על חמץ לא עקר ההקדש אלא עקר הלאו וזה הלאו לא בדה מלבו וכן בחרמים בהא דמכר החרמים לא עשה מעשה לבטל החרם אלא מבטל הלאו שכ' בתורה לא ימכר ושפיר אמרי' ל"מ ודוק, ועי' ש"ג פ' משילין לענין נשבע שלא לעשות ואח"כ תקע כפו לעשות שכ' כעין סברא זו ע"ש אמנם מפסח בלא"ה ל"ק דזה לא נקרא בדה כיון דבע"כ צריך לעשות פסח לקיים המצוה אף דאין עליו שם פסח בלא הקדישו מ"מ מוכרח הוא להקדיש לקיים המצוה אבל בשבועה אינו מוכרח הוי בדה מלבו אבל בחרמים א"א לומר אלא כתירוץ הנ"ל.

בנו"ב הנ"ל כ' דאפי' בשוגג שייך לומר כ"מ ומדאמר בגמ' לרבא תמוה ל"ל הא בלא"ה ידעינן. דל"מ והא אילטריך היכא דקצר כל השדה בשוגג דחייב עוד ליתן פאה מן העמרים וכן בחרמים צריך היכא דמכר בשוגג א"ו אף בשוגג ל"מ ע"ש וק"ל דבשבת קל"ז מבואר דר"י סבר בהי' לו ב' תינוקת למול א' בשבת וא' לאחר שבת ושכח ומל של א' בשבת חייב אבל אם שכח ומל של ע"ש בשבת פטור משום דרישא לא עשה מצוה וסיפא עביד מצוה והא דרישא לא חשיב מקלקל למ"ש הש"ך סי' רס"ב דנימול תוך שמנה צריך לחזור ולהטיף דם ברית ול"ל דעכ"פ מתקן שלא יהי' צריך עוד למול ולפ"ז ק' אמאי בסיפא חשיב עשה מצוה כיון דל"מ ויהי' צריך להטיף דם ברית ולמרי"ט יהי' עכ"פ ניתקן האיסור בזה דל"מ שיהי' צריך להטיף ד"ב ולא יהי' מתוקן כל כך כמו השתא דהוי תיקון גמור דא"ל להטיף וכיון דל"מ א"כ לא עשה מצוה ויהי' חייב חטאת דמהני תקינו עכ"פ שא"ל עוד למול כמו בשל א' בשבת דחייב וראיתי שהעיר בזה הגאון מנ"ח מצוה ג'. ונלפע"ד פשוט דהיכא דא"א מהני יהי' ניתקן האיסור יותר מא"א ל"מ ודאי אמרי' מהני וה"נ א"א מהני יהי' טעה בדבר מצוה ועשה מצוה ויהי' פטור מחטאת נמצא דליכא איסור כל כך כיון דפטור מחטאת משא"כ אם נימא ל"מ א"כ לא עשה מצוה ויהי' חייב חטאת לכן ניחא לומר מהני.

ביו"ד סי' ר"ל, מתירין נדרים ושבועות, הגה, מי שנשבע שלא למכור חפץ פלוני ועבר ומכר אין במכירתו כלום ע"כ, הש"ך קרא תמה על רמ"א דכאן פסק כמרדכי ובח"מ ר"ח פסק המקח קיים וכן הק' הסמ"ע. ולפע"ד

ולפע״ד נתרץ דהרא״ש כ׳ דמכירה מהני דיכול לשאול על השבועה ומש״ה ניחא דבחו״מ מיירי לענין דיני ממונות פסק שפיר מהני והיינו ע״י שאנו פוסקין הדין שחייב להתיר לעצמו השבועה ולקיים המקח והכא קמ״ל רמ״א דין מחודש השייך לנדרים והוא כשנדקדק מאי שניא דרמ״א הכא דמיירי לענין התרת נדרים.

לכן נ״ל דקמ״ל דל״מ המכירה לפיכך יכול לשאול על הנדר דאי הוי מהני הא אמר רבא שבועות כ״ח נשבע על ככר ואכלה כלה אין נשאל עליה לפי שכבר עבר על השבועה ואף למאי דנשאל היינו כשיש מלקות או קרבן ועי׳ בשה״מ סוף ה׳ שבועות ואי הוי המכירה מהני א״כ כבר עבר על השבועה ותו ל״מ התרה דהא אם ישוב ויקח הדבר ממלוקח תו ליכא עליו איסור שלא ימכור פעם שני אבל אי ל״מ הכתי איכא עליו איסור שלא למכרו עוד הפעם דעדיין הוא ברשותו ומעת השבועה שלא הי׳ כלל שום מכירה והא עליו עוד האיסור שלא לעשות כן אף של״מ וא״כ שפיר נשאל עלה וממילא מהני המכירה והא דכ׳ רמ״א אין במכירתו כלום היינו קודם שאלה וקמ״ל דע״כ מהני שאלה ומש״ה ניחא דנקיט רמ״א ז״ל חפץ פלוני ובחו״מ לא כ״כ אלא כיון דעיקר הדין קמ״ל דלא הוי כאכלו כלו ואי הוי נקיט סתם שלא למכור ומכר אין הטעם דיכול לשאול משום דל״מ דאף אי מהני יכול לשאול כיון דיש עליו איסור עדיין על שאר דברים ומגו דמהני שאלה לבזית בתרא מהני לבזית קמא אבל על חפץ אי הוי מהני לא הי׳ יכול לשאול קמ״ל דל״מ ויכול לשאול, היום ל״ג בעומר.

כנ״ל ליישב דברי רמ״א הקדושים זי״ע ועכ״י. ויהא רעווא שנזכה לקבלת התורה בשלימות אכי״ר, אח״כ הראה לי בחור א׳ מהסמוכים על שלחני של תורה בשו״ת חת״ס חו״מ ק״ד שכ׳ כעין זה באופן אחר והיינו דמש״ה כ׳ כאן אין במכירתו כלום משום דאין לו שאלה לכן ל״מ המכירה עכ״ד בקצור, אמנם קי״ל סוף סוף דכיון דל״מ המכירה עדיין יש עליו איסור שלא למכור עוד הפעם ותו מהני שאלה שיהי׳ מותר למכרו וממילא דמהני שאלה על אח״כ מהני נמי על מכר הראשון והי׳ לנו לומר המכירה קיים כיון דיש לו שאלה אח״כ רק די״ל גם להיפך דאם יהי׳ המכירה קיים לא יהי׳ לו שאלה וממילא אין המכירה קיימת ועי׳ תוס׳ גיטין ל״ג ד״ה ושוויה ורשב״א ותו׳ ר״ן שם ומ״ל פ״ג מהל׳ מתנה ה׳ ו׳.

ודע דאף לפי דבריו יש ג״כ ליישב מה שייך דין זה הכא וי״ל דקמ״ל דאין המכירה קיים ומש״ה מהני שאלה ואעפ״כ אין המכירה קיים כיון דאם יתקיים המכירה לא יהי׳ לו שאלה כיון דכבר עבר על השבועה ובזה״ז ליכא מלקות ועל איסור בעלמא שחל עליו הרבה פוסקים ק״ל דל״מ שאלה ויש ראי׳ לזה מתוס׳ פ׳ השולח שהק׳ שידורו הב״ד לאלמנה על ככר ותאכל לאלתר בפניהם ומה ק׳ ניחוש שתשאל אח״כ על הנדר שעברה אין ל״מ תו שאלה ובקי׳ הרל״ח כ׳ ומחבר אפי׳ אכלה כלה נשאל משום אפי׳ בזה״ז דליכא מלקות והיינו כמ״ש הרא״ש שם דאפי׳

אם

אם לא התרו בו יכול לשאול דעונש מלקות מיהו הוי כנ"ל דעת מחבר והדג"מ כ' דוקא היכא דאיכא מ' או קרבן אבל מזיד בלא התראה א"י לשאול וק' דא"כ בזה"ז ל"ש דין זה ומחבר לא כ' רק דינים הנוהגין עכשיו א"ו דמחבר ס"ל כרא"ש הנ"ל דאפי' בעונש מ' יכול לשאול וכפי שבררתי דדעת רמ"א כתוס' דבלא התראה א"י לשאול א"כ הי' לרמ"א להגי' על מחבר אבל באמת ל"ק דמה איכפת לן אם יקום לדעת הרא"ש וישאל אולי יתקן עונו אבל לדינא פסק כתוס'.

בט"ז או"ח סי' תקכ"ד השיג על הג"מ דכ' בנשבע שלא למכור ל"מ ורא"י מכתובות פ"א: דל"מ אפי' בדרבנן כ"ש בשבועה דאורייתא אף שבדה מלבו וע"ז כ' דבעלמא מהני בדפ' והתם שאני דע"כ תקינו רבנן דל"מ דאל"כ מה הועילו חכמים בתקנתן דבשלמא מה שנוגע לאיסור והיתר י"ל דרבנן תקנו שלא למכור בשבת ואם מכר מהני רק בלשלת התנאי תלה על מוכרו משא"כ הכא אמרו שאינו שלו לענין מכירה ול"ש איסור כמוכר מה שאין שלו וכיון דדיעבד מהני המכירה לא הועילו כלום ע"כ ולי ההדיוט ק' על דבריו איך יפרנס המשנה בש"ס ע"ח. בה"א לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים וק' מה הועילו חכמים בתקנתן ובאמת מקשה אביי שם על ר"י ממתני' אבל לפי האמת אין ר"י מוקשה דאנן פסקינן למתני' ופסקינן כר"י א"ו ר"י יתרץ דכוונה החמירו כמ"ש תוס' פ"א. ד"ה הרוצה ע"ש רק אביי מקשה מנ"ל הך חילוק ור"י סבר לחלק בכך וכדאשכח אח"כ ברייתא סייעתא לדבריו והביא המרדכי ראי' מר"י מק"ו דכוונה ל"מ אף דהוי דרבנן אף שייך סברא כוונה החמירו מ"מ יש ראי' דכ"ש בדאורייתא ל"מ אבל אי כוונה כע"ז משום מה הועילו בתקנתן ק' מתני'.

עוד א"ל לולא סברת הט"ז דר"י סבר דבמתני' התנו כן דיהי' מהני אבל היכא דאמר סתם לא לזבין ל"מ כמ"ש הש"מ על אביי מה מקשה ממתני' כיונא דהתם כך תקנו דמהני ותירץ דמתני' משמע דלא ב"ה אמרו דמהני רק רבי אמר דאף לב"ה מהני וכ"ז לאביי אבל ר"י יפרש דב"ה אמרו כן בפי' אבל בעלמא ל"מ וראיית הג"מ נכונה וכ"ז אינו לסברת הט"ז דק' אמאי אמרי' במתני' בפי' דמהני א"כ מה הועילו בתקנתן א"ו אהני שאם רצתה לגיית הדין אמרי' לה שלא תמכור אבל בעברה מהני וק' א"כ אמאי אמר ר"י ל"מ א"ו משום כל מלתא כסברת הג"מ.

גם מ"ש בשם יש"ש סוף ביצה לחלק בין מו"מ בשבת ובין נשבע שלא למכור דבשבת ניתן לדחות אצל חולה משא"כ בשבועה וט"ז תמה עליו ובאמת שהוא תימא אטו בפק"נ אינו רשאי לעבור על השבועה אכן כלפע"ד כוונתו עפ"י מ"ש הרא"ש ביומא פ"ג להק' אמאי שוחטין בשבת דהוי איסור סקילה יאכל נבלה שהוא לאו וע"ש בר"ן ותירץ הרא"ש בשם ר"מ והביא דמיון מאוכל נפש ביו"ט דשוחטין ביו"ט דאיכא עשה ול"ת באיסור ומלאכה וק' יאכל נבלה או לומר לנכרי לנחור עוף דליכא אלא איסור דר' לנ"ד אין שחיטה לעוף מה"ת אלא כיון דהתורה

הותרה

הותרה אוכל נפש ביו״ט הוי אוכל נפש ביו״ט כמו בחול ה״נ כיון דהתירה הותרה פ״נ הוי כל מלאכה שעושה בשבת בשב״ל פ״נ כמו אם עשה בחול עכ״ל א״כ מלאכה בשבת בפקוח נפש הותרה ובשאר איסורין הוי רק דחוי' ומש״ה מאכילין קל קל ועי' שו״ת רשב״א סי' תרפ״ט והסברא דבשבת עיקר איסור על גברא שצריך לשבות ובשאר איסור האיסור על החפץ ומש״ה לענין מהני ול״מ מוי לענין שבת מהני דלא חל האיסור על החפץ ובשאר איסורין ל״מ ודוק:

גם מ״ש שם הי״ש לחלק דבשבועה איבד כחו וזכותו אין הכוונה משום דהוא עצמו גרם לו שלא יהני ומעשיו זה ודאי אינו שסבר הש״ג רשד״ם ביו״ד סי' קנ״ו על השואל שם דר״ל כן דאיך יהא עדיף הפקעת כחו מכח עצמו ומה שהפקיע התורה כחו אלא כוונתו דבשלמא בשבת דאיסור מ״מ אין המכירה האיסור אלא האיסור משום שצריך לשבות [או משום דיומא גרם] וכן בריבית וכן בהונאה מהני המכירה דהמכירה ליכא איסור מצד עצמה אלא מכח ההונאה ול״ש איבד כח המכירה משא״כ בנשבע שלא למכור דהמכירה בעצם הוא האיסור שייך למימר איבד כח המכירה ועי' ק״נ על הרא״ש פ״ה דכילה אות ל' [אות י״ח] וכן בשוחט על חונן דשחיטה בעצם הוא האיסור איבד כח השחיטה משא״כ שוחט בשבת אין השחיטה האיסור רק מניעת השביתה שצריך לשבות ולא לעשות מלאכה ושחיטה בכלל [או משום דיומא גרם] אבל בחונן נפרט השחיטה לאיסור וכן בשבועה.

בנתה״מ סי' ר״ח כ' דנמכר בשבת מש״ה מהני דלא יהי' ניתקן האיסור דעיקר האיסור שמא יכתוב ואפי' אי ל״מ יש חשש זה ע״ש ולפע״ד דבריו צ״ע משבת קמ״ח: הלואת רי״א לא ניתנה ליתבע דא״א ניתנה ליתבע אתי למכתב הרי דאי ל״מ ליכא חשש כתיבה וה״נ אי ל״מ המכירה בודאי ליכא חשש שיכתוב שטר לקנין או לראי' כמו דלא חיישינן התם לחשש כתיבת שט״ח לראי' וא״כ שפיר יהי' ניתקן האיסור ואף דאנן קי״ל ניתן ליתבע היינו משום דעיי״ז לא יהיב לי' ומונע משמחת יו״ט, אבל במכירה דלכ״ע חיישינן שייך ל״מ ולא יכתוב.

שם הק' על הש״ך שכ' ליישב קו' הב״ג אמאי לא מביא הרי״ף ראי' דמהני ממכר בשבת דחייב דו״ה אי לאו משום דקלב״מ במכירה ע״י הולכה מרשות לרשות ולמה לו להביא מירושלמי שכ' מקיימין המקח בשבת ותירץ הש״ך ז״ל דמהתם ה״א דמדאו' מהני אבל מדר' ל״מ לכן מביא מירושלמי והק' הנתיבות וז״ל תמי' לי דהא שם בעקין תקנה בשבת מיירי דהוא איסור דאו' וגם הא דאי' עבד ל״מ ודאי מדאו' הוא ע״כ ואני בער ולא אדע דהא הרי״ף רוצה להביא ראי' דאף דקי״ל ל״מ מ״מ מקח שנעשה באיסור מהני וקושית הש״ך משום דאפשר בהיתר וא״כ אם יבא מב״ק א״ל דאף דמדאו' מהני משום דאפשר בהיתר מ״מ מדר' ל״מ אף כה״ג לכן מביא מירושלמי דאפשר בהיתר מהני אף מדר' וא״כ אין מקום לקו' ועי' ק״נ על הרא״ש הנ״ל.

אמנם

אמנם אם באנו להק' ק' על ספר מים רבים שכ' סי' ב' דמר"י כתובות פ"א: כשמע דאפי' בדרי' ל"מ ודחה דילמא דוקא ביבמה ל"מ משום דלא כ' לה כל נכסי' אחראין לכתובתה המירו בה כמ"ש תוס' פ"א. ד"ה הרולה אבל בעלמא בדרבנן מהני ובהכי ניחא ליישב דלא תקשה דרבא אדרבא דבתמורה ס"ל ל"מ ובמרובה ע': ובב"מ ס"ה קבר מהני א"ו יש לחלק בין דר' לדאו' ולא יכולתי להבין דהא במרובה דאו' שזרק מרה"ר לרשות לוקח ואפ"ה מהני ודוקא משום קלב"מ פטור מדו"ה הלא"ה חייב דהוי מכירה וגם בא"כ הוי דאו' דקלן לו ד' זוזי ברביתא ונתן לו בעדם גליונא והוי רבית דאו' ואפ"ה מהני המכירה גם אח"כ כ' לחלק בין אם כ' האיסור בתורה בפרט או בכלל כגון מו"מ בשבת הוא כלל בין מכירה בין מתנה ובין מקדיש לכן מהני וכו' וז"ל וג"כ בגליונא האיסור נעשה ומתחלה כשהלוה ד' בה' והדר כשמכר לו הגליונא בעד המגשה מז המכירה זאת לא הזהירה התורה כי הוא דרך מו"מ אלא חכמים אסרוהו מכח האיסור בכולל דהוי לתא דרבית ולפיכך אי לאו משום דלא ליגרו דלבים גליונא דרבית לא הוי מפקינן מיני' נמלא שדבריו אין סותרין זה את זה שבתמורה איירי באיסור מיוחד שיש בו אזהרה פרטיות ובשאר מימרות הם באיסור הכולל ע"כ משמע מדבריו דגליונא חכמים אסרוהו וכדבריו כן הי' אם לא הי' נתן לו כלום בתורת פרעון רק הגליונא עבור קרן ורבית אז אפשר דלא הוי רק אבק רבית דהוי דרך מקח וממכר וכ"מ מדבריו דהוי כה"ג אבל באמת בגמ' אי' האי מאן דמסיק ד' זוזי דרביתא ויהיב לי' גליונא בגוייהו משמע דרק בתורת רבית נתן הגליונא בעד הרבית אבר קלן עמו א"כ הוי רבית דאו' וגם הוא בפרטות דהתורה אמרה לא תשיך ול"ל כיון דכולל כל מיני רבית אוכל ותפלים וממון הוא דרך כלל דהא גם בלא תבא אל ביתו למשכנו הוי כלל שלא ימשכנו שום דבר ול"ח כלל רק בשבת דכ' ל"ת כל מלאכה והוי כולל [או משום דיומא גרים] אבל הכא כל מיני רבית חד הוא והי' לן לומר ל"מ סוף דבר שבזה שכ' דבב"ק ובב"מ הוי רק דרבנן לע"ג.

הנה ענין זה התחיל בראשונים ונסתיים באחרונים כלם הק' אמאי תנן בחולין י"ד השוחט בשבת שחיטתו כשרה כיומא כל מלתא וכן גבי גט דכ' הרמב"ם פ"ג מגירושין דכשר אף אם נכתב בשבת רק רק מכח העדים שנפסלו ואמאי כיומא כ"מ.

וראשון תחילה נאמר תירוץ מהרי"ט סי' ק"ט דדוקא היכא דמתקן האיסור אמרי' כ"מ משא"כ הכא אף אי אמרי' ל"מ השחיטה והגט מ"מ עבר על נטילת נשמה וכתיבה בשבת לכן ל"א כ"מ ע"כ ולתירולו יפה הק' הכי תרי גאוני בתרא' הגרע"א דבגיטין י"ט כ' תוס' ד"ה דיו דהא דקבר ר"י כתב על גבי כ' תבי"ב כתב דוקא היכא שכ' שני מתקן כגון גט או ס"ת שנכתב שלא לשמה ואח"כ העביר קולמוס לשמה חשיב כתב לפי שמתקן א"כ תו ק' בכה"ג כיומא ל"מ והגט פסול ובזה יהי' מתוקן האיסור דל"ח כתיבה כלל כיון דלא מתקן מידי.

ב׳. ק׳ הגאון בעל מנ״ח בל״ט ומלאכות לשי׳ ר״ן דמרבה בשיעורין דבר תורה פי׳ אם צריך לשחוט בשבת עבור חולה ודי לו בשוף קטן והוא שוחט שוף גדול עובר איסור תורה דמשום דתשביתו קאי אכל זית ששוחט א״כ מו ק׳ השוחט בשבת ניחא ל״מ ואי דלא יהי׳ נתקן האיסור הא א״א דהשחיטה בקולה יהי׳ מקלקל ואי דיהי׳ מתקן לגבי בני נח לאוכלה מאיסור אמ״ה הא אמרי׳ בחולין ל״ג דבני מעיים הם אמ״ה דכולן הומתו בדקולא דיי׳ כשנשחט הקנה קודם שתצא נשמה והוא״ל באיסור לב״נ רק משום מא״מ דלישראל שרי ולב״נ. אסור ולישראל בשחיטה תליא ואם ניחא דלישראל ל״מ השחיטה וממילא יהי׳ לב״נ אסור הב״מ ויהי׳ עכ״פ תיקן לענין הב״נ דהוי מקלקל דאסורין אפי׳ לב״נ ויהי׳ השיעור קטן ולא עבר כל כך כמו בבהמה שלימה א״כ ניחא ל״מ ע״כ [ובהגה למנ״ח בסוף הספר כ׳ הוא ל״ח רבו׳ הדוקא אם די לחולה גרוגרת א׳ וחתך ב׳ אף דהם בשיקן א׳ חשיב רבוי כדאי׳ במנחות ס״ד ועי׳ ר״ן בפ״ב דביצה אבל אם די בגרוגרת קטן אין חילוק אם יחתוך קטן או גדול דבין כך ובי״כ יש מלאכת קצירה וכן בשחיטה אין חילוק בין בהמה גדולה לקטנה ע״ש].

אך לתירוץ הט״ז ס׳ ר״ח דהיכא דדבר אחר גרם ל״א ל״מ לק״מ דשבת הבוא דבר אחר גרם אף למרדכי שם יש לדחות דברי הט״ז דהא ק״ל דבשבועה אמרי׳ ל״מ אף דדבר אחר גרם אמנם י״ל כמ״ש הש״ך דהיכא דהיתה מעשה בעלמא אפשר להיות בהיתר ל״א ל״מ א״כ ה״נ אפשר להיות בהיתר ליום מחר אלא דהגאון בעל מ״ס רבים ק׳ ל׳ בא״ח הק׳ עליו ומשכני שלא ברשות דאפשר בהיתר ע״י שליח ב״ד א״כ מה פריך שם דניחא ל״מ וע״ז א״ל דכיון דהוא בעלמא א״א ליעול בהיתר ל״ה אפשר בהיתר יותר, אמנם ק׳ בעל קה״ח קו״ה וגם נלבס ומוקדים תרומה לבכורים הא אפשר לפרוש תרומה אח״כ ותשיב אותו ומעשה בעלמא אפשר להיות בהיתר אף מה שנלפענ״ד לתרץ דבאמת במוקדים הש״ב בגוי שם לאו שאין בו מעשה אלא בדיבורי׳ עביד מעשה וא״כ אי ניחא ל״מ לא עבר כלל אמירה דרחמנא במעשה כיון דלא עביד מעשה רק עפ״י דבורו לא אמרי׳ ל״מ אף דאפשר בהיתר משא״כ הכא דבלא״ה עבר אז יש חילוק אם אפשר בהיתר א״כ הדרי ק׳ הגאונים לדוכתא ניחא ל״מ ואי דאפשר בהיתר ביום מחר הא הכא אם ל״מ לא עבר כלל דלא״ח כלל כתב ובשחיטה רק עפ״י התיקון וכיון דהתיקון ליכא לא עבר כלל ומ״ש השעה״מ פ״ג מגירושין דבשבת גלי רחמנא הוא קודש ואין מעשי׳ קודש כבר הק׳ עליו הגאון בנו״ב תנינא סי׳ ע׳ דדוקא לענין שיהי׳ נאסר ומחוית בשבת אמרי׳ אין מעשי׳ קודש אבל לא לענין שלא יוכל להתיר גט הנכתב בשבת או שוחט בשבת דכוונה ל״מ וממילא אסור ולא השבת אסור ומעשי׳ אלא השחיטה אין מתיר וכן אין הגט מתיר ודוקא שיהי׳ הבישול נאסור ומחוית בשבת אמרי׳ אין מעשי׳ נאסור אבל עכ״פ אין השחיטה מתיר הבהמה.

אמנם

אמנם למ"ש הגאון בנ"ת אפריים יו"ד סי' ל"ט דדוקא דבר הצריך כוונה שייך כ"מ ובל"מ כוונה אבל שקיעה דל"צ כוונה ומהני ל"ק קו' המג"א אבל קו' הגאון רע"א עדיין קו' דגט צריך כוונה לשמה אך י"ל למ"ש התוס' בתמורה דגבי גט ומהני עכ"פ חלות הגט לענין שלא תהי' א"א דמקבלין גט למיתה רק לענין זה ל"מ דחייב להחזירה א"כ ה"נ כי גט בשבת ומהני עכ"פ שלא להיות א"א וחייב כתב לשמה ומעילה עבר ואף אם כיונה דל"מ מכאן ולהבא מ"מ ל"ה תיקון האיסור כמ"ש מהרי"ט והוקא בלוקח הבית תיקון אף דמהני חלות הגט מ"מ תיקון דל"מ מעשי שתלא מנכסיו וצריך להחזירה ומאח"כ הכא לענין שבת כיון דחבוב קנת תיקון ומעילה הוי כתיבה ועבר על הכתיבה והכתיבה א"א לתקן בשום אופן אף אם לא יועיל הגט ויהי' חייב להחזירה וגם כאן אין שייכות כלל לענין להחזירה ועי' קה"ח סי' ר"ח.

אמנם למ"ש הנו"ב סי' קכ"ט דלא כ' תוס' שם רק לענין אונס ומשום דתלה בדעתה שייך להקים למיתה דמתיר בכל ענין בין מדעתה ובין שלא מדעתה ה"נ בגט אבל בשבת שלא לגרש אף ומרצונה ל"ש להקים למיתה והגע עצמך מי שגירש בגט פסול אטו נק"ב למיתה ה"נ כן הוא א"כ הכא בכותב בשבת שייך לומר כ"מ כיון דל"מ כלל דל"ש להקים למיתה כנ"ל.

ובפרט למ"ש הנו"ב שם דתוס' לא כ' כן אלא לק"ד אבל למה דמסיק כל יומיו בעמוד והחזיר א"כ. גלי קרא דעכ"פ הגט חל דלא תהי' א"א אבל בעלמא לא מקשינן גט למיתה ושייך ל"מ דלא חל הגט כלל עדיין ק' הגאון רע"א ז"ל לע"ג.

סוגיא דברירה. (גיטין כ"ה)

בטרם כל אבאר פתרה א' קטנה. הנה הא דאמרי' י"ב הוא ברור כגון בגט אמרי' שזה שלוה לכתוב גט הי' לשם אשה זו שמגרש עכשיו וא"א א"ב לא נחלוט כן בבירור בכוונתו הי' לשם אשתו שכי' דעכ"פ מידי ספיקא לא נפיק ואי' לשם מי לוה לכתוב אכן הדבר ברור דאף דהוי ספק מ"מ אם גירשה בגט זה אינו אפי' ספק גירושין כיון דאי' לשם מי לוה הוי ודאי שלא לשמה וא"כ בגט אין כ"מ בברירה זו מ"מ כ"מ לענינים אחרים כגון אחין שחלקו או מוזרין השדות ביובל למ"ד א"ב אין בודאי שצריך לחזור ביובל דמ"מ ניהו דלא בברור שזו השדה שנפל לחלקו הוא שלו משעת מיתת אביו מ"מ יש ספק אי נפל לו לירושה או לאחיו והיינו כפי' תוס' ק"פ השולח ד"ה טבל אבל לא לפרש"י ז"ל ע"ש והוא וכן לענין מעשר בהמה דקי"ל בבכורות כ"ה דלקוח פטור ממעשר ואחין שחלקו א"א א"ב מ"מ חייב ומספק למעשר דילמא באמת זה חלקו ואף שכ' תוס' הנ"ל די"ב ספק שיברא וגברי שיש להם שדה בשותפות וחלקו בתבואה שזה חלק שלו הוא של גברי או חלי החלק של גברי א"כ יש לשבית ספיקה הדבת שזה כל בהיות שכנגד הם של אחיו ושלו הלי של אחיו וכדומה מ"מ לא נכנס רק בגדר ספק

א׳ שוה חלקו שלו או של אחיו והיקא גם לענין מעשר שיעשר ומי׳ ובי׳ יש לחוש שמא אלי חלקו של נכרי ומעשר מן הפטור על החיוב או להיפך אבל בגוף הענין אי חייב לעשר או לא לא נחוש רק לספק א׳ וכ״כ השעה״מ בפי׳ פ״ג מגירושין דאפי׳ אי א״ב בדאו׳ מ״מ יש ספק במציאות איזה שנפל לחלקו הי׳ שלו או של אחיו ע״ש הרי דהוא ספק השקול.

ורפ״ז ק׳ הא דאמר ר״י בכורות נ״ו: דפטור משום דא״ב והביא תוס׳

כאן ד״ה ואי סוגיא דהתם וק׳ לחייב משום ספק אך פשוט דמש״ה פטור דעשירי ודאי אמר רחמנא ולא עשירי ספק וכ״כ שעה״מ שם, ובזה נלפע״ד ליישב ק׳ תוס׳ ד״ה ואי שהק׳ הז״ל וא״ת לקולא נמי שמעינן דא״ב דאמר התם אין זה חלקו המגיע ופטור ממעשר פי׳ לדבריהם דבשלמא א״א לגמרי א״ב אך דמידי ספיקא לא נפיק מ״מ פטור מכח עשירי ודאי כו׳ אבל אי מספקא לי׳ ואזלינן לחומרא אמאי פוטר התם הא הוי ס״ס לחיוב א׳ שמא אמרי׳ ברירה והוי ודאי שלו ב׳ אפי׳ אמרי׳ א״ב מ״מ יש ספק שמא בהוית הוא חלק שלו וכיון דאזלינן בס״ס אפי׳ לקולא כ״ש לחומרא לחייב במעשר דילא מכלל ספק לרוב חיוב אי׳ פשיטא לי׳ דא״ב ובי״ז תירצו דאפי׳ מאן דס״ל ברירה מודה דפטור ממעשר דצריך שיהי׳ ברור לך דומיא דבנך וזה ל״ה ברור לך אלא דאמן אמרי׳ כן מכח דהוברר למפרע ולא הוי דומיא לבנך כנ״ל

כוונתם ז״ל.

ומ״ש ליישב ק׳ תוס׳ דלוי׳ לנ״ב הב״מ ב״מ ז׳ בקטן א׳ ממנין להוכן

כולן פטורין ניזל בתר רוב דחייב במעשר ותירץ דכל רוב הוא ספק אלא דרחמנא התיר זה הספק וא״כ הכא כיון דגלי קרא ולא עשירי ספק זה חשוב נמי ספק ע״כ וידוע דס״ס הוא משום רוב וא״כ ל״ק ק׳ תוס׳ די״ל דר״י מספקא לי׳ א״א ברירה ואזלינן לחומרא והא דפטור ממעשר אף דהוי ס״ס לחיוב הא אפי׳ ברוב התורה הותרה ספק זה ותוס׳ שהק׳ כן לשיטתייהו דהק׳ בב״מ ק׳ הב״מ ולא תרצו כלום ש״מ דס״ל קושית הב״מ והב״מ שם ומצ״א בשם תוס׳ תירוץ אחר משום דבע״ח לא בטלו ואף בזה הוא מדרבנן מ״מ יש כח ב״ד חכמים לעקור ד״ת בשו״ת לכן הק׳ תוס׳ שפיר לחייב ר״י התם במעשר משום ס״ס וק״ל.

ובזה מיושב הרמב״ם ז״ל פ״ג מגירושין דספק ספק מגורשת עי׳ ב״י

ס׳ קל״א ובמעשר פטור והק׳ יש״ש ב״ק פ״ה דסותר עצמו דא״ל משום בנך ברור דהוא לא ס״ל ספרא זו כמו דלא ס״ל כר״י לענין לא לשות וכו׳ דמשום לא ובנך צריך לברירה וממן דא״ל ברירה ומהני רק דה״א דוקא ומכר חוזר כיובל אבל אפי׳ אמרי׳ א״ב אין חוזר כמבואר בש״ב שם ולהנ״ל ניחא דברי רמב״ם דאף דבמעשר הוי ס״ס לחיוב מ״מ פטור דעשירי ודאי ילא ספק ואף רוב בכלל ספק כש׳ הב״מ ולא ק״ל כתוס׳ ודע דלא נעלם ממני דברי הצל״ח ס׳ ל׳ דכי׳ דזה לא הוי ס״ס דהוי משם א׳ אי זה חלקו המגיע לו ע״ש מ״מ נ״ל דהיינו דוקא להתיר ע״י ס״ס לא הוי ס״ס משא״כ אם חייב במעשר דלשי׳ תוס׳ כל שאין ספק השקול כיון דיש ספק בגוף המעשה וגם יש ספק בדינא א״כ נוטה הרוב

לחיוב

לחיוב ולפ"ז לל"ע מ"ש שם הרב הנ"ל בישראל ונכרי שיש להם חמץ בשותפות ועבר עליו הפסח וישראל לא מכר חלקו דכ' להתיר חלק ישראל דלקולא אמרי' ברירה דקד"ר לקולא וכן אם א"ב לקולא אמרי' חלק של ישראל הוא חלקו של נכרי ומותר לאחר הפסח דחמץ שעבר עליו הפסח דרבנן משום קנס אך ק' הא הכא יותר י"ל שהוא חלק ישראל א' משום ספיקא דדינא וא' ספק בגוף המעשה כנ"ל תדע דהא במעשר פטור ודמאי להכא דגם ספק מותר ואפ"ה הק' תוס' לחייב במעשר משום הך ס"ס כנ"ל וה"נ דכוותי'. וכבר העיר המקור חיים ריש סי' תמ"ח עליו בדין זה בענין אחר אך מ"ש להשיג עליו דהוי כבא לשאול על שניהם בב"א לא ידעתי דזה בב' ישראלים ולא בישראל ונכרי דחלק נכרי אין בא לכלל שאלה ואפי' מכר הנכרי אח"כ לישראל חלקו כבר נתחזקו הב' חלקים להיתר כשהי' ביד נכרי ודוק.

גם מ"ש דהוי כחד בחד דאסור בדרבנן כיון דחלק ישראל אסור הוי כחד בחד אינו מבין כיון דכ"א מחזיק חלקו אין כאן תערובות חלקו בחלק חבירו וכ"א יש לו דין ספק וזה ברור עי' יו"ד סי' קי"א, גם מ"ש להקשות מעירובין ל"ז דאף בדרבנן אסור דא"ב ולא"א קד"ר לקולא, דבריו תמוהין שהוא נגד פסק הלכה דבדרבנן י"ב ולקולא ושם בעירובין אמר די"ש תנא דאף בדרבנן אסור אבל אין הלכה כן ובתוס' שם מקשה ליגא דברייתא דאגודת ירק סבר אפי' בדרי' א"ב ותרצו דמעשר יש לו עיקר מה"ת ע"ש.

אך מה שיש להעיר מ"ש סי' ל"א בב' ישראלים וא' מכר חלקו לנכרי דא"א להתיר שניהם דהוי תרתי דסתרי לכן מתירין חלק מי שמכר לנכרי ע"ש וק' הא בשבת ל"ד. א"ר א"ל שנים לא ועדב עלינו לא' עירוב מבעוד יום ולא' עירוב בה"ש זה שעירב עליו מבעוד יום נאכל עירובו בה"ש וזה שעירב עליו בה"ש נאכל עירובו משחשכה שניהם קנו עירוב ופריך ממ"נ אי בה"ש יממא בתרא ליקנא לא קונה ואי לילה קונה ליקנא ולא בתרא ומשני בה"ש ספק הוי ולקולא פרש"י לגבי האי שנאכל משיכן בה"ש לילה ולגבי זה שהונח בה"ש יום דספק עירוב קנה, הרי בהדי' דאמרי' תרי קולא אע"ג דסתרי ול"ל דהשתא מיירי בבאו לשאול בב"א ויראה הב"ד שהוא תרתי דסתרי וגמ' מיירי בזא"ז וכה"ג כ' המג"ל בהל' אבות הטומאה פי"ט ע"ש א"כ ה"נ בשלמא בעירוב שהם ב' בני אדם ואין להם שייכות זה עם זה להכי בכל חד אזלינן לקולא אבל הכא דהם שותפין בדבר א' ואם בא לב"ד צריך לספר שיש לו שותף ול"מ אם שניהם באים לב"ד הוי דומי' דב' שבילין אלא אפי' אם א' בא לב"ד כיון שיש להם שותפות הוי כאדם אחד ע"ש במג"ל, אבל מ"מ ז"א דמלשון גמ' בשבת אמרו לו שנים משמע דאמרו שנים לשליח א' ואפ"ה קנו שניהם ואף דהשליח הוי כמו בעלמא ב"ד דהוא יודע משניהם ביחד ודוק.

ואין להק' מתוס' ביצה י"ד. ד"ה איכא דלא אזלינן לקולא אף דהוי דרי' כיון דכ"א מקיל בחד צד ומחמיר בחד צד לכן א"א להקל

בשתיהן

בספיקין והולכין לחומרא זה אין ענין לכאן דהתם אם נזיל לקולא א"כ אדם א' ישבות תמיד תרי קולות דסתרי אהדדי וגם יהי' ספק זה לדורות ואיך נוכל לפסוק כן כיון דסתרי אהדדי משא"כ כאן כיון בשוה אצל בני א"א וגם הספק הוא על הרבה הפעם עכ"פ ענין אחד ובפרט לנו"ם הקו' וגם י"ב בר"ה ס' ו"ב לייבב ק' ומ"א ס' תקל"ח על כח"ב דמג"ק ספק לקולא בדרי אף דסתרי ותירץ דהתם פליגי ר"ה ור"ח והלכה כר"ה דבי' אך לא ידעינן אי"ה ומגרא דר"ה לכן פסקינן לחומרא ומשא"כ בנושאן מ"ב הרי דאזלינן לקולא בדרי אף דסתרי אכן י"ל דהפלוג"א נקט גירסא דילן ביהו דומגי בה"ש ספיקא הוא ולא גרסינן ס"ד הוא כגירסת רש"י וכיון שכן אין פי' לדברי גמ' דו"ה ומשני בה"ש ספיקא הא ומעיקרא מאי ידע ומה אלא דפריך ומש"כ אין להתיר בניהם וגם לפרש הכי בה"ש ספיקא פי' די"ש להסתפק דלמא חלי מן יום וחלי מן לילה כדאי' בש"ב שם ת"ר בה"ש ס' מן היום וכו' ומייתי מתחילת סוגיא ה"ה לזה הערוב בה"ש ואח"כ בעוד בה"ש נאכל ערובו של ראשון וכ"ד דלא הוי ס' אלא או כלו יום או כלו לילה ופריך דהוי תרתי דסתרי ומשני דבה"ש יש עוד ס' שאפשר בחלי מיום וחלי מלילה ולא הוי תרתי דסתרי דאפשר כשהניח זה הערוב הי' יום ואח"כ כשנאכל ערוב של ראשון הי' לילה עכ"פ ומבואר מרש"י ז"ל דלא נחית לפרש כן ומשום ומדבריו דאפי' נאכל קודם שהונח לזה קנה א"כ ה"נ חלק בניהם ומוכר בהנחה לרש"י דהתם ולתוס' גיטין דא"ב ק' שוה זה חלקו וצ"ע.

עוד יק הסוגי' שם לתוס' ירושלמי דא"ב ס' א"כ בבילת בי"ז דספק בדר' י"ב ומש"כ אי סבר דס"ל"ג אסור בספק אמאי ספק כמ"ד י"ב יהי' לנו אך דילא אלא דאזלינן לקולא כמו כל קדיר אפי' אי א"ב הי' כן להתיר מכח ספק. ומקודם נאמר דהא דלא נומר דהכא מחמירין בספיקא משום דס"ל"ג וכן מוכיח באות הכי דהספק הוא בוגליות ש"ם נעלם ממנו לפי שטה דברי תוס' עירובין מ"ה: בבי' דגבי תחומין לא מחמירין בספק אף דהוי דש"ל"ג והבא לא דמי ספק לביטול ע"ש. ומנם קושייתו ומעיקרא לק"מ דמי דהך לפרש י"ב בדרבנן דספק כמ"ד י"ב וי"ל בספיקות כוונת גמ' דא"ב ספק אי"ה חלקו ובדרו מקילין לומר ב"ה חלקו ולפי"ז י"ל מ"ד הביאות אסורה דל"ל כשיטת תוס' עירובין הנ"ל דק בדש"ל"ג אסור אפי' בתחומין דר' ומ"ד דהביאות מותרת דסבירא לי' דאזלינן זה חלקו כיון דהוי ס"ד וק"ל כתוס' דבתחומין מקילין בספק אף בש"ל"ג אף דביצה אסור מ"מ ספק מותר בתחומין וזה נכון וברור.

גיטין כ"ה. רש"י ד"ה תנן ואחרון דלחומרא אמרי' י"ב ומסוכה לכתובה ק"ש דהכא יהי' בכל תני דספיק' ימשול אם בא אחר וקידשה א"צ גט ומשני דק לענין כתובה גלי קרא אשה גרושה ומשה דרוה גבי כוסבה אבל לענין אם בא אחר וקידשה ראוה לו ומלתא

אמנם

אמנם זה ניחא בכל הני גיטין דרישא וכן בגט דקיפא למאן דק"ל ודאי א"ב אבל למעירא ולר"א דאיכא דהוי גט שלא לשמה ל"ח אפי' ריח גט אבל בקיפא ומש"ה פוסל מכהונה דלאוסרה אומרי' י"ב כמו בפרש"י וא"כ אם בא אחר וקידשה ג"כ חיישינן לקידושין דהוי ספק גירושין ואמת שבר"ן כ"כ בשם רמב"ם אך ומשמעה דמתני' וגמ' ורש"י ותוס' לא משמע כן דאמ"ל ספק מגורשת ובש"ע סי' קל"א ג"כ פסק דהוי ספק גירושין אך הב"ש ס"ק ד' מביא בשם יב"ש דאין קידושין תופסין כנראה משמעות רש"י ותוס'.

ונ"ל ליישב שיטת הי"ש ומקודם נקדים לפרש דברי תוס' ד"ה לאיזה ואומר ר"י דאפי' מאן דקסבר בעלמא י"ב מודה הכא כו' ומשמע מלשונם הכא מודה דא"ב וקי' כיון דיליף מוכתב לה דבעי שיהי' מבורר בשעת כתיבה א"כ סבר באמת י"ב אלא דאפ"ה ל"מ וכן מה דמייתו תוס' הגמ' בהא דר"י א"ב דבעינן לה לשמה מזה הלשון משמע דהכא סבר א"ב ואמאי כיון דהא סבר י"ב ואמרי' הוברר למפרע דנכתב לשמה ואפ"ה פסול משום דבשעת כתיבה לא הי' מבורר. ונ"ל לחדש דמשום האי טעמא דבעינן מבורר בשעת כתיבה ל"מ אלא לענין שיהי' הגט פסול אבל מ"מ ריח גט יש לכ"ע ואפי' למעירא ור"א דבשלא לשמה לא הוי ריח גט הכא דהוי לשמה ג"כ דאמרי' הוברר למפרע אלא דלא הוי מבורר בשעת כתיבה ומודים דהוי ריח גט דהוי דומי' דגרושה ומאבה דגלי קרא דהוי ריח גט אך ר"י ס"ל דגם אין פוסל ומ"מ לא בעינן דא"ל בעלמא א"ב די"ל דבעלמא ק"ל ברירה והא דאין פוסל מכהונה ול"ל משום מבורר הא זה ל"מ שלא יהי' ריח גט כנ"ל עז"א דבאמת ק"ל הכא א"ב והוי שלא לשמה וליכא אפי' ריח גט והטעם דל"א הכא ברירה דלא שייך לומר ברירה אלא אי אמרי' הוברר יהי' הגט כשר שפיר אמרי' הוברר דזו שרצה לגרש עכשיו היא נכתב מתחלה והוי לשמה אבל כיון דגלי קרא וכתב לה שיהי' מבורר בשעת כתיבה ולא מהני הוכיח סופו על תחלתו א"כ לא יהני סברת ברירה בתחלה ומגורשת א"כ ליכא סברא כלל לומר הוכיח סופו שלזו כוון לשמה דהא סוף סוף הגט פסול א"כ לא כוון כלל לשמה ולכן הוכיח סופו ולא הוי לשמה כלל ולא נפסלת אף מן הכהונה ודוק ומשא"כ היכא דלא אמרי' ברירה יועיל לגמרי כגון בהאחין שחלקו דיועיל שלא יחזור ביובל א"ל דק"ל ברירה.

תוס' ד"ה א"א. ונ"ל דקושיא הכא ק"ל בה לב"א דאו' וקי' דבנדרים שם כ' תוס' ור"ן דמש"ה לאו דאו' אף דהוי שלא למנויו כיון דקנין להו בר מינוי ל"ש בי' שלא למנויו וא"כ י"ל דלכן מוקי גמ' כאן דאמנייהו דיכול לאוקמי הברייתא גם בבנים גדולים דהוי ודאי דאו' מינוי שלהם וי"ל דמשמע לתוס' דמסתמא מיירי בקטנים דשייך בה זירוז דאביו חייב לחנכם ועל אביהם רמי לזרזן.

ועוד דקשה א"ב לב"א בקטנים דאו' ואפ"ה מתני' מינוי אף דהוי שלא מדעתי ממילא יתני אף בגדול שלא מדעתי כדאמר ר"י

שם

שם בנדרים אבל א"א לאו דאו' ל"מ בגדול שלא מדעתו ואיך מהני הכא ימינו בבנים גדולים הא הבנים לא ידעו ומהמינוי דהא אמר על מי שיצא לירושלים כדי לזרזם ולא הודיעם שמנה להם על הפסח א"ו גם קטנים צריכן מינוי וגלי קרא דמהני אף בקטן אין לו דעת ה"ה בגדולים מהני מינוי שלא לדעתם וא"כ אף א"א דמיירי בגדולים ע"כ ס"ל שה לב"א דאו' ודוק.

רש"י ד"ה מבין הכותים, וכותים גרי אמת הן ואין הארץ נפקעת מקדושתה על ידיהן ע"כ, הק' בס' קדושת ישראל למ"ל כ' רש"י כן אי לר"מ הא כ' רש"י ז"ל במנחות ס"ו: דס"ל אין קנין לנכרי להפקיע מיד מעשר ואי לר' יוסי ור"ש הא באמת גרי אריות הן כמ"ש תוס' כאן וגם ל"ל דרש"י כ' כן לר' יהודה ליתא דר"מ ור"י בחד שיטה קיימא התם וכמו דמוכח דר"מ ס"ל אין קנין ה"נ לר"י והניח בצ"ע ולכאורה הוא ק' נפלאה' ולייבב זה אל"ע דברי גמ' שם הורמין משל כל פי' אף משל עכו"ם על של כל פי' אף על של ישראל דברי ר"מ ור' יהודה ופרש"י משל עכו"ם הלוקח ממעכו"ם דקסבר אין קנין ע"כ ובעל ק' הנ"ל חושב דמוכרח למימר אין קנין דאלא"ה אמאי חייב בתרומה וא"כ גם ר"י ס"ל אין קנין אבל י"ל דגם רש"י ס"ל כתוס' שם דפליגי במריח כגון שלקח עכו"ם מישראל תבואה במוץ ומרחה ולא מוכח מכאן דאין קנין והא דכ' רש"י וקסבר אין קנין היינו ר"מ ואף דמכאן לא נשמע מ"מ נשמע מירושלמי שהביא תוס' שם דר"מ סבר אין קנין וזה שכ' וסבר לשון יחיד אבל ר' יהודה באמת סבר שם בירושלמי יש קנין והכא איירי שלקח העכו"ם מישראל כנ"ל ומרחה וסבר מריח עכו"ם אין פוטר ע"ש ודוק ולפ"ז ניחא דברי רש"י כאן דלר' יהודה דס"ל יש קנין ל"ל גרי אמת ומינה לר"י ור"ש דס"ל גרי אריות אין אסור אלא כשלקח כותי מישראל והא דנקט מכותים דמשמע דהוא יין שלהם מתחילתו היינו לר"י דסבר גרי אמת.

כה: תוס' ד"ה ר"י, בגיטין עומד להתגרר אם יחי', רבים מקשים דלפ"ז מה פריך דר"י אדר"י הא בשני לוגין אין עומד להתגרר ומהרש"ל בח"ש תירוץ כיון דע"כ צריך לחלק בין תולה בד"ע לתולה בדעת אחרים כדי שלא תקשה דר"ש אדר"ש ומחלק כן ג"כ אר"י וכן הקשים הפ"י לתירוצו ע"ש אבל זה תמוה דגם אדר"ש הי' יכול לחלק כן דבע"מ בירלה הבא עומד להתגרר ומהר"ם שיף כ' דמוכח ממהרש"ל הנ"ל דבע"מ בירלה הבא לאו עומד להתגרר הוא אבל א"א לומר כן כיון דרמב"ן ור"ן כ' איפכא ולא מלינו שום ראשון שחולק עליהם ומ"ל למהרש"ל לחלוק על ראשונים וכמ"ש מהר"ם שיף.

ש"ר במהרש"ל ז"ל סתר עלמו למ"ש בי"ש בב"ק בסוגיא דברירה דבע"מ בירלה הבא עומד להתגרר וא"כ שוב ק' קו' מהרש"ל מה פריך דר"י אדר"י גם מ"ש רש"א ז"ל בזה כבר השיג עליו הפ"י ויפה כיון ע"ש ולולא דמיקתפנא שלא אכוה בגחלת ראשונים ובראשם רש"י ז"ל הייתי מפרש סוגי' באופן אחר ומעיקרא נקדים דברי רש"י

ד"ה אמר אביי דלמא תולה בד"ע ל"ל ברירה דמאתני ברישא גילה דעתו שהוא פוסח על ב' סעיפים ול"ל דמעיקרא דעתו לאחי כו' כוונתו מבואר כיון דהוא מונח הדבר בספק אצלו אם יתרצה לזו או לזו א"א לומר הוברר למפרע דכוונתו לזו והיא גופא נסתפק כל אותו זמן עד שנתיישב בדבר ולפ"ז ק' מה מביא מב' לוגין דל"א ברירה בתולה בד"ע ופרש"י שהוא עצמו מוציא היין וזה תימה דמה שני אם הוא עצמו מוציא היין או אחר אטו משו"ה אינו תורם השתא משום דרוצה לפסוח על ב' סעיפים איזה ב' לוגין יפריש ואף אם ירצה לדייק איזה ב' לוגין מי יכולת בידו לברר אלו או אלו אלא משום דאין לו כלי כמו בפרש"י או משום שהוא ע"ש בה"ש כמ"ש תוס' משו"ה אינו מפריש וא"כ ל"ש כאן כלל סברת רש"י לחלק בין תולה בד"ע לתולה בדעת אחרים דהא לא הונח כאן שום דבר בספק שיתיישב בה אח"כ כמו בלאו"ה שארצה אגרש ומה לי אם הוא בעצמו מוציא היין או אחר.

לכן נלפע"ד עפ"י מ"ש הרשב"א דקארי לה מה קארי הא תני התם בהדי' הטעם שמא יבקע הנוד והוא ק' תוס' עירובין ל"ז: ד"ה ולמאי לכן נ"ל דהכי ק' לי' דבשתי לוגין סובר ר"י א"ב ובגט י"ב וצריך טעם לחלק וע"כ היינו טעמא דבב' לוגין אין עומד להתברר והיינו משום שמא יבקע וזה דקתני א"א מודה שמא יבקע פי' וא"כ אף אם לא חיישת להכי מ"מ מכח זה חשיב אין עומד להתברר ובזה מיושב ק' תוס' עירובין הנ"ל וע"ז אמר ר"מ לכשיבקע פי' דס"ל ברירה אף באין עומד להתברר וממילא לחששא שמא יבקע ל"ח וכן לר"ש דסובר הכא א"ב ובע"מ שירצה אבא סובר ברירה ע"כ החילוק כמ"ש ושם הוי עומד להתברר כמ"ש בשם ראשונים דזה נ"ל דהחילוק הוא בין תולה בדעת עצמו דגם בב' לוגין ל"ש לומר תולה בד"ע כנ"ל א"ו עיקר חילוק בין עומד להתברר או לא אמנם צריך להבין החילוק והטעם הוא דבעומד להתברר לא נשאר הדבר בספק אצלו אלא כפי שיתברר אח"כ כן יקום ושייך שפי לומר ברירה א"כ הוא הדין והוא הטעם והוא החילוק בין תולה בד"ע לתולה בדעת אחרים דבתולה בד"א לא נחלט הדבר בספק אצלו אף שלע"ע לא נתברר מ"מ יצא מידי ספק דיראה מה יהי' בסופו משא"כ תולה בד"ע שנחלט הדבר בספק אצלו עד שיבחור והמעיין יראה שסברא המחלקת בין עומד להתברר הוא המחלקת בין תולה בד"ע כו' ובזה נלפע"ד ליישב ק' הלא"מ על רמב"ם למה לא הביא בלאו"ה שתצא בפתח דהוי ספק כיון דס"ד בגמ' לחלק בין תולה בד"ע כו' ולהנ"ל ניחא דמכמה מקומות שמעינן דאין חילוק כגון בקלע שיעלה בידו דלא נשאר הדבר אצלו בספק ול"א ברירה כללו של דבר בכ"מ הוי תולה בדעת אחרים חוץ מאם תולה ברצון עצמו. ולכך פריך שפיר דבתולה בד"ע ל"ל לר"י ור"ש ברירה ואוקמין וע"כ משום דאינו עומד להתברר וה"ה לתולה בד"ע ובתולה בדעת אחרים א"ל ברירה מגיטין

וקידושין

וקידושין דקי"ל ברירה והיינו משום שעומד להתברר וה"ה בתולה בדעת אחרים דמי אהדדי כנ"ל.

ומצאתי קצת סמך לדברי מקצה"ח סי' ק"ה שמבאר דר"י לא ק"ל ברירה אף בעומד להתברר וגם כ' דסברת מעמד שלבסוף הוי כאומר משתעבד לך ולכך דאתי ממאי דאמרי' ברירה וכ' הר"ן הטעם משום דראוי להיות משועבד לכל העולם בזה אחר זה והטעם דחשוב עומד דל"א דהתנה שיהי' משועבד לזה או לזה דהא אפשר שיהי' משועבד לשניהם אלא דהתנה אם יצא א' מאמתו יהי' משועבד ואם לאו לא וזה עומד להתברר ע"ש היטב ודין דמעמד שלבסוף דרב הוא גיטין י"ג: דרב ור"י פליגי בדין עומד להתברר ובתולה בדעת אחרים ג"כ פליגי כמ"ש תוס' גיטין ד"ה ולכי הרי די"ל דתלה זה בזה ובמ"ב הקצות דר"י ל"ל סברא דעומד להתברר ל"ק מה שהקשתי על תוס' הק' לר"י דאין חילוק בין תולה בד"ע או אחרים ואמרי' ליתא לאיו והלוקח מוקי מתני' דעירובין ומי שאחזו והמתלקט והק' הא איכא מתני' דשופרות והקשתי דלמא באמת ליתא לדעירובין ומתלקט ומוקי תלת ובמי שאחזו עומד להתברר ולקצות הנ"ל ל"ל לר"י הך חילוק והק' תוס' שפיר וכמו שפרשתי דברי תוס' דלא תקשה מ"ש רש"א ז"ל, נחזור לסוגיין דעז"א דלעולם חילוק דעומד להתברר ליתא וה"ה אין חילוק בין תולה בד"ע או אחרים והתם לא כמו שסבר הטעם שמא יבקע שמשום זה אין עומד להתברר אלא הוא עיקר טעמו דאסור לשתות דחיישינן לבקיעת הנוד ולא יפריש ואי דלרבא ק' דר"י אדר"י י"ל דבאמת ק"ל אף דאמרי' חילוק של עומד להתברר מ"מ החילוק של תולה בד"ע לאחרים לא ק"ל ולא תלה זה בזה אלא דמר"י ור"ש לא שמעינן אפי' הך חילוק של עומד להתברר רק מר"י ובלא"ה צ"ל לתוס' דהך התם כדקתני טעמא הוא לרווחא דמלתא ודוק.

עוד נ"ל לתרץ דלתוס' דיש חילוק בין עומד להתברר אמאי לא תירץ רבא דבב' לוגין א"ע להתברר ומשא"כ בגיטין וקידושין די"ל היינו דתירץ כדקתני טעמא פי' לא כמו שס"ל דעיקר חילוק בין תולה בד"ע כו' אלא עיקר חילוק בין עומד להתברר והתם משום יבקע ואף דל"ה להכי מ"מ מכח זה חשוב א"ע להתברר ש"מ בתוס' ישנים יומא כ"ח תירץ כמ"ש מהרש"ל ול"ע.

בא"ד לא משכחת דמייתו בכורים דאין לו אלא קנין פירות ור"י ק"ל ק"פ לאו כקנין הגוף דמי, והק' בספר ק"י למה לא הק' לרבא דמוקי בבכורות מ"א דר"י כר"א מאלה יורשין ומאלה לקוחות משום דמספקא לי' א"א ברירה והיך משכחת דמייתו בכורים ויהי' ק' אף למסקנא ולמה צריך תוס' להק' למה דס"ד ע"ש.

והנה לכאורה ק"ל ק' עצומה על ק' תוס' והוא גמ' ערוכה ס"פ השולח דהא משכחת שפיר דמייתו בכורים דבפ' יש נוחלין משנה ה' א' המחלק נכסיו לבניו רוצה לא' וממעט לא' דבריו קיימין ואם אמר משום ירושה ל"א כלום ומפני שמתנה על מ"ש בתורה ע"כ הרי דיכול

ליתן

ליתן נכסיו בתורת ירושה אלא דל"מ משום מתנה על מ"ש בתורה וא"כ בפיר משכחת דמייתי בכורים כגון שאביו אמר קודם מיתו פלוני בני ירש שדה פלוני ופלוני בני שדה פלוני ושני השדות שוין דהשתא לא הוי מעמש"ב והבנים נוטלין בתורת ירושה ובפיר מביאין בכורים ומ"מ צ"ל דלמ"ד א"ב הוי זה כמו מתנה עמש"ב דמדאו' כל ירושה הוא בשותפות כקטן כגדול וכיון דהוא מחלק שלא יהי' לזה שותפות בחלק חבירו הוי מעמש"ב ול"מ לפרש"י לקמן סוף הבולא דכל דבר הוא בשותפות למ"ד א"ב הוי ודאי מעמש"ב אלא אפי' לפי' תוס' בס"מ אמירת תורה דכל ירושה הוא לעולם בספק א"כ הוי מעמש"ב ומתני' דהתם דמשמע דמהני בכה"ג אתי כמאן דק"ל ברירה וידוע מה דאי' בב"מ נ"א:

דבספק אי עקר מ"ש בתורה לא הוי מעמש"ב.

ולפ"ז ניחא דלרבא לי"ק דלדידי' יש ספק אי הוי מעמש"ב דאי אמרי' ברירה לא הוי מעמש"ב א"כ לא הוי ודאי עקר והכי עדיף טפי מהתם דהתם נתברר דהוא אומרה אפ"ה כיון דבשעת תנאי לא הוי ודאי עקר מהני תנאי כ"ש הכא דלעולם לא יהי' נתברר אי הוי ודאי עקר אפשר דאפי' רב מודה דמהני תנאי ועי' סוגיא דתנאים ב"מ צ"ד. וא"כ יכול להביא בכורים באופן הנ"ל ומא"כ לק"ד דל"ל לר"י כלל ברירה וכמ"ש הפ"י דאיירי ג"כ בתו"מ דרבנן כגון לאחר מרות וא"כ ודאי א"ב ולא מספק ול"מ דמייתו בכורים דהוי מעש"ב. ובזה מתיישב הרמב"ם דלדידי' איך משכחת דמייתי דהוא פסק בגירושין ספק מגורשת וכיון

דהוי ספק מהני תנאי ויכול להביא בכורים כה"ג.

בא"ד, ומכח ההוא גופי' דאחין שחלקו לקוחות הוו ומסברא ראשונה ע"כ פי' דק"ל דבב"ק ס"ט אר"י היפך מר"י וק"ד דר' יוחנן אמר כל המתלקט ור' יהודה כל הנלקט דר"י לשי' דל"ל ברירה גבי הלוקח וק' איך ק"ד דר' יוחנן ק"ל אליבא דר"י דל"ל ברירה איך משכחת בכורים ואף דחזר התם מזה ומסיק דר' יוחנן אמר כל הנלקט ור"י כל המתלקט לאו מכח ק' זו חזר עז"ת דמההוא גופא דמהדרין בי"ב יק' לר"י אליבא דר"י מההוא גופא חזר בו דק' דר"י אדר"י פי' דקוף קוף כיון דצריך להק' ומך דהר"י מהדרין ניחא טפי להק' דר' יוחנן אדר"י מלהקשות לר"י אליבא דר"י וכן נ"ל כוונת רש"ל שבי' פי' התלמוד חזר ממה שאמר ונתלקט ע"כ והמפרש ממההוא גופא הקוגיא דהכא טועה.

תוס' ד"ה ולכי, אבל ק' דאפי' בדעת אחרים נ"ל ברירה דתנן לא הי' שופרות, הק' רב"א דבבלגיא לרב פריך בפיר דק"ל דבדעת אחרים כ"ע ק"ל ברירה אליבא דר"י ובד"ע פליגי והכא הזינן דבדעת אחרים נמי פליגי והוי ג' מחלוקת אבל לר"י כי היכי דמעיקרא דליכא אין והלוקח אמרי' ליתנייהו מקמי עירובין ומי שאחז וברייתא דמתלקט ס"כ הא הך הוא ברייתא וליתנייהו ג' ברייתות מקמי ב' מתני' וברייתא.

ונ"ל כוונת תוס' על הא דתנן בירושלמי שקלים פ"ו הלכה ו' לתק דר"י ופריך ונפרוש לתק ומה על הגת כו' ותירון הא שמעינן לר"י בעלמא דל"ל ברירה וידוע דקתם ירושלמי ר' יוחנן. וק' איך אמר

דבעלמא

דבעלמא ל"ל ברירה אדרבה לר"י ליתא לדאיו והו"ל האי תנא סבר דר"י ל"ל ברירה והיינו שדייקו תוס' בלשונם הזהב ומשום דל"ל ברירה כדמוכח הסוגיא דאיו פי' דכן הוא בירושלמי דר"י לשיטתי'.

אך ק' אמאי לא כ' תוס' הכא לתרץ כמו ביומא נ"ו: ד"ה מ"ש דלר"י ליתא מתני' דעירובין ובריית' דמתלקט מקמי ברייתא דאיו ולוקח ושקלים דהך דמי שאחזו י"ל דהוי עומד להתברר כמ"ש תוס' כאן ד"ה ר"י ולא הי' ק' ג"כ מגילה דמוכח שפיר דר"י ל"ל ברירה דכן הוא האמת לר"י דליתא מתני' מקמי איו ול"ע.

ש"מ ברש"א עירובין ל"ז. ד"ה ר"י שכ' כן, ודברי תוס' יומא שם ד"ה מ"ש ל"ע שכ' דלר"י ליתא מתני' והך דמתלקט מקמי שקלים ואיו ולוקח ומתני' שאחזו אין ראי' די"ל ולכי מיית הוי גיטא היינו ספק גט ואוכלת ולא מתייבמת משא"כ קודם מיתה ליכא אפי' ספק גירושין וק' אמאי לא כ' משום דהתם עומד להתברר כמ"ש כאן ד"ה ר"י.

ולתרץ זה אקדים מ"ש תוס' כאן ד"ה ר"י וז"ל וי"ל דהתם בגיטין עומד להתברר בודאי אי יחי' או ימות ע"כ כבר כתבתי מה שיש להעיר א"כ מה פריך מר"י אר"י ורש"ל ת' דר' משרשי' לא ס"ל לחלק בכך ואח"כ מקשה מר"ש פי' אף אם תרצה לחלק בין עומד להתברר מ"מ ק' מר"ש ע"כ ומוכיח מהר"ם שיף מדבריו דבע"מ שירצה אבל אין עומד להתברר ודחה דברי מהרש"ל דדר"ן כ' דהוי עומד להתברר וכן ראיתי לרמב"ן לשי' תוס' ע"ש והשעה"מ פ"ח מעירובין ה"ז מוסיף להק' דרש"ל סותר עצמו דביש"ש בב"ק ס"ג עמוד ג' כ' בהדי' דבע"מ שירצה אבל הוי עומד להתברר ומסיק בשעה"מ דעיקר כמ"ש ביש"ש דאכתי לא ידע לחלק בין עומד להתברר עד דמסיק דאין חילוק בין תולה בד"ע או אחרים אז מחלק בין עומד להתברר ע"כ, ועדיין אין דעתי נוחה בזה דלפי האמת מסתבר יותר לחלק בין עומד להתברר לבין תולה בדעת אחרים דחילוק עומד להתברר כן הלכתא כמ"ש ביש"ש וכיון שכן איך ס"ד לחלק בין תולה בד"ע ולא עלה בדעתו לחלק בין עומד להתברר ודוחק לומר דסברות הפוכות בין ס"ד למסקנא, וכיון שכן נפל תירוץ רש"ש בבירא וכמ"ש רש"א ושעה"מ וז"ל רש"א והוא דוחק לומר לר"י סברא מבחוץ ור' משרשי' ל"ל הך סברא ואין זה אלא דברי נביאות כו' וע"כ נראה דתוס' לשיטתם שכ' ד"ה מה דמוקי במעת שאני בעולם וזה אין עומד להתברר משא"כ אם מתי מחולה זה דמגורשת וא"מ משום ספק אם ימות מחולה זה וזה עומד להתברר ע"כ דברי רש"א ופ"י ושעה"מ הנ"ל תמהים על דבריו וז"ל שעה"מ הרי לר"י נמי דאמר מגורשת וא"מ דמספקא לי' אי חלין גירושין משעת נתינה או בשעה כאומר מעת שאני בעולם כמ"ש תוס' גיטין ע"ג: ד"ה תנא ואפ"ה כי מיית הוי גיטא ע"כ.

לכן נ"ל ליישב דדוקא לר' יהודה דכוונתו ודאי מעת שאני בעולם ואין עומד להתברר והוי לו לומר דהוי ספק מגורשת אף לאחר מיתה כמ"ש תוס' שם לפי פרש"י דלר' יוסי מגורשת וא"מ משום א"ב ואף

לאחר

לאחר מיתה כן הוא אבל לר' יהודה כיון דמספקא לי' אי כוונתו מנכסיו ואמרי' ברירה כיון דעומד להתברר או כוונתו מעת שאני בעולם ובזה א"ע להתברר ואמרי' א"ב והוי ספק כמ"ש רש"י ע"ג: בסופו ורי"ס משעת כתיבה ספק דלמא זו שעה סמוך למיתה והוי גט מספק ואע"ג דאי עפי א"ב ע"כ ולתוס' אף לאחר מיתה נשאר זה הספק וא"כ הוי ס"ס א' שמא שעה זו סמוך למיתה ואל הגט כיון דכן הי' שמת בשעה זו ואת"ל שאינה שעה הסמוך למיתה במה כוונתו מנכסיו דאמרי' ברירה ומגורשת למפרע וא"ל דא"כ גם מחיים תשתרי מכח ס"ס זה ליתא כיהו דלר"י ל"א כיון דלא מית בשעה זו הוי ודאי א"א דהא בשעת מעשה מספקא לן דלמא הוא שעה סמוך למיתה אבל לענין להחזיקה כמגורשת ודאי מכח ס"ס ולצרף ספק שמא שעה זו סמוך למיתה ל"ש לצרף הך ספק לס"ס כיון דהלך כמה שעות ועדיין לא מת אין לצרף כלל לס"ס לענין שתהא מגורשת ודוק אבל לאחר מיתה כיון דאותה שעה הוי בספק דלמא הוא שעה סמוך למיתה והגן לא חזינן היפך אדרבה הרי מת באותה שעה שפיר מצרפין לס"ס והוי משעת מיתה ומגורשת גמורה מכח ס"ס הנ"ל וה"ה דא"ל הס"ס איפכא א' שמא כוונתו מנכסיו את"ל כוונתו מעת שאני בעולם שמא שעה זו הוברר למיתה וכ"ז א"א ברירה בעומד להתברר אבל אי ל"א ברירה ליכא ס"ס דאף א"א כוונתו מנכסיו מ"מ ל"א הוברר למפרע ונשאר הדבר בספק, אמנם אי ק' הא ק' דהנה בש"מ ב"מ י"א דפריך בגמ' בזמן שבעל מודה יחזיר לאשה אפי' לזמן מרובה וליחוש דלמא גט אחר הוא והק' הש"מ הא הוי ס"ס שמא כבר גירשה בגט דעלמא וא"כ אפי' אין זה גט שלה יכולין ליתן לה לרחי' ב' אפי' לא גירשה עדיין מ"מ שמא זה גט של הבעל והוא מוה ליתן לה ותתגרש מעכשיו ותירץ דבא"א ל"א ס"ס דס"ס משום רוב הוא ורוב ג"כ ל"מ בא"א כמו במים שאין להם סוף דקי"ל לא תינשא אשתו עוד תירץ דליכא כלל ס"ס דבל ס' שמא כבר גירשה איכא חזקה דא"א ולא נשאר אלא ס' אחד ע"כ וא"כ א"זה מן הת' שנאמר בדעת תוס' ק' לתירוץ קמא ודאי ק' אלא לת' בתרא נמי ק' דהא נגד הספק שמא כוונתו מעכשיו יש חזקת א"א והוי לן לומר ודאי כוונתו מעת שאני בעולם.

ונ"ל להרץ דלת' בתרא לק"מ דאף אם נאמר כוונתו מעת שאני בעולם מ"מ תכף חל הגט בספק כמ"ש רש"י ז"ל דאמרי' שמא שעה זו סמוך למיתה ובזה הספק ל"ש חזקה כמ"ש הט"ז גיטין וכיון דאין החזקה מכריע לספק כודאי ממילא הספק מכריע לבטל החזקה דאנ"כ איך נשאר בספק וכיון דמכח ספק זה אזיל כח החזקה וממילא יש כאן ספק דשמא כוונתו מעכשיו והוי ס"ס כנ"ל ועדיף ממים שאין להם סוף וגם שם כ' המב"ע דאין אסור רק מדר' ורק לכתחילה עי' ש"ע קונטרס עגונות דין מסל"ק אות רי"ד ובמ"ש רש"א דבדר' יהודה ל"א עומד להתברר ל"ק מה שהקשתי דלר"י כיון ליתא למתני' דעירובין וברייתא דמתלקט מקני ברייתא דסקלים ולוקח ודאיו וכה"ג הק' רש"א

על

על מ"ש תוס' להק' דכיון לרב ליתא לאיו ולוקח מקני ומכי' דעירובין ומי שאחזו ובריית' דמתלקט. והק' רב"א דמי שאחזו אין ראי' דעומד להתברר ועי"ז תרלו פי' ושעה"מ דשפיר הק' בלאו הך דמי שאחזו כיון' ליתנייהו ב' ברייתות מקני ומתני' ובריית' והא דנקט הוס' הך דמ"ש הוא ל"ד אבל מה שהקשתי עדיין ק' ועי"כ כמ"ש רב"א דר"י דאזיל אליבא דר' יהודה ל"ה עומד להתברר, אלא דעדיין ק' כיון' לר"י ליתא מתני' דעירובין ומתלקט מקני ג' ברייתות דממ"ש אין ראי' די"ל ולכי מיית הוי גיטא היינו גט מספק ומא"כ קודם מיתה הוי ודאי א"א ועי"ז י"ל לתרץ כיון דבסוגיא דהכא מביא ראי' דר"י א"ל ברירה בתולה בדעת אחרים ע"כ הוי פשיטא לי' דהאי ולכי מיית הוי גיטא היינו גט גמור אבל התם כ' תוס' שפיר די"ל הוי גיטא לר"י כדאית לי' דהיינו גט גמור כנ"ל משום ק"ק ולר"י כדאית לי' גט מספק ואין ראי' משם דר"י א"ל ברירה ש"ר בהגה קרני ראם על רש"א לתרץ ק' הפ"י במ"ש בקילר גדול ושמחתי.

ומ"ש שם בתוס' יומא כ"ו כ' כרש"א במחכ"ת לא דק דכוונתו למ"ש שם ד"ה דברי ר"מ שהק' תוס' שמואל אדשמואל דקבר אחין שחלקו לקוחות דא"ב ובגיטין ע"ה: אתקין שמואל אם מתי יהי' גט אלמנה י"ב ותרלו ב' ת' א' דיש חילוק בין מתנה בפי', ב' בין עומד להתברר וכו' דבחילוק ב' מתורץ דר"י אר"י דקבר בב' לוגין וגבי קלע א"ב אף במתנה בפי' א"ו עיקר חילוק בין עומד להתברר ולא"כ כ' ומה שהלכנו אליבא דשמואל היינו לפרש"י דבכה"ג נמי שייך ברירה ול"ד לתנאים דעלמא אבל א"א דבתנאי ל"ש ברירה לק"מ הא דדייק פ' כל הגט ולכי מיית הוי גט אלמנה י"ב היינו לפי דמוקמינן באומר מעת שאני בעולם כלומר שעה א' קודם מיתתו וא"כ בשעה שיש לגט לחול לא מוכח ונלתה אם חייל או לא אלא שלאחר מיתה אמרי' הוברר שזו היתה שעה קודם ע"כ והדבר ברור שתוס' הק' מכל הגט למ"ש דלא כרש"י אלא דבתנאי ל"ש ברירה א"כ ק' מה פריך התם נז"כ דומא בתנאי שבשעה שנתקיים התנאי ידעינן שיגמר המעשה ל"ש ברירה אבל בשעה א' קודם למיתתו דהתנאי הוא אותה השעה ובשעה שנתקיים התנאי דהיינו אותה שעה הקודם לא ידעינן שנתקיים עד שמת אז ידעינן למפרע שנתקיים התנאי ומש"ה צריך לברירה וב"כ שם תוס' להדי' ד"ה ולכי ז"ל ומיהו הכא ע"כ א"א אלא משום ברירה פי' אף אם לא כאמר כפי' רש"י אלא דבתנאי א"ל לומר ברירה ומ"מ הכא א"א אלא משום ברירה ע"ש אבל מעולם לא הי' כוונת תוס' להקשות על חילוק דעומד להתברר, ולענין מ"ש פי' על רב"א דבעה ג"כ עומד להתברר כמו מיתה עלונה כבר ת' בקה"ח ק' ק"א כיון דאומר שעה קודם מיתה שמחומת חולי הא אם ימות בלא מחימת חולי זו אינה מגורשת א"כ כשאומר בשעה המוכה א"ע להתברר אם יהי' והאי שעה א' סמוך דלמא לא ימות מחולי זה ולא יהי' כלל שום שעה סמוך ומש"כ לרש"י

לרש"י דמתנה דהגט הוא ומעכשיו למפרע הוי עומד להתברר אם ימות מחולי' זו או לאו ודוק.

ב"ק ס"ט.

גמ', והלר"י הלכה, לכאורה ק' קו' תוס' לעיל סוף ד"ה הוא דאמר, דלמא הא דמהני הכא החילול משום דזכין לאדם שלא בפניו, אך י"ל דרב"א כ' לעיל ז"ל פי' אפי' הוי לטועין מחללין אחר יאוש וק"ל יאוש גרידא קנה דהוי של חבירו ומ"מ יכול לחלל דזכין לאדם כו' עכ"ל ולשונו קצת מגומגם ותורף כוונתו דבקידושין נ"ו. כ' תוס' ד"ה מתקיף דבלטועין ל"ש זכין דזכי' משום שליחות וכ"מ דאיהו ל"מ עביד שליח מני לא מצי משוה וכיון דהוא גנב ואינו שלו ולא יכול לחלל גם הבעלים אין יכולין לחלל מכח שליחות ע"ש כ' רש"א דהכא רצה תוס' לומר דמנ"ל לר"ל דיכול לחלל דבר שאין ברשותו דלמא התם בתורת זכי' וק"ל סתם גניבה יאוש בעלים כרבנן דר"ש דכן הלכתא ויאוש גרידא קונה לר"ל ויכול הגנב לחלל ושפיר ק"ל זכין לאדם משא"כ בקידושין דאיירי לר"י דק"ל יאוש גרידא לא קני ל"ש לומר זכין לאדם וא"כ פריך הכא שפיר לר"י.

אמנם ק"ק מה הק' תוס' לעיל לר"ל הא א"ל הא דמשני הוא דאמר כלטועין ע"ד ממ"נ אמר דאי מש"ה מהני משום דיכול לחלל שאינו ברשותו א"כ ל"ק מגנב והקדיש דשפיר קאי אבעלים ואי מתורת זכי' ול"י לחלל שאינו ברשותו א"כ ל"ל דקאי הקדש אבעלים אלא אגנב וב"מ יאוש גרידא לא קני דא"כ ל"ל היקדש הא בלא"ה הוי שלו הוא מוכח עז"א הוא דאמר כלטועין דיאוש גרידא קנה דאל"כ איך שייך לומר זכין לאדם הא כ"מ דאיהו לא מצי עביד ל"מ זכי' אך י"ל דלעולם יאוש גרידא לא קני והא דמהני זכי' משום דגם הגנב יכול לחלל ואי דיאוש לא קני מ"מ ע"י החילול יהי' יאוש ושינוי רשות וכיון דהגנב יכול א"כ גם הבעלים יכולין לחלל מתורת זכי' דתו ל"ש מי איכא מידי דאיהו לא מצי עביד והק' תוס' שפיר ודוק.

גמ', בקוזזות אדמה, הא דלא העמיד הבעה"ב לציין גם כ"ר בחרסות שיסברו שהוא ערלה ואיסורו חמור ויאמרו לאכול מהפירות י"ל שמא יבא עי"ז למכשול דשמא כשיבין שהיא כ"ר יאכל בפדיון כיון דאפשר לו בהיתר ובפרט לשי' רמב"ם דגם באחר מהני שיפדה על פרוטה כדין הקדש שוה מנה שחילל על פרוטה בדיעבד דרמב"ם אינו מחלק בין בעלים לאחר כתוס' עי' מצוה רמ"ז במנ"ח אות כ' ופדיון שלו מהני לאחר יאוש בעלים משא"כ אם יסבור שהוא ערלה ואין לו תקנה יעבור על האיסור ויאכל, אבל בלטועין ק' דיכולין ליתן חרסות גם בכ"ר ואי משום שיאכל בלא פדיון שיסבור שאין לו תקנה בפדיון הא הבעה"ב פודה אותן וצ"ל דלטועין לא הוי מגיחין שום ציון בכ"ר דמלשון רש"י לעיל ד"ה סבר כלטועין פי' וחושבין שמא אוכלין ממנו עוברי דרכים בלא פדיון ולא כ' סתם שמא יאכלו עוברי דרכים א"מ

יכולין לאכול בהיתר ע"י פדיון שיודעין שהוא כ"ר ע"י הקיגן גם מתוס' ד"ה והלכותין ומשמע כן ודוק.

ונ"ל עפ"י מה דאי' בקידושין פ"א: דאם קבר שעבר עבירה אעפ"י שבאמת לא עבר נשא עונו א"כ יש לחוש דלמא יאכל א' וקבר שעבר עבירה ונשאר בידו עבירה לכן לא הי' עושין ערמה כנ"ל ונ"ל דאה"נ דהלכותין הי' עושין כן שעי"ש הי' פודין הי' עושין הקיגן בחרקות שאפשר שיפרשו משום חומרא דערלה דא"כ הי' להם לפעמים רווח עי"ז שעשו פדיון והניחו חרקות ומגמ' לא משמע כן ודע דרמב"ם ז"ל בפי' משניות ובחיבורו הגדול לא פי' כמו שהוא בגמ' דילן אלא כ' דבערלה דחמור חיישינן שמא יתפרך ויתפזר האדמה ולא יהי' ניכר ונ"ל שהי' לו גרסא אחרת.

גמ', רשב"ג אומר בד"א בשביעית, נ"ע מ"ט דת"ק דודאי כיון דרוצה לגזול גם ערלה יאכל כמ"ש תוס' שבועות מ"ה: ד"ה וכי חמור לאיכא חד לאו כתרי לאוי.

ונ"ל דיאכל כזית שאין בו שוה פרוטה וערלה איכא וגזל ליכא ואם יהי' ק' שהוא ערלה יפרים ואף למ"ד ח"ש אסור מה"ת וה"ה לגזל כמ"ש רמב"ם ריש ה' גזלה מ"מ לא המור כשיעור שלם ורשב"ג קבר כיהו דלא עבר על לאו מ"מ רשע הוא ולא חיישינן לעשות תקנה בשבילו.

גמ', דבהא מתני' משמע דא"ל לר"י ברירה, הראשונים נחלקו אי הך דהכא עומד להתברר התוס' ישנים יומא כ"ו. ד"ה ר"י בהגה כ' דהוי עומד להתברר אך בתוס' דידן גיטין ועירובין ובפרט בפ"י גיטין נ"מ כן ומחלוקתן הוא אי כל המתלקט רצונו אם יתלקט יהי' מחולל ואם לאו לא ואם יהי' הפי' כן חשיב עומד להתברר ומשא"כ אם נפרש כל המתלקט איזה שיתלקט ואני לא אדע איזה ילקוט דמשמע דפשיטא דיתלקט אלא דמספקא לי' איזה ילקוט א"כ לא הוי עומד להתברר דאפשר שלא ילקוט כלום ע"כ ובזה נ"ל לפרש דברי רש"י ד"ה דא"ל לר"י ברירה דאמר כל המתלקט וכי לקוט אמרי' הוברר שזה הפקר, משמע דמעיקרא לא ידע איזה חלק הפקר וז"ש רש"י ואעפ"י שאין בעה"ב יודע בשחרית דשמא לא ילקטו יותר על דינם. פי' דמשום זה חשוב א"ע להתברר ואפ"ה ק"ל בריירה וק' דר"י אר"י ובזה נוכל לפרש הגמ' דפריך סוף סוף ק' דר' יוחנן אר"י דמשמע דאי ל"א איפך ל"ק דר"י אר' יוחנן וה"א דמה"כ ק' אי כל המתלקט ק' מכח ברירה אי כל הנלקט ק' מכח איכו ברבותו ועי' ש"מ ופ"י שהק' כן.

אמנם להנ"ל ניחא היטב דלדידי א"ל לא תיפוך ול"ק דר' יוחנן אר"י דבמתלקט עומד להתברר וג"כ ל"ק דר' יהודה אר"י ור' יוחנן אמר לכותין ור"י אמרו ד"א אלא לדידך דק"ל דצריכין לומר איפוך כדי שלא תקשה דר' יהודה אר"י וק"ל דא"ע להתברר א"כ ק' דר' יוחנן אר"י ודוק.

גמ', והתנן הלוקח יין, הק' הפ"י בפ' כל הגט מה פריך הא כ' תוס' שם בגיטין דר' יוחנן לא ק"ל לחלק בין תולה בד"ע לתולה

בד"א

בד"א וכן כ"ל ע"כ מוכרח מסוגיא דידן דפריך דר' יהודה אר"י והא מתלקט תולה בד"א משא"כ בהלוקח א"ו דגמ' אזיל לר' יוחנן דלא ק"ל לחלק בכך אליבא דר"י דהא פריך מ"ש לכאן ולכאן כו' וא"כ לר"י ליתא לדאיו והלוקח ושופרות מקוני מתני' דעירובין ומ"ש ומתלקט וא"כ מה פריך מלוקח כיון דליתא ע"כ והנה לפי' תוס' יומא ודאי דלק"מ דכ' שם לר"י ליתא מתלקט ועירובין מקוני תלת והך דמ"ש לכי מיית הוי גט היינו ספק גט וא"כ איתא להלוקח ושפיר אמר דל"ל איפוך דהלכה ל"ל דליתא כלל ומוטב לומר איפוך.

אמנם נראה דאף לתוס' גיטין ועירובין דליתא הנך תלת מקוני הנך תלת מ"מ שפיר אמר דניחא טפי לומר איפוך ולא יהי' אלא מתני' דעירובין ודמ"ש וליתא מקוני תלת משא"כ אי ל"א איפוך ול"ל דתלת ברייתות ליתא וטפי ניחא לומר דליתא תרי מלומר דליתא תלת לכן ניחא לומר איפוך ועי' היטב.

תוס' ד"ה והלכוען. אשאר שני שביעית קייוני כו' עי' רש"א ומהר"ס שכוונת תוס' דמרשב"ג מוכח דבכ"ר נוהג שביעית דאמר בד"א בשביעית אז מניח אדומה לקיומן משום דהפקר הוא ע"כ והק' מהר"ס ק' כפלאה דלמא ה"פ דבשביעית נותן קיומן משום דשמא לא ידע דהוא כ"ר ויסבור דהוא הפקר וילקט לאכול אבל אי ידע בהוא כ"ר לא ילקוט אפי' לפדות כיון דאינו הפקר דאין שביעית נוהג בכ"ר ותירץ דמשמעות דר"ש מוכח דשביעית נוהג בכ"ר.

ואני הדל לא ידעתי לדרוש משמעות דאיך מוכח כן ממשמעות דר"ש וכ"ל לומר דהא לת"ק יש הפרש בין כ"ר לערלה דכאן מניח אדומה לומר דיש פדיון וכאן חרסות לומר שאסור בהנאה ועז"א ר"ש דזה דוקא בשביעית ומשמע דבשביעית ק"ל כת"ק דנותן לכ"א קי' מיוחד וק' יתן לשניהם קי' א' או אדומה אף לערלה דכיון דידע דהוא כ"ר ואין בו דין שביעית לא ילקוט משום גזל או יתן חרסות דהא ל"ל דרולה שיאכל הכ"ר בפדיון דהא לא ילקוט דהוי גזל ואף די"ל דאה"נ לר"ש נותן קי' א' לשניהם דהא ודאי משמעות דבריו דבזה מודה לת"ק שיהי' לכ"א קי' שלו ש"מ דשביעית נוהג בכ"ר ככ"ל פי' התוס' ואפשר שגם כוונת מהר"ס כן.

בא"ד, כיון שזוכין מהפקר אין יכולין לחלל ע"כ ול"ע דכיומא דקאי גם אשביעית ומהכי מדין זכי' דפודין מ"ש של חבירו כמ"ש תוס' לעיל ק"ח: ד"ה הוא כיון דהוא בעלמו יכול לפדות עי' תוס' קידושין כ"ו. ד"ה מתקיף ועי' מש"ל על גמ' והא אר"י הלכה ול"ע. ובדרך זה תירץ בספר תרומות הכרי בח"מ ה"ב קי' שכ"ד וע"ש בקה"ח ועי' בק' דרבי יושר על ב"ק ודוק ועי' קלה"ח קי' ק"א שמביא זה לייבב הרמב"ס דפסק כל הכלקט וק' הא הוי דבר שאין ברשותו ורמב"ס פסק כר"י דל"מ ועי' רשב"א כאן ולח"מ פ"ב דגנבה מ"ב על הרמב"ס, ות' דמיירי בשביעית כמ"ש בהדי' ומהכי מדין זכי' וגבא"כ הגמ' וגבמט דמיירי בכל

שנים ע"ש ובקה"ח תירץ בשם דרמב"ם אמר כל המתלקט וא"י דא"ב הא עומד להתברר ומש"כ הגמ' דמיירי לר"י דס"ל אך חילוק ע"ש שהאריך.

ופליאה נשגבה על הגאון הנ"ל שכל דבריו תמיד על אדני האמת והשכל המעשו וכאן עזב דרכו במחכ"ת דדבריו תמוהים הרבה חדא כיון דרמב"ם נקט כל הנלקט איך א"ל שכוונתו מתלקט ול"ל נלקט כ"ד דהא דייק בש"ס לא תימא נלקט אלא אימא מתלקט ובאמת ביש"ב מתרץ זה אבל זה דוחק ועוד הרי הוא עצמו הביא לשון רמב"ם שקיים אין פודין במחובר לקרקע פי' דמב"ה ל"א מתלקט וכ"פ הלח"מ פ"ב ומגבה אשר מכח זה הק' אמאי לא כ' רמב"ם דמב"ה ל"א מתלקט ומשום א"ב וא"כ א"א כלל לומר דרמב"ם אמר מתלקט ועיין בשה"מ הל' עירוב ומ"ש ע"ז ורמב"ן ס' קמ"ו דכ' דא"א לומר לא כל הנלקט דהיינו ברשותו ולא מתלקט דא"ב לא על רמב"ם כ"כ הרמב"ם בלא"ה א"א לפרש מתלקט אלא כ"כ לדידן אליבא דהלכתא עי' כ"מ פ"ט ומעשר שני אבל על קה"ח שכ' כן לרמב"ם ק' וגם על יש"ב במרוצה ק"ע שכ' ג"כ דא"א לפרש ברמב"ם מתלקט דא"ב והא בלא"ה א"א לומר כן כנ"ל.

ש"מ ביש"ש פ"ה דהי' לו גרסא ברמב"ם שאפשר לפדותו במחובר ובאמת שגרסא זו תמוה דהא בפ"ב כ' אין פודין במחובר וכאן כ' כמו שביארנו והיינו בפ"ב ואפשר דהיש"ש הי' לו שם ג"כ גרסא אחרת אבל דברי קה"ח הם כשגגה לפני השליט.

תוס' ד"ה כל הנלקט, וא"ת כיון דפודין במחובר, ק"ק דזה רק מדאו' אבל מדר' אסור כמ"ש מהרש"ס ד"ה שאחר זה ועפ"י עדיף כל הנלקט כמ"ש רש"א ד"ה בא"ד דהתם אפשר לומר כל הנלקט ע"ש ודוק.

תוס' ד"ה כל שילקטו, פי' לענין מעשר דהפקר פטור ממעשר, הא דלא פי' משם גזל דא"כ ק' קו' רשב"א ד"ה לקט בשם ראב"ד אמו א"י למחול גזל שלו שביד גזלן א"ו לענין לפטרו ממעשר ובעי' שיהי' הפקר לכל וזה ל"מ לדבר שאין ברשותו וא"י דמחילה חשוב כלקוח וג"כ פטור ממעשר הא עכ"פ מדרבנן חייב ועי' מג"א מ' של"ח.

ס"ט: תוס' ד"ה ה"א, ולא בעי לומר דלענין ברירה דוקא אמרו דבר א' כו' הק' פ"י ונ"ל דלר"ד ל"ל ברירה והא דל"א המתלקט דשמא יתפקרו עניים ללקוט כמ"ש תוס' דל"א בבקר כל הנלקט ע"ש ונ"ל לתרץ דדוקא לענין כל הנלקט. דשמיהם שוין ל"א בבקר כדי שלא יתפקרו ומש"כ השתא דכל הנלקט אינו מן הדין אלא משום תקנה וא"א י"ב עפ"י המל"ל כל המתלקט אמו משום שלא יתפקרו יתקנו רבנן דיכול להפקיר דבר שאין ברשותו א"ו ק"ל א"ב, וכ' עוד הפ"י דאיך חיישינן שלא יתפקרו הא יכול להפקיר בצנעה ע"כ ונ"ל כיון דקאי לר' יוסי דס"ל בנדרים מ"ה. וכ"פ הרמב"ם דהפקר צריך בפני ג' וג' קלא אית להו והשתא ניחא מאי אמאי בחילל ל"א ליתפקרו דחילל יכול להיות בצנעה ובלא"ה לק"מ כיון דבכל הנלקט בערב חיישינן למה שכבר אבל צריך טעם למה ל"א בבקר משום שלא יתפקרו אבל בלקט ל"ח אם אמר בערב כמ"ש רש"א ז"ל.

הרי"ף ז"ל סוף ביצה ורמב"ם פ"ה מיו"ט ה"ח פסקו כרב ביצה ל"ז: שנים שלקחו חביות ובהמה בשותפות מותרת דאמרי' ברירה ובהמה אסורה דינקו תחומין מהדדי ע"ש והנה לדבריהם נשאר ק' גמ' למוקצה לא חשו לתחומין חששו עי' רא"ש.

ולפע"ד ליישב דאמת ק' אמאי ניחוש ליניקה דהוי דבר מועט ליבטל ברוב אך לרב ל"ק דסבר בחולין ק' מב"מ ל"ב ואף דכאן דרבנן ושם בתוס' ל"ט: ד"ה שאני ליה כו' דלר"י בדרבנן בטל מב"מ רש"י חולין קט"ז: ד"ה הרי הוא אסורה פסק דאף בדרבנן מב"מ ל"ב דחלב הנמצא דר' דאינו דרך בישול ובפרט דבע"ז מ'. כ' תוס' דליר דהו' ואפ"ה בטל דזיעה בעלמא הוא אבל לעולם אף בדרבנן מב"מ ל"ב ב"ר שכ"כ הגרע"א סי' קפ"ט ע"ש וכעת אין לפני לעיין בו וכ"ז לרב אבל על רי"ף ורמב"ם ק' דל"ל מב"מ ל"ב ול"ל כתירוץ שעה"מ שם משום דהוי דשיל"מ ל"ב אפי' בדרי' אלא דק' על תירוץ זה כמ"ש השעה"מ שם מטור או"ח ס"ך גיגית מלאה ענבים אם יש בגיגית יין לכול שיוצא מ"מ מותר יין שיוצא בשבת ומענבים בטל ברוב ול"ד לדשיל"מ דכאן לא ניכר האיסור מעולם אלא מיד שיוצא נתערב עם יין של ע"ש ע"כ וא"כ גם הכא היניקה מתבטל תכף ותירץ וז"ל ויש לחלק דהתם לא הוכר האיסור כלל שבעוד היין בענבים מותר באכילה ועיקר האיסור יוצא מענבים ותכף נתערב מש"ה שרי משא"כ הכא אף דמה שיונק ומתגדל מחלק חבירו לא הוכר איסורו בעין שתכף נתבטל עכ"פ חלק חבירו שממנו יונק הוא ניכר ואסור לו זה החלק היום וחשוב ניכר האיסור ודפח"ח, וכ"כ הצל"ח בביצה ובגמ' דפריך למוקצה לא חש פירש"י דקאי אשותפין דאסור חלק חבירו משום מוקצה והק' תוס' הא תנן משלחין ביו"ט בהמה כו' ומפרש איסור מוקצה אף בבהמת יחיד שבהמה גדלה ומוסיפות שמנונות ביו"ט ע"כ וע"ז שוב ק' לבטל דהא לא ניכר האיסור וכן הק' הצל"ח ומ"ש בהמה בחי' בחזקת איסור עומדת דבריו אין מובנים סוף סוף כששחט עדיין מעולם לא ניכר האיסור ומה נ"מ דלא נתבטל תכף כשנתערב סוף סוף בשעה ששחטו עדיין מעולם לא ניכר האיסור ומה נ"מ דלא נתבטל תכף כשנתערב ומ"מ לא ניכר ויכול להתבטל לאחר שחיטה.

לכך נ"ל דק' לרב דס"ל מש"ה ל"ב דהוי מב"מ א"כ גם במוקצה שייך האי טעמא משא"כ לדידן דטעמא משום דשיל"מ ל"ש הך טעמא במוקצה משום דלא ניכר האיסור ול"ק קו' גמ' על הרי"ף ורמב"ם. ובזה נלפע"ד ליישב דברי רש"י ז"ל שכ' י"ב וחביות ובהמה מותרין, ול"ע כיון דאמר סתם יש ברירה ונ"ל דפליג אדרב הא רב נמי קסבר י"ב ואפ"ה בהמה אסורה ולהנ"ל ניחא דר' אושעיא פריך לקמן ל"ח: לרבנן מיבטל בטיל ע"ש אלמא ס"ל מב"מ בטיל כמ"ש תוס' שם לדידן וגם ס"ל דשיל"מ בטיל א"כ פשיטא דלדידי' ליכא כלל איסור אפי' בבהמה דבטל ברוב א"כ לפ"ז שפיר פרש"י על י"ב וחביות ובהמה מותרין ודוק.

עוד

עוד נלפענ"ד לתרץ שי' רי"ף ורמב"ם דלכאורה יש להקשות אמאי לא נימא גם לענין יניקה ברירה דהוברר הדבר שזו היניקה שהיתה בחלק חבירו הוא שלו למפרע.

אמנם י"ל דלאמת הא דאמרי' הכא ברירה משום דהוא דרבנן וקד"ר לקולא אף דהוי דשיל"מ גבי עירוב הקילו בספק אף דאין מקילין בדשיל"מ עי' לא"ח בשם תוס' עירובין מ"ה: וידוע מ"ש בש"ך יו"ד בכללי ס"ס ס"ק כ' דהא דקד"ר לקולא היינו באין לו חזקת איסור אבל בא' איסור אי' בעירובין ל"ה דאזלינן לחומרא ואף דאי' התם לחד תי' דוקא בטומאה דעיקרו מה"ת ומחמיר מ"מ לתירוץ אחר לעולם מחמיר וא"כ נימא דלענין גוף החלוקה אמרי' ברירה ומשא"כ לענין יניקה אף דהוברר אח"כ שזו יניקה שהיתה עד עתה בחלק חבירו הוא שלו מ"מ בשעתה הי' לו חזקת איסור כיון דבחלק חבירו קאי ונאסר עליו שילך לתוך תחום שלו לכן ל"א אח"כ ברירה כמו דל"א ס' להקל בכה"ג כיון שיש חזקה לאיסור כמ"ש הש"ך ועי' ומג"א של"ד סק"א.

אמנם זה הספק אם יונק וכמה יונק תולה במי שולטניה עשב לבהמה והוי תולה בד"א כדאי' בגיטין כ"ה ומשא"כ גוף החלוקה דעפ"י רוב א' מהשותפין תולה לחלקן שוין וא' בורר לעצמו איזה חלק שרוצה וזה תלוי תולה בדעת עצמו ולכל א' יש ספק מתחילה שמא הוא יברור החלק לכן תלוי לכ"א תולה בד"ע וא"כ רק לפי שהוא דר' אמרינן ברירה אבל לענין יניקה אף בדאו' אמרי' ברירה דהוי תולה בד"א וכ"ש בדרבנ' אף איתחזק איסורי' לכן הק' למוקצה לא חשש ועיקר ק' הוא דביניקה פשיטא דאמרי' ברירה וכיון שמלאו הדין דלמוקצה ל"ח ספרי בפשיטות משום דאמרי' ברירה בתולה בד"א ואף אם ידחה דמוקצה הטעם דאין אדם מקצה חלק חבירו כמ"ש תוס' ומ"מ הק' כשאר במקומו לענין ניחוש בתחומין וכ"ז לרב דכ' תוס' גיטין ועירובין ל"ו דרב ק"ל לחלק בין תולה בד"ע לד"א אבל לדידן דאין חילוק כמסק' רבא בגיטין ועי' יש"ש ב"ק פ"ה ומ"ה אסרינן הבהמה משום יניקה ול"א ברירה דהוי איתחזק איסורא ובמוקצה הטעם כמ"ש תוס' דאף לרב עיקר הק' למה אסרינן היניקה לענין תחומין אף דבמוקצה י"ל כתוס' ומ"מ על תחומין גופא קשה וגם בזה י"ל דברי רש"י דלר' אושעיא שניהם מותרין דאפשר דק"ל כרב דבהמה אסורה אך דמגיטין נראה דר"א ג"כ ק"ל לחלק בין תולה בד"ע לתולה בד"א מ"מ א"כ ק' קו' גמ' למוקצה ל"ח ועיקר ק' למה בתחומין אסור כנ"ל.

עי"ל עוד הנ"ל דמעיקרא ק"ד דאמרי' ברירה אף בדאו' לכן מקשה למה מחמיר ביניקה אף דאיתחזק איסורא ועיקר ק' אינה משום מוקצה כנ"ל רק בתחומין גופא ק' וכן בר' אושעיא ק"ד דק"ל ברירה אף בדאו' לכן פרשי' שניהם מותרין ומשא"כ לבתר דמסיק דרק בדר' אמרי' ברירה וכן הוא לדידן שפיר בהמה אסורה דאיתחזק איסורא.

הרמב"ם ז"ל פ"ד ה' איסורי מזבח ה"ז פסק ב' שותפין שחלקו א' נטל י' טלאים וא' י' טלאים וכלב אלו שעם הכלב אסורי'

למזבח

למזבח משום מחיר כלב בד"א דהעברה כל א' לא שוה כמו כ"א מהני' וכלב משלים לכולן אבל כ"א שוה כמו חבירו וכלב נגד הי' ומפיק הדא להדי כלבא והשאר מותרין משום ברירה ע"כ והק' המפרשים הא מדמו' פסק רמב"ם א"ב והנה במשנה דתמורה פ"ה מ"ג כ' תוס' יהבי' דדין זה אף למ"ד א"ב משום דבטל המחיר בס' הסנהדרין ואי דבע"א ל"ב זה הוא מדרי' ובדרי' אמרי' ברירה וכו' עש הגרע"א דגם רמב"ם אפשר לתרץ כן אך יש לעיין למה מפיק הדא כיון דנתבטל ואי דבע"ח ל"ב הא כ' בש"ד סי' ק"א סק"ה דאם נפלה א' שלא נמלאה בתוך ביטול שאר חתיכות חוץ ממה דאין ראוי' להתכבד שאסור ומה הדם בלא"ה לא הוי ר"ל דאינה נאסר בשעת נפילה ותכף, לא ניכר האיסור נמלא נולד האיסור בתוך תערובות ושפיר בטל ובסי' ק"ב סק"א בט"ז כ' דה"ה כל דברים המוכין שלא ניכר האיסור ומקודם שפיר בטל א"כ הכא המחיר מעולם לא ניכר האיסור קודם התערובות א"כ אף בע"ח בטל אך הפלתי שם סק"ה הק' מתוס' ממעילה כ"א: ד"ה פרוטה באומר פרוטה מן הכיס הקדש הכל אסור ואמאי ל"ב ותרלו דמטבע חשוב ול"ב וק' הא לא ניכר האיסור קודם והפמ"ג תי' דתוס' קאי על פרוטה של הקדש שנפלה לכיס והא דקתני במתני' פרוטה בכיס הקדש ג"כ ע"ז י"ל דדעתו על פרוטה אחרונה אך ק' עדיין מר"ע דאמר כיון שהוציא ראשונה מעל וגם אא"ל טעמא דהכונים דדעתו על אחרונה דגם בנפל פרוטה של הקדש לכיס ג"כ לא מעל רק באחרונה א"ו דפליגי כמ"ש תוס' דלר"ע חייב אשם תלוי בספק מעילה כריתות כ"ב וא"א אין מעילה אלא בודאי וכ"כ בתוס' יו"ט וכ"כ הר"מ פ"ז ממעילה וא"כ עדיין ק' בין לר"ע ובין לרבנן בפרוטה מכיס הקדש לבטל ועי' תוס' קוטה י"ע. ד"ה חזר שכתבו לר"ע משום ברירה ול"ע, ועי' משנרת שלו' סס סי' ק"ב והנלפע"ד כיון דרמב"ם פסק בדאו' א"ב והיינו משום ספק א"כ ליכא להתיר כולן מכח ביטול כיון דמדאו' יכול לברר האיסור ע"י שיטול א' ואמרי' הוברר שזה המחיר א"כ ע"י שמפיק חדא מותר ממ"נ אי י"ב הא נטל האיסור ואי א"ב הא בטל האיסור ובזה יש ליישב ק' תוס' תמורה ל'. מה פריך בפשיטות ניפוק חדא ואיך נסתרי דלמא ל"ל ברירה ולהנ"ל ניחא דלמ"ד א"ב ודאי דכולן מותרין משום ביטול אלא למ"ד י"ב פריך דעכ"פ יהי' מותר ע"י דניפוק חדא וכן בבכורות כ"ז. יש לפרש כן דלכאורה ק' מה פריך על ר' ענן ואי אמרת י"ב לברור חד נגד הכלב וק' מה פריך הא כמה תנאי דא"ל ברירה ואיך מקשה על ר"ע ממתני' הא יכול לומר תנא ק"ל כתנא דא"ב ע"כ צ"ל לפרש דמקשה על מתני' לכ"ע ולכן אמר ואי אמרת פי' דלעולם ק' שיתירו כולן ע"י ביטול רק אפי' אי אמרת ברירה וא"כ יכול לברר חד עכ"פ השאר מותרין ודוק ומיאן דלא מפרש כן ק' הגמ' עליו לתרץ מה שהקשתי.

הרמב"ם פי' ה' נחלות ה"א פסק אחין שחלקו ובא בע"ח ונטל חלקו של א' מהן בטל מחלוקת והיינו כרב דיורשין הם

ופ"ב

וכ"ב ה' שבנים ה"ג ופ"א ה' שנינה פסק דלקוחות הם וצ"ל דהתם אדעתא דהכי תלאן ביה' לאם דרך וגם לא יאכל זה את זה כמ"ש הא"ב בנדרים וע"ש לפי' רש"י ועי' יפ"ש בהאריך בסברא זו דהא רמב"ם פסק א"ב ואולי בעלמא מחלוקת ותוס' בגיטין מ"ח. דרמב"ה בעל המלוקה דהוי כלוקח באחריות וא"כ על רמב"ם ג"כ נוכל לתרץ כן אך דברי תוס' ק"ע דקתני שלמן למ"ש בב"ק ני'. ד"ה כיורשין דאי כלוקח באחריות ישלם מעות ולא קרקע.

ונ"ל דבגיטין תירץ ר"ת ז"ל דקי"ל כהלכה א"ב עי' תוס' ור"ן ורא"ש נדרים וב"ב ב"ק ותוס' תמורה ל' לכן כ' דהוי לוקח באחריות וכיון דמתניתין כאומדנא אמדינן דעתו שישלם מחלי קרקע שלו ומש"כ בב"ק קתם תוס' הוא רש"י ז"ל דקוצר י"ב עי' מקוממות הנ"ל והוא כיורשין הם והא די"ב נהם דרך ואומדנא אדעתא דהכי נחתו כמ"ש הרא"ש ורמב"ם פסק כר"ת דא"ב והם כלקוחות באחריות והא דמשל מלי קרקע דאמרי' אומדנא דנחית לכך שיתן מחלי מקרקע שלקח.

עירובין ל"ו: ומתני' רי"א ילך אצל רבו, כ"ל לפרש כגון דאמר מקום שארצה אלך ולא ידע אם יש בין ב' חכמים רבו ואח"כ נתגלה לו שא' רבו אמרי' דאין בידו לילך למקום שירצה אלא דוקא לרבו דקים לן בגווי' דאי הוי ידע שא' מחכמים הוא רבו הי' אומר אם רבי למזרח כו' אצל אם ידע שרבו א' מהם ואפ"ה אמר לאיזה שארצה גלוי בדעתו דאין רצונו דוקא למקום רבו ובשבת יכול לברר לרבו או לחבירו לכן נל"ע דברי רש"י ז"ל הקדושים שכ' ומיהו איהו לא ידע לאיזה מהלדין יצא והשתא דידע להם ליזיל ע"כ ומשמע דידע שיש שניהם רבו אלא לא ידע אם בא למזרח כו' ול"ע דבכה"ג הרי גילה דעתו דאפשר דניחא לי' בחבירו ולא ברבו ול"ע.

גמ' אי' ליתא ומתני' מקומי א"ז, הק' בגור ארי', דלמא ומתני' ה"פ דר"י לדברי ת"ק אמר לדידי א"ב אלא לדידך אודה לי מיהו דצריך לילך לרבו ע"כ ולדידי אין כאן ק' למ"ש תוס' דלרב יש חילוק בין תולה בד"ע או בדעת אחרים ולא מוכח דפליגי מתני' ואיו אלא מקיפא דר"י דשניהם רבותיו כפרש"י א"כ בזה ל"ש לומר לדבריהם דבהולך אצל רבו הוי תולה בדעת אחרים כיון דאין תלוי ברצונו וגם ר"י א"ל ברירה א"כ ל"ל לומר לדבריהם רק בקיפא בשניהם רבותיו ומה ע"כ שמעינן דא"ל ברירה אף בתולה בד"ע וכאן ל"ש לדבריהם אודית לי מיהו הודאי בשניהם רבותיו דהולך אצל רבו א' וכיון דר"י למקום שירצה ילך אליבא דנפשי' אמר וזה ג"כ מדויק ברש"י ז"ל דבשניהם רבותיו ילך למקום שירצה ולא דייק רש"י מרישא היינו ובים דקאי לר"ב והוא ס"ל בתולה בדעת אחרים ברירה לכן עיקר ראי' מקיפא ע"כ דרישא יכול לאוקמי בסבר בא רבו ול"ק, ומאי דהוא ג"כ שיבר כן אלא מקיפא למקום שירצה ע"כ כשמע ברירה ואפי' בתולה בד"ע.

ל ז. גמ', כשהתנו, פרש"י כל מי שיקריב הכהן שלא יהי' לשמה, הק' תוס' קוף קוף צריך לברירה עוד הק' הא התם תולה בדעת אחרים

אחרים, ונ"ל עפ"י מ"ש תוס' יומא ד"ה ומאי בק"ד ור"א תירץ דאליבא דרב אמר דלא אמר ומדי [פי' כמ"ש שם תוס' ד"ה דברי דבאין שחלקו אינו מתנה ומברר דבריו ובהלוקח מתנה ומברר דבריו] ע"ש וא"כ ניחא דהכא מקשה ומדמה הך דלוקח דתולה בד"ע ומתנה ומפרש להך דקינין דתולה בד"א ואין מתנה ומפרש וא"כ ק' דר"י אר"י וכמ"ש תוס' שם וכן בתו"י שם ויש בתו"י ע"ק דבמקום אחרים צ"ל עצמו וכן להיפך ע"ש ומשני כשהתנו א"כ צ"ק דהתם תרתי לטיבותא התנו ותלה בד"א ופריך ומאי למימרא דמפרש כבר השמיען בגיטין ולכי מיית הוי גט משום דהתנו ותולה בד"א ומשני קמ"ל כדר"א כפרש"י.

עוד יש לרמוז בתירץ הגמ' עפ"י הנ"ל דבתוס' יומא הנ"ל כ' מכח דר"ה דכאן קאי במקום בעלים והוי כמו תולה בד"ע ע"ש והכא בד"ה לא ק"ד ובגיטין כ' תוס' דקינים תולה בד"א ובזה יש לפרש כוונת התרצן קמ"ל כדר"א דתלה בכהן ולפ"ה הוי תולה בד"א ואמרי' ברירה כמ"ש תוס' כאן דלא כמ"ש ביומא ואין עיקר רבותא הא דר"א אלא עיקר רבותא דאף לר"א הוי תולה בד"א.

רש"י ד"ה כשהתנו הנשים ביניהם כו', הק' תוס' דסוף סוף צריך לברירה עי' מק' קינים סוף פ"א מ"ש המפרש לתרץ דברי רש"י ז"ל.

ל"ז: גמ', ב"ה שאמר לחבר כו' איפך, ק"ק דעפי הו"ל למימר איפך ברייתא דהלוקח דהא מתני' הוא ספ"ו דדמאי ואפשר דהאי אפכינן ברייתא צ"ל דברי ר"מ ור' יהודה ור' יוסי ר"ש אוסר וא"כ צריך ג"כ להגי' אוסר במקום אוסרין לכן טוב יותר להפוך המשנה.

גמ' ר"אר אבית שמאי' נכרין, בא לתרץ דר"ש אר"ב כפרש"י והיינו אליבא דמאן דאמר מחלק בין דאו' לדר' דרבא בעלמא הא מחלק ומדאמר לעיל ומאן תנא דאפי' בדר' ל"ל ברירה ש"מ דמסברא יש לחלק.

דף ק"ח רש"י ד"ה עד שלא ימות, תורף כוונת רש"י דפליגי ב"ש וב"ה בכלים דלמפרע וגם מכאן ולהבא דלב"ש גם מכאן ולהבא מינה דל"מ מחשבה להוציא מידי טומאה ולב"ה מהני וה"ה למפרע דאמרי' לב"ה ברירה, ולכאורה ק' מה ומשני דמתני' דא"מ כב"ש מנ"ל דב"ש ל"ל ברירה דלמא בפתח ומודה דשאר פתחים טהורים למפרע דאמרי' ברירה רק בהשב כיון דל"מ מכאן ולהבא איך יהי' מהני למפרע וניהו דמוכח דב"ה ס"ל ברירה מ"מ איך מוכח דב"ש ל"ל ברירה.

ונ"ל דהא מודה ב"ש עד שלא מת מהני מחשבה משום דלא נחית כלל לתורת טומאה א"כ אי סבר ברירה ק' אמאי ל"מ מחשבה ואי משום דנחית לתורת טומאה אדרבה כיון דמחשבה מהני ויהי' הכלים טהורין למפרע ולא נחית כלל לתורת טומאה ומדלא מהני מחשבה ש"מ דל"ל ברירה וא"כ אפי' אי מהני מחשבה יהי' טומאה עכ"פ עד עכשיו לכן ל"מ אפי' מכאן ולהבא כיון דסוף סוף נחית לתורת טומאה וזה כוונת רש"י ז"ל בלשונו הזהב אלא נחתו להו תורת טומאה ואפי' כלים הבאין

לאחר

לאחר מחשבה מותאן פי' לפי דלי"א ברירה לכן ל"מ מחשבה ובד"ה ב"ה פי' ולא נהנו מומאה, לאחריגא ולבאורה זה הלשון מיותר ולהנ"ל ניחא דנמש"ה מהני לב"ה מחשבה משום דא"ל ברירה.

אך י"ל לרש"י לפרש דפליגי בתרתי ניגא דפליגי בברירה לחוד ולמפרע וכעין שכ' רש"א בבילה שם דאי פליגי במוכאן ולהבא מנ"ל דפליגי בברירה א"כ הכא ק' קו' רש"א דלמא פליגי רק במוכאן ולהבא אלא ע"כ דר"א ס"ל דפליגי רק למפרע ובברירה ול"ע.

תוס' ד"ה אמר, ממיק ר"א דפליגי מכאן ולהבא, פי' ולמפרע לא כדאי' התם ול"ל דזה אינו מדברי ר"א אלא גמ' אמר כן דהא בסוף בילה פריך מכאן זה דר"א אדר"א וש"מ דהאי למפרע לא הוא מדברי ר"א.

יומא נ"ה: רש"י ד"ה ומברור ד' זוזא. מרש"י ז"ל מבואר דב' פרידות דהיינו קן א' הוא בדינר לורי דהוא רובע סלע וכ"כ תוס' לשיטתו והא דעיגדו ברבעתים היינו רובע סלע ועי' רש"א, ול"ע דבכריתות ח' גבי ועמדו קנין ושם ט'. בזה"ז לריך שיפרים רובע לקינו וב"ב קס"ו: בג' מקוממות אלו פרש"י רובע דינר הוא כמ"ש תוס' כאן דמגלא פרידה א' בדינר מדינה ול"ע ותו"י כאן ד"ה ומשקול בשם רש"י פי' ג"כ דרובע היינו רובע דינר אלא שפי' שכל פרידה י"ל ברובע דינר דהיינו ב' זוזא מדינה ול"ע מה מביא ראי' מכריתות ט' ראי' לקתור דהתם ומשמע דקן דהיינו ב' פרידות הוא ברובע ול"ע ויתכן דהך ואמרי' נמי י"ל אחר דמסיק דמכריתות י' משמע דרובע דינר לב' פרידות וכמ"ש תוס' כאן ולזה מביא עוד ראי' מהך דגר בזה"ז.

בא"ד שם בתו"י הק' ממה דאמרי' ומפני מה לא נתנה תורה שיעור למחוסר כפורים שמא הוזלו בהמות ואין לו תקנה להביא קרבן והיך אמרי' העולת בסלע, י"ל דעיקר ק' הוא מחטאת בת דנקא דסלע אינו אלא למצוה מן המובחר ואם הוזלו מה לו לעשות ודי דנקא אלא ע"כ דימדנקא ק' ובתרומה ג"כ לא נזכר רק דנקא ופי' דלא יביא כחובה בפחות מדנקא ואם הוזלו וישיג שמינה בפחות מדנקא שפיר דמי.

תוס' ד"ה הבדי, כיון דמתנה בין ירדו בין לא ירדו חשוב שפיר טפי' פי' דאמר אם ירדו גשמים יהי' זה דימין תרומה על של שמאל ואם לא ירדו יהי' של שמאל תרומה על ימין.

נ"ו: תוס' ד"ה ר"י, וכה"ג איכא פ"ג דשבועות בפלוגתא דר"ש ורבנן בשבועה שלא אוכל ואכל כ"ש, לא ידעתי היכן הוא ומאי פירושו וא"ל כיון דבק"ד ר"ע כר"ש ק"ל לכן כ' פלוגתא דר"ש ורבנן ור"ע הבי"ב אודו לי מיהו הואיל ומפרש הייב והוא בעלמו ל"ל משום סברא דמפרש רק בכל התורה ס"ל כר"ש לפי ס"ד.

בתוס' יבנים ד"ה ר' יוסי, שומד להתברר איזה ילקטו, הך ליסנא ל"ע דהחילוק בין שומד להתברר הוא אם ומתנה אם תלא בפתח יהי' הגני לביתה ואם לאו לא וכן אם בא חכם יהי' עירוב ואם לאו לא חשוב שומד להתברר משא"כ כשמתנה לאיזה שתלא תחילה

וכן

וכן לאיזה צד שיבא חכם יהי' עירוב א"כ זה פשיטא לא ביאת החכם אלא דלא ידע לאיזה צד לכן אמרי' מה דפשיטא לי' אמן ומספקא לן שמא לא יבא חכם כלל וכן שמא לא תלא שיש אבה בפתח וא"כ ה"נ בכל שילקטו אם אמר אם ילקטו יהי' מחולל ואם לאו לא הוי מועד להתברר משא"כ איזה פירות שילקטו דמשמע דפשיטא לי' שילקטו בודאי אלא מספקא לי' איזה פירות בזה ל"ה מועד להתברר לכן הך ליתא לע"ע ועי"ל בב"ק ד"ה גמ' דבתא מתני'.

בא"ד וע"כ נראה לר'. ובתירוץ מיתרצא ק' דר' יוסי אר"י, לע"ע ש"ר בהגה דל"ל דר"מ אר"מ.

בא"ד דר' יוסי סבר א"ב, יתכן דל"ל ר' יוחנן ש"ר כן בהגה, וכוונתם כיון דבאחין שחלקו סבר א"ב אף די"ל דהכא עדיף מברירה דעלמא ה"נ בכל שילקטו אף דעדיף מברירה דעלמא וכה"ג כ' תוס' דידן סוף ד"ה מ"ש ע"ש, ורש"א שם:

חגיגה כ"ה: תוס' ד"ה הבר, דבדר' מודה ר"י דקי"ל ברירה, לע"ע למ"ב בשם רש"י דגם בגר ונכרי הוא משום ברירה הא הוי דאו' ש"מ בשעה"מ פ"ב מה' עירוב שהק' כן ומה שתירץ דלא הוי אלא מדר' דמדאו' אין גר יורש נכרי ע"ש, לפע"ד ל"ע דכיון דרבנן תקנו זכי' בירושה הוי ע"ז שלו והוי חלופי ע"ז דאו' ותוס' בקידושין לא כ' אלא דאי דר' א"ל כלל לברירה דהא דתקנו ירושה היינו באופן המותר שלא יהי' חליפי ע"ז וכן רמב"ם בפי' משניות פי' כתוס' דרבנן תקנו שלא יהי' חליפי ע"ז דהם תקנו והם אמרו אף דקי"ל לרמב"ם דבדר' י"ב ואמאי לא כ' משום ברירה א"ו כנ"ל דכיון דמדר' א"ל זכי' הוי איסור דאו' בחליפין ומ"ש לפי' הפוסקים דבמעמד שלשתן הוי קידושי דאו' עי' ב"ש כ"ח ס"ק ל"ה כ"כ לחומרא דהוי חליפי ע"ז אלא ע"כ כמ"ש רמב"ם ותוס' דהם אמרו והם אמרו שלא יהי' לו קנין אלא בהיתר אבל זה אין להקשות עליו הא בע"ז מחמירין אף בדר' כמ"ש רש"י בע"ז מ"ז: ד"ה אבניו דאפי' חלקו אסור דא"ב וכ' תוס' יו"ט אף דמשנת ע"ז דר' בע"ז החמירו ועי' בשעה"מ פ"ג מגירושין די"ל לחלק דוקא היכא דע"ז דאו' רק דלענין משנה דר' מש"ה החמירו משא"כ היכא דמדאו' ליכא כלל חליפי ע"ז כיון דאינו יורש ל"ש לומר החמירו.

בא"ד כמה קטנה משניות ומצינו דא"ב ע"כ, ר"ל דא"ב אפי' בדר' ולא ידעתי היכן הוא ואפשר דכוונתם למתני' דביצה ל"ד: דפליגי חכמים על ר"א דלא סגי באומר ומכאן אני נוטל אלא צ"ל ומכאן ועד כאן אני נוטל ופרש"י משום דא"ב אף דמוקמה דר' וקרי תוס' קשה דר"א לגבי רבנן לא כלום וכה"ג הקשו בקידושין נ"ד: ברש"י ד"ה אלא לאו, ב"ה כקשה ומשנה חשוב דהלכה כמותן ע"כ אבל נ"ל דכוונתם לפלוגתא ב"ש וב"ה בביצה י' דקברו ב"ה דל"ל זה וזה אני נוטל והיינו משום דא"ב ואף דמוקי שם טעמא ב"ה דלמא ממלמל ובדיק א"כ אתי לאמנעי משמחת יו"ט ומ"מ א"ל ר"י לא ק"ל כן דא"כ מה הק' תוס'
א"ה"כ

אח"כ מה הק' בעירובין מאן תנא דל"ל ברירה בדר' הא א"ל הך תנא הוא, ולפענ"ד ע"כ כוונתם תנא דב"ה אבל הא בורכא דהא רבא אמר לר"י מאן תנא ורבא ס"ל כשם בעל"ה משום מטלטל ושביק ומש"ה ל"ל ב"ה הוא או כוונתם על חכמים דר"א דהתם ל"ל מטלטל ושביק הדיוקא בתרים שייך לומר כן יעלה בתבילה ומש"ה מוכרח רש"י ורע"ב ז"ל לפרש משום דל"ב וע"ז הק' שפיר דלימא הך תנא דרבנן דר"א הוא וע"ז תרצו בה הך דהוא לאתויי תנא בתחומין דאיירי בה פי' משום דעל מתני' הנ"ל א"ל דוקא בעיקרא דאילן בספק להחמיר אמרי' א"ב משא"כ בעירוב כמ"ש תוס' בעירובין ע"ש: ובזה מתרצו בזה השמ"ע ולל"ח ק' רבה ביצה לא בלדידן דקי"ל י"ב בדר' ל"ל זה וזה אני נוטל מ"מ ומש"ה מייתו מתני' בעירוב.

ובזה ניחא נמי ק' הבעה"מ אמאי הק' על מתני' דעירובין מאן תנא ולא על מתני' דביצה ולפענ"ד ניחא דביצה ליכא חיוב כל כך כיון דמחמירין בספק התם כדאי' משא"כ בעירוב פריך שפיר מאן תנא כיון דחיוב הוא ודאי ל"ל לחלק בין מיקלא לתחומין אלא כיון דמלינו לרבנן דא"ב במיקלא ה"ה בתחומין ול"ק ממתני' דחבר וע"ש ודוק.

באו"ד דחק לאתויי תנא דברירה לא מייתו הך קושיא הכי תוס' לעיל ובמ"ש הכונתי על חכמים דר"א אבל אין ר"ל קשה דחבר דהא בעי לאשכוחי תנא דא"ב בדר' ותנא דחבר ק"ל ברירה וראיתי בבעה"מ פ"ה מעירובין שהביא דברי תוס' בל"ע ולפענ"ד דברי תוס' נכונים וברורים.

ע"ז ק"ד, גמ' ירושת הגר אקילו רבנן תנ"ה, פי' דמעיקרא ק"ד ומש"ה לא הוי חליפי ע"ז משום ברירה אלא דפריך אעפ"כ יהי' אסור משום דהוא בקיומו ומשני דתקילו רבנן א"כ אין התיתר משום ברירה אלא מדאו' לא הוי ירוב אלא דרבנן תקנו ירושה שלא יחזור לקלקלו והם לא תקנו כ"א בהיתר פי' שלא יהי' חליפי ע"ז ועז"א תנ"ה דא"ב דא"כ גם בשותפות יהי' מותר אלא ע"כ משום דירושה דרבנן.

ובתוס' ד"ה תניא כו' דמש"ה בקידושין דמוכח ממתני' דירושת גר דרבנן אמר תנ"ה משום דמתני' א"ל משום ברירה ע"כ ולע"ק דבקידושין כ' תוס' דל"ל משום ברירה דא"כ אפי' בא לרשותו יהי' מותר הרי דמוכח כן ממשך מתני' ומה' מהרש"א ובאות דברי תוס' שם ל"ע דאי משום ברירה כשבא לרשותו זכה בע"ז ומש"ה אסור אח"כ לתחלוק וכן הק' הפני' ומה שהלא מוכח לפרש דאין הפי' בא לרשותו מתורת חלוקה אלא קודם בא לרשותו מ"מ אבל זה ל"ע דשבס"ג אף אם כיון משום דירושה דרבנן מה אוכפת לן כשבא ע"ז לרשותו שלא בתורת חלוקה אי בא לרשותו הימנו בתורת חלוקה ומש"ה אסור לנפשם ירושה דרבנן וכמ"ש רמב"ם בפי' משניות דרבנן באות תקני לו ירושה בממש ובע"ז אלא דכי' שלא כטל ע"ז תקנו שלא יהי' הממש שבטל חליפי ע"ז אבל בשנטל זכה בע"ז ואסור לתחלוק וא"כ אדרי ק' פי' להוכחה.

ונ"ל ליישב עפ"י סוגיא דבכורות פ"ו: דפירשו דלמ"ד י"ב כשחלקו וחזרו ונשתתפו חוזר החבר לבעלות שתי' ומקרי תפיסת הבית לענין

קלבון

קלבון ומעבר בהונה ע"ש ומשום דלמ"ד י"ב לא בטל שם ירושה מיני' וחוזר לתפיסת הבית ומש"כ למ"ד א"ב והוי לוקח ואף כשישתתפו אח"כ הוי כמו שותפים בעלמא דהכבר נתבטל שם תפיסת הבית א"ב ה"ה הכא למ"ד א"ב ניחא דכיון שבא לרשותו חשוב לוקח ואם מחליף אח"כ מקרי חליפי ע"ז ומש"כ למ"ד י"ב הא בידו להשתתף עוד הפעם וחוזר הדבר לתפיסת הבית ויכול ליקח מעות ע"י חלוקה מחדש ולא"ק קו' הפ"י.

עוד יש לדקדק על תוס' כאן וקידושין וחגיגה כ"ה דכ' דא"ל משום ברירה הא במתני' דמאי בחבר וע"ש מבואר דלא"א ברירה בד' מינים וכן הוא בבכורות ול"ע, ש"מ בהגה מגלפה איתן חגיגה שהק' כן בשם טור אבן וע"ש מ"ש.

היש"ש, ב"ק כ"א: הק' על הרא"ש נדרים דכ' דלגבי ר"ת דפסק כראב"י ולא מטעמי' אלא משום ויתר מותר במודר הנאה וכ' הרא"ש דלפ"ז במודר הנאה לחבירו מותר לכנוס בחצר המדיר ע"כ והק' היש"ש דלגבי אחר לא חשוב ויתר אלא הנאה גמורה ודוקא גבי שותף הותר ר"ת וכ' דעל תוס' לק"מ די"ל הא דכ' תוס' דלר"ת אדם אחר מותר היינו דומי' דמתני' דמתיר ראב"י לאדם אחר לכנוס דיאמר לשל חבירי אני נכנס וכ' הר"ן דהיינו כשהשותף הב' צריך לו ובבה"ג איירי תוס' ומש"ה הוי ויתר כמו לגבי השותף דמ"ל היה או שלוחו ע"כ, ומראות נפלאתי דהא כ' תוס' תוך כ"ד דלר"י דמתיר משום ברירה אסור לאדם אחר לכנוס ולא באופן הנ"ל הא בפירוש מתיר ראב"י במתני' משום ברירה ור"י פסק לגמרי כראב"י או כוונת תוס' באדם אחר שלא לצורך ואעפ"כ מותר לר"ת ול"ע.

שם כ' על קושיא דקוף בילה לרחוץ ה"נ דאסור הב"ע למולאות וכ' החילוק דלרחוץ כיון דישתמש בכלו ל"א ברירה לענין שיהי' כלו שלו בשעת תשמיש ומש"כ למולאות דהיינו שזה יטול חלק במים כמו חבירו אמרי' ברירה וכ"כ פ' השותפין מ"ח.

ובזה נלפע"ד לתרץ ק' יש"ש לעיל ל"ל תרי פלוגתא דראב"י ורבנן בב"ק כ"א ובנדרים מ"ה וי"ל דאי הוי פליגי בנזקין ה"א בהא אמר ראב"י ברירה לענין שיהי' החלק שנטל שלו אבל בנדרים לענין להשתמש בכלו ל"ל ברירה ואי הוי פליגי בנדרים ה"א דוקא התם סברי רבנן א"ב לענין שיהי' מותר להשתמש בכלו ומש"כ בבור אמרי' ברירה שהמים שנטל שלו וכן איכא למעבד צריכתא איפכא למ"ש ר"ן ורא"ש בשם רשב"א הביאו היש"ש דדוקא בנדרים אמרי' ברירה משום דאין אנו צריכין לומר הוברר מתחילתו אלא דמתחילה קנה שדה זו להיות לכ"א תשמיש בכלו ע"ש וא"כ אי הוי פליגי בנדרים ה"א דוקא התם ק"ל לראב"י ברירה כנ"ל ומש"כ בב"ק ל"א דמים כלו כשנטל שלו דע"ז צריכין ברירה גמורה ואי אשמעינן בב"ק ה"א בהא ל"ל לרבנן ברירה אבל בנדרים מודים לראב"י לכן פליגי בתרוייהו.

בספר משנת חכמים האריך הרחיב העמיק בדיני ברירה ואני הצעיר ראיתי כמה דברים אשר ראוין להשיג עליהן לפע"ד לכן אשיב

על

על דבריו בקצת מקומות לפי מעט שכלי והמבין יבחר.

א' מה שהק' בחלק א' פרק א' דאי' בגמ' לאיזה שארצה אגרש הוי תולה בד"ע הא לגבי סופר הוה תולה בד"א דהיינו הבעל וא"כ הסופר כ' לשמה דלגבי' אמרי' ברירה ואי דצריך צוי הבעל ולגבי' א"כ הא כ' תוס' עירובין י"ג. ד"ה אבל דבלא צוי הבעל פסול מדרי' ובדר' אמרי' ברירה ע"כ, אך לבבי לא כן ידמה דזה הוי כמו אמר בעל בפי"ז אין רוצה שתכתוב גט וסופר לא השגיח וכתב דבודאי פסול ה"נ הא קי"ל דברירה הוי ספק כמ"ש בעלמא לקמן וחיישינן שמא בשעת כתיבת גט הי' בדעתו דוקא לקטנה דבדידי' ל"א ברירה וכיון דאמר לסופר לאיזה שארצה גילה בדעתו דדוקא לא' מהן רוצה לגרש ומיהו דלגבי סופר אמרי' ברירה מ"מ דלמא בדעת הבעל הי' לחברתה דבדידי' ל"א ברירה וכיון דדעתו לקטנה הוי כאלו אמר הגדולה איני רוצה דהא אין רוצה לגרש רק א' מהן ולע"ד כמ"ש תוס' שם.

ואח"כ רוצה בקצרה זו ליישב דברי רמב"ם שלא הביא דין לאיזה שתצא בפתח דאף בתולה בדע"א ל"א ברירה ותירוץ דהא שמעינן מלאיזה שארצה דלגבי סופר תולה בדעת אחרים ולזה הוי רק דרבנן והיה זה דבר' רמב"ם דצוה דאו' ובנו ז"ל שם דף פ"ג סי' ב' אף דצוה דאו' השליחות רק מדרבנן ע"כ ולא אדע מה יפה כח הבן מכח האב דהא כבר כ' אביו ז"ל דלרמב"ם בלא צוה פסול מה"ת ומיהו דשליחות א"צ מ"מ צוה בעי וכ"מ דא"צ לומר לזה הסופר דא"צ שליחות אבל מ"מ צריך סתם לצוות שרוצה לגרש אשתו ומי שירצה יכול לכתוב דבלא צוה הוי הכתיבה שלא לשמה וא"כ כיון דלגבי בעל הוי תולה בד"ע ול"א ברירה א"כ הוי הכתיבה שלא לשמה וא"כ שוב ק' על הרמב"ם למה לא כ' דין דלאיזה שתצא בפתח.

שם פרק ב', הביא ק' רש"ל על רמב"ם דא"ב הוא ספק א"כ אמאי מחזירין ביובל הול"ל אוקי ממון אחזקה ותירץ עפ"י מ"ש תוס' ריש ב"ב ד"ה לפיכך דאם נולד הספק קודם התפיסה ל"מ תפיסה א"כ ה"נ קודם שחלקו הי' ספק לב"ד ול"מ החלוקה להיות כמוחזק ועי' עוד מזה ריש ב"מ גבי תקפו כהן ובתוס' שם ובכתובות כ'. בתוס' ד"ה ואוקי והמעיין בתוס' ב"ב שם יראה דטעם דל"מ תפיסה דכיון דכבר זכה זה בחצי דבר דאם יבואו עדים קודם שנפל הגורל לב"ד אמרי' ממון המוטל בספק חולקין א"כ הוי כמו ברור שחצי שלו וחצי של חבירו ואיך מהני תפיסה לחלק של חבירו דלא הוי כלל ספק אלא ברור של חבירו אבל הכא הא דהוי ספק עד השתא א"ל משום דלא ידוע לב"ד איזה חלק יהי' שלו דהא אף למאן דא"ל ברירה הוי קודם חלוקה ספק וכשבאו לב"ד אומרין לחלוק א"כ כיון שחלקו יכול לומר זה חלקי הוגיע משעה ראשונה ואינו מגבה הדין ע"י תפיסה שלו ושוב ק' אמאי מחזירין וע"כ כתירוץ הפ"י וב"ש משום דלא בטל החלוקה אלא אחר יובל נוטל כ"א חלקו כמקדם כמ"ש רש"י גיטין כ"ה. חוזר ביובל לתחלתו משום מצות יובל והדר קני' כמעיקרא

וכן

וכן מוכח מדברי רמב"ם פ"א ה' יובל ה' כ' ולפ"ז י"ל ג"כ דלענין מנות יובל ל"ש חזקת ממון ודוק או משום דקרקע בחזקת בעלי' עומדת.

עוד נ"ל לתרץ כיון דאין נ"מ לענין ממון דהא נותן לו כנגדו קרקע שלו ל"ה מוחזק וכה"ג כ' הש"ך סי' ל"א סק"ב כיון דסוף סוף הא' ממונא תיפוק מרשותי' ליכא חזקת ממון א"כ ה"נ יכולין לומר להיפך כיון דנותן לו קרקע אחר ל"ה מפיק מרשותי' ובזה י"ל דברי תוס' ב"ק ט'. שכ' דל"ש המע"ה וי"ש לפרש דכ' כן לפ"ב של רש"י רבוע בקרקע שמא יורשין ורבוע במעות שמא לוקח באחריות וק' אמאי צריך ליתן קרקע דוקא הא יכול לסלק כל חצי במעות כיון דהוא מוחזק בקרקע יכול לומר כלקוחות דמי ע"ז יכולין לתרץ כיון דסוף סוף צריך לשלם ל"ש המע"ה, אך מהר"ם תירץ משום דבלא טענותיהם יש ספק לב"ד ל"ש לומר המע"ה ול"ע דזה דוקא לקוממוק עי' ריב"ש מ"מ אך עיקר כמ"ש תוס' ב"ב ס"ב: דבכל אלו נראה לחכמים שיחלוקו ומתורץ ג"כ לפי' א' של רש"י רבוע בקרקע או במעות וק' למה יתן רבוע מכח ספק א"ו כתוס' ב"ב הנ"ל.

עוד שם הק' על יש"ש מתוס' גיטין שהק' איך משכחת להביא בכורים ולי"ש הא י"ל דר"י ל"ל ברירה מספק ומספק אינו חוזר ע"כ ואני אומר שמתוס' אין ראי' דדייק לאידך גיסא מדלא הק' לרבא דאמר בבכורות דר' יהודה ס"ל מחלה יורשין איך משכחת ויהי' ק' אף למסקנא דר"י סבר לאו כקנין הגוף וש"מ דמספק אין מחזירין והא דלא תרצו כן לר"י דכבר כ' הפ"י דהכא אין חוזרין אלא מדרבנן וא"כ ל"ל דמספקא לי' דהל"ל ס"ד לקולא א"ו ס"ל ברור אין ברירה ומ"מ ליכא למשמע דמספק א"מ די"ל מש"ה לא הק' תוס' לרבא די"ל כמש"ל וגיטין כ"ה: תוס' ד"ה ר"י.

שם פרק ג', הק' על תוס' ב"ק ור"ש פ' המשניות ורשב"א ב"ק שכ' דבכל הנלקט א"ל לברירה אף דאמר כן בשחרית כיון דבשעת שאל הפדיון הוברר איזה פירות הוא ומחלל אף דהוא לא ידע איזה פירות ע"ש, והק' עליהם מגיטין דפריך למ"ד א"ב ממתני' השוחט הפסח כו' ולשיטתם הא י"ל דאמר כן קודם שחיטה יזכה בחלקו מכאן ולהבא ובזה א"ל לברירה ע"ש היטב.

ואני אומר ולטעמך אפי' א"א בכה"ג נמי צריך לברירה וניחא דדייק מיני' י"ב א"כ אה"כ כשמתרץ דאימנהו מעיקרא אמר דיקא נמי פי' דרך למ"ד ברירה ל"ל באימנהו ולדבריו למ"ד ברירה ל"ל לומר באימנהו אלא באומר ע"מ שיעלה קודם שחיטה וזכה משום ברירה כנ"ל ומזכה דהא הוי קודם שחיטה א"ו משמע לי' ליתנא דמתני' שיעלה לאחר שחיטה וזה פשוט.

סוגיא דבע"ח קונה משכון.

פסחים ל: ומתני', נכרי שהלוה לישראל על חמצו אחה"פ מותר בהנאה, הק' הפ"י לפי ס"ד דהוי החמץ בבית ישראל והוי

באחריות

באחריות ישראל ואף דלאביי נכרי למפרע גובה והוי הממון של נכרי ומ"מ האחריות הוי של ישראל ומותר ותירץ דאיירי שמשכנו ישראל דלר"ש לומר דחשוב שלו משום אחריות הטעם דבשמירתו עליו ורוצה בקיומו וכיון דביטל הוי כמו דהפקירו ואין רוצה בקיומו ואי ק' א"כ כיצא המשכני ביטל נגד אחריות ליתא דהיכי דהממון באמנת של נכרי ל"מ ביטל ומש"כ כאן לענין עשה הממון שלו רק א"כ אם אין פודה נטלו הנכרי לכן מהני ביטול, והאו"ה ת' ג' תירוצים: א') לחק יעקב סי' ת"מ סק"ד דהאחריות ישראל מהני לעבור בב"י ולא לאסרו אח"פ ולדבריו ניחא מה דנקט אח"פ ומותר בהנאה ולא קתני אין עובר בפסח. ב') למג"א דאסור בהנאה י"ל דמיירי שישראל הפקיד הממון אצל נכרי אחר דהוי הממון של נכרי והאחריות של נכרי כמ"ש סי' ת"מ סק"א. ג') דמיירי דהוי אחריות של מלוה שקיבל עליו בפי', והנה ק' זו בעלמא יש לחק' ומיפא אמאי אסיר בהנאה לשי' גאונים שהביא הרא"ש דף ה' דאחריות של נכרי אין ישראל עובר וא"כ אמאי אב"ה ובשלמא לר"ן דעכ"פ מדר' צריך לבער ומש"ה אסור ניחא אבל דעת הגאונים נראה דלגמרי מותר ק' אמאי אב"ה.

וראיתי בס' ראש יוסף שהק' אמאי אב"ה הא בפסח לא עבר ישראל על ספק לאו דב"י כיון שהממון של נכרי ומאי הו"ל למעבד, ודבריו צ"ע דהא בידו לבטל והביטול יהי' באופן זה דאם לא יפרע הנכרי לא יגבה ממנו הממון דאין רוצה שיהי' שלו למפרע ואם לא בטלו עובר ומספק שמא לא יפרע לו החוב ואם באמת לא פרעו א"כ איגלאי מילתא דעבר בב"י לכן אב"ה אך על הר"ן יש לדקדק כדבריו דהא ומדאור' באמת א"ע כיון דהוא באחריות נכרי רק ומדר' צריך לבער וזה ניחא בפקדון אצל נכרי אבל הכא איך יכול לבער כיון דהוא כעת הממון של נכרי ואמאי אסור ול"ע אבל עכ"פ דעת הגאונים נראה דא"ל לבער אף מדר' וא"כ אמאי אסור ובע"כ צ"ל כתירוץ או"ה שהי' האחריות על ישראל המלוה ומ"מ עיקר האיסור משום למפרע גובה אבל משום אחריות ל"מ כיון דאינו ברשותו רק לענין זה ומהני אחריות דלא לפטרו אחריות דנכרי אך למה דמסיק בתרתינו אלו ובע"ח קונה משכון ולא משום אחריות המלוה וכק' רב"א על תוס' ד"ה שקונה דא"כ לפלוגי בפקדון א"ו שאחריות על המלוה ועיקר תלוי אי בע"ח קונה משכון אבל באוקימתא דברייתא עדיין ק' לאוקימי דפליגי בלמפרע גובה וקיפא בנכרי ד"ה עובר משום אחריות ישראל כקו' הק"נ אות י' [ק"ו] אבל באמת לק"מ דלר"ש לומר ד"ה כיון דפליגי ברישא בלמפרע גובה ומשום דכאן כ"ע מודה דאמרי' למפרע ולענין אחריות לא מיירי אבל לומר ד"ה ומודה משום אחריות ל"ש למימר ד"ה אלא ע"כ דהתם פליגי בישראל קני משכון ובנכרי ד"ה לא קני משכון ולענין אחריות לא מיירי וכגון שביטל הישראל כדעת פ"י או שהפקידו לנכרי כדעת המג"א או כשי' הח"י דאין אסור אח"פ.

אבל

אבל ק' האו"ה באונס ק' ליומא דפליגי בפלוגתא דחכמים ור"ש אי אחריות כממון דמי והיינו באחריות דנכרי לפניו ומ"מ אבל אחריות ישראל לחייבו כ"ע מודה, ומ"כ בבי' הח' ע"ב, ולענין מ"ש הרא"ש יוסף דבי היכי דמהני אחריות לחייבו בבי' אף דאונס לא נגנב כמו כן לתני קנין ישראל במשכון אף אם פדה הנכרי מ"מ הי' אפשר שלא לפדותו כמו באחריות דהי' אפשר שיגניב ע"כ ילדידי לק"מ דבשלמא התם אנן לא מחייבין לי' משום דאפשר שיגנוב ויהי' צריך לשלם והוי שלו רק כיון דעי' גניבה חייב לשלם א"כ הוא מוזהר עליו לכן הוי ברשותו שהוא חייב בשמירתו לענין גניבה אף דאח"כ לא נגנב מ"מ הי' מוטל עליו השמירה ומשא"כ כאן עיקר החיוב היא מכח קנין ומשום דהוי שלו וכשפדאו הנכרי נתגלה שאינו שלו, אבל דברי הט"ז תמ"א סק"ג נכונים כיון דמהני אחריות אף דאין שלו לגמרי רק שהוא מוזהר חייב כ"ש היכי דאפשר שיהי' שלו לגמרי אם לא יפדה הנכרי דחייב לבער אבל אם באונס פדאו אח"כ בודאי אין עובר ודוק.

רש"י ד"ה ישראל שהלוה, א"נ אם נתנה, וכ' רש"א ומדנקט הברייתא אהא"פ ע"כ לענין הכלה איירי וקמ"ל רבותא אפי' אהא"פ אקיר דאף בכה"ג קנקינן, ולפ"ז צ"ע דברי הצ"ח ז"ל שכ' שי' תוס' להק' מה פריך ומכרי שהלוה ד"ה עובר דלומא עובר בב"י אומר משום הואיל ובידו לפדותו ואף שלא נאסור אה"פ משום הואיל דהא לא פדאו מ"מ בפסח עבר ולהנ"ל אה"ל כן דהא בקושיא אי' ג"כ אה"פ הרי דעובר אם נתנה ואף א"ה דקאי ג"כ אבי' מ"מ עיקר קאי בעיבר משום חמץ שעבר עליו הפסח.

בספר ברוך טעם בדין ומכבסין כ' לתרץ ק' הר"ש על רמב"ם דלכן לאביי מהני אף בהג"ע זמן לאה"פ דלהרמב"ם ל"מ דאמרי' הואיל ובידו לפדותו אבל הגמ' קאי לר"מ דל"ל הואיל ע"ש ולא הבנתי דהא מתחילה אמר דלאביי ג"כ מהני והתם לא קאי אליבא דר"מ, וצ"ל כוונתו דבתחילה ל"ק די"ל לאביי ניחא ולא משום הואיל י"ל דמתני' ל"ל הואיל רק דק' מה מקשה אח"כ ומברייתא דלאביי הו"ל כאומר אינו עובר דהא שפיר י"ל דעובר משום הואיל ופליג על מתני' ועי"ז תירץ הב"ע דהקו' הוא אליבא דר"מ דל"ל הואיל.

תוס' ד"ה לא דכ"ע כו', לא הי' חולק ר"ע, הק' רש"א דלומא ר"ע אבד ממעותיו ר"ל כנגד המשכון ובאונס בשבועות הק' התוס' ומר"א דאי בדפי' לוה לר"א יאבד כל מעותיו דעכ"פ כנגד המשכון יפקיד וקרני רא"ם ומתרץ דבשבועות מיירי שהתנה שלא יפקיד יותר מהמשכון והכא מיירי שהתנה שלא יפקיד כלום ודוחק, אמנם תוכן כוונת תוס' נ"ל דל"ל דכ"ע א"ל דשמואל רק הכא שמפרש שלא יפקיד דמוכח אי כשוי שיעור זוזי ומפרש שלא יפקיד הרי דאינו רוצה לקבל עליו דין שמירת גו"א א"כ מ"מ דר"ע אבל דברי ר"א ניחא אף בדלא פי' ומפרש שלא יפקיד אמרי' שהתנה שלא יפקיד המותר אבל כנגד המשכון כשומר בחוזו כמ"ש תוס' בשבועות כיון דקתם ומהני אף שלא כנגד המשכון מתני'

במפרש

במפרש עכ"פ כנגד המשכון א"כ ק' בין לר"א ובין לר"ע ק' למה יטול מעותיו עכ"פ כנגדו יפקיד ולר"ע ק' למה יאבד מעותיו ומשמע אף שלא נגד המשכון הא ע"ז הותנה שלא יפקיד, ומגלא מ"ש תוס' בשבועות דק' לר"א מיירי אי מוקמינן שלא שוי והכא כ' דק' לר"ע כוונתם דלר"ע ק' בין בשוי ובין שלא שוי כנ"ל וע"ז הק' רש"א דעדיין שלא שוי ל"ק לר"ע דיוכל לומר אבד מעותיו היינו נגד המשכון כמו לר"א דקיצה בשער לפי ר"ח דל"מ תנאי לר"א משום אסמכתא וק' מ"מ בשער מודה וע"כ משום דלגבייהו נקט ואבד עכ"פ נגד המשכון כמ"ש תוס' שבועות וא"כ אף לפרש"י יוכל לפרש כן אליבא דר"ע כמ"ש רש"א בשבועות ע"ש ומ"ר מרי דלר"ע אבד המעות דנעשה שומר על המשכון ולא אבד אלא נגד המשכון כ"כ לשמואל כיון שאין מפקיד רק נגד המשכון ודוק, אבל באמת יש לדחות דבריו ומה שמ"ר מר"א דמיירי רק נגד המשכון דבאמת [לשון אבד מעותיו משמע כל מעותיו רק לר"א ל"ק דאגב דנקט ר"ע לשון זה נקט הוא ג"כ לשון זה אבל באמת לאו דוקא ורק נגד משכון אבד אבל על ר"ע א"א לומר כן, גם מ"ש רא"י מר"י ור"י וכו' שם בשבועות דלר"י ור"י פליגי מני בדלא שוי וכנגד המשכון, לא הבנתי דאדרבה בגמ' אי' בדשוי ובר"י פליגי הרי אי פליגי בר"י מיירי בשוי אבל בלא שוי ל"ש אבד מעותיו כיון דאין מפקיד רק נגד המשכון ואף דבאמת בלא שוי ג"כ הדין שאבד נגד המשכון אך לשון אבד מעותיו קאי בדשוי וא"כ אי לשמואל איירי בדלא שוי ע"כ אבד מעותיו רצונו אף שלא כנגד המשכון ודברי תוס' נכונים.

תוס' ד"ה ליתא, פי' בקונטרס, נראה דרש"י לשי' דשמואל בדלא פי' וע"ז לא מסתבר טעמא דשמואל כמ"ש תוס' דאין סברא שיאבד כל מעותיו בדלא פי' וא"כ לרש"י אף דשמואל ס"ל כן מ"מ לא מסתבר טעמי' לכן אמר דכ"ע ל"ל דשמואל ולכן פי' לרבה ודאי תנאי דלא מסתבר לומר דפליגי בשמואל ויותר מסתבר דטעמא דר"ע משום דר"י ולומר דקושר כשמואל ואי דמוקי ר"ע בדפריש ק' מ"ט דר"א אבל תוס' ס"ל דשמואל איירי בדפי' א"כ יוכל לומר טעמא דר"ע כשמואל ולא משום דר"י ומיירי דפריש ולר"א ל"מ פריש דהוי אסמכתא כמ"ש תוס' לעיל.

פ"ב: תוס' ד"ה אימור, ולפי' הא דאמר, לכאורה גם לתוס' לל"כ דל"מ אחריות דגו"א דאל"כ למה ל"ל בישכון טעמא דר"י ק"ו אחריות דגו"א ל"מ רק משום דר"י דקני לי' לענין אחריות וכ"ז שייך במשכון ולא בפקדון וא"כ בפקדון צריך אחריות דאונס וכ"כ תוס' שבועות מ"ד ד"ה שומר וע"י תוס' פסחים ל"א: ד"ה בדר"י.

בא"ד, וי"ל דעכשיו שנוטל משכון אין מעותיו בידו, ל"ע לפ"ז להוי ש"ש כיון שנתן לו בטחון ול"ש סברת תוס' לעיל פ': דהיינו מרויח בזה שהלוה לו דהא הכא כבר הלוה ויש לו עתה הנאה שנוטל ממנו בטחון ורש"א הרגיש בזה ולא ידעתי כוונתו ול"ע דדמי ממש כמו הנאת קידושין אף דיכול לקדש במעות מ"מ עתה שכבר הלוה יש לו הנאה

דיש לו ומשכון שיכול לקדש בו כמו כן ניחא לענין בטחון ובאונה בב"ד
קי' ע"ב קק"ע סוף ד"ה ומ"ש תוס' כ' דהוי ש"ב ומטעם זה ע"ב.

סוגיא דגרמי, ב"ק צ"ח.

רש"י ד"ה אבל עכורין בשעת התזה, נראה מרש"י ז"ל שבא ליישב קו' תוס' ד"ה עכורין דהל"ל דיש חילוק בין ממי למיסקלינהו או לא ועי"ז כ' רש"י דאי הוי נקט כן הוי משמע דיכול למיסקלי' השתא אף דבשעת התזה לא הי' יכול למיסקלי' וזה ליתא דעיקר הכל תלוי בשעת התזה דאי הי' אז צלולין פטור דבשעת מעשה לא הוי איבד בידים אלא גורם ואף דאח"כ ע"י איזה סיבה תו לא יכול למיסקלי' תו ליכא לאיבא וז"ש רש"י ד"ה הזורק, אע"ג דאי' ליטלו, והיינו בסוף מ"מ פטור כיון דבשעת מעשה הי' צלולין אף די"ל כוונת רש"י אי' ליטלו ר"ל בעלמו מ"מ גם דין הנ"ל משמע מכאן וכן להיפך אם הי' בשעת מעשה עכורין ומעשה עליו חיוב כיון שאבדו בידים אף שאח"כ יכולין למיסקלי' חייב הוא בהולאתו כיון דחל עליו חיוב שעה א' ככ"ל.

צ"ה. גמ' א"ר השורף כו' פטור דא"ל ניירא קלאי ומנך, הפליאה כשגגה כיון דחייב בדמי נייר כדאי' לקמן נחייבי' בכל השטר ע"י גלגול כמו בחקירה במטבע כמ"ש תוס' ד"ה מתיך ודין זה מובא וגמ' לעיל כ': גבי זה נהנה ע"ש, וכ"ל דהנה קתם נייר אין בו ש"פ לכן ל"ש גלגול משום דמחל לו השטר דאין בו ש"פ כמ"ש רש"י בע"ז ע"א: הטעם דפטור בפחות מש"פ דהוי מחילה ולא ק' א"כ גם גבי חקרה ולעיל גבי שחריתא ניחא החילוק אם יש בחקרון ש"פ ומגלגלין ואם לאו לא. ליתא די"ל דהתם אפי' פחות מש"פ ומגלגלין דאף דבעלמא מחל הכי לא מחל דזה שוה הרבה דע"ז יתגלגל עליו ממון הרבה ומש"כ הכא בשטר דאונת ליכא עדים ומה הי' כתב בו כדמוקי אלא שהוא בעלמו הודה ובודאי הניזק כשראה שחבירו עשה שולה בידים לשרוף שטרו לא עלה על דעתו שחבירו יודה קך הכתוב בשטר וא"כ תו אין עליו תביעה כ"א דמי הנייר פחות משוה פרוטה לכן מחל וא"כ אף דהודה אח"כ הוי גרמי וגלגול ליכא וז"ב.

עי"ל דהתם היזק בגוף המטבע משא"כ בשטר ליכא היזק בגוף השטר דאם יודה הלוה שחייב אף דליכא שטר חייב א"כ ליכא למחייב ע"י גלגול דהם ב' ענינים והוק וכן עיקר דהא אמימר אמר דמשלם נייר והיינו בי"ש ש"פ ואפ"ה פטור מדמי השטר.

צ"ט: טבח אומן שקילקל חייב כו' אי תני מזיק ה"א בשכר ק' איך משוט ומן מזיק דמיירי בשכר וכ"ל לפרש עפ"י דברי תוס' לעיל כ"ז: ד"ה ושמואל דיש ג' חלוקי דינים א' ש"ש חייב בין בגניבה ובין באבידה ובאדם המזיק באונס כעין גניבה פטור אף דמרבינן אונס לא באונס גמור כעין גניבה ובאונס כעין אבידה חייב ג' ש"ח בשניהם פטור ולכן פריך ל"ל פושע כיון דקתני מזיק ומשני דס"ד דהך קלקול הוי

אונס כעין גניבה וא"כ אדם המזיק פטור וע"כ דהכא איירי בש"פ וחייב כעין גניבה ולכן תני פושע דהך קלקול הוא כעין אבידה דחייב אדם המזיק אף בחנם וא"ו ק׳ ליתנא פושע ול"ל מזיק י"ל דהנה הרמב"ן הק׳ הובא בקה"ח סי׳ ש"ו דבשלמא הגרמא ועיקר הוי היזק ניכר אלא שהייה והדרסה הא אין ניכר ות׳ כיון דלא שחט כראוי השחיטה עצמה הוא ההיזק שאין זו שחיטה אלא כמתיז ראשה בסייף והרי ניכר בין חי׳ לשחיטה ע"כ וא"כ צריך במשנה לומר מזיק הוא דאל"כ ה"א דאין חייב רק בהגרמה ועיקר דהוי היזק ניכר עז"א מזיק הוא דעל גוף השחיטה הוי מזיק ואי דלוה לו לשחוט נעשה כאומר שחוט לי ומכאן ושינה בשחיטה ונמצא השחיטה עצמה הוא היזק ניכר כיון שעשה שהייה או דרסה הרי הותז ראשה והרגה וזה נכון.

שם גמ׳, ומתני׳ המולך, ק׳ דהו"ל לאוקמי דהכא בהדיוט דחייב אף בחנם עוד ק׳ דהו"ל ה"מ ר"מ הוא ורש"א הרגיש בזה ולא תירץ כלום ועוד ק׳ הא י"ל דהוא ק"ל כברייתא דלעיל דאומן פטור, ולפענ"ד דתוס׳ ב"מ פ"ב: ד"ה וקשר דקדקו מה זה דקתני שהוא כנושא שכר הו"ל לומר שהוא מזיק או שהוא פושע.

רבן נ"ל דודאי רישא שנותן חטין לטוחן הוא בשכר דאין דרך לטוחן בחנם ועוד איך יכול לחייבו בלא לתתן אטו הוא מחויב ללתות ודי שטוחן לו בחנם א"ו רישא בשכר רק בסיפא ס"ד דמיירי בחנם ועז"א ומפני שהוא כנושא שכר וה"פ אף דעביד בחנם הוא כנושא שכר שכר ברכת שחיטה דהנה בש"ג פ׳ הגוזל הובא בקה"ח סי׳ ש"ו שנסתפק אי הברכה חשוב שכירות ומגמ׳ דטבח אומן בחנם פטור נראה דאין הברכה חשיבה שכר ובש"ך נ"א: ובתוס׳ שם וחולין פ"ז. ומבואר דיש לברכה דין ממון אך כיון דנטרפה הפקיד הברכה דהא הטור חשוב שכירות מה שלוקח כרכשתא אע"ג דמחמת הטריפה אינו לוקח ה"נ הי׳ לנו לחשוב הברכה לשכירות אע"פ שנטרפה והב"א הקה"ח בשם מע"מ לחלק דבכרכשתא אף דאין נוטל מטריפה גם הפסד אין לו לכן חשוב שכר מה שנוטל עכ"פ מכשירה משא"כ הכא בטריפה יש לו הפסד במוציא ש"ש לבטלה ע"ש והקצות תירץ דמגמ׳ לאו ל"נ לכן נ"ח הנאה.

ומעתה נפתח לנו שערי בינה בקו׳ הגמ׳ דכיון דקתני כנושא שכר משום ברכה ומגילא ק׳ למה פטר רבב"ח בחנם הא איכא שכר ברכה וחשוב כבשכר ובברייתא דלעיל דקתני בחנם פטור ניחא כיון דקתני בהדיא שחולק בין שכר לבחנם ודאי ר"ל באופן דהוי בחנם ולא הוי שכר ברכה כגון בשחט כמה בהמות ואח"כ נתן לו זה הבהמה לשחוט דאין מברך על זו כיון שכבר בירך כדקי"ל ביו"ד סי׳ י"ט ובאופן זה פטור בחנם ובשכר יש לפרש כשלא בירך קודם ומברך על בהמה זו וזה חשיב שכר ופריך על רבב"ח דידע המיקן דעובדא דהוי קמי׳ הי׳ ומברך על השחיטה וע"ז הק׳ הא הוי כבשכר

בשכר ומשני מפני שהוא נושא שכר ומ"מ הא בחנם פטור דברבה איכא בשכר כמ"ש המע"מ וקס"ח.

שם גמ', כי תניא פטור בדנקי ואיסר, הש"מ הביא ב' שיטות אי בשכר חייב וכ"ל ומאן דס"ל פטור ע"כ ר"ה דאמר דין עסק ב"ש דלא נטל שכר רק פרוטה ומפקיד דינר ומאן דס"ל בשכר חייב ע"כ ר"ה בלא שכר איירי ודין עסק ב"ש היינו שבחנם הוא ומפקיד כמו שפרש"י ובזה נ"ל לפרש דברי רש"י על הרי"ף הדיוט חייב שזה שכר שלו שלמד בו להכיר הטובים ורעים, ולכאורה זה תמוה דהא בהדיוט חייב משום דפושע הוא וכן נראה מתוס' ד"ה ותניא אך דהי' ק' לרש"י למה במתני' קתני אומן פטור והכא אף באומן חייב רק דנקי ואיסר פטורין דבקיאין טובא לכן כ' רש"י דלאות אין חולק רק במטבע חשוב כשכר שלומד במטבע שיהי' בקי ומש"ה מדייק הגמ' גבי דנקי דל"ל למגמר כלל אבל בסתם אומן שצריך עוד למגמר חשוב זה כשכר והדיוט חייב שכ' רש"י היינו כל שאינו בקי בדנקי חשוב הדיוט אף שהוא אומן ומ"מ צריך עוד למגמר.

ק'. תוס' ד"ה טיהר, וכן בשחטו על פיו יקבר וישלם ואמאי נימא אלו לא שחטו הי' מותר, ול"ע דהא בשולחני כ' תוס' כיון דהראהו לשולחני יכול לסמוך עליו ולקבלו ואין לו להראהו לאחר לכן חייב השולחני אבל בפרה לא הי' לו מותר להשליך לכלבים וכן בטיהר הטמאה וערב בעה"ב עם פירותיו פחות ומרוב לא הי' לו מותר לערב אבל לאכלם מ"מ מותר לא הי' לו לאכלם דהא ע"ז שאל לחכם וכיון דהיתר לו אכלם כמו בשולחני כיון שאמר לו שהדינר טוב קיבל וכן בראה מום של בכור והתירו בודאי מותר לו לשחטו ולאכלו וא"ל לשאול לאחר כמו בדינר רק להשליך לכלבים או לערב הפירות שבא לידי הפסד ע"ז אין לו לעשות מעשה עד שישאל עוד הפעם ול"ע לפע"ד.

ק': תוס' ד"ה חייב, נראה לר"י דחשיב היזק ניכר שהוא כלאים כשרואה גפנים בשדה אבל מטמאה טהרות אין ניכר שאפשר שהפירות לא הכירו. הק' תלמוד א' הא גם בגפן י"ל שמא לא נתייאש כמ"ש תוס' לעיל ותרלתי הא דמהני בלא נתייאש היינו בהי' גדר ונפל אבל אם לא הי' עוד גדר ל"מ מה שחושב לעשות גדר וז"פ וא"כ הרואה לא אסיק אדעתי' שהי' כאן גדר לכן חשיב היזק ניכר וזה שדייק התוס' שרואה גפנים בשדה פי' וא"כ כלאים לפניו ולא עלה על דעתו שהי' גדר ונפל ודעתו לגדרה שנית לכן הוי ה"נ, ותלמודי מתרץ דגבי כלאים נמי דיש ספק כיון דמנכה ספק אסור חשוב ה"נ ומשא"כ בטומאה לא נאסור ונספק בדבר שאין בו דעת לשאול כדאי' בחולין ט': לכן חשוב היזק שאין ניכר.

סנהדרין ל"ג. רש"י ד"ה ר' חסדא ומהדר לשמויי ומתני' דן את הדין, כאן התלמוד שואל ומה רצה רש"י ז"ל בזה הדיבור ומה קמ"ל, והוריתי דלר' יוסף ס"ל טעה בבה"ד לעולם אין חוזר ומיהו מתני' דשבועות ומתני' דהכא איירי דוקא במומחה ומשא"כ ר"ח ס"ל

שיטת בבה"ד לעולם חוזר וכיחא מתני' דהכא אלא דק' מתני' דבכורות ותירץ דמיירי בגו"כ כיד ולזה כוון רבי' ז"ל לשנוי מתני' דהן והוגרו תלמודים ייבר.
בכורות כ"ח: גמ' לימא קתני כר"מ. מקשין העולם מה ק' הא כל קתם משנה ר"מ [אמת לפי מ"ש היד מלאכי לפרש כל לימא לא בלשון תימה אלא בלשון שאלה אי צריך לאוקמי דוקא כר"מ אי מצי קאי ככ"ע אבל שאר מפרשים אין מפרשין כן כמ"ש הוא בעצמו] ונ"ל דהנה בב"ק ק' כי תוס' להקשות איך מצי קאי כר"מ הא קבר בגיטין כ"ד: קנסו שוגג אטו מזיד ילא בטיל והכא ע"כ מה שעשה עשוי שעירב פירות מעשר בין רוב מיתורין ואיך בטיל לר"מ ע"ב ובפ"י וא"כ י"ל דזהו ק' הגמ' לימא כר"מ דק"ל גרומי וק' איך לר"מ בטיל ובזה י"ל קו' תוס' לוה לא דייק כן ומרישא מי שאין ממונה דלעיל אח"כ דקאי כר"מ אבל הכא ק' ועי' בא' בכורות.

סוגיא דשיל"מ.

ביצה ג': גמ' ספיקא אקילא ק' טרפה. והק' הפ"י מה שייכות יש לטרפה עם מוקצה דרישא ומפרש כיון דאסור משום טרפה ה"ה מוקצה ואסור בטלטול, ולפי"ז ק' הא מצי לאוקמי אם נתערבה דקאי אטרפה והוי דשיל"מ משא"ה איסור מוקצה לבי מ"ש תל"ל קי' ק"ט וכן הקשים תפר"ח ומג"י עי' בתהי ת' קי' ק"ג סק"ד דאף דאיסור טרפה בטל מ"מ לא נתבטל משא"ה שמולד ביו"ט דהוי שכ"פ לענין איסור יו"ט דשיל"מ ונ"ל כיון דאיסור טרפה נתבטל ממילא אין כאן מוקצה דליתא דכיון דנתקלה בה"ב הוי מוקצה כל יו"ט עי' ומג"א קי' ש' ק"ג.
ונ"ל דאיסור אכילה משא"ה מוקצה ליכא כיון דאיכא איסור דאו' ומכח טרפה לא אתי עלה איסור מוקצה לאסור באכילה משום מוקצה כדאי' ריב קי' פ"ז לענין בשר שוחט בחלב דלא הי' מקום לאסרו מדרבנן משום בב"ה כיון דמדאו' אסור משום שוחט וה"ה כאן וא"כ ליכא איסור מוקצה רק לענין טלטול וטלטול לא הוי דשיל"מ כמ"ש הלל"ח דאפשר לטלטל היום ומחר ע"ב, אומנם לפי' הלל"ח ק' דכי דאי הוי טרפה ואתמול לא הוי מוקצה דראוי לטלטל לצורך כלבים ול"מ מוקצה אלא ע"ב ספק אי נולד היום ומתרנגולת לאחר שנטרפה וי"ב כאן טרפה ונולד ביו"ט או נולד אתמול וליכא שום איסור לכן אסור משא"ה ספק דכיון דלענין טרפה צריך להחמיר ואמרי' שנולד היום כמו כן צריך להחמיר לענין מוקצה שנולד ביו"ט כמו בכל דאו' ומתגלגל בדרבנן וא"כ בבת"ג שפיר הוי האיסור מוקצה דשיל"מ וכמו דגבי טבל הבוע יל"מ אף דאיסור תירה בטל וצריך לעשר עליו ומעלין שאין נקוב כמ"ש הרא"ב נדרים נ"ז: ומתנות ל"ח. קה הונא' ועשר עליו ע"ב וכ"כ הב"מ בב"מ ומ"מ הוי יל"מ לענין דצריך לעשר מדר' והוקק לומר דהתם גזרו רבנן דשיל"מ ל"ב אבל ומדאו' בטל אבל הכא ב' איסורין וכיון דאיסור דאו' בטל בטל ג"כ איסור דר' אף די"ב לו מתירין דהא הב"ל ופר"ח ומג"י לא כ"כ כנ"ל וגם אין לומר דלא הל איסור מוקצה לענין אכילה

אכילה כיון דיש כאן איסור טרפה דאו׳ אין מקום לאסרו באכילה מדר׳ משום מוקצה דהא מגאונים הנ״ל לא משמע כן ואפשר דדוקא היכא דאיסור מוקצה הוא מכח טרפה שייך לומר כן כדלעיל לפי׳ הפ״י אבל לא כשנולד ביו״ט ונולד מן הטרפה דהוי ב׳ איסורין וצ״ע.

רש״י ד״ה, לספק טרפה. ספק נולד ומתרנגולת טרפה. הק׳ הפ״י אמאי לא פרש״י בתרנגולת הי׳ ספק טרפה ותירץ דא״כ הוי דבר שיש לו מתירין דיכול לשהותן כ״א יום ונראה אם יולד בילה עוד איננה טרפה ע״כ וק׳ מה בכך דהוי יש״מ עכ״פ אסור בספק וצ״ל דא״כ ניחא קושיא א״כ אדרבה ק׳ אמאי לא אוקי בכה״ג שהי׳ ניחא קושיא א״ו צ״ל כרשב״א ביו״ד סי׳ ק״ב דספק לא הוי יש״מ דאין המתיר עתיד לבא בבירור או צ״ל כשי׳ הב״ח שם עי׳ ש״ך סק״ב דספק מותר בנתערב אף דיש לו מתירין דהוי ס״ס והק״ל, ש״ר דאפשר כוונתו עפ״י מ״ש הפמ״ג שם בשם פרישה דהא דדבר שבמנין ל״ב היינו באיסור קבוע ואין לו היתר אבל ביש לו היתר אין זה חשיב ובטל ע״ש וזה כוונת הפ״י דא״כ הוי דבר שיש״מ וא״א לתרץ כמו שמתרץ הגמ׳ דהוי דבר שבמנין דביש״מ אף דבר שבמנין בטל ומ״מ אינו בכלל דשיש״מ ל״ב דאין המתיר עתיד לבא בודאי.

בר״ן נדרים נ״ב. עמ״ש בח׳ על נדרים.

ב״מ׳ נ״ג. גמ׳, ואם אי׳ דחזקי׳ הו״ל דשיש״מ, אבל בכורים אין להם פדיון וגם אין להם היתר לאכול בירושלים דאסור לזרים לכן בטלין בק״א ומותר לזרים, והנה הש״מ הק׳ בשם הריטב״א דלמא קאי לרבנן דר״ש בנדרים נ״ח. דדשיש״מ בטל וכ״ל דל״ל דמתני׳ כרבנן דקתני קיפא ומעשר ובכורים בכ״ש והטעם משום דיש להם מתירין ומיירי בבכורים שנתערב בתרומה דל״ב להתיר לאכלו חוץ לירושלים דהוי דשיש״מ אבל אם נתערב בחולין בטל ומותר לזרים דלענין זרים אין לו מתירין כמ״ש הר״ש שם ולכן קי״ל כר״ש דדשיש״מ ל״ב דסתם מתני׳ הוא.

יו״ד, סי׳ ק״ב, ברמ״א, מי שנדר הוי דשיש״מ שיכול לשאול על נדרו, ובט״ז דיכול לשאול לחכם, וק׳ מה מוסיף על רמ״א ז״ל, וכ״ל דאי׳ בקידושין ס״ב דנכרי חשוב אין בידו להתגייר כיון דצריך ב״ד של שלשה ומי ייעיר דמזדקקו לי׳ תלתא וא״כ ק׳ איך נדר הוי יש״מ הא הוא דבר שצריך טרחה ול״ח יש״מ כמו מע״ש חוץ לירושלים וע״ז מתרץ הט״ז דיכול לשאול לחכם היינו יחיד מומחה ואינו טרחה כ״כ כמו בשלשה ועי׳ מ״ש בח׳ ליו״ד בע״ה.

וראיתי בספר נחלי אבות סי׳ ז׳ שכ׳ כיון דקי״ל דהאידנא ליכא יחיד מומחה וצריך ג׳ הדיוטות א״כ ל״ה יש״מ כנ״ל, ולפיתא דהנה המלחמות פכ״ש כ׳ דהוון יש״מ אף דאסור לאח״פ מדר׳ כי דלא אסרו חכמים הוון לאח״פ להקל שיבטל תוך הספק כ״א להחמיר ע״ש וכיון דמן הדין מותר לאח״פ חשוב יש״מ ע״ש וא״כ ה״נ אף דאמרי׳ דהאידנא ליכא מומחה היינו להחמיר ולא להקל לענין דבטל, ואפשר דמג״א הביא הטור הך דינא דנדר הוא יש״מ לפי שהרא״ש חולק על

רמב״ם

רמב"ם דכ' הטעם דחמץ ל"ב משום שלא"מ והרא"ש פליג וסובר דלא בדילי מיני' ע"ש בטור או"ח סי' תמ"ז והט"ז משבץ אחר דעת אביו הרא"ש ז"ל לכן אפשר דס"ל כיון דמ"מ אסור לאח"פ נ"ח שלא"מ ומש"ה השמיט דעת רמב"ם לגמרי ולכן גם הכא בנדר השמיט דעתה אין לו מתירין דל"כה ממילא אבל הרמ"א במג"א כ"פ דעת רמב"ם דחמץ שלא"מ אף דאסור לאח"פ דלא אמרו להקל כרמב"ן א"כ גם נדר חשיב שלא"מ אף בזה"ז ועי' מג"א תמ"ז ס"ק מ"ג ומחה"ש שם.

ש"ך ס"ק י' בשם הר"ל כלי שבלע איסור חשוב אין לו מתירין שצריך לעשות מעשה להתירו, והק' הש"ך הא נדרים וטבל ג"כ צריך מעשה ואפ"ה קי"ל דהוי שלא"מ ע"ש והמג"י כלל ל"ט ס"ק כ' דצריך ביאו' מלות כמו בנדרים אך מפוסקים נראה דוקא בנדרים שאין עומד לשאול צריך טעם דמלית אבל בתרומה דאין עומד לשאול וגם ליכא מלוה לא הוי שלא"מ אבל טבל דעומד לכך הוי שלא"מ ובהקדש אין עומד לפדיון דאפשר שזה הדבר בעצמו יהי' הקדש ל"ל דמיירי בדבר שעי"כ לפדיון קאי כמ"ש הר"ן וא"כ גם כלי חשוב עומד להגעילו וכן אי' להדי' בש"ע מ"ג דל"ח שלא"מ במחוסר מעשה כ"א בעומד לכך.

אך נראה דעת הר"ל דכלי חשוב אינו מינו. דהבליעה עם הכלי א"מ כמ"ש לשי' או"ה, והנה אי' במג"י כלל ע"ד סק"ד בשם פסקי תוס' דבדבר שא"ל לשום מעשה חשוב שלא"מ אפי' בא"מ ומשא"כ כשצריך מעשה לא הוי שלא"מ כ"א במינו וז"ש הר"ל דהכא דהוי א"מ וצריך מעשה לא הוי שלא"מ ומשא"כ אם לא הי' צריך מעשה הי' חשוב שלא"מ אפי' בא"מ ול"ק מנדרים וטבל דהתם ג"כ ל"ה שלא"מ כ"א במינו.

במג"י כלל ע"ד סק"ה, כ' לחלק דגבי טבל חשוב שלא"מ אף דצריך הגלה דהא אף אם לא נתערב הי' צריך להפריש ומשא"כ בכלי אפשר הי' משתמש בו איסור או לצון, ול"נ דקדם כלי עומד להשתמש בו היתר רותח ועומד להגעלה אך דבר ברור דבעה"ב יכול לפרוש לפי חשבון המזי' ל"ב ולא הוי הפסד אבל הכא א"א ל"ב יהי' צריך להגעיל כל הג' כלים ואם לא נתערב הי' די בהגעלה כלי א' וא"כ הוי הפסד ול"ה שלא"מ ומילא א"ל להגעיל כלל כ"א לאותן ומ"ל.

בפמ"ג בט"ז ריש סי' ק"ב כ' דאף לשי' ר"ן דדשלא"מ חשוב ומב"מ ומ"מ אימי אלא מדר' מדאו' חשיב א"מ כיון דעכ"פ עתה אסור וי"ל דאפי' הכא דעכשיו ג"כ מיתר כמו במים ומלח קוף בילה ומ"מ כיון דאסר במקום שהוא א"י לילך חשוב מדאו' א"מ.

בשו' כו' ש"ך ס"ק ט"ז ומבואר פלוגתא דרמב"ם ושאר פוסקים דרמב"ם סובר משום חשיבות בילה דהוה כמו ברי' צריך ס"א פעמים לבטלה ואף לבטל תפלינה צריך ס"א ומפוסקים ק"ל דיש בצלים קטנים וגדולים לכן צריך ס"א ועי"ש הט"ז וכ' הש"ך דנקטינן כתרוייהו לחומרא, וי"ל עוד כ"מ לנוה דמבואר בת"ח שם בשם הר"ן לפי מה שמפרש המג"י דבריו אם נפל בילה שלא"מ ונדו' דהיינו שנולדה ביו"ט אחר שבת עי' ריש בילה [וא"כ אף מאן דל"ל בדרבנן מעשה נבלה ושבחות כה"ג איסור

דאו'

דאו'] ונפל הבילה לקדירה שיש בו ביצים ומים וצריך במים ק' לבטל הבילה ואומרי' קליק וכן צריך בביצים ק' לבטל המים שנבלע בבילה דכ"ע יבל"מ והוי מינו עם שאר המים ואמרי' קליק עכת"ד, וא"כ לרמב"ם במים צריך ק"א לבטל הבילה דאסור ובביצים סגי בק' לבטל המים שבבילה ולשאר פוסקים סגי במים ק' לבטל הבילה דנתבשל ל"ש שברא הגדול וקטן כמ"ש הש"ך שם אבל בביצים צריך ק"א נגד הרוטב שנבלע בבילה דשנא בילה זו גדולה ולדידן דקי"ל לחומרא צריך בשניהם ק"א ודוק ולפי מ"ש הש"ך שם היינו בקליפה או בנקובה הנא"ה אין אוסר.

בישעה"מ פ"ה מהל' יו"ט ה"כ מקשה דברי ב"י אהדדי דפסק בהגה אקורה דינקו תחומין ואהדדי הרי דשיל"מ אף שנולד בתערובות אסור ובסי' ש"ך פסק כהמרדכי בגיגית מלא יין ונקטו מן הענבים בשבת לתוך היין מותר מפני שאיסור נולד בתערובות ע"ש, ולפעד"נ עפ"י מ"ש בפליתי ק"ב דק' דברי המרדכי אהדדי דביצה שרקקה דם החלילה כשרה דא"א בלא לאלותי רוק וק' הא הרוק בטל בדם ותירץ משום דנולד בתערובות ל"ב הרי אדרבה בכה"ג גרע טפי, ות' הפליתי דברוק שניהם באו ביחד האיסור וההיתר לכן ל"ב וכ"כ השעה"מ שם וא"כ הכא ומעולם לא הי' ניכר חלקו בפ"ע רק לאחר חלוקה ושניהם באו ביחד ההיתר והאיסור ולא בטל כההוא דביצה ודברי ב"י נכונים, ובזה י"ל הרי"ף ורמב"ם דפסקו בהגה אקורה וק' הא בגמ' מקשה על רב ושתיק א"כ ליתא לאך דינא, אמנם לפמ"ש ליתא לק' דגבי ממולא ע"כ הפי' כמ"ש תוס' דינה שגדל ביו"ט הוי ממולא דלרש"י ק' וכי חלק חבירו ממולא עליו וא"כ מה שגדל ביו"ט האיסור ע"י תערובות וההיתר דהיינו הבהמה הי' ניכר מתחילה והוי ממש כגיגית ול"ש יל"מ משא"כ בתחומין כנ"ל.

אבל הגמ' מקשה שפיר לרב דקי"ל מב"מ ל"ב ופריך שפיר ממולא אמאי בטל דלרב אין חילוק בין נולד האיסור בתערובות או לא כיון דהוי מב"מ א"ו כיון דדבר מיעוט הוא נתבטל אף במב"מ ה"נ לענין תחומין אבל לדידן ל"ק ממולא כנ"ל, ועי' מ"ש בענין זה בסוגי' דבירה אמנם ק' לשי' הרא"ש וטור דפסקו בהגה ומותרת הא ממי' אין ראי' ולמה דחו הא דרב הא קי"ל כרב באיסורא אמנם כ"ל דהא מלתא תליא בפלוגתא דרש"י ור"ן בטעם דשיל"מ דא"א משום עד שתאכלנו באיסור כרש"י א"כ אין ראי' ממרדכי דביצה דנולד ע"י תערובות מותר גם לענין מב"מ לרב דדוקא ביל"מ מקיל דהוא חומרא בעלמא מסברא עד שתאכלנו לא החמירו בנולד בתערובות כמו דמקלינן לשי' בדשיל"מ בא"מ דלא נראה לחכמים להחמיר בכל גוונא אבל לר"ן דקי"ל מב"מ ל"ב ל"ש חילוק זה דע"י תערובות אבל לר"ן דדשיל"מ הוא ג"כ משום מב"מ א"כ כמו דמקלינן ביל"מ ע"י תערובות. כן במ"ב נמי מקילין ודוק, והנה רמב"ם ורא"ש חולקין בטעם דחמץ ל"ב לרמב"ם משום דיל"מ ולרא"ש משום דלא בדילי מיני' עי' בא"ח סי' תמ"ו, והנה לכאורה באיזה סברא פליגי וי"ל בסברא דהותר ונאסר לשנה הבא כידוע מרמ"א יו"ד סי' ק"ב דלרא"ש בהותר ונאסר לא הוי יל"מ וסברא זו תליא

בפלוגתא

בפלוגתא דר"ן ורש"י לר"ן בחוזר ונאסר אין זה מב"מ דיש עדיין עליו שם איסור [ונ"ל דמש"ה כ' הראשונים דחוזר ונאסר ל"ש כ"א היכא בזה בעצמו יחזור לאיסור כגון חנן משא"כ הדבש לא חשוב חוזר ונאסר הזה שהדבש יהי' מותר לעולם וא"כ שפיר הוי מב"מ אבל לרש"י כאן נמי שייך סברא זו דעד שתאכלנו דהא יכול לאוכלו כל השנה בהיתר וא"כ הרמב"ם ס"ל כרש"י דחנן יל"מ והרא"ש וטור ס"ל כר"ן ולא הוי יל"מ.

וא"ב להרמב"ם י"ל הא דפריך ממוקצה הייגו להר"ב לשיטתי' דמב"מ ל"ב וסברא דנולד בתערובות ל"ש במ"ב ולכן להר"ב אין לחלק בין מוקצה למתיגין משא"כ לדידן במוקצה הוי יל"מ ושייך נולד בתערובות משא"כ במתיגין ול"ק קו' גמ' לכן פסק הרמב"ם בהמה אסורה אבל הרא"ש וטור דס"ל כר"ן דיל"מ הוא ג"כ משום מב"מ א"כ כמו ביל"מ מקילין בנולד בתערובות כמו כן במב"מ ומעם א"כ א"א לפרש כמ"ש תוס' דלפי' תוס' אין כאן קו' ממוקצה דנולד בתערובות וע"כ דפי' מוקצה כרש"י דחלק חבירו מוקצה וכמ"ש הפ"י דהכא יש מוקצה יותר כיון שלא נשחט עדיין ול"ק קו' תוס' ע"ש וא"כ גם לדידן ק' דנאסר מכח חלק חבירו דהוי מוקצה ואין ההיתר ניכר קודם בפ"ע וע"כ דלאיסור מועט שאין נראה לא חששו לכן פסקו שפיר בהמה מותרת.

סוגיא דטב"ע.

פסחים מ"ד: גמ', נזיר ששרה כו' תרי בחלבא, הק' תוס' ד"ה ורבנן, תימה לאביי דל"ל בחולין ק"ח. חידוש זה נילף מגב"ה, ונראה דהנה הנו"ב תנינא יו"ד ל"ז הק' הא האי חידוש לקולא הוא, וצ"ל דהכי פריכא דאי תרי שרי וא"כ איך יכולין לילף דאם שרה ענבים ע"י כבוש לטכ"ע דיו לבא מן הדין להיות כנידון ומוכל לילף טכ"ע דרך בישול ולא ע"י כבוש וצריך משרת שאם שרה ענבים במים ולכן יליף מנידון דהוי"ב להגעיל בין כלים שיב לאם בליעה ע"י בישול או ע"י כבוש ונתיישב ק' התוס' דהתם בחולין קאי אביי אמתני' אם יש בנ"ט בזה"א נינהו ולא ממשו בעלמא פי' בעלמא דומי' דהכא ע"י בישול שפיר ומינו נילף מגב"ה אי דחידוש הוא האי לחודא שרי כמ"ש רש"י ז"ל ול"ק ק' תוס' שם ד"ה דחידוש הוא דבאמת מק"ק אביי אי חידוש אפי' ליכא נ"ט א"ו לאו חידוש משום דגם בכלאים כן והך דאי תרי ליכא חידוש דלקולא הוא כמ"ש הנו"ב אלא דהכא לא מצי למילף בטכ"ע ע"י כבוש אבל בחולין יליף טכ"ע דרך בישול דומי' דגב"ה ודוק.

ואגב אבאר כל הסוגיות בענין חדוש בנדרים ד'. אמרי' גבי נזיר הלא חדוש לחומרא הוא וכן בחולין נ"ח: בזרוע בשלה אמו אגן לקולא גמרי' ובמ"ק ח' חדוש דעלים ואבנים ממאה בבית ולא ילפינן מיני' למותר למתנין והק' תוס' ד"ה נפקא משום חומרא לא נילף קולא ות' דכן מלינו בב"ה אי תרי ע"ש, ולהנ"ל אין ראי' ומאי תרי אך נ"ל דהתם הדבר נכון כיון דהחומרה דעלים ממאה נגד זה הקפה התורה על ממונו שלא יטמא עד שיפנה הכלים מבית משא"כ בזרוע

כיון

כיון דמותר לבטל האיסור ולפ"ה צריך ק' כ"ש במקום שאסור לבטל ודאי צריך ק' ובמ"ק הוי מגם כמו בסנהדרין כ"ז וב"ק ע"ז הדוס כיון דפסול עפ"י זוממין די שיפסלו מכאן ולהבא, ולפ"ז צ"ה דמכחישין ב' כתות פסולין א"כ אין הפסול הדוס בזוממין צ"ל שלכן מכאן ולהבא נפסל מביס פסידא דלקוחות כמ"ש תוס' שם. אך בלא"ה איני יודע איך מדמה תוס' ע"ז לאו הרי הא בע"ז שפיר אמרי' כיון שלא נפסל המזים כמ"ש תוס' ליס מפורסים מקילין מי שלא יפסול הכ"זס למפרע מש"כ בב"ה אמרי' לפי שמקילין בכבוס מחמיר בביטול בתמי' והפסר כוונת תוס' ז"ל כיון דמקילין במזים הרי נותנים לו כאמנות ס' כן להחמיר בכ"זס ולפ"ה מקילין הרי אמרי' היפך ממתידוס אבל באמת בגמ' נוכל לפרש דבהמה מקילין בב' כתות ודוק.

סוגיא דספקא דאורייתא.

הרמב"ם פ"ט מטומאת מת ה"ב, כל הספיקות בין בטומאה ובין במאכלות אסורות אינן אלא מד"ס ע"כ והק' הרשב"א ור"ן מפ"ק דחולין דיליף דאזלינן ב"ר מפסח דאסור לשבור עלס וכיון שמא ניקב קרוס של מוח ש"מ דאזלינן ב"ר ולרמב"ס אין ראי' דאפי' בספק מותר עי' שעה"מ שם וכ' הרשב"א פ"ד דקידושין בשם רמב"ס דמקור דינו מדאמרי' בקידושין ע"ג. דממזר ודאי אמר רחמנא ולא ספק הרי דמדאו' לקולא רק מדרי' לחומרא וכ"כ הר"ן בפ"ק דקידושין וכן מלינו בריש ב"מ עשירי ודאי ולא ספק וכן בשבת קל"ד: ערלתו ודאי דוחה שבת ולא ספק ועי' ח"ד יו"ד ק"י ריש שער בית הספק אך זה ק' מ"ש בב"מ בב"מ שם אף דאיכא רוב דהוא עשירי מ"מ רוב ג"כ בכלל ספק רק ברוב אמרי' דספק זה הותר רחמנא אבל הכא כיון דמעט ולא ספק גם רוב נקרא ספק וק' א"כ גם בממזר ניחא הכי ובקידושין שם מבואר להיפוך דבר תורה אקופי כשר דאיכא פניות ואיכא דמחמת רעבון הוי פלגא ופלגא ותורה אמרה ממזר ודאי ולא ספק הרי דדוקא ספק הותר רחמנא ולא ברוב לאיסור ול"ע.

סוגיא סמוך מיעוטא לחזקה.

הק' בתוס' יבמות קי"ט, ד"ה מחורתא דבבכורות כ"ד פסק ר' יוחנן כרשב"ג דהלב אין פוטר מבכורה אף דרוב אין חולבת אלא א"כ ילדה הרי דחיים למיעוט אף דליכא חזקה בהדי מיעוט ואי דאוקי בהמה בח' שלא ילדה אדרבה המגיד ולד בח' שאין קדוש בבכורה בשי' חולין במעי אמו והא ר"י בעלמא לא חיים למיעוט ע"כ ונ"ל דהנה בשו"ת מהרי"ט ח"ב ח"מ סי' ב' הובא בשערי תורה כלל ה' פרט ב' וז"ל ח' פנוי' לא הוי כחזקת ממון דח' פנוי' אין שינוי בגוף וחזקה קלישא הוא כמו ח' טומאה ואיסור ע"ב, א"כ ה"נ ח' חולין הוא ח' דדינא וח' שלא ילדה הוא ח' הגוף ועדיף טפי, ובזה א"ש דברי ר"ת בכורות כ': דספק דחיישינן למיעוט מולבות משוס דאיכא ח' שלא ילדה וק' מי לא ידע דאיכא

דאיכא ח' לאיפך ח' חולין ולהכ"ל ניחא דח' חולין דהוא ח' דדינא ליתא נגד ח' שלא ילדה דהוא ח' הגוף ובפיר אמרי' סמוך ומיעוט לא'.

אמנם ק' מה פריך בבכורות על ר' יהושע דקבר חלב אין פוטר אלא חיישינן למיעוט יוצאות ק"ל ל"ה למיעוט דלמא מב"ה חייב בבכורות ומשום ח' דלא ילדה דל"ל כתירוץ תוס' דאיכא ח' דחולין לפי' מהרי"ט הכ"ל דק"ל דלכ"ע יש לחלק בין ח' דדינא לח' דגופא ואפי' לפי' תוס' כתובות ע"ה. ד"ה אבל דלרבנן אין חילוק מ"מ כ' דלר' יהושע ח' הגוף עדיף מח' דדינא א"כ מה פריך ר"י אר' יהושע ול"ע.

והצעתי ק' זו לפני הרב הגדול ר' אלטער לעזיר ז"ל ותי' ע"ד פלפול דהנה הב"מ כ' דהכא איכא ב' רובא רוב מתעברות ויולדת ורוב דאין חולבת אא"כ יולדת וכיון דאיכא ב' רובא הו ל"מ ח' שלא ילדה אלא דלא יהי' תרי רובא אבל עכ"פ נשאר חד רוב והק' הגמ' שפיר רק דלפי"ז ל"ע דברי ר"ת אמאי חלב אין פוטר אלא דבאמת רוב דמתעברות הוי רובא דתליא במעשה ולא הוי רובא כמו שתירץ רבינא לעיל וכן קי"ל ולא נשאר רק חד רוב ומהני נגד ח' שלא ילדה אמנם ר' יהושע דל"ל חילוק בין רובא דתליא במעשה דכ' תוס' ד"ה רי"א דלר"י חוששין למיעוט משום דרוב מתעברות בזמנם וכ' רי"ט אלגזי דקי"ל רוב דתליא במעשה הוי רוב ע"כ שהק' לפי' רא"ש דקי"ל דלא הוי רוב אמאי פסק חוששין למיעוט וא"כ לר"י הוי תרי רובא ול"מ ח' נגדם והק' הגמ' שפיר לר"י ואנן קי"ל דתליא במעשה לא הוי רוב א"ש פסק ר"ת ז"ל ודפח"ח, אמנם הראיתי לו דברי רש"י ז"ל ד"ה חלב פוטר ומ"ש מהרש"א ונראה היפך מדברי ש"מ דליכא רוב המתעברות והדרי ק' לדוכתא ועדיין ל"ע אם לא שנאמר כמ"ש הרא"ש דבהדי ח' דחולין דמעי אמו יש ח' ממון לבעלים והוי ח' שלא ילדה כמאן דליתא איברא דדברי הרא"ש ז"ל לפע"ד ל"ע דבשלמא הוא אין ומעריפות אי אזלינן ב"ר הוי והאי לכהן כמו שקובר ר' ישמעאל הוי נגד זה ח' ממון כמ"ש תוס' לעיל לר' יהושע אבל הכא אי לא אזלינן ב"ר דאין חולבת כו' הוי ספק ויחלוקו בעלים הסבור במזומו מה שייך ח' ממון הא אנן לא מפקינן מיני' ואיך הח' ממון מכריע דלא הוי אפי' ספק וכיון דהק' ח' ליתא נשאר נגד הרוב ח' שלא ילדה לכך חייש ר' יהושע למיעוט ול"ע.

סוגיא דעשה דוחה.

שבת קל"ג. גמ' בבר מאי עביד לי' ק' אמאי לא פריך לעבות מאי עביד לי' ועמ"ז לא מלי לתי' כלום ועי' מהר"ס ס"ק ורש"ש.

גמ' דליכא אחר, הק' במג"א מ' תקפ"ד לענין כ' רמב"ם פ"א ה' מילה ופ"י ה' לרעת דמילה דוחה צרעת הא יכול לקיים שניהם שלא יתכוין לקוץ והניח בצ"ע, ולפע"ד דבריו לע"ג מ"מ להקשות דלא יתכוין הא בגמ' פריך ליעבד אחר ומשני דליכא אחר הא מ"מ ק' לא יתכוין וא"כ ומ"כ ק' אי בא"מ מתכוין נ"ל קרא ואי במתכוין למה יהיה הא אפשר לקיים שניהם שלא יתכוין וזה תימה גדולה על דבריו,

ל״ו ומ״ב בגמ׳ באומר לקוץ ומתכוין היינו דמעשה כאומר דאמרינן לדעתי דודאי ניחא לי׳ ומתכוין לכך וכן מבואר בפי׳ ברש״י דאפי׳ באומר יתלש קאי התם הוי מתכוין דהאומר עביד לפי כוונת הלב וא״כ לא משכחת לא מכוין אלא באומר אבל באמצי הכן א״א בלא כוונה דאמן סתמי דניחא לי׳ וא״כ בדליכא אחר א״א לקיים שניהם אלא בק׳ לומר לא הבי׳ רמב״ם הדין בדליכא אחר, ונלפענ״ד לתרץ דהנה הרשב״א הק׳ דהכתי ק׳ אף לר״י ל״ל בשר הא דבר שא״מ ואף דבעלמא אסור כאן גלי קרא לעבות דהכא דשא״מ מותר ול״ל בשר ותירץ בשם רמב״ן דבשר אתי למתכוין כמו שתירץ לר״ש ורשב״א ת׳ דולעבות נשמע להתיר באין עושה הקלילה בידים רק שעוסק בדבר אחר ומגילה נקלן בהכאתו אבל במגלה קוצץ בידים והא דאסור אף באין מתכוין צריך קרא בשר והנה לאביי דפסיק רישי׳ מותר לר״ש מצד הסברא וא״כ אין לחלק בין ממילא לבידים בכ״מ אין מתכוין מותר וקרא דלעבות לעשה ובשר למתכוין ואין מותר רק בדליכא אחר משא״כ לרבא דפסיק רישי׳ אסור מסברא לר״ש ולעבות מתיר פסיק רישי׳ ותרי לעבות כ׳ כמ״ש רשב״ל חד לעשה וחד לפ״ר ומקרא שהוא נגד הסברא לא נשמע אלא בממילא אבל בידים אסור וצריך קרא להתיר בידים משום עשה דוחה ואף שלא מתכוין בפ״ר בידים אסור רק משום עשה דוחה א״כ אין חילוק בין אחר לאב דאף בא״מ צריך לעשה דוחה וכיון דדוחה אין חילוק בין מתכוין לא״מ לכן לא הבי׳ רמב״ם בדליכא אחר ועי׳ מהר״ם שיף ודוק.

גמ׳ דאתיא בק״ו, לפי׳ בעש״מ דהק״ו הוא מצרכי הדיוט במותר ביו״ט וכן לפי׳ תוס׳ לעיל כ״ה דהק״ו מנדרים ונדבות שקרבין ביו״ט ק׳ ומ״מ אי ס״ל לרבא דיו״ט עשה ול״ת רק דמכה ק״ו הוי ס״ל דלאחי ליו״ט א״כ לא קודם ר״א ומדי דגם רבא ס״ל דיו״ט עשה ול״ת ועיקר הו״ל למפרך הק״ו ונגלה שעיקר הקר מן הספר ואי דלא ס״ל לרבא דיו״ט עשה ול״ת ל״ל למיתי מק״ו הא בלא״ה עשה דוחה ל״ת גרידי אבל לפי׳ רש״י דהק״ו הוא מצרעת דחמור ומיו״ט שדוחה עבודה ור׳ אסי כבר אמר לעיל [עי״ב ברש״י ד״ה ר״א] דבבת חמור מצרעת ול״תא לק״ו לכן א״ל לדחות הק״ו.

עירובין ק׳. תוס׳ ד״ה מתן, וא״ת ליתא עשה ולדחי ל״ת דבל תוסף וי״ל דהכא ע״י פסיעה בא ויכול לקיים בלא דחיית הלאו ע״כ ורשב״א ת׳ בשם תוס׳ דאין עשה דוחה ל״ת שבמקדש וק׳ לומה לא ת׳ כן בתוס׳, ונ״ל דזה תלוי בב׳ ת׳ בתוס׳ זבחים צ״ז: ד״ה ניתי דהתם אמר יקדש שאם פסולה תפסול ואמאי ליתא עשה דאכילת קדשים ולדחי ל״ת אלא דאין דוחה ל״ת שבמקדש ותק׳ תוס׳ דלמא שאני הכא דגלי קרא ות׳ דא״כ ניחא דקרא אתי לכפרה שאם נבלע היתר בבלועים יהי׳ נאכל ליום ולילה כתיאת והכא נ״ל אתי עשה משום דמותר הוי ל״ת שבכרת ולוה ממקומינן קרא באמר פסולין שהם רק לאו ש״מ דל״ת שבמקדש חמור, עוד ת׳ דמקרא הוי ילפינן דאין עשה דוחה ל״ת כלל א״ו שאני הכא דחמור והנה המג׳ נייתי התם דמעלם לא הבבר

דילפינן

דילפינן אף שלם שיש בו מום משמע דאין עשה דוחה ל״ת שבמקדש והנה לתי׳ א׳ אין מכאן ראי׳ לל״ת שבמקדש דיקדש י״ל דקאי לענין נותר דיש בו כרת רק משלם משמע ל״ת שבמקדש וממילא מוקמינן יקדש לכל פסולין אבל לתי׳ ב׳ קרא דיקדש אתי לל״ת שבמקדש א״כ הו״ל ב׳ כתובין ואין מלמדין ותוס׳ כאן ס״ל כת״ב לכן ל״ל משום ל״ת שבמקדש דמהתם לא ילפינן אבל רשב״א ס״ל כת״א ולא הוי ב״כ ודוק, ומזה מדוקדק לשון רשב״א דלא דחי ל״ת שבמקדש כדאי׳ בזבחים גבי אם פסולה תפסול ומייתי מני התם משלם שיש בו מום כו׳ דלכאורה אין לשון זה הבנה דאי רוצה להביא עוד ראי׳ הול״ל וכן בשבירת עצם וכן לנ״ש השעתיים פ״ג דנדרים דרוצה לתרץ אף לר׳ אבי דיקדש עשה הוא לכן מביא משלם הול״ל וכן ומאי כ״מ אי מייתא התם הך דשבירת עצם אי במקום אחר ולהנ״ל ניחא דרשב״א מביא ראי׳ לתי׳ ראשון דתוס׳ דהא גמ׳ מייתי דאין דוחה ל״ת שבמקדש שני׳ ועצם כו׳ הרי דעיקר הדין משלם דהל״ת ה״א דיקדש אתי לחטאת דפסח נותר נגד בעלים אבל כיון דגלי קרא ועצם וממילא כלמד דיקדש קאי אכל פסולין
וא״כ הבא מיתן ד׳ מני מוכל לומר דאין דוחה ל״ת שבמקדש.

ובזה מיושב ק׳ תוס׳ פסחים ל״ו ד״ה אבל שהק׳ ל״ל ועצם תיפוק לי׳ מדכ׳ בפסח שני ועצם כ״ש בראשון ותי׳ רש״א דפסוק זה אנו צריכין לשיש בו מום דל״א עשה דוחה והק׳ לל״ת דבל״א ידעינן לרבות יש בו מום דאי מ״ת דמעשרת קאי לעצם ל״ת שנוהג לדורות רק הוי ילפינן מפ״ש הוי הך ל״ת שלאחר הדיבור אבל עשה דואכלו הבשר דקאי גם אדורות הוי קודם הדיבור ואין עשה דקודם הדיבור דוחה ל״ת דאחר דיבור ולהנ״ל ניחא דאף דהוי ידעינן לרבות יש בו מום מכ״ש לא הוי ידעינן הך דינא דל״ת שבמקדש לכן ילפינן ממעשרת א״כ גם הלאו הוי קודם הדיבור ולא הוי ידעינן יש בו מום וילפינן מפ״ש
ונשמע מכאן דאין עשה דוחה ל״ת שבמקדש ודוק.

פסחים ל״ה: גמ׳ ה״מ ר״ב, עי׳ בש״ה מ״ב בת׳ אבר״ח פסחים.

דף מ״ז: גמ׳ אחרישה לא לחייב, עי׳ מ״ש שם.

תוס׳ ד״ה כתיבה כו׳ כיון הריבה דברי משום הו״ל, לשון תוס׳ לע״ק דהול״ל דפרי משום עשה דוחה ודוק.

נ״ט: גמ׳ יבא עשה דפסח שיש בו כרת וידחה עשה דהשלמה, הק׳ בהו״ת בשם מהר״ל יעקב הא אין עשה דוחה לל״ת שבמקדש וכ״ש לעשה שבמקדש ולכאורה אין מזה הק׳ [וק׳ מ״י אין לפני] די״ל דוקא עשה קתם א״ד לל״ת שבמקדש אבל עשה דכרת דוחה ולכן בזבחים ל״ז: דמיירי באכילת פסח דאין בו כרת א״ד לל״ת שבמקדש אבל הכא בעשיית פסח יש כרת שפיר דוחה אמנם לנ״ב רשב״א שבת קל״ג מילה חשיב יש בו כרת אף דמילת קטן אין כרת מ״מ כיון דבמילת מילה יש כרת חשוב יש בו חומרת כרת כמו כן בפסח חשיב ומלא שיש בו כרת אף באכילה וכן מוכח מדברי תוס׳ כאן ד״ה אתי שבי׳ לא מקיים

מקיים עשה דאכילת פסח הרי דיש כח באכילת פסח לדחות עשה דהשבתה, וא"כ לכאורה כנים דבריו דגם בזבחים לא דחה עשה דאכילת פסח ללאו דעלם ל"ת דהוי ל"ת שבמקדש אף דחשוב מצוה דכרת כמו כן כאן לא נדחי עשה דהשבתה, אמנם כד מעיינת שפיר לק"מ: דהא תוס' כ' כאן דדוקא לענין דחיית עשה ללאו צריך בעידנא אבל לענין דחיית עשה לעשה ל"צ בעידנא והסברא נכונה דבאמת אמרי' ביבמות ז' אטו ל"ת לא חמור מעשה אעפ"כ חידש רחמנא דדוחה והוא גזה"כ לכן א"א לדחות רק דומי' דכלאים בציצית דהוי בעידנא אבל עשה החמור דדחי לעשה הקל הוא נגד הסברא וא"צ בעידנא, וא"כ לפ"ז אף עשה החמור היכא דדחי ללאו הוא ג"כ גזה"כ דמסברא אף לאו הקל חמור מעשה החמור דעשה ליכא עונש בידי אדם אם עבר משא"כ בלאו ולכן אין עשה אף שיש בו כרת דוחה לל"ת במקדש אבל עשה דפסח דכרת דדוחה ללאו דהשבתה נגד הסברא אף עשה דמקדש דוחה, ומדי דברי בזה אכתוב מה שיש לעיין בדברי שאג"א סי' צ"ו בהק' על פסחים פ"ג דג"ה של קרבן פסח אסור באכילה ואמאי לידחי עשה דפסח ללאו דג"ה [ועי' ברא"ש זבחים דף כ"ג על ק' שאג"א צ"ו לענין אכילת קדשים דל"ל מן המותר בפיך כמו כן י"ל באכילת פסח] ותירץ דהוי עשה דקודם הדיבור.

ורבאו' דבריו תמוהין דבאמת אי' ריש יבמות דעשה דפסח חמור שישנה לפני הדיבור ותי' השאג"א שם ופ"ק קידושין ל"ט דעשה שני קודם מ"ת וגם בשעת מ"ת חמור אבל עשה שלא נאמר רק קודם מ"ת קיל א"כ פסח נאמר קודם מ"ת ואחר מ"ת חמור ואיך כ' שאין דוחה.

והנ"ל א"ל דעשיית פסח נאמר קודם מ"ת ובשעת מ"ת בפ' בהעלותך ויעשו הפסח במועדו אבל אכילת פסח לא נאמר רק קודם מ"ת והא דכ' על מצות ומרורים יאכלוהו קאי על פסח שני ואפשר דפ"ש דוחה לאו או אפשר כיון דפסח ראשון אין דוחה גם שני א"ד דשני טפל לראשון כמ"ש שאג"א שם.

אמנם בגוף הדין צ"ע דכי אמרי' עשה דוחה היינו היכי דמתרמי לאו ועשה בהדדי אבל בלא אתרמי יכול לקיים העשה בלא עבירת הלאו אבל היכא דא"א להיות עשה בלא הלאו אמרי' דנאמר העשה בענין שלא נעבור הלאו כגון בשאר בלא ג"ה, אך מנזיר לא משמע כן ומנא אמינא לה דאמרי' התם ראשו ל"ל כליף מכלאים וק' הא יש לחלק דבכלאים אין הלאו נדחה אלא היכי דאיתרמי במצות ציצית אבל הכא לעולם הלאו דלא תקיפו נדחה מפני תגלחת נזיר ול"א דומיא קאי על שאר שערות ולא הפאות אלא אף שערות דאיסור בכלל וראשו אתי להוסיף נזיר אף דאיכא עשה ול"ת אבל לאו גרידי' אף אי לא הוי כ' ראשו הוי נדחה דומי' דכלאים וא"כ אף הכא כיון עשה דאכילת פסח דוחה ללאו דגיד אף דהלאו שייך בכל שעה.

יבמות ד': תוס' ד"ה ומה, עי' בעי"ה ח' אבר"ח על ש"ס.

ה': תוס' ד"ה כולה, ע"ש בח' אבר"ח ש"ס.

סוכה ל'. תוס' ד"ה משום הק' ל"ל לר"ש קרא דאי' במצה של טבל תיפוק לי' דהו מצה"ע והניחו בק', אך דכ' המפורשים אדרבה אמרי' עשה דוחה ואין כאן עבירה וצ"ל דתוס' ס"ל כירושלמי שהביא תוס' קידושין ל"ח. דמצה עשה שלפני הדיבור ואין דוחה לנאו שאחר הדיבור, אמנם נמ"ל בירושלמי לחדש דין זה משום דק"ל למה לא אכלו מצה מחדש וק' זו אינה אלא לרבנן דיש על חדש דין חמץ ולא יוכל לצאת מהיקש דאי' ידי חובת מצה וצריך לחדש הדין דעשה קודם הדיבור אבל לר"ש דאין בו איסור חמץ ואי' מצה ל"ל סברא דלפני דיבור ושפיר דוחה ואין כאן מצה"ע והוק', ולפ"ז יתישב הרמב"ם אף דק"ל כוותי' מ"מ הוי מצה"ע וכאן ל"ב לומר ע"ד בירושלמי אמנם המקנה שם כ' דל"ש בטבל עשה דוחה דאפשר לקיים שניהם להפריש כ"ש תרומה ויאכל החולין והתרומה ולא יעבור על התרומה רק בחלי שיעור וכיון דאפשר שלא יעבור על טבל בשיעור שלם הוי מצה"ע וכ"ז לרבנן אבל לר"ש דק"ל כ"ש למלקות א"כ אין חילוק בין כזית טבל או כ"ש תרומה אמרי' עשה דוחה ע"ש וק"ע חדא דאף לר"ש יכול לקיים שניהם שיבטל כ"ש דתרומה ברוב חולין דהוי מצ"מ ואין כאן רק איסור קל אין מבטלין לכתחילה ועוד דתוס' בפסחים ל"ח. ד"ה אתיא הק' הא בלא"ה א"י בטבל דאינו שלו שיש לכהן חלק בו ותרלו דמיירי דאוכל יותר מזית ויש חוץ חלק כהן כזית ועוד תירצו דמיירי בכהן והשתא מצה שלו וא"כ א"א לומר כתירוץ המקנה דגם כשיפריש יעבור אכ"ש דתרומה לר"ש דהא אפשר שלא יאכל הכ"ש דיש לו כזית חוץ מהכ"ש וגם אי איירי בכהן הרי שפיר יכול לאכול הכ"ש דתרומה וא"כ גם לר"ש אפשר לקיים ומש"ה כ' תוס' כאן דהוי מצה"ע ואף דל"ל לר"ש סברת ירושלמי מ"מ אין דוחה, והשאג"א סי' צ"ז רוצה לומר דלתוס' שצריך לאכול יותר מכדי חובת מצה ל"א עשה דוחה כיון שאוכל איסור שאין מקיים בזה המותר מצוה ע"ש, ולפע"ד דגם בכה"ג אמרי' עשה דוחה ויש ראי' ממנחות צ"ז דפריך על הא דקולא תפקיל ליומא עשה דוחה ושם נבלע האיסור בהיתר ובאיסור אין מקיים כלל המצוה רק בהיתר ואעפ"כ אמרי' ע"ד וכן בעירובין ק' אמרי' ע"ד ונותן ד' מיתות אף שנתערב כאן מיתה א' ובזה עובר בבל תוסיף ואין מקיים המצוה רק בהלך דם של ארבע מיתות הרי דאמרי' ע"ד אף שיש כאן חלק שאין בו מצוה אלא איסור לבד והוק', ובזה נתיישב ק' המגנה קיים על תוס' גיטין מ"א שכ' תוס' והק' ליתא עשה דפו"ר דוחה לאו דלא יהי' קדש והק' המ"ח הא הלאו הוא הבלת ביאה והמצוה הוא הוצאת זרע ואף ע"י אמצעי קיים פו"ר כמ"ש הב"ש סי' א' שקי' וא"כ אינם בדבר א' ולהנ"ל אף בב' ענינים כשהם ביחד אמרי' ע"ד.

קידושין ל"ח. תוס' ד"ה אקריב, הק' בשם ירושלמי למה לא אכלו מצה מחדש ויצא עשה וידחה ל"ת, והנה הערבי נחל הק' בשם הגאון פלתי הא ביני אבלי של משה נשתכחו הלכות (תמורה ט"ז.) וחד מינייהו שיעורין ולא ידעו אי השיעור כזית או כותבות דהוא ב'

זיתים ואח"כ החזיר עתניאל בן קנז בפלפולו ואז הי' בזמן הסכנה ואח"כ לא יכלו לאכול כזית ומה דלמא שיעורו בכותבות ולא יקיימו המצוה ויעברו על ח"ש דחדש וגם ב' זיתים לא יכלו לאכול דלמא השיעור זית ויעברו על זית שני חדש שלא במקום מצוה [ולפע"ד יש להעיר מזבחים ל"ז דנבלע פסול בכשר אמרי' עשה דוחה והא בפסול לא מקיים המצוה ועובר האיסור אעפ"כ משום שא"י להפריד אמרי' עשה דוחה ומצוה של אכילת כשר דוחה האיסור של אכילת פסול הרי דיש כח בעשה לדחות האיסור אף דבאיסור ליכא כלל המצוה א"כ כיון דמקיים המצוה בכזית דוחה לאיסור אף בזית שני ואפשר לחלק דהתם א"א להפריד האיסור משא"כ הכא אפשר לאכול זית בלבד לקיים המצוה רק דאוכל זית שני משום ספק לכן אין דוחה ול"ע וע"ל בלקוטי קושיות אות ל"א] והע"כ ת' דרמב"ם כ' בפ"א מחמץ ה"ז דאי שיעור דחמץ אסור מלא יאכל בלירי והק' הכסף משנה למה לא יליף מכל חלב ותירץ דמחלב לא נשמע רק בלא הי' שעת הכושר מה שאין כן חמץ וא"כ הא כ' תוס' ר"ה י"ג בשם ירושלמי דאף חטין שבעלי' לאסור משום חדש כשבאו לארץ והי' לו שעת הכושר וא"כ ח"ש לא לאסור בחטין שבעלי' ושפיר יכלו לאכול אף כותבות דממ"נ אי שיעורו בכותבות שפיר דוחה ואי בכזית עכ"פ מה דוחה לאיסור חדש בכזית ונשאר רק זית שני של חדש והוי ח"ש ואין אסור מה"ת ע"כ והוא קצת בסגנון אחר שכ' בע"כ שהוא קוצר שעכ"פ אסור בחדש משום חזי לאצטרופי אבל נוכל לומר כר"ן דאי לאו קרא זו לא הוי ילפינן ח"ש ומחלב דדוקא בחלב גלי קרא אבל מכח קרא זו ילפינן כל איסורין ומחלב אבל עכ"פ לא ילפינן רק בלא הי' שעת הכושר אבל בהי' שעת הכושר מכח חזי לאצטרופי לבד לא אסור ח"ש אך יש לדחות דכיון דגלי רחמנא בחמץ אף דיש לו שעת הכושר ח"ש אסור א"כ מכח קרא דח"ל יליף ומחמץ אף בב"ח וחדש ודוק והדק"ל אך הרלב"ח בתשו' י"ז כ' ב' קראות איך ילפינן ומל"י לח"ש חדא ומדכ' בלירי ומשמע שלא יהי' לאכול כלל אפי' כ"ש ועוד כיון דיליף מלא יאכל איסור הנאה וח"ש לא גרע מהנאה ע"ש וא"כ לקרא ראשונה שפיר ילפינן אף לחדש אבל לקרא ב' הקרא אין מיותר לח"ש רק דילפינן ממילא כיון שאסור בהנאה אסור גם ח"ש א"כ ליכא למילף רק בב"ח דאסור מכח הנאה אבל חדש ואו"ה ליכא למילף עי' בש"ד סי' ק"ב סק"ג בשם מג"ל דגם חמץ בע"פ ח"ש מותר מה"ת דהי' לו שעת הכושר ולפ"ז גם או"ה וחדש כיון דיש היתר לאיסורו ע"ש אמנם לפ"ז ק' לקרא ראשונה דילפינן ומחמץ ל"ל כל חלב ותירוץ הבחור החריף כמר טובי' הל"ח שליט"א דבשה"מ סוף פ"א ומחמץ הק' לחזקי' דצריך ל"י לא"ה ומנ"ל לאסור ח"ש בחמץ וע"כ צ"ל דחזקי' ס"ל כקרא ב' הנ"ל דח"ש לא גרע מהנאה ובחדש באמת מותר מה"ת וא"כ ניחא דסתם ירושלמי ר"י ובמגלת הרועים אות ת"ו אי' דר"י ס"ל כחזקי' דהא ס"ל בנזיר כ"ט ע"ב דאו' ובעירובין מ"ו ס"ל ר"מ ור"י הלכה כר"י וא"כ ס"ל דברים ככתבים

ולא

ולא ילפינן א"ה ומנבלה וגם מאותו לא ילפינן כיון דק"ל חשב"ע דאו' א"כ ע"כ ק"ל דבכל איסורין כחזקי' ע"ש וא"כ שפיר מקשה ר"י פירכה שבה דמגלה לחדש ול"ש לת' כנ"ל דהא לדידי' ח"ש בחדש מותר וגם ל"ק מה שהקשתי נ"ל כל חלב כליף מחמץ דהא ר"י הוא דא"ל ביומא הדרשה דכל חלב ולדידי' ליכא למילף מחמץ דבחמץ איסור דח"ש הוא משום דלא גרע מהנאה אבל לדידן דקי"ל כר"א דבכל איסור אב"ה ומיותר לא יאכל בלירי לח"ש וגמרי' מיני' כל איסורין אף שיש להם היתר, ש"ר בירושלמי ריש פ' כל שעה בפי' שר"א בשם ר' אליעזר סבר דכל איסורין אב"ה ור"א בשם ר' יוחנן סבר מותר בהנאה ולי' שם תני חזקי' כשיטת לר"י ע"ש ובזה מתורץ ק' המקנה קידושין שם איך יוצא במצה דחדש הא אינו בבל תאכל חמץ דאין חמץ חל על חדש כדאי' פסחים ל"ה. לענין טבל וגם ל"ש כאן כולל כיון דנאסרו כל חטין שבעולם ע"ש ולהנ"ל ניחא דחל ע"י מוסיף דחדש מותר ח"ש וחמץ אסור ובזה נתיישב ג"כ ק' ב' דמקנה למה לא מק' ירושלמי על דרשה דשבת יו"ט תאכל מצות דאמרי' מנחות ק"ו. שבת מחדש ושבעה מינן וק' הא יכולין לאכול שבעה מחדש ע"י ע"ד וכאן ל"ש ת' ירושלמי דגזרינן אטו זית שני דעל קרא ל"ש לומר גזירה ע"ש אך דפ"י פסחים כ"ח: דלר"ש כל ז' חייב לאכול מצה דאמר אין איסור חמץ אלא בישנו קום אכול מצה והא דדרשינן פסחים ק"ך. מה שבעה רשות צ"ל לר"ש רק דרש לשבת ומחדש א"כ הך דרשה דמנחות קאי לר"ש ואין חמץ חל על חדש דל"ל לר"ש כולל, ומוסיף מכח ח"ש לא הוי דקי"ל כ"ש למלקות וא"כ ל"ש לומר ע"ד דאי מצה דאינו בב"ת חמץ כנ"ל.

אמנם יש לעיין לסברת ראשונים דטעמא דר"ש משום אחשבי' לחומר איסורו כיון דעבר על ח"ש ומה"ת הרי נחשב אכלו אכילה וחייב ג"כ ומלקות א"כ בחדש דמותר ח"ש ל"ש אחשבי' וה"ה ומלקות שוב הוי חמץ מוסיף ועי' סוגיא א"א חל על איסור שבועות כ"ח בחידושי אבר"ח, אמנם תוס' פסחים כ"ג. הק' לחזקי' מ"ט דר"ש דאוסר גיד בהנאה ותירצו כיון דאין בו טעם דקי"ל א"ב א"כ לא יאכל היינו הנאה ועי"ז הק' הפ"י פסחים שם כ"ג: על תוס' ד"ה מה חלב דא"כ מה אמר גמ' שם ור"ש דאסר גיד בהנאה מ"ט הא י"ל משום דא"ב ע"כ ל"י איסור הנאה הוא ובתוס' ד"ה ור"ש מסיק הפ"י דחזקי' ל"ל דר"ש דקי"ל חב"ב ל"ד ועי"כ אתי לאסור כל איסורין בהנאה וכיון דר"ש כר"א ואתי ל"י דחמץ לח"ש וילפינן מיני' חדש ג"כ וא"כ לא חל עליו חמץ כנ"ל, אך לפ"ז הו"ל לגמ' לומר א"ב חדש אי מותר בהנאה וי"ל וקי"ל אמנם יש לעיין דא"כ גם יוה"כ דהי' לו שעת הכושר יהי' ח"ש מותר לר"י ובהדי' אמרי' ריש פ' יוה"כ דאסור לר"י אך יש לדקדק שם בסוגיא א' למה כפל לומר הניחא לר"י הא כבר אמר הניחא למ"ד ח"ש אסור ומה"ת, ב' מק' הכ"ת דבכ"מ דאמר הניחא משמע דגם למ"ד זה צריך לת' קצת ועוד למה נקט התנא דין דח"ש ביוה"כ דוקא. אך י"ל דהש"ס הניחא למ"ד ממילא דפליגי בזה ר"י ור"ל וא"כ לכאורה אף לר"י ק'

דהא ביוה"כ גם לר"י מותר לכהורה ח"ש ומ"מ הניחא כיון דבעלמא ח"ש אסור משום חזי לאצטריפי ומסתבר לדמות לחלב א"כ אף היכא דל"ד לחלב כגון בהי' לו ש"ה מ"מ מכח סברא ח"ל אסור עכ"פ מדר' או מסברא הנ"ל או שגוזרין אטו שאר איסורין אבל ר"ל דל"ל כלל כל חלב ע"כ דל"ל סברת ח"ל הול"ל דמותר לגמרי ומשני דגם ר"ל מודה דעכ"פ מהאי סברא לאסור מדר' ולפ"ז הרמב"ם דפסק ח"ש ביוה"כ דאו' משום דק"ל כר"א ובאמת אסור מלא יאכל בציר' וה"ה לשאר איסורין אף דיש ש"ה.

עוד א"ל דקמ"ל כאן דאף דיוה"כ ל"ד לחלב מ"מ ח"ש אסור מה"ת לר"י עפ"י מ"ש הי"י תרי"ב עפ"י מ"ש הח"ל דח"ש אסור משום אחשבי' וכו' דעיקר הטעם משום ח"ל רק דביוה"כ משום ח"ל לבד חייב דע"י צירוף יהי' מותיב דעתי' אבל בשאר איסור דשיעורו בזית ואין מן הסברא לצרף ב' אכילות זה אחר זה ביחד רק ע"י אחשבי' נחשב לאכילה א' ואמרי' ח"ל ע"ש ולפ"ז ביוה"כ מצד ח"ל לבד אסור ח"ש אבל בשאר איסורין דל"ל תרתי ח"ל ואחשבי' לא הוי אמרי' ח"ש אסור מה"ת רק לפי שילפינן מחלב וזה כוונת גמ' שפיר הניחא לר"י דאמת אף לר"י ק"ק הא יוה"כ לא גמרינן מחלב רק כ"ז אי הוי עיקר טעם דר"י משום אחשבי' לא הוי ילפינן יוה"כ מחלב דל"ד לחלב דאין לו שעת הכושר ועוד דביוה"כ ל"ש אחשבי' כמ"ש הי"י הנ"ל דביוה"כ ביתיבא דעתי' הליא אבל כיון דר"י אמר עיקר טעם חזי לאצטריפי א"כ ביוה"כ משום זה לבד אסור ח"ש ואף דבעלמא צריך ליליף מחלב היינו משום דל"ש ח"ל רק ע"י אחשבי' ועי"ז ל"ק משא"כ ביוה"כ ומיושב כל ק' הנ"ל.

והנה תוס' חולין ק"כ. הק' דחלב הי' לו ש"ה דחלב בן ח' מותר ותירצו דמשעה שחל עליו שם חלב דהיינו בבן ט' למ"ד חדשים גרמו או משילא לאויר העולם למ"ד אוירא גרם מאז לא הי' לו ש"ה אמנם שם בד"ה מה להנך כ' על נבלה ג"כ תירוץ זה דכמו שהיא עתה מתה לא הי' לנבלה שעת הכושר עוד תירצו א"כ נבלה לא הי' ש"ה משום אמ"ה או אין זבוח א"כ אף בחלב להך א"כ צריך לתרץ כן דבבן ח' אף דמעי אם לאו לאברים עומדת מ"מ יש איסור דא"ז וכ"כ תוס' פסחים כ"ה. ד"ה מה דשור הנסקל לא הי' שעת הכושר שקודם סקילה אסור משום אמ"ה או א"ז.

אמנם לרמב"ם ז"ל א"א"ל תירוץ זה דפסק חלב שליל אסור ומ"מ כיתר בשחיטת אם כדאי' ביו"ד ס"ד א"כ משכחת חלב של ולד בן פקועה שבא עלי' ב"פ כדאי' ביו"ד י"ג ס"ד ואז אין עליו איסור דא"ז והי' לו ש"ה וע"כ ק"ל כתי' א' של תוס' ודוק אך למ"ש הצל"ח פסחים שם דאף בב"פ חי אסור משום לא תאכלו על הדם א"כ גם ב"פ לא הי' ש"ה עי' יו"ד י"ג ט"ז סק"ג ובת"ש שם ופ"ד דרוש א' ולענין דינו של צל"ח דש"ה הי' ב"פ הרשב"א ב"ק מ"א כ' דב"פ אין לו דין שור הנסקל דלא מקרי שור אך תוס' כ' דיש לו דין ש"ה אך אם יש עליו איסור ל"ת על הדם וצריך להמתין עד שתצא נפשו א"כ מיתתו זו הכשרו

במו

כמו שהיתה בשאר בהמות יתאסר ומה שאינו אחר שנגמר דינו אך יש דעה בש"ס ב"ק שם דב"פ דינו כשחט קודם שנגמר דינו ומותר ובודאי פשיטא דל"ת על הדב הוא אסמכתא וא"ל שום תיקון ולא נאסור ומה גמר דין.

אמנם צ"ע היכי דמקשה הבן פקועה אי מותר באכילה די"ל כיון דא"ל שחיטה ה"ה כשחטו קודם גמר דין ואף דמקשה אח"כ הרי חתיכת בשר שקילא ואף דיש עליו דין ש"ה היינו לענין שצריך שקילה שנקרא שור לפי' תוס' אבל לענין לאסרו באכילה הוי כנשחט קודם גמר דין או אפשר דהש"ס לא מתיר רק היכי דשחטו או נחרו דבעלמא אסור משום ש"ה שנשחט לאחר ג"ד הכא חשוב כנשחט קודם ג"ד אבל אם קיים בו מצות סקילה יוכל לומר דהאיסור הוא משום סקול יסקל לא יאכל כל שנתקיים בו סקילה יש בו איסור אכילה אף דאין בו דין נבלה שהוא ב"פ מ"מ יש בו איסור משום ש"ה.

ונמצא דאף לר"י כולל שניהם סקילה יסקל לר"י שע"י סקילה נאסר כגון בב"פ והיקור ב' לר"י את בשרו בבהמה דעלמא ששחטו כעין בשר אסור ונבלה לר"י קאי אנבילה ולתחת ול"ע ועי' רש"א חולין ק"ד על תוס' ד"ה מה שגורם אפי' למ"ד לאברים עומדת ואין לזה שום פי' והל"א ב' דהוא ט"ס וכ"כ רש"ש אבל קשה לשבש כל הספרים ובפרט שגם בגליון של תוס' נרשם כן בשם רב"א ועוד דע"כ הי' כן אותה גרסא דהא מהר"ם כ' דגרסינן לאו לאברים וא"כ הי' לפניו ספרים שהי' כ' לאברים ובודאי שהוא גרסת רב"א, ולאומר הנוסחא אומר הבחור הנ"ל דהי' ק' לרב"א דהא אף למ"ד לאו לאברים מ"מ חשוב אין לו ש"ה דאף דלא חל עדיין איסור אמ"ה קודם תליסה מ"מ יש עליו שם איסור וא"כ חשוב אין לו ש"ה דומה כ"מ לענין זה אי לאברים או לא דבשלמא לענין איסור חל ע"א יש מ"מ אי יש עליו שם איסור אבל לענין ש"ה אף אי אין לאברים מ"מ אם נתלש אסור א"כ אין לו ש"ה של היתר ודוק, לכן כ' דבודאי למ"ד לאו לאברים אעפ"כ חשוב נבלה אין לו ש"ה א"כ ה"ה חלב אף דבמעי בהמה והאי לאו לאברים מ"מ כיון דע"י תליסה יהי' עליו איסור אמ"ה חשוב אין לו ש"ה רק אפי' למ"ד לאברים א"כ ל"ד חלב לנבלה דבנבלה חל מחיים ומשא"כ בחלב במעי אם לא חל שם בודאי לאו לאברים וא"כ הי' לו ש"ה מ"מ אין לו שעת הכושר ומה אין זבות דחלב במעי אם.

ודע דמירושלמי פכ"ב נראה דלר' יוחנן חונן וש"ה מותר בהנאה ע"ש בקרבן עדה אבל א"א לומר דבש"ה לא ומלינו שום תנא להתיר ובחונן רק ביה"ג ולא קי"ל כן גם סותר עצמו ומגו' דילן הדוקא שלא כד"ה ומותר לר"י וגם בירושלמי שם יש ג' ק' הזקות חדא כמו שהק' בירי קרבן שם וע"ב הפשלנית הנקוט דהוי שלא כד"ה הא כל הנאות מותר ועוד הא אח"כ כ' הירושלמי בשם ר"י דלר"י איסור הנאה לא"מ רק לא יאכל בלירי וחונן וש"ה כ' בלירי ועוד דמסיק הדא מסייע לר"י ושם אי' דלר"י בחונן אתי לא"ה ודוחק לומר דלא מסייע רק לענין דלר"י

דלר"י

דל"י לא משמע הכאה ומדליך ליליף מלירי אבל בגוף הדין ס"ל דלירי אתי לרבות המאכיל כאוכל ודאי שזה דוחק גדול ואין לשון ירושלמי נראה כן הרי כאן במקומו ג' ק' חזקות כברזל שא"א לפרש הירושלמי כקרבן עדה ובודאי שא"א לומר דרבנן דקסרין הם לשון אחר אליבא דר"י דהא המפרש בעצמו לא כ"כ ובודאי שזהו רק מסקנת דר"י דלעיל כמו שנראה מהמפרש בחידושיו ע"ש ועוד דא"כ כשאמר הירושלמי אח"כ דברייתא מסייע לר"א וקיפא מסייע לר"י הול"מ דמסייע לל"ב דר"י אבל לל"ק דר"י בין מרישא ובין מסיפא ק' א"ו רבנן דקסרין הם מסקנת דברי ר"י דלעיל ועוד דל"ל דהוי תרי לישנא דבשלמא אי הוי אמר ברישא בשם אמורא א' שאמר כן בשם ר"א אמר ר"י כגון א"ר זירא אר"א אר"י ואח"כ רבנן דקסרין אר"א אר"י הוי אמרי' דר"ז ורבנן פליגי במימרא דר"א אר"י היכי אר"א בשם ר"י אבל כיון דלעיל אמר סתם אר"א אר"י ואח"כ אמר רבנן דקסרין אר"א אר"י א"כ אם אתה אומר דתרי לישנא הם עם מי פליגי רבנן דקסרין וק"ל ובכ"מ דמלינו ב' לישנא אי' הכא כגון ברים פ"ג דשבועות רבין אמר כן ומשם ר"י ור"ד אמר באופן אחר אבל לא היכי שמזכיר תחילה סתם אר"י ואח"כ יאמר דר"ד אמר בענין אחר משמי' דר"י זה ודאי לא מלינו וק"ל.

אבל האמת יורה דרכו דאמת ר"י ממש כחזקי' ס"ל דל"י מותר בהנאה רק ל"י בלירי דהיינו ש"ה ומוך אב"ה לכן נקט ירושלמי ש"ה ומוך אף שהן אב"ה מ"מ שלא כד"ה דהיינו איקפלנית ומותר אף די"ש מקום לומר כיון דהנאה מל"י בלירי שלא יהי' בהם היתר הנאה אף שלא כד"ה כמו שיליף ירושלמי מכאן לענין מאכיל כאוכל ורמב"ם לענין ח"ש דהכוונה שלא יהי' בזה שום היתר אכילה כן ה"א שאין בזה שום היתר הנאה ובאמת הפי' רלה לומר כן אליבא דחזקי' ע"ש ואישתמיט מיני' דבירושלמי אי' די"א בשם ר"י ס"ל כחזקי' ע"ש וקמ"ל ירושלמי דליתא רק שכ"ה מותר וז"ש שאין ל"ת שבו מחוור פי' דלכאורה י"ל דאסור ומדכ' ל"י בלירי מ"מ אין מחוור לומר כן ואמר דרק בכה"כ אסור דנא כי אכילה ובערלה מסתפק אף דאב"ה ומערלתם ערלתו ערלים כדאי' בגמ' מ"מ שכ"ה יש להסתפק אי אזלינן בתר לאו דכ' בי' אכילה או בתר עשה דכ' ערלים אסור אף שכ"ה ולפי המפרש דבעי לענין הנאה גמורה ודאי ק' ממתני' דילן דפשיטא דאב"ה מערלים ואח"כ פריך על ר"י ומש"ה דיליף א"ה דל"י מיתור דידעינן מקול דכבלה הוא ועי"כ אתי לא"ה וק' לירי ל"ל ועי"כ לאסור שלא כד"ה ומתרץ דר"י מוקי לאסור בשחטו משנגמר דינו והיינו כמ"ש הש"מ ב"ק מ"א דפריך שם לר"א ומנ"ל לאסור שחטו לאחר שנגמר דינו דלמא אתי לא"ה וכ' הש"מ דלחזקי' ל"ק כיון דדרים ל"י בלירי הרי כאן ב' יתורים גוף הפסוק ב' הלירי ומשמע ב' איסורין ה"א ושחטו אבל לר"א אין כ"מ בין הלם ללירי ואין כאן רק יתור א' ומנ"ל לאסור שחטו ע"ש הגה דלוה שכ' בשם רמב"ם דלר"א ל"י בלירי אתי לח"ש וכן למ"ש בירושלמי דאתי למאכל לאחרים הרי דגם לר"א דרשינן הלירי ליתור י"ל דהש"מ אזיל בשי' תוס' שהק' לחזקי'

לחזקי׳ אליבא דרה״ג ל״ל לי׳ בצירי ול״ל לך וק׳ דגם לר״א ק׳ אליבא דאונת ל״ל צירי ול״ל דאתי כנ״ל א״כ גם לחזקי׳ ל״ק כמ״ש השעה״מ א״ו דתוס׳ לא ס״ל כנ״ל אלא דלר״א אין ומוכח ומכאן שום דרשה דלדידי׳ אין מ״מ בין חלב לצירי ובפי׳ הב״מ וכ״ת ליקשה לחזקי׳ בפשיטות כיון דכי לך ל״ל הצירי דלדידי׳ הצירי יתור הוא י״ל דאה״נ דהי׳ יכולין להקשות כן אלא דעדיפא מקשו ל״ל הצירי ול״ל לך.

אבל הירושלמי דק״ל כרמב״ם דצירי יתור הוא אף לר״א י״ל דהקו׳ הוא לרי״ מיניה דצירי אתי שב״ה ואה״נ דגם לר״א ק׳ רק דאפשר דק״ל כן באונת ובעה״י בזה אונת ברור בירושלמי ודע דהא דנקט ירושלמי לאחר שעבר הפסח ל״ד או דר״ל ה״ה תוך פסח או אפשר כיון שנכנס פסח קרא לי׳ עבר עלי׳ הפסח ור״ל שעבר על החמץ איסור דפסח שנכנס בכלל איסור חמץ בתוך פסח דומי׳ דש״ה שחל עליו לאו כמו כן חמץ תוך פסח ועוד דבלא״ה אה״ל דמיירי דוקא לאחר פסח דהא לר״ש אין אסור כלל ומדאו׳ ולרי״ אין מ״מ בין תוך פסח לאח״פ כמ״ש תוס׳ כ״ח: דמינה לרי״ דלא אצ״ה רק תוך זמנו דכי ל״י בצירי ותירצו כיון דחד ומתני קראי ומשמע א״ה לא נחלוק ביניהם הרי דאף לחזקי׳ אסור לר׳ יהודה חמץ לאח״ז וא״כ אין מ״מ ובודאי תוך פסח מגי׳ ומיירי אבל רק שב״ה אבל הנאה גמורה ודאי אסור בין בחמץ בין בש״ה וז״ב.

נזיר מ׳: תוס׳ ד״ה ומה, ועי״ל כו׳ זקנו צריך לכהנים ל״ע דבגמ׳ לקמן מ״א: א׳ דמראשו לא הוי שמעינן אלא ע״ד אבל לא ידעינן דמצורע בתער לכן כ׳ זקנו א״כ ק׳ ומנ״ל דקאי למודחי לאו ועשה דכהנים דלמא רק לאו דישראל דאי ואי דמראשו נפקא הא צריך זקנו דמצורע בתער, ולכאורה א״ל דבי׳ רש״י כאן ולא״ה על הקפה עד שילקוט בתער וסי׳ תוס׳ סוף ד״ה דמגלח דבהקפה חייב אף במספרים ופלוגתא דאי׳ בקידושין דנשים איכא בהקפה דמקשינן להשחתת זקן דליתא בנשים וק״ל לרש״י דכמו כן מקשינן דהקפה בתער דומי׳ דהשחתה ותוס׳ ס״ל לענין זה לא מקשינן וא״כ נוכל לפרש ב׳ תירוצים שבי׳ תוס׳ כאן ת׳ א׳ דזקנו משמע בין כהן בין ישראל היינו לשי׳ תוס׳ דהקפה במספרים וצריך זקנו לתער ומנ״ל דקאי על כהנים וע״כ דזקנו משמע אף זקנו דכהן ות׳ ב׳ קאי לשי׳ רש״י דהקפה משמע ג״כ בתער ומראשו שמעינן תער א״כ זקנו ל״ל וע״כ לכהנים אתי אומנם בלאונת שי׳ רש״י תוס׳ דבגמ׳ א׳ לבדי׳ בהיפך אי מראשו לא הוי ידעינן תער ואי כרש״י דהקפה בתער ומראשו שמעינן תער. וי״ל שי׳ רש״י דמצורע כ׳ וגלח דמשמע אף מספרים כדאי׳ בגמ׳ יכול אף גלחו במספרים וא״כ דוקא ומזקנו דכי לא תשחית משמע תער וכיון דמצורע דוחה זקנו משמע ומצורע בתער ולפ״ז אי לא כ׳ זקנו ה״א דמגלח דמצורע דמשמע מספרים ואפ״ה דוחה להקפה ומגלח דלא מקשינן הקפה להשחתה רק הקפה במספרים אבל כיון דכ׳ זקנו ומגלח על וגלח דמצורע בתער א״כ שוב מקשינן הקפה להשחתה דגם הקפה בתער ודוק ובזה מתיישב דקדק לבין תוס׳ ד״ה דמגלח שכ׳ משמע הכא בסמוך דהקפה בלא תער וק׳

ומה

מה משמע הא גמ' מפורשת הוא דמראשו לא ידעינן תער הרי דהקפה במספרים אף לפי ס"ל פשט בגמ' כמ"ש לפי' רש"י לכן כ' תוס' דמשמעות לשון ש"ס נראה כתיק' עכ"פ נתבאר דאף לפי' רש"י מראשו לא הוי ידעינן דמגלח בתער א"כ וצ"ל דזקנו אתי לכהן הא צריך זקנו דמגלח בתער וצ"ע.

דף מ"א. גמ' למידחי לאו דהקפה, צ"ע דמנ"ל לגמ' לעשות מחלוקת חדשה בין ר"א לרבנן דשפיר יכול דאתי למידחי לאו דנזיר כמו לר"א כמו כן לרבנן אף דתער לרבנן לא שמעינן אתי לע"ד וכן לקמן דפריך תיפוק לי' מזקנו א"כ כ"כ ק' לר"א ל"ל זקנו תיפוק מראשו דמשמעינן דחי' ומגלח בתער.

ונ"ל סוגית גמ' כך דלר"א ניחא דצריך תרווייהו זקנו לדחי' עשה ול"ת וראשו לתער וזקנו מראשו לא נשמע אף דשקולין הם נזיר קל דחי' בשאלה וזקנו קל דאינו שוה בכל ומ"מ יש חומרא בזקן דכהן שרובה בהן הכ' מצות יתרות, אבל לרבנן נילף ראשו מזקנו ומתרץ דצריך להקפת הראש וא"כ המוקשה דפריך ראשו מאי דרשו בי' סמך הק' שני' דלדחי' ל"ל דאתי' מזקנו והמתרץ שהשיב דאתי ללאו דהקפה סמך אתירוץ בתרא לאשמעינן הקפת הראש ש"ה ודוק, ואף דלקמן מ"א: אמרי' דנזיר ומכהן לא יליף מ"מ סוגיא דהכא ס"ל דשפיר ילפינן נזיר ומכהן וכה"ג כ' תוס' כאן ע"ב ד"ה ואי דסוגיא דהכא ס"ל דילפינן נזיר ומכהן דלא כסוגיא דלקמן.

דף מ"א: גמ' משמע למידחי, לפרש"י וכן לתוס' ד"ה הר"ף אף משמע ס"ך בקו' גמ' כיון דראשו משמע ג"כ נזיר ל"ל זקנו אבל לתוס' ד"ה ולמאן אף משמע תירוצא הוא דפריך ל"ל ראשו נילף מזקנו ומכ"ש דזקנו עשה ול"ת ומשני משמע פי' דראשו משמע ג"כ נזיר ונזיר ומכהן לא ילפינן והא דמייתי תוס' לפרש"י ז"ל משום דלרש"י ק' מה פריך ל"ל זקנו דלמא סבר האי תנא דראשו אתי להקפה לחוד ומנ"ל דאתי ג"כ לנזיר ולהקשות אבל לפי' תוס' ניחא דפריך ראשו ל"ל ומתרץ דס"ל דאתי ג"כ לנזיר לכך צריך ראשו.

מנחות מ'. רש"י ד"ה ל"א ר"א אר"ש פליג, צ"ע דפריך אב"ש דאסרי מן הדין ובירושלים תימא הוא דאיכא דמשמע משום גזירה אסור ולא מן הדין ומשני דב"ש ג"כ לא אסרי רק משום גזירה וא"כ לב"ה אף גזירה ליכא וא"כ ק' לב"ה למה המטיל תכלת מן המתמיהין הלא לב"ה ל"ג.

ונ"ל דלהך לישנא אינו מתמיה לב"ש או אב"ה ומאנשי ירושלים דמאי ק' לב"ה אם ב"ה או ב"ש לא ס"ל כותייהו רק אדרבה אאנשי ירושלים מתמיה דהם לא כמאן דלב"ה מותר לגמרי ולב"ש מן הדין אסור והם אסרו משום גזירה ומשני דלב"ש משום גזירה ושפיר אתיא כב"ש.

תוס' ד"ה סדין, בק"ד ומיהו תימא, פי' המעיקרא ס"ל לתוס' בדעת רש"י דמינו חייב וא"כ לא בטל מצות ציצית בשבתן רק מצות תכלת בטל וז"ש לעיל ועיקר מצות תכלת לא יהי' אלא בצמר והיינו

אפשר

אפשר לקיים שניהם שיכול לעשות ציצית אף בפשתן אבל השתא שכ׳ לפטור בפשתן אף ממילי כיון שתכלת ממשכב לבן כרבי וא״כ בטל לגמרי ציצית בפשתן וזה ל״ח אפשר לקיים שניהם כמ״ש תוס׳ כתובות מ׳. די״ל כגון דאין זה תכוב אפשר וא״כ נילף ממראשו דעשה דוחה ועי׳ בספר עטרת הקודש שהביא דברי התוס׳ בל״ע ולפמ״ש דבריהם כפתור ופרח.

הרמב״ם פ״ז מה׳ נזירות פסק דנזיר ומצורע מגלח וא״ת הא נזיר עשה ול״ת ות׳ כיון שנטמא נזיר בצרעת וימי חליטו אין עולה למנין ובטל עשה דקדוש יהי׳ וכ׳ הראב״ד אני שונה ברים יבמות דדוחה ומביא דנזיר ישנו בשאלה ות׳ הכ״מ דשני טעמים יש וגמ׳ הדא ונייתי נקט, והק׳ המל״מ מ׳ שם״ג דא״כ איך אמרי׳ ביבמות ולגמור ומזיר דדוחה ל״ת ועשה הא ליתא לעשה כלל, ולפע״ד לייש די״ש עוד אופן דגלוח דמצורע דוחה לנזיר אף דאיכא עשה כגון בנתק דכ׳ והתגלח ודרשינן בת״כ אפי׳ נזיר וכ״פ רמב״ם פ״ח מטומאת צרעת ה״ג והתם ממעט הוא ויומי הסגירו עולה למנין נזרו ואיכא עשה ועי״ז כל הטעם דישנו בשאלה וז״ש בגמ׳ כגמור ומזיר כיהו דבמצורע ניכול לומר דליכא עשה כגמור ומנתק אלא ש״מ שגם טעם זה דישנו בשאלה. והנה הכ״מ ומביא בשם ת״כ והתגלח בכל אדם שא״ל כתן והתגלח בכל דבר שא״ל תער והתגלח אפי׳ נזיר, ולכ״ע איך יליף ג׳ דברים מתיבת והתגלח |אין בידי ת״כ עם פי׳| וי״ל דדרים ומדכ׳ והתגלח בג׳ רבתי ומרבה ג׳ דברים הנ״ל ועי׳ בעמה״מ שכ׳ דג׳ רבתי אתי שג׳ הם בגלוח לוים ומצורע נזיר וזה דרך דרש דע״ז אל״ק דכ״א מפורש בהדי׳ אך להנ״ל הוא דרשה גמורה שא״ל כתן שא״ל תער ואפי׳ נזיר ומגלח.

ובזה י״ל דברי החינוך ומ״ה ל׳ שהקשה ליתי עשה דקוכה וידחה עשה דנדר ות׳ דנדר עשה ול״ת והק׳ הפ״ד בדרך מצותיך הא נדר ישנו בשאלה ות׳ הרמב״ם וחינוך ה׳ להם גרסא אחרת וה״נו דבנזיר ליכא עשה ע״כ וזה דוחק גדול הדא הגמ׳ פריך לגמור ומזיר דדוחה לעשה ול״ת ועי׳ תרי הרשב״א ביבמות ומביא בפי׳ גרסא דישנו בשאלה ועוד הכ״מ לגרסת הראב״ן ק׳ קושיות החינוך כמו שהק׳ שעה״מ בה׳ נדרים ומה שתי׳ שם שאני מצורע שגדול השלום כבר הק׳ שם דאין זה אליבא דהלכתא דקי״ל דימי חליטו מותר בתה״מ.

אך להנ״ל הכל ניחא בק״ד דאיית במצורע ליכא עשה רק בנתק וי״ל דחינוך קי״ל כרבי מ״ק ז׳: דימי הסגר אסור בתה״מ וא״כ אין למילף מנתק די״ל גדול השלום וכן הוא אליבא דהלכתא ועי׳ מ״ש בראשי בשמים פסחים י״ח:.

הק׳ החינוך ומ״ה ל׳ אמאי נדר חל על דבר מצוה מ״ט עשה דוחה ותירץ דנדר עשה ול״ת והק׳ הפ״ד דישנו בשאלה אף עשה ול״ת דוחה אך י״ל דנזיר הוי אין שיה בכל לבן דוחה ומש״כ בנדר והטעם כמ״ש הא״מ בתשובה כ״ב דנזיר איסור תורה אסרה יין לגוף

קדוש

קדוש המובדל ומכניס א"כ אינו שוה בכל ומשא"כ נדרים איסור הפלא וזה שוה בכל ע"ש ודוק.

סוגיא דקלב"מ.

כתובות ל': תוס' ד"ה ר"א, הק' הפ"י לשי' רש"י והוא גרסת רש"א כאן דממון לאב שהפקיד כתובתו ונכסות לבועל שרצו להרגו והוי מיתה לזה ותשלומין לזה וחייב א"כ למה כאן בקיפא בבת בתו פוטר מיתה הא המיתה בשביל האשה וקנס לאב בנערה ותירץ הפלאה ת' כפלא דבקנס צריך דו"א וצריך עדות שאתה יכול להזימו וכאן א"א להזימם לשלם ממון ומיתה דהם רצו לחייב לבועל ב' דברים ביחד וא"א לקיים בהם כל דין הזמה דבעדים יהי' מיתה ותשלומין לא' ומשא"כ בסנהדרין שרצו להפקיד לב' בני אדם ודוק ודפח"ח.

וק"ל לאוקימתא דר"י דמתני' בלא אתרו כמ"ש תוס' ל"ה ד"ה ומי א"כ לא רצו העדים לחייב רק ממון ולמה יפטור מכח ה"נ שוגגין הא הוי מיתה לזה ותשלומין לזה ובזה ל"ש עשאה"ל דהא לא רצו לחייב רק ממון וממון גם הם צריכין לשלם ע"י הזמה ול"ל לפי דדרשינן מכה אדם לא תחליק א"כ כיון דבמזיד פטור גם בלא אתרו פטור דליתא דדוקא היכי דהפטור הוא מכח קלב"מ דמיתה פוטר תשלומין דרשינן שפיר דגם שוגג דמיתה פוטר אבל גבי מיתה לזה ותשלומין לזה לא דרשינן כלל לפטרו משום מיתה רק משום עשאה"ל ובשגגת מיתה דהוי עדות שיכול להזימה ודאי חייב וק"ל.

ונ"ל דעיקר ק' פ"י הוא לשי' רבא בסנהדרין שם ותוס' ל"ג ד"ה מעולא כ' דרבא קבר כעולא דמזומה משלם ומתני' לאתרו בי' ולפ"ה משלם ממון ולא מלקות מגזה"כ ואף דהוי ממון לזה ומלקות לזה מ"מ לא עבדינן תרתי רק ממון וגזה"כ הוא רק בממון ומ' אבל מיתה וממון עבדינן תרתי או אפשר דממון ומ' ילפינן מכדי רשעתו משמע אפי' לב' בני אדם אבל מיתה וממון יליף מלא יהי' אסון ושם לא מיירי רק באדם אחד אף דהחיוב מכח ולדות לבעל ומיתה לאשה חשיב חד דולדות הם בגוף האשה כמ"ש תוס' ד"ה ר"א אבל בב' בנ"א עבדינן תרתי רק דפטורים משום עשאה"ל אבל ר"י א"ל דק"ל מיתה לזה ותשלומין לזה פטור ולפ"ז ניחא שתוס' כ' לשי' רש"י דר"א פליג ארבא עי' פ"י דר"א קאי כאן אליבא דאביי דל"ל דעולא כמ"ש תוס' ל"ה: ד"ה מתני' ומסיק שם בגמ' ע"כ כר"י ק"ל ומתני' בלא אתרו וק' לחייב מכח מיתה לזה וע"כ דל"ל דרבא ואי ק' א"כ הא בלא"ה פליגי אביי ורבא בענין ממון לזה ועי' רש"ל ורש"א בזה ודוק.

מלקות ד': גמ' בשלמא רבנן, הק' הוא על רישא אבל על קיפא ל"ל מכ"ר כמ"ש בר"ש מ"ק שלכן חייב בזומר וצריך לשלם ב' וכן באוכל פטיותא ול"ש כ"ר משום שבניהם הם עונש א' מלקות ומלקות וא"כ בקיפא שפיר יש לחייב שניהם אלא משום דאין כאן רק אזהרה א' כמ"ש בכתובות ל"ב: בתו"י בסוף.

ב"ק ע': תוס' ד"ה אתנן, בא"כ משתעי, כוונתם למה דאמרי' התם דבלא תפסי קידושין איירי ול"ע דלוקה בא"כ שפיר משמע דאין פוטר אבל ח"מ פוטר ואין כאן אתנן וכ"ת דגם בא"כ יש חייבי מלקות ופוטר מתשלומין ואפ"ה הוי אתנן דלמא מיירי בלא התרו וע"כ מיירי בלא אתרו ולא עבדינן החומרא דאי בעבדינן החומרא פי' רש"י בב"מ דבכה"ג א"א לצאת י"ש ולא הוי אתנן עי' קה"א ריש סי' כ"א וא"כ אף לפי האמת דבא על אמו הוי אתנן היינו בלא עבדינן החומרא ובלא אתרו בי' אונס למ"ש בקה"א סי' ל"א דרבא ס"ל כר"ל דחייבי מלקות שוגגין פטור ניחא דאף דקרא בלא אתרו מ"מ פטור ואפ"ה חשוב אתנן משום דחייב לצאת י"ש א"כ ה"ה באמו.

ב"מ נ"ח. רש"י ד"ה רבא, לא יצא יד"ח עד שישלם א"כ אי תפס כו' כוונת רש"י ז"ל לתרץ ק' תוס' מחולין ק"ל תנא תני ישלם ואת אומרת מדת חסידות לזה כ' רש"י שכאן לא יצא יד"ח עד שישלם ואין דומה לשם דהוי רק חסידות אבל כאן חובה ומעליא כמ"ש תוס' א"כ אי תפס פי' דאפשר דאף בלצאת י"ש ג"כ ל"ש משלם רק הכא כיון דמוהני תפיסה וא"כ אי משלם לי' בתורת לצאת י"ש א"כ נקט לי' מן הדין בב"ד ג"כ כיון דכבר תפס לכן ש"ך שפיר משלם.

תוס' ד"ה ה"מ, דב' רשעיות מחמת עדות שקר, ואין להק' הא בכתובות ל"ב תוס' ד"ה דאין כ' דלרבנן אף דע"ז ממון ומ"מ בקנס מני מיירי כגון בשעה שהעידו שקר טבחו או מכרו כו' הרי דהכי אף ברשעה אחרת ומדבר י"ל דהתם עיקר מיירי בממון ומלקות דעדות שקר ואף בממון אחר אבל לר"מ ל"ל דלא מיירי כלל בממון ומלקות של עדות שקר דזה הוי קנס ולוקה ומשלם וע"כ מיירי רק בממון אחר וזה א"א לומר ודוק.

במנ"ל פ"ה מחובל ח"ד, הא דניתן להציל בא' מאבריו אין רשאי להרגו זה באדם אחר אבל הנרדף הרגו ואין ומדקדק ע"כ, ול"ע מתוס' כתובות ל"ח. ד"ה הא א"כ ל"ל קרא במוצא עינו ולמסקנת תוס' שם ד"ה אמר דלפי האמת נפקו כלהו ומתנא דב"ח ועי' רש"א ובע"כ דרבא ס"ל כסברת תוס' ד"ה הא דמכה בהמה ומשמע הכאה א' רק לרב"ח א"ל כן ועי"ז הק' דרב"ח לשיטתו ל"ל כל חרש ולמד ומאידך תנא דב"ח מוכח לפי מסקנת רבא אין כאן יתור קרא למוצא עינו ול"ק על המנ"ל אבל עכ"פ מס"ד דגמ' דאידך תנא דב"ח אתי למוצא ק' ודוק.

סוגיא דשיקול הדעת.

כ' הש"ך סוף הסוגיא בשם רמב"ן דנשא ונתן ביד לעולם חייב אפי' מומחה אפי' ג' סמוכין, ול"ע לכאורה דבהדי' כ' רמב"ן במלחמות כאן וגם בבכורות פ"ד דאין מומחה אין חייב אלא בשנו"נ ביד הא מומחה פטור אף בנו"נ ול"ע, ול"ל דמומחה אין פטור רק בנטל רשות או קבלו דהא סמוכין הוא ג"כ נטילת רשות אומנם למ"ש ש"ך סוף

ס"ק

ס"ק כ"ט דנטילת רשות הוא דוקא ומ"ש גלותא וסמוך היינו מקתס ב"ד ניחא.

אמנם ק' קו' הש"ך הא ג' סמוכין יש להם רשות ומדאו' לדון וא"כ עדיף רשות דרחמנא מרשות דר"ג והי' להם לפטור ולפענ"ד דהכ"י כאן ס"ל כיש מי שפי' שכ' לעיל מיני' דמה דאי' בגמ' מו"כ ביד אין ר"ל ביד ממש אלא שנגמר הדבר עפ"י הדיין ולפ"ז צ"ל דמה דאי' בגמ' כגון שהי' משכן ונטל ממנו פי' דמלוה בעצמו החזיר המשכון עפ"י הדיין אבל אם לא נעשה מעשה אינו חייב וכ"ז באין מומחה אבל במומחה פטור אף אם נעשה מעשה על פיו אבל אם מו"כ הדיין בעצמו ביד ממש אף מומחה חייב וה"ה ג' סמוכין אבל על רמב"ן עדיין ק' קו' הש"ך דמרמב"ן נראה דמו"כ היינו הדיין בעצמו מדכ' דאין הוראה דר"ט בהכי וא"כ מומחה פטור אף ביד ממש וג' סמוכין לא גרע מרשות דר"ג וק' קו' הש"ך.

הק' התומים ס"ק ט"ו על ש"ך ס"ק כ"ט אות ג' דפסק היכי דעדיין לא נתן הלוה א"צ ליתן דלא קם דינא רק היכי דכבר נתן והק' התומים למה חייב הדיין לימא אי הוי קונן הוי הדר, ונלפענ"ד דבזה צ"ש לומר אי הוי קונן הא בחזות המלוה איתא קונן ומצי לאישתעי דינא בהדי' רק דאי לא הוי לו להוציא ממנו דקם דינא הרי עיקר ההיזק הוא עפ"י הדיין וכ"כ הנתיבות ואפי' בשעת נתינה למלוה ידע שלא יהי' לו לשלם ג"כ חייב הדיין דלא ממי א"ל למה נתת ליד מי שא"י להוציא ממנו דלוה יאמר הא אף אם הי' לו לשלם לא הית יכול להוציא ממנו משום דקם דינא וא"כ אין כ"מ כלל אבל בטעה בד"מ וכתן למלוה ואין לו לשלם שפיר פטור הדיין דא"ל אלו הוי קונן הוי הדר פי' אלו הי' המלוה בר תשלומין הייתי מחזיר הדין והי' מחזיר לך הממון וא"כ עיקר ההיזק הוא שאין למלוה לשלם ואין ההיזק עפ"י הדיין ודוק.

בחו"מ סי' כ"ה, בהגה, ולענין הוראת או"ה אם הגיע להוראה אעפ"י שאין סמוך דינו כמומחה, וכ' הסמ"ע עי' כ"י דלא כ"כ אטעה בד"מ כ"א אטעה בשה"ד דצריך שיהי' מומחה וסמוך ואמר דבאו"ה במומחה לחוד סגי לפטור ומתשלומין ע"ש, ולא זכיתי להבין דהא הכ"י הק' מר"ט למה צריך שיהי' סמוך וכו' דל"ד ר"ט שהוא סמוך אלא מומחה לב"ד נמי פטור והרי ר"ט הי' טועה בד"מ, ואפשר ליישב בדוחק דק' הכ"י הוא מלשון גמ' חדא ועוד קאמר חדא טועה בד"מ חוזר וא"כ בשה"ד טעית ומומחה לב"ד אתה ומ"ז הק' הא בשה"ד צ"ל מומחה וסמוך, אכן למ"ש התומים לפרש הך ועוד א"כ בשה"ד טעית דהא בחזות טעה בד"מ הוא רק הפי' א"כ די"ש לד"מ דין של שה"ד דקם דינא אפ"ה פטור משום מומחה וא"כ לסמ"ע בטעה בד"מ ל"מ מומחה אליבא דכ"י והכא משמע דלענין או"ה די במומחה אף שאינו סמוך אף לענין טעה בד"מ א"ו דלכ"י אין חילוק בין ד"מ לשה"ד בענין זה וכן הק' הכ"י ומפ' א"ט דרבא הי' צריך לשלם דמי תורא והוא הי' מומחה, והא התם טועה בדב"מ הוא דלא עבדינן כתרי חומרא כמ"ש

תוס'

תוס' שם ואפ"ה ק"ל לר"י דפטור במומחה לחוד ואף די"ל דר"י ס"ל כרשב"א דזה חשוב טועה בשק"ד המעיין שם ברשב"א חולין יראה דדחק עצמו לפרש כן כדי שלא יקשה על הרי"ף דק"ל טועה בד"מ אין משלם אבל באמת פשטי הלכה נראה דהוי טעה בד"מ ואפ"ה כ' ר"י דבעי מומחה לחוד גם מ"ש בשם הד"מ דכ' הך דינא דר"י אשק"ד לא זכיתי לראות כן בד"מ ול"ע וביותר תמוהין דברי הנתיבות דכ' דסברת ר"י ל"ש רק בשק"ד דהא די"ש חולקין בשק"ד בין אין מומחה וקבל או מומחה ולא קבלו למומחה וקבלו הוא מטעם דלא הי' לו לדון יחידי וכוונתו דהוא כעין קנס אבל באו"ה דמותר להורות יחיד מומחה לכן פטור במומחה לחוד אבל בטעה בד"מ החיוב הוא מדינא משום דגרם היזק רק במומחה וקבלו פטור דאנוס הוא לכן בטעה באו"ה ג"כ אין פטור רק היכי דהוא אנוס ואונס לא הוי רק במומחה וקבלו ע"כ ודבריו ל"ע חדא דלפמ"ז בש"ה היכי דא"א להחזיר דהחיוב הוא מן הדין הי' צריך לחייב אף בהוראה במומחה לחוד ומכ"מ נראה פשוט דאין חילוק דלעולם מומחה בהוראה פטור אף דא"א להחזיר וגם מב' ק' הנ"ל שהק' ר"י נראה כן דאל"כ לא הי' ק' כלל ומר"ע מוכרח דא"ל דהתם מיירי בא"א להחזיר דהא באמת עובדא דר"ע הי' א"א להחזיר וגם עיקר ראיתו מהרא"ש שכ' וז"ל כיון דנשתדל לדון יחידי ראוי שיתקיים הדין וישלם מביתו ע"ש וכוונתו דמדברי הרא"ש אלו נראה בהדי' דהא דקם דינא משום קנס ובאמת שכוונת הרא"ש משום קנס, אבל המעיין ברא"ש יראה דלא כ"כ כ"א אאינו מומחה וקבלו דהנה שי' הרא"ש דב"ש גדול מחזירין ודוקא במומחה אבל באין מומחה אף ב"ש גדול אין מחזירין ועי"ז כ' הטעם משום קנס אבל במומחה אף דלא קבלו מחזירין וכ"כ מ"ש אח"כ וז"ל וכל היכי דקם דינא וחייב הדין לשלם לא מצי הדיין לומר לבע"ד החזיר מה שנתן לך כי טעיתי דאי יחיד שאינו מומחה הוא חייבוהו חכמים לשלם כיון דנשתדל לדון יחידי והוא אינו מומחה ואין הדין חוזר אפי' ע"י גדול דקנסוהו לקיים הדין וישלם מביתו וג' הדיוטות או יחיד מומחה ולא קבלו דינייהו דין ומשלמי ולא מצי לומר לבע"ד זיל אהדור ע"כ נראה דבאין מומחה הי' לנו לומר דאין דינו דין רק משום קנס ואף כש"ג גדול הקנס לא זז ממקומו אבל במומחה דינו דין עפ"י אמת כיון דלא טעה בדבר המבואר במ"ש ופוסקים רק בש"ה ומש"ה משלם ומשמע אבל כש"ג גדול מחזיר הדין ואפי' את"ל דדעת הרא"ש דלעולם כל היכי דחייב לשלם כגון אין מומחה וקבל או מומחה ולא קבלו אין הגדול מחזיר משום קנס מ"מ זה דוקא כש"ג גדול אבל באין גדול פשיטא דבמומחה קם דינא מן הדין ולא משום קנס וא"כ ק' למה בהוראה פטור הא גרם היזק וה"ז כמו בא"א להחזיר דחייב ומדין גרמי כמ"ש נתיבות בטעה בד"מ וא"כ למה מומחה פטור ועוד דאף א"א דבדיני ממונות אף במומחה קם דינא רק משום קנס מ"מ בהוראה ודאי קם דינא מן הדין כמו דקי"ל חכם שאסר אין חבירו רשאי להתיר וא"כ למה מומחה פטור

ועוד

ועוד היכי דא"א בחזרה למה פטור ומכ"י נראה דלעולם פטור א"ו לעולם מומחה בהוראה חשוב אונס אף בלא קבלו כמ"ש הכ"י בפי' דדמי לג' סמוכים בדין תורה דפטורין משום אונס ע"ש וכמ"ש בפי' בנ"י שם בע"ב וז"ל ג' סמוכים בדין כיחיד מומחה בהוראה דפטור וטעמא דמדאו' אית להו רשותא ע"כ ולעיל כ' היכי דא"ל רשות מה"ת חשוב אונס וכיון דמומחה בהוראה חשוב אונס א"כ לעולם פטור בין בש"ה ובין בד"מ, ועוד דמכ"י נראה דל"ל כלל סברת הרא"ש משום שכך דהא ס"ל דבית גדול לעולם מחזירין בין מומחה ובין אין מומחה רק באין גדול שם דינא מן הדין וא"כ למה מומחה פטור א"ו משום דאונס הוא וכ"כ הבעה"מ בפי' דבמומחה וקבלו פטור בש"ה משום דאונס הוא הרי אף בש"ה הטעם דפטור משום אונס וק' למה מומחה בהוראה פטור א"ו משום אונס אף בד"מ פטור לדעת הכ"י ודוק גם דברי התומים בבאורים סק"ח לא נתברר לי דכ' דהא דפוטר כ"י במומחה בהוראה היינו בקבלו וק' דהא הכ"י כ' בפי' בתחילה דבדין צ"ל או מומחה וסמוך או מומחה וקבלו משא"כ בהוראה א"צ סמוך ונראה מזה דכמו דא"צ סמוך גם קבלו א"צ דאל"כ מה כ"מ בין דין להוראה דבשניהם צריך קבלו ובקבלו א"צ סמוך וטעם שכ' כ"י אפי' אין סמוך והו"ל אפי' אין סמוך ולא קבלו נ"ל דס"ל דבהוראה ל"ש כלל קבלו דכיון דיושב עצמו על כסא הוראה לכן באו לשאול לפניו ואין זה חשוב קבלו דבשלמא בדין תורה לעולם הבע"ד בא לדון לפניו הרי דקבלו להיות דיין משא"כ בהוראה לפעמים שולח שלוחו או משמשו והם הולכין למי שיושב על כסא הוראה לכן ל"ח קבלו ואף אם אירע שבעה"ב בעצמו בא לשאול הוראה ג"כ ל"ח קבלו דכיון דישב עצמו על כסא הוראה בא לפניו לשאול דכיון שהגיע להוראה ומחויב להורות כמ"ש הסמ"ע הנ"ל אבל בד"ת אינו מחויב לדון רק דברצונו מקבל ממנו הטענות והבע"ד מקבל לדיין ודוק. ומ"ש התומים דכ"י ס"ל דבדין צ"ל מומחה וסמוך צ"ע דהא כ' בפירוש שיהי' או מומחה וסמוך או מומחה וקבלו הרי דלא בעי סמוך היכי דקבלו וא"כ א"א דבאו"ה ג"כ צ"ל קבלו א"כ אין חילוק בין דיני ממונות לאו"ה גם מ"ש דבדין צ"ל מומחה ומובהק משא"כ בהוראה די אם הוא גמור וסביר ג"כ צ"ע דלעולם מומחה הוא רק גמור וסביר והא דצ"ל מומחה לרבים או מומחה לב"ד היינו שכבר עמד בנסיון אצל ב"ד או שהוא מפורסם לרבים שהוא מומחה והיינו כמ"ש הש"ך סק"ג דאין נאמן לומר מומחה אני שיפטור עצמו מתשלומין רק באופן זה וכן אי מברר עתה מחדש שהוא מומחה ג"כ פטור.

אבל עיקר המחאתו שיהי' פטור הוא גמור וסבור רק שצריך לברר זה עפ"י ב"ד או שהוא כבר מפורסם ברבים וא"כ אף בהוראה אם רוצה לפטור עצמו מתשלומין צריך ג"כ לברר המחאתו ואין כ"מ בין דין להוראה אלא דבדין צריך סמיכה או קבלה ובהוראה א"צ ותומים לשיטתו לקמן סק"ח דבדין צריך שיהי' מומחה לרבים אבל כבר תמה עליו נתיבות שם דיכול לברר המחאתו אח"כ.

ש"ך ס"ק כ"ב, דמרדכי ס"ל כרא"ש, נ"ע דלרא"ש נטילת רשות פטור ומרדכי מדמה זה לקבלו דמיעל נט"ר לענין דקס דינא כמו בקבלו אבל לענין תשלומין לא ס"ל כרא"ש דנט"ר עדיף מקבלו ובע"כ דג' מחלוקת יש דלבעה"מ ל"מ כלל נט"ר ואין דינו אפי' בלא טעה וכ"ש בטעה ולמרדכי לדעת רי"ף דינו דין כמו בקבלו ואפי' טעה רק דחייב בתשלומין ולרא"ש פטור ג"כ מתשלומין ודוק.

ואם נפרש כן דעת מרדכי ל"ק ק' הש"ך דאיך נט"ר עדיף מקבלו דזה ל"ק רק לשי' רא"ש אבל לא למרדכי, וקמ"ע ע"כ ס"ל כמרדכי לדעת רי"ף דהק' בס"ק כ"א לימא ל"א או שנט"ר וק' ממ"נ אי ס"ל כבעה"מ א"כ ל"מ כלל נט"ר ואי ס"ל כרא"ש א"כ איך יאמר לו שנט"ר מה שעשה עמו וישלם הא בנט"ר פטור אלא ע"כ ס"ל כמרדכי דמהני נט"ר לענין דקס דינא אבל לא לפטרו וכן למה שהק' ש"ך ס"ק כ"ה על קמ"ע דהול"ל או שלא הי' ממחה לב"ד וקבלו או שנט"ר ע"ש.

וק' דאיך יקיים ע"ז מה שעשה עשוי וישלם אלא ע"כ כמרדכי ול"ע על ש"ך ז"ל דלא נחית לפרש המרדכי בשיטה שלישית א"כ הי' לו לתמוה על סמ"ע דאין מקום לקושיתו.

ש"ך סק"ה אית ו' ומש"כ הכא אעפ"י שפסק כן אין הכרח שיעשה בע"ד כן וגם אינו עושה מעשה, נראה מדבריו שמחלק ב' חילוקים א' דהתם מחשבת פיגול בשעת מעשה שחיטה לכן מחשבה נחשב למעשה ב' דהתם נעשה תכף פיגול ומש"כ הכא כשזיכה החייב אפשר דאעפ"כ הלוה ישלם כשיתברר לו דקוגי' דעלמא דחייב לשלם וירלה ללאת י"ש אונס כ"ז בזיכה החייב אבל בטעות הטהור תכף נגמר הוראתו ושוי' אנפשי' ח' דאיקורא ועי"ז ל"ל ע"כ כחילוק ראשון.

בנתיבות סק"ה באמצע ד"ה ומ"ש באות ד', ויש ט"ס בש"ך שם וכל"ל שתוס' ורש"י אין חולקין, לא זכיתי לאור ר' ירוחם, ולפע"ד דאין כאן ט"ס רק דהב"ח מביא דתוס' ורא"ש חולקין וש"ך כ' בשם ר"י דתוס' ורש"י חולקין ויש חילוק בין הגרסאות שבמקום רא"ש נ"ל רש"י וא"כ אפשר דרא"ש אין חולק כלל כנ"ל כוונת ש"ך, והנתיבות נראה שהבין שגרסת ש"ך משונה דלב"ח גרסינן חולקין וש"ך גורס אין חולקין והרי בפי' כ' ש"ך אח"כ שלזה כוון ר"י בנ"ש שתוס' חולק על רש"י.

סוגיא דתנאים.

קידושין ס"א., הנה הא דצריך דיני תנאים כ' בתוס' כתובות כ"ו. ד"ה הרי דומקברא מילתא הוי אמרי' לא אתי דבור דתנאי ומבטל מעשה או לאו דילפינן מתנאי בג"ר לכן ל"ל דומיי' דהתם בכל פרטי תנאי ועי' תוס' כתובות ע"ד ד"ה תנאי אלא דק' אימתי הוי אמרי' ל"מ תנאי לבטל מעשה כיון שהתנה תכ"ד ובתכ"ד יכול להזור ומילא יכול להתנות תנאי וי"ל דוקא חזרה שמתחרט על גוף המעשה שהי' בלי ישוב הדעת יכול לחזור תוך כ"ד ומש"כ בתנאי

שעדיין רוצה בקיום המעשה רק שרוצה לומר די' תנאי עז"א ל"מ תנאי כיון דהמעשה הי' בלי שום תנאי ואף שבלבו הי' תכף להתנות מ"מ דברים שבלב הוא ואינו כלום כ"ז הוי אמרי' ומלד הסברא לכן גלי קרא בבגו"ר דמהני תנאי תוך כ"ד וים קצת סמך לסברא זו דהרא"ש כ' בגיטין ע"ד דפליגי רבנן ורשב"ג באומר ע"מ שתתן לי איצטלא ואבד דרבנן סברי ל"מ דמים ורשב"ג סבר דמהני וכ' הרא"ש דבנתרצה לב"ע מהני דמים והק' הת"ש על הרא"ש א"כ לרשב"ג מהני אף בלא נתרצה בדמים א"כ תפשוט דנתינה בע"כ הוי נתינה ותירוץ דהיכא דאין מתרצה בשום דבר לא שמה נתינה אבל הכא דמתרצה באיצטלא יכולה ליתן לו דמים בע"כ ע"ש א"כ ה"נ היכי דאין מרוצה כלל בהמעשה מועיל חזרה אבל אם מרוצה במעשה רק שרוצה להטיל תנאי ע"ז לא יכול לחזור לכן צריך קרא דמהני תנאי אלא דעדיין ק' כיומא דלא גלי קרא אלא דתנאי מהני כמו חזרה תוך כ"ד אך כ"ז בדיני ממון דמהני חזרה אבל בגיטין וקידושין דאי' בסוף נדרים ובסוף פ' יש נוחלין דל"מ חזרה אף תכ"ד ותנאי לא עדיף מחזרה ואמאי מהני תנאי בגיטין וקידושין ונלפענ"ד דודאי היכי דנתן גט או קידושין בידה וא"ל הרי את כו' ע"מ כו' בזה ל"מ תנאי כיון דגם חזרה ל"מ הכ"ד דהא נתן מקודם הקידושין כמו דל"מ חזרה אבל אם אמר מקודם הרי את עם התנאי ותכף נתן הכסף קידושין מהני כיון דגם חזרה מהני קודם הנתינה, ובזה נפתח לנו שערי בינה בדברי הטור ז"ל סי' ל"ח שכ' על הרמב"ם ז"ל שכ' דמעשה קודם לתנאי פירושו דנתן הגט ותכף התנה וע"ז כ' הטור ול"נ דמלתא דפשיטא הוא דאם נתן בידה בלא תנאי שמקודשת בלא תנאי ע"כ, והב"י וב"ח ופרישה מתקשים בכוונתו ולהנ"ל דבריו כפתור ופרח דאי נתן לה הגט קודם תו ל"מ חזרה אפי' תוך כ"ד וממילא אף תנאי ל"מ. אף דהי' כמשפטי תנאים כיון דבגיטין וקידושין ל"מ חזרה אף תנאי ל"מ ול"מ תנאי רק במתנה קודם הנתינה וז"ב בכוונת הטור, אמנם ומדברי הב"ח ז"ל נראה דל"ד לחזרה שחוזר מדבריו משא"כ בשעת הנתינה הי' דעתו על תנאי וזה עדיף מן תכ"ד אלא דהוא דבור ומום בשעת מעשה והנתינה הי' כפי מה שיסלים דבריו ודוק.

דף ק"ח: גמ' ואם לא יתן ירש את אחיו בשאר נכסים, מכאן מוכח דר"ח ס"ל דמתנה על מ"ש בתורה תנאו קיים דהנה בב"ב קכ"ו: אי' במתני' ריבה לא' ומיעט לא' מהני ואם אמר משום ירושה לא אמר כלום דהוי מתנה על מ"ש בתורה וא"כ הכא איך כיומא דאי לא כפל לתנאי לא הוי יורש עם אחיו הא הוי מתנה עומ"ש בתורה דנתן לב' האחים חלק של הג' בתורת ירושה דאמר פלוני בני ירש אלא ש"מ דמהני והיינו כמ"ש תוס' כתובות כ"ו. דמתנה עומ"ש בתורה ל"מ דילפינן מבני גד וכיון דרחב"ג פליג אכולהו וכמ"ש מהרש"א הסברא דבשלמא לר"מ קרא מיותר לת"כ ויליף מיני' כמי כל דיני תנאים וגם מתנה עומ"ש בתורה בכלל אבל לרחב"ג דקרא לא אתי לת"כ

לא

לא יליף. ומכאן שום דיני תנאי ובע"מ שתאכל בשר חזיר דלא הוי תנאי לאביי בגיטין פ"ד. הוא ומלד הסברא דאין כח בידו לעקור דברי תורה וה"ה כמו ע"מ שתעלה לרקיע דל"מ דהוי תנאי שא"א להיות אבל תנאי שבממון שמחל ומהני לרחב"ג, ואף למ"ש תוס' כתובות הנ"ל דלא אתי תנאי ומבטל ומעשה אי לאו דילפינן מב"ג ולריך דומי' דהתם היינו דוקא לרבנן דגלי קרא דלריך ת"כ ומילא ידעינן להקפיד כל דיני תנאים דומי' דהתם משא"כ לר"ח דלא גלי קרא ת"כ אלא"ל דומי' רק ילפינן מהתם דמהני תנאי ואין מדקדקין בתנאי שיהי' דומי' ודוק.

גמ' לבתר דכיונא לי' ר"מ וכהאי, וא"כ ה"פ בברייתא מי גרס לו כו' כפילא גרס פי' הא דאמר בשאר נכסים ול"א קתם לירש עם אחיו וק"ל.

רש"י ד"ה ורחב"ג את"כ לאודא פליג, ל"ע איך סבר דבעי הן קודם ללאו הא כיון דק"ל דלא בעי כפול איך משכחת הן קודם כיון דליכא ללאו כלל עיקר ול"ל דאע"ג דא"ל לומר הלאו מ"מ אם הוכפל שלא לצורך לריך שיהי' ההן קודם זה אין סברא שבמה שכופל אם לא תעברו לא אתן שמגרע כח המתנה אם אמרו קודם ההן ומתנה קיימת אף אם לא יעברו ואם לא אמר ללאו כלל ומהני לבטל המתנה זה דוחק, ואפשר דלענין זה לריך שיהי' ההן קודם דכיון דק"ל לר"ח מכלל הן כו' ממילא ג"כ מכלל לאו נשמע הן ואם אמר אם לא תעברו לא אתן נשמע דאם יעברו יתן וה"י ומהני רק משום דבקרא ההן קודם נשמע דלריך שיהי' הלאו נשמע מכלל הן ולא שיהי' הן נשמע מכלל לאו, ויותר נראה דגם לרש"י לא בעי ר"ח הן קודם ללאו והא דכ' רש"י את"כ לאודא פליג וכ"כ הריטב"א ע"ש היינו משום דלאו אחר הן ככלל בת"כ דכיון דפליג את"כ פליג ג"כ אהן קודם ללאו וכ"מ מלשון תוס' שהביא בשם רש"י את"כ לאוד פליג אבל לעולם בעי תנאי קודם למעשה משמע דדוקא זה מממט רש"י אבל בהן קודם מני פליג אך ראי' גמורה ליתא דאפשר משום דרלו להקשות דמ"מ דפליג בתנאי קודם למעשה נקטו הך ולריך לעיין במפורשים.

תוס' ד"ה בשלמא, דר"מ וק"ד דר"ח אינס מענין א', פי' דלר"מ השבועה שלא יקח מבנות כנען אם יוכל ליקח ממשפחתו ואם לא ירלו תנקה ומותר ליקח מבנות כנען ואשמעינן דבעי כפילא ור"ח דאמר ק"ד נייתי בע"כ ש"מ דק"ל דהשבועה שיקח אשה ממשפחתו וא"כ הפי' בפסוק אינו מענין א' בשלמא הי לא פליג אלא בפי' אז תנקה אי אתי לת"כ או לא ניחא אבל לומר דפליגי בגוף השבועה דוחק.

המקנה הק' על הקרא את הברכה אשר תשמעו הא הוי מעשה קודם לתנאי ותירץ דמכאן יש ראי' לשי' רמב"ם דבמעשיו א"ל דיני תנאי לכך פרש"י בחומש אשר השמעון ע"מ שתשמעון וכוונת רש"י דע"מ כמעשיו דמי, ונעלם מעיני הגדולה שכ' הרש"י דק"ל כרמב"ם הא רש"י ז"ל פי' במשנה כגון אם אמר ה"ז גיטך ע"מ שתתן מאתים זוז ואם לא כפל אינו תנאי הרי דרש"י נקט ע"מ ואפ"ה בעי ת"כ אבל

בתוס'

בתוס' שהביא לשון רש"י לא כ' ע"מ אלא אם תתן וכן ברש"י על הרי"ף וכן בר"ן אי' אם וצריך לעיין דעת רש"י ז"ל במקומות אחרים.

דף ק"א רש"י ד"ה רחב"ג, את"כ לחוד פליגי, וע"כ דק"ל דמקברא לא אתי תנאי ומבטל מעשה רק ילפינן מב"ג וצריך להיות דומי' דהתם כמ"ש תוס' כתובות כ"ו. וא"כ ק' מה אמר צריך הדבר לאומרו הא מ"מ כ' בקרא כפילא ומכ"ל דבעלמא מהני בלא כפילא ועי' פ"י וכ"ל דלא ילפינן מהתם כ"א מה שיש קנת סברא שצריך להיות כן כמ"ש תוס' כתובות ע"ד. ד"ה תנאי דאל"כ גיליף מהתם דשום תנאי ל"מ כ"א בקרקע אלא ע"כ קנת סברא ל"ל ובתנאי קודם למעשה הסברא כמ"ש בטור סי' ל"ח דאין בתנאי לבטל מעשה הקודם ומתנה עמ"ש בתורה לש"י תוס' כתובות כ"ו. דאף זה ממשפטי תנאים יש ג"כ סברא שאין בידו כח לעקור ד"ת אדרבה דבריו בטלין וד"ת קיימין ותנאי שא"א לקיימו יש ג"כ סברא משום דאינו אלא כמפליג בדברים ע"ש וא"כ לפ"ז ה"כ לענין כפילא צריך סברא ובאמת ליכא שום סברא שלא לומר מכלל הן כו' כיון דמשמעות הלשון לומר מכלל הן וכ"מ לשון תוס' ד"ה בשלמא לר"מ היינו דכ' אז תנקי ע"ש היטב לכן אמר ר"מ התם דמיתור שמעינן דל"ל ת"כ ור"ח ס"ל דאין כאן יתור וממילא לא ילפינן כפילא דאין סברא לחלק בין כופל או לא.

קידושין ד' ו': מה קסבר רבא, לכאורה הספק אי שוה ומתנה או לא ומסברא חיצונה נראה דלא הוי מתנה כמו ה"ז גיטך ע"מ שתחזיר הנייר דל"מ כדאי' בגיטין ע"ה, וה"כ כיון דאמר ע"מ שתחזור הרי אין נותן כלום וגם בגיטין ל"מ רק משום דתנאי בטל דאין בו משפטי תנאים הא אם הי' התנאי קיים הי' המעשה בטל.

ונ"ל דה"פ אי סבר שוה ומתנה משום דק"ל ע"מ כמעכשיו ומעכשיו הוי נתינה ול"ד להנייר שלי כדאי' התם א"כ אפי' לא ק"ל כמעכשיו אלא דק"ל כר' אדא שם דתנאי ומעשה בד"א התנאי בטל ומש"ה שוה ומתנה אפי' כלהו נמי וא"י סבר ל"ש ומתנה משום דע"מ לאו כמעכשיו ולא ק"ל כר"א דתנאי בטל אלא אדרבא התנאי ומבטל המעשה אפי' תרומה נמי לא א"כ אפשר דה"פ דבנדרים מ"ח אי' במתני' כל מתנה שאם הקדשה אינה מקודשת אינה מתנה וכ' ר"ן שם ותוס' סוכה מ"א בשם ירושלמי להק' הא מתנה ע"מ להחזיר שוה ומתנה אף דא"י להקדיש ות' דוקא היכי דא"י להקדיש משום ערומה ממלא דלא הוי מתנה בלב שלם ומש"ה א"מ אבל הכא שפיר הוי מתנה ע"ש וא"כ ה"פ אי סבר ש"מ משום סברת ירושלמי דל"ד למעשה דנ"ח בנדרים אפי' כלהו נמי וא"י סבר לש"מ משום דא"י להקדיש ולא ק"ל לחילוק הנ"ל א"כ תרומה נמי, א"כ ה"פ דאי' בב"ב קל"ז: א"ר אר"כ המקדש המתנה ע"מ להחזיר ומקדש א"ל רבא לר"כ מה אהדרי' אל מה הקרי' כן הוא מוכחא הישנה אר"א חזינן אי אל תחזירה לי מידי דחזי לי אמר וא"כ היינו דמקשה אי סבר ש"מ שקיבל מן ר"כ מה חקרה וכיון דיכול להקדיש הוי מתנה א"כ אפי' כלהו נמי וא"י סבר לש"מ דקסבר כר"א מידי דחזי לי אמר

וא"י

וא"י להקדים וכלא נתנה שא"י להקדים לש"מ א"כ תרומה מני ועוד הא א"ר ש"מ א"כ ק"ל דלר"ד למעשה דב"ח בנדרים וכסברת ירושלמי ודוק.

תום' ד"ה לא, וא"ת בלא החזירו אמאי לי' וי"ל התם לא הוי מקקנא הכי א"כ הכא קבר כמעכשיו דמי, ל"ע עובדא הא המוקקנא התם היינו רבי דע"מ כמעכשיו א"כ הב' תירולים א' הם וג"ל דה"פ דתוס' הק' דאפי' כיוא כמעכשיו מ"מ ל"מ התנאי דהוי בד"א אף שאין התנאי קותר למעשה ול"ש קברת תוס' בגיטין שם ד"ה דתנאי מ"מ גזה"כ דלא הוי תנאי דאינו דומי' דב"ג דתנאי יעברו ומעשה חלוקת ארץ ומשא"כ כאן שניהם בגט עלמו כמ"ש רש"י שם ועז"ת דרבא ל"ל דר"א דאף בכה"ג לא הוי דבר א' כיון דאינו קותר המעשה וכר' אסי דאי כמעכשיו דאין קותר המעשה לא הוי בד"א אף שהוא בגט עלמו ועוד תירלו דגם ר' אדא מודה דלמ"ד כמעכשיו הוי תנאי רק דהוא אומר דהוי תנאי ומעשה בד"א אליבא דרבנן דל"ל כמעכשיו ודוק. וראיתי להרב בעל כ"ת קוכה מ"א שכ' לפרש דברי תוס' דגם לתי' א' לא איירי ר"א אלא למ"ד לאו כמעכשיו ולא הוי תנאי משום דקותר ורבא פליג דאין קותר דאף דע"מ לאו כמעכשיו מ"מ הכא כיון דא"א לא כמעכשיו מגלה דמעשה בטל לגמרי דאימת חל לכי מחזיר ואז אין בידו לכן אמרי' ודאי דעתו הי' שיקנה לו מעכשיו אפי' באם כ"ש בע"מ ע"ש ודבריו ל"ע דא"כ איך א"ר דמש"ה מגורשת דמעשה קודם לתנאי הא לא"ה ה"מ כמו בנייר שלו וכקו' גמ' כיון דהנתינה אינה אלא לאחר שתחזור ואז אין בידה שתהא מגורשת הא רבא ק"ל דאמרינן לדעתי' דכוונתו הי' מעכשיו א"ו כדפרשתי ודוק.

אלא שבתוס' גיטין כ': ד"ה ע"מ א"א לפרש כן שכ' התם דרבא דהכא ע"כ פליג על ר' אדא וק' ממ"נ אי קברי התוס' דרבא ק"ל כמעכשיו א"כ מאי קבר כר"א דהכא אין התנאי קותר למעשה ור"א לא אמר רק לרבנן דל"א כמעכשיו כמ"ש תוס' גיטין ע"ה ד"ה דתנאי ול"ל דבזה גופא פליגי דר"א ל"ל כמעכשיו ורבא כרבי דע"ז ל"ש לומר דפליגי בפלוגתא דתנאי בתוני' ואי רבא לא ק"ל ע"מ כמעכשיו גם אי פליג אר' אדא דלא"ה תו"מ בד"א תנאי בטל עכ"פ הול"ל התנאי ומבטל המעשה כקו' גמ' שם מ"ש רישא ואמאי בהחזירו ילא ול"ל גם התם כדפרשתי דר"א ק"ל דאף במעכשיו ל"מ תנאי דהוי בד"א כשי' רש"י וע"ז פליג רבא ליתא דהא כ' התם להדי' דלהאי לישנא דר"א לא ק"ל ע"מ כמעכשיו ומש"ה חשוב תו"מ בד"א דתנאי קותר למעשה ול"ע.

ולתרין דברי תוס' לריך להקדים מה שהק' תלמודי דקידושין ס' פריך גמ' על ר"י דאומר א"מ עד שתתן מאי דתנן אעפ"י שנתקרע הגט מגורשת לאחר לא תנשא עד שתתן הרי דמגורשת למפרע וק' למה שכ' תוס' שם דלר"י עד שתתן הוי גט מקפק דמקפקא לי' ע"מ אי כמעכשיו דמי ולשי' רמב"ם דמעכשיו ל"צ דיני תנאי א"כ דלמא הכא מיירי בלא כפלי' לתנאי ומש"ה מגורשת ממ"נ אי ע"מ כמעכשיו שפיר מגורשת ואי לא כמעכשיו א"כ תנאי בטל משום דלא

כפל

כפל לתנאי ומש"ה ודאי מגורשת ואפ"ה לא תנשא עד שתתן הדלואה
מעכשיו ולצ"ב דיני תנאי ואפ"ה מגורשת וצריכה לקיים התנאי ע"כ
קו' והא ודאי לא"ק דגברא אגברא רמית דרמב"ם יסבור כרשב"א דעד
שתתן ודאי א"מ ותוס' באמת לא ס"ל כרמב"ם.

אמנם זה ברור דגם תוס' מודה דאף דכ' דלר"י הוי לרבנן ספק אי
מעכשיו מ"מ ר"א בגיטין סובר ע"כ דודאי לא מעכשיו דאמר
דהוי בד"א ומפרש בתוס' דתנאי קודם למעשה ומשמע דה"ל כלל לקיים
התנאי כמו לרבא במעשה קודם לתנאי וכ"כ תוס' להדי' וק' כיון
דמש"ה מגורשת ממ"נ אי מעכשיו שפיר ואם לא הא תנאי קודם
למעשה ותנאי בטל אבל מ"מ צריכה לקיים תנאי דדלמא מעכשיו
ותנאי קיים א"ו ר"א ס"ל ודאי לא מעכשיו ותנאי בטל וזה שכ' תוס'
גיטין כ' דלהאי לישנא מ"מ לאו מעכשיו פי' ודאי לא מעכשיו ומש"כ
דרבא ס"ל כר"א דא"כ הול"ל אפי' בלא החזירו יצא דתנאי בטל אלא
ס"ל כר' יהודה דלרבנן הוי ספק ויצא ממ"נ אי מעכשיו שפיר
ואם לאו הדר תנאי למעשה ותנאי בטל ומ"מ לא החזירו לא"י דלמא
מעכשיו וצריך לקיים התנאי. אלא דעדיין ק' מ"ש תוס' רבא למעשי'
דמזיק יגמוס אחר מעשה קודם לתנאי וק' אמאי לא"ה כר"א ומש"ה
מגורשת ממ"נ כנ"ל ובלבד שתחזור ואף דלר"א מגורשת אף בלי חזרה
ורבא פליג בהא מ"מ בדין תו"מ בד"א ס"ל כר"א ול"ל דמשמע לרבא
ואביי ור"א דמגורשת אף בלי קיום התנאי דאל"כ הול"ל כדתנן במתני'
אם נתנה מגורשת ומש"ה רבא לא"ה כר"א דכיון דס"ל מ"מ ספיקא הוי
א"מ עד שתחזור לכן אמר גמוס ומעשה קודם לתנאי ומגורשת בלי
קיום התנאי והא דמוקמה ר"א התם לרבא הא תנאי קודם למעשה לא
הוי גט פי' בלא קיום התנאי ודוק.

ולפ"ז גם דברי הב"ת יש לפרש כן דלרבא מגורשת בתק"ל גמוס
דע"כ מעכשיו הוא דאל"כ נתבטל המעשה אלא דלא רצה לומר
כן משום דמשמע מגורשת בלי קיום התנאי לכן אמר גמוס ומקל"ת,
אכן לפי דברי רשב"א שכ' אפשר לפרש בזה והוקא כשמפייסו הא
אם מחזירה הנייר א"מ וכיון דלשון מגורשת סובל לפרש דיש קצת
אופן גירושין ע"י קיום תנאי במגון כ"ש דיש לפרש מגורשת בקיום
התנאי בין במגון בין בנייר ובלא"ה לכון גמ' דאי תנאי קודם למעשה
לא הוי גט משמע דאיכו גט אפי' בקיום התנאי ול"ע.

גיטין ע"ה. גמ' מ"ש ריסא ומ"ש סיפא. הק' הרשב"א סיפא גופא קשיא
מיני' בי' דלא ריסא לק"ד מ"מ לאו מעכשיו א"כ לא חל כ"א
כמחזירה הנייר לבעל והא ליכא נתינה כלל והא אי בריבא כבר
והיינו דלא בעינן הנייר של בעל ולא ס"ל דספוק משום אותיות פורחות
באויר מ"מ נתינה ליתו בשי והכא כשהוא תגירושין לאחר חזרת ליכא
נתינה. עוד י"ל לנוס הק"ד הי"מ רשב"א הא רשב"א אמר אבד אילמלא
והכא הגט בעין. עוד י"ל ומה אומר הנ' אפשר לפייס בדוי' הול"ל שתם
התן דמיו, עוד ק' דהנה במוב גיטין הק' על הרא"ב בנתרצה לכ"ע

מועיל

וממילא הא מ"מ הועילה במתנה הוי בפירות ומתנה דהוי וכמוס פרעון א"כ אותיות פירות בא"ר ליכא מ"מ ומכל בעל אלא מ"מ הוא ומקיימת התנאי עי' שמתנה הועילה במתנה ובמתנה לכ"ע א"צ נתינה בע"כ א"ו בהתראה וא"כ גם לרבנן ומתני' ומיון יאומי' אמר ר"נ רשב"ג, וכו' דבלא"ה דברי הרא"ש גמי לכו דהוי אירי לרשב"ג בלא נתראה תפשוט דנתינה בע"כ הוי נתינה אבל בריות הראו' היו כמ"ש הרית במואל דהם אין רוצה לקבל כלום עד שיך נתינה בע"כ אבל אם מרוצה בחפץ וגלא במנין לא נתינה בע"כ רק שלוי דבון עם רשב"ג או ומתני' ומינן. אלא אלא עדיין ק' קו' הא'ומנה דע"כ במתנה כי בלא נתראה בדמים א"י ליתן בע"כ תגע ענייך וי' באומר הפן זה שבידך אני רוצה לקבל וממך במתנה הא"ס יכול ליתן לו דמי שוי' החפץ בע"כ זה ודאי אינו רק כשירצה בדמים א"כ אף לרבנן ניחא עוד ק' לבין אפשר לפרקי ובמינו דנתראה ונתרא"ב בכה"ג אף לרבנן ומתני' וי"ל לייבב כל הנ"ל דתנה בגיטין תק' אף כשמפרש בדמי אבתי אין זה נתינה ואין הנייר של בעל כיון שמבלמת עבורו וכוונה בו נתקדשה רשב"א לעיל גבי עם של בקן יאומר הא גיטך והתקבלי כתובתך וק' הא אותיות פורחת באויר דהנים דהוי כמו נייר לא נתן בתורת גט רק בתורת כתובה ע"כ וא"כ כ"ש הכא דמבלמת עבור הנייר ומ"ש דאפשר לתרץ הכא כמ"ש בם הרשב"א הודאי ומנלא לכתובה הוא נותנת הדמים במתנה זה דוחק כמ"ש בעמוד והבונה דבבלמת התם כיון דאומר התקבלי כתובתך ומקוה"א דעתה לגרוע הכתובה ומשו"כ הכא ומתחילה לא שתתן לו דמים דכוונה דדעתה ליתן במתנה הכא אומר תתן לי הנייר ולאח"כ כשנותנת דמים והוי פרעון הנייר הוה. והנה הרא"ש כ' בהוצאה דבהתראה בדמים ומתני' לכ"ע וא"כ ניחא דמשכחא גופא ל"ק הא ליכא נתינה דאפשר דמגורשת כשמרוצה בדמים יתגע נסתר הגלה אלא דפריך כמו בריכא אף דהוי נתינה וני' כיון דהנייר עדיין דבעל אותיות פורחת באויר ה"נ כיון דמבלמת עבור הנייר אותיות פורחת באויר וליכא גם של בעל ומשני ה"נ רשב"ג דאומר אפשר ליתן דמיו אף דהוא ומתראה הרי דנתינת דמים לאו מילתא אלמלא הוה דאיך יכולה ליתן דמים בע"כ תבלויין עבור אלמלא הוי לא נתרצית רק בדמים וה"נ אף דהוי במין ואי ליתן לו דמים בע"כ וא"י ומוכח ומתני' דמים ומוי אין אותיות פורחת דלא ומתורת תבלויין כותבת דהרי יכולה ליתן בדמים בכמה היכא דלא במין ומזה כמוש לתיכא דהוי במין דלאו בתורת תבלויין רק ומתנה נסביר ומגורשת, ומש"כ אומר אומר רשב"ג בליתא במינה וזה ודאי לאו בתורת תבלויין אבל בהוי במינה והוא ומרוצה בדמים הוא בתורת תבלויין והכי הוי דעתו בהם לא יהי' במין שתתן לו ומתנה דמים ולכן יהי' במין תתן אותו דיקא או תבלויין אם יהי' ומרוצה כנ"ל נכון ודוק.

גמ' הא אפשר לב"ב בזוזא צריך להבין גם סך לדעת לרשב"ג הא אומר בפי' במתני' ואבדה אילמלא ונמצא דהם יש בידה צריכה ליתן אותו דוקא, וי"ל דק"ד כמו במתני' וגלי ליתן דמים היכי

דנאבד

דנאבד דדעתו הי' שתתן לו האילטלא אם יהי' בעין ואם לאו תתן דמים ה"נ אין בידה ליתן הגט דאם תתן נתבטל הגירושין וכיון דאי בידה ליתן גט בעצמו יכולה לקלק בזוזא ומדחה דדוקא במתני' דיכולה לקלקו בדליתא בעין דעכ"פ תתקיים התנאי באי' בעין ומשא"כ הכא לעולם לא נתקיים התנאי ממש אם תהי' תוכל לקלק בממון וא"כ הי' אומר קבוס כך כך ומדאמר כייר ודאי כייר ממש אמר וק' מ"ש רישא ומ"ש סיפא.

רש"י ד"ה ממש, ורבנן היינו רשב"ג. פי' דק' לרש"י מה מתרץ דמש"ה לא הוי תנאי מ"מ גם ממש ת"כ לא הוי תנאי ושפיר אמר אביי ועוד למה נקט ברייתא גוונא דהוי ב' פסולין בתנאי ליתא בדכפל רק ממש ומעשה קודם לתנאי לכן פי' דקאי גם אליבא דרבנן דהיינו ר"ח ופסול ממש ומעשה קודם לתנאי לחוד דת"כ ל"ב וא"כ ומכאן ראי' לשי' ראשונים בקידושין ס'. דלרש"י ג' מחלוקת לרבנן שום תנאי א"ל רק אפשר לקיים ע"י שליח ותנאי ומעשה בד"א.

ועדיין ק' מה שהי' ק' לרש"י דמ"מ עדיין פסול ממש תנאי אחר המעשה א"ו רבנן הוא דל"ב שום תנאי רק תו"מ בד"א ולתוס' שם דר"ח פליג אכלהו ק' קו' רש"י מה משני דהוי מקל"ת ומ"ש תוס' ד"ה לאפוקי לקמן בברייתא איירי בכפל ר"ל גם לקמן בקיום דמסיק דהוי מקל"ת וגם לקמן בדף שאחר זה. ובה"ג כ' רש"א קידושין ה' ד"ה שכן לפרש דברי תוס' וע"ז מקשה תיפוק לי' משום תנאי ומעשה בד"א ומסיק דר"ח הוא ול"ב שום דיני תנאי רק שלא יהי' תו"מ בד"א אלא דק' לשי' תוס' מ"מ גם ממש ומקל"ת ליכא למפסל התנאי דהא מסתמא הלשון ל"ד כמו בכל ע"מ דנקט ומעשה קודם וכמו לענין כפילא דליכא למפסל דמסתמא בדכפלי' איירי ה"נ לענין מקל"ת וכן בקיום דפריך ל"ל למימר ממש ומקל"ת תיפוק לי' משום תנאי ומעשה בד"א ומסיק משום דהוי תו"מ בד"א וכתבתי דא"ל לרבנן דל"ב דיני תנאי רק תנאי ומעשה בד"א ק' למ"ש תוס' ב"ב קל"ז בתירוץ אחרון דדוקא לר"מ בעי תו"מ בדבר אחר אבל לרבנן גם זה א"ל ק' מה משני הא מ"מ עדיין פסול ממש ומקל"ת ול"ע.

דף ע"ה: גמ' ר"א אומר, ק' אמאי נקיד ר"א ומלומר רבנן הוא דל"ב שום דיני תנאי רק תו"מ בד"א ומש"ה מגורשת ול"ל דק' לו למה נקט ברייתא דוקא ע"מ ולא נקט אם תחזור הכייר ז"א דאדרבה י"ל דנקט לאפוקי מרבי דהא במתני' תנן מגורשת ותתן ובברייתא תני קתני מגורשת ומשמע אף בלא קיים התנאי ע"ז נקט ע"מ דגם בע"מ ל"ב קיום התנאי ואי ע"מ מעכביו בעי קיום התנאי א"ו לאו כאומר והוי תו"מ בד"א ותנאי בטל וי"ל דק' לי' למה לא נקט כפילא כדי להורות דפסול התנאי רק משום תו"מ בד"א והוי ניחא אליבא דכ"ע אף לרבנן דא"ל כפילא ומ"מ כיון דבכפילא כ"ע מודה דמהני התנאי וקמ"ל דל"מ משום תו"מ בד"א ואף לנ"ב תוס' שבועות כ"ג ד"ה דמוקי דמשמע דאי הוי נקוט כפילא לא הוי כרבנן [ומ"ש בחידושי

אבר"ח

אבר"ה סוגי' דה"א אל ע"א ומרש"י כאן משמע כדברי שכ' משמע דקאי בין לר"מ ובין לרבנן ולק' דלר"מ א"צ לפרשו משום הו"מ בד"א מ"מ כיון דהדין כן השוב ככ"ע והיק] ומ"מ מצי למימר התנאי קודם למעשה דבזה לא הוי משמע דלא סבר כר"מ כיון דלא ומיותר שום דבר ונקט לשון זה יל"ד ומדלא תני כל דיני תנאים ק"מ דאיירי במעשיו דא"ל שום דיני תנאי ומ"מ מעורבת במעשיו אלו הגירושין
קודם שתחזור הגט.

בספר ע"ב גיטין בסוף הספר כ' ליישב הרמב"ם דקובר דמקל"ת היינו מעשה בבוטל א"כ מה מיקרי גוי' הכא הא הוי מקל"ת ומ"ל דאיירי בת"ג דלמא איירי בהותנה קודם כתיבת גט ותי' דרמב"ם סובר תנאים דאין תנאי בתלי"ה משום כיון דעביד מעשה ומחיל לתנאי ול"ל דוקא התנאי בגוף המעשה א"כ שוב הוי מקל"ת ומומ"כ פריך אי תנאי קודם הא מחיל ואי מקל"ת תנאי בטל ול"ק א"כ כל תנאי במקח היכי משכחת דמקח לא מחיל לתנאי אלא קאמר על דבריו דראשונים כגון דקאמר לענין גוף ענין מכירה בא"ז אופן הוא משא"כ בגט ותלי"ה דלא קאמר כלל אקודם דלא בעי שום דבור בא"ז אופן יהי' גם התנאי י"ל דמחיל עכת"ד אבל אכתי אינו מבין דא"כ תנאי בגט לרמב"ם הומ"ל ואכתי מה מהני משום דהוי מקל"ת הא תנאי קודם קיים הא מחיל לתנאי אי דוקא התנאי בגוף מעשה מ"מ כיון דעדיין לא יגמר המעשה חשיב תקל"מ וא"כ דברין למ"ג ודוחק לומר שצריך שיזכיר תנאי קודם למעשה וגם בגוף מעשה דא"כ שוב ק' מה פריך ומה"נ וצ"ע.

שבועות כ"ח. רבא ר"ח אל יקח אם תעידוני, לכאורה ק' למ"ש רש"י קידושין דדוקא אח"כ לאחר פליג ר"ח אבל בתנאי קודם למעשה מודה א"כ הכא הוי מעשה דאל יקח קודם לתנאי אם תעידוני ול"מ ואפשר דרבא פי' כן לקוד לא תיפוך ור"מ מחייב דבאיסור ל"ל ת"כ וגם מקל"ת מהני ולמ"ש ראשונים בשי' רבי דג' מחלוקת יש ול"ק ק' תוס' א"כ אף למסקנא מאי דרבנן מחייבו דקי"ל מכלל לאו כו' גם שאר דיני תנאי ל"ל ודוקא ר"ח מודה בשאר דיני תנאי.

שם ל"ו. גוי' כי ל"ל במאמה. הריטב"א בקידושין כ' ליישב ק' הרמב"ן ל"ל כפילא בלא יתחלא הא באיסור מודה ר"מ ותירץ דוקא היכי דכ' אזהרת איסור ל"ל כפילא אבל כתם איסור בעי כפילא וא"כ הכא מה אזהרת איסור איכא גבי שבועת עדות ותלמוד א' ומקומות על בלאו שלאין תורה קרא לומר דאזהרת איסור פי' עבירת איסור דומי' דהתי' יין משא"כ איסור גרידי פי' שאין הדבר נוגע רק לענין או"ה אבל לא עבר שום אדם על איסור בעי ת"כ לכן בזה יתחלא דלא עבר לא איסור רק כיעור עברה על איסור וכן בעדות יש איסור אם לא יגיד וכן בשתוי יין ע"כ והביא לו תלמוד א' א"כ מה יעשה הריטב"א על סוגיא דנדרים כ"ח לא קרבן לא אוכל לך ומותר ומוקי כר"מ דל"ל מכלל לאו וקיפא תני לא שבועה לא אוכל אקיר ובי' הר"ן דאתיא אפי'

כר"מ

כר"מ דמודה ונדר בהני דהוי איסור חפצא דהוא ממון והתם בשבועה מה עבירת איסור איכא.

אך בירושלמי אי' דהך לא שבועה כו' קאי אליבא דרבנן ע"ב במראה הפנים ולא קאי לר"מ לא כהר"ן ע"ש והרא"ש כ' דקיפא משום חומרא דשבועה מגלא דבאות בעי לר"מ גם בשבועה ת"כ.

עוד א"ל דודאי ק' רמב"ן לא מקושיא דשבועות הוא דא"ל דפליגי סוגיות אהדדי בשבועות ס"ל דר"מ מודה באיסור ובקידושין ס"ל דגם באיסור פליג כמו דפליג בירושלמי הנ"ל אלא דק' על סוגיא דקידושין איך א"ל דגם באיסור פליג הא תנן קתומא אלו שבניתה שתוי יין ולא פליג ר"מ וש"מ דמודה באיסור וע"ז תירץ הריטב"א התם דכ' לשון אזהרה ומודה אבל באיסור דעלמא פליג ג"כ כן ק"ל בקידושין אבל בשבועות ס"ל דאין חילוק בין לשון אזהרה אלא עיקר חילוק בין איסור לממון ואדרבה מירושלמי ראי' לריטב"א דירושלמי קובר דבשבועה ל"ל כר"מ ומכלל לאו וק' מן מתני' דאלו שבניתה מ"ו אזהרת איסור בעי פיהי' אמרי' ומכלל לאו ועי' ש"מ נדרים.

שם באקורא א"ל. הק' רמב"ן א"כ ק' דרבנן ארבנן דבעלמא סברי ומכלל לאו כו' והכא פטרי ותירץ דומכלל ברכה לא משמע קללה ולא פליגי אלא איפרכך ע"ש וא"כ ר"מ ורבנן אזלי לטעמייהו ר"מ סבר אם תטיב איצטרך לכפול הא אי הוי אמרי' בעלמא ומכלל לאו כו' הוי ס"ל דאף ומכלל ברכה משמע קללה וא"כ הכא באיקורי דל"ל לר"מ ת"כ אף קללה משמע ומכלל ברכה ורה"ק בקידושין ומכלל לאו ואפ"ה ס"ל ומכלל ברכה לא משמע קללה ומש"ה פטור הכא דלא הוי שבועה וע"ש רמב"ן ומביא בשם תוספתא דר"י פליג אף אחל יכך ול"ע דבתוספתא שלפני סוף פ"ב אי' דר"י פליג איטיב לך.

רש"י ד"ה והרי קוטה כו' ופשיטא דלא הוצרכו לברך הקוטות כו' דברי רש"י ז"ל מסולא הבנה, וכ"ל דבאות בשבועה שני' של כהן כ' כפול אלא דהתם הוי שבועה של אלה וראשונה שבועה שאין בה אלה כדאי' בקוטה י"ח. ופריך משבועה שאין בה אלה הא לריך כפילא וע"ז ק' לרש"י דומנ"ל דא"ל לר"מ כלל שבועה שאין בה אלה דלומא ראשונה לא הוי שבועה כלל והך אם לא שטית הנקי אתי הנקי לברכה שיהי' לה בנים אם היא בלא בנים וע"ז כ' רש"י דלא איצטרך לברך דומשבועה שני' משמע מן ונזרעה זרע כפרש"י בחומש א"ו לשבועה שאין בה אלה אתי וק' הא לריך כפילא.

ב"מ ל"ד. גמ' לעולם ר"מ ובאני הכא דומעיקרא לא שעבד כפשי' עי' תוס' כתובות נ"ו וש"מ כאן ומ"ב לפרש דברים אלו, ול"נ דאי' לעיל נ"א דשואל סבר דומש"ה לא הוי באונאה ומתנה עומ"ב דלא ודאי עיקר דלונא לא יהי' בו אונאה ע"ש ולרב כמי נראה אף דלבאורה ל"ל קברא זו ומ"מ זה דוקא באין מחובר ומעשה אבל היכי דבלא ומעשה לא יהי' כעקר מוקין האוקה שלא יהי' כעבד בו ומעשה הומי' ומ"ש תוס' גיטין ל"ג. ד"ה ואפקעינהו ובמלקות ט"ו: ד"ה בומאי דאמרי' שלא יעשה ומעשה

לבטל

לבטל החזקה ע"כ מוכח דלכ"ע בספק נעקר וצריך מעשה לעקירת ד"ת לא הוי מתנה שמב"ג, והנה בכתובות נ"ד: אי ג' לבנות אי שומר ומתחייב משעת משיכה או משעת אונסין ועי' ב"מ צ"ג ל"א הוצא בקצה"ח סי' ש"מ סק"ד וה"ל לא משמי' לליבנא בפ' הגוזל דחיוב שואל משעת אונסין אלא אפי' לליבנא משעת משיכה לא דמחייב חיוב גמור לאלתר דהא והאי כל שעה שהוא בחיים כל היכי דאי' ברשותא דמארי' או ונסכא על השומר שום חיוב אלא לומר דכי נגנבה או נאנסו משתעבדי נכסי למפרע משעת משיכה ע"כ לשון הש"מ הרי מבואר דכ"ז שהיא בעין ליכא שום חיוב עכ"ל הקצות וכיון דאכתי השתא לא משעבד נכסי' לענין חיוב רק משעת אונסין ולא ודאי עקר הוא' דמי ממש דמחייב לא הוי מתנה שמב"ג כיון דמחוסר מעשה שיארע אונס לכן אמר דמשיכה לא משעבד נכסי' דאי הי' החיוב מתחיל מן משיכה הוי עקר דש"ת מחיוב לשעבד נכסי' לשבע אם יגנב וכ"ש לשלם וכיון דאין מוכח לקבל שעבוד זה הוי עוקר אבל באמת משיכה לא מתחיל חיוב כלל רק לכשיאנס ולא הוי ודאי עקר דדלמא לא יאנס כלל מחוסר מעשה אונסין לא הוי ומשמ"ג בין לרב ובין לשמואל ולתוס' כתובות דהמעשה משום דיש הרבה מיני שומרים כ"ע לבין גם דמשמע שעה אחר, ועי' קונ' דבריתא גיטין כ"ה: תוס' ד"ה ר"י.

עוד נלפע"ד דגם רב מודה היכי דאינו ודאי עוקר ל"ה ומשמ"ג והיינו באונאה כיון דהתנה ע"מ שאין לך עלי אונאה ומקחיה ידע שיש בו אונאה דאל"כ מהיכא תיתי לאתנויי וא"כ יודע בעצמו ודאי עיקר וכמ"ש לשון משנה סי' רכ"ז בהי' הלוקח כיון אונאה שיש בו כדי שימחול משום דמוכר יודע שיש בו אונאה רק הלוקח הי' כיון וא"כ ה"ל פלוג שמחל ואמר דמ"מ בדיבור שאמר ע"מ שאין אונאה אין ניכר לכל שעוקר מ"מ בתורה דדלמא באמת אין בו אונאה וזה שמדייק הגמ' התם ודאי עקר הכא מי ידע דעקר ימחל"ל הכא נמי ודאי עקר הוא הכא אף דיודע בעצמו שיש בו אונאה ושעקר מ"מ מי ידע דאין ניכר לכל כמו בשכ"ו שידוע לכל ודוק.

ומעתה נבא לבי' שערי ביאה בדברי הגה"א ב"מ שם ז"ל כ' ר"ב ומלא נקט בש"ח שיהי' פטור ומתשלומין משמע דלא פטור אם פשע אפי' התנו ע"כ וצריך להבין מ"ש ש"ב שיכול לפטור עצמו ממה"ת ומ"מ ש"ח דאי' לפטור עצמו מפשיעה אי דאמת קי"ל כרב א"כ יש חולין אי מחוסר מעשה או לא א"כ בש"ם גניבה ואבידה מחוסר מעשה דהא הוי לא פשע בשמירה לומר שמחמת העדר שמירתו ממילא נגנב או נאבד בשליחותה לאגם רק שאירע מקרה שמעשה מעשה גניבה לכן תהי' מחוסר מעשה משא"כ בפשיעה המעשה ממילא נתעבד ע"י העדר שמירה ל"ה מחוסר מעשה והוי ודאי עקר והוי משמ"ג וגם לקצרה שני' שם י"ל דברי הגה"א דכיון דש"ח מתנה שיהי' פטור מפשיעה ידוע לכל שיהי' ודאי עקר שלא יהי' נזהר בשמירתו ויפשע משא"כ בש"ש

דהחיוב אין בא מכח שבועתו ואין בזה מתעקר דברי תורה דשוגא לא יצא אונס דגניבה.

וראי' לדברי מהרח"ב ז"ל בתשובה כלל ל"ג ד"ל ומה שנוהגין לכתוב בכתובה ע"מ שלא יקח אשה אחרת עלי' וה"ה מעמש"ב דשוגא תהי' אילנות וצריך לישא אשה לפו"ר ליתא הכא והוי עוקר דשוגא תלד ואף אם לא תלד יכול לגרשה ולישא אחרת ע"כ ולכאורה תמוה דהא פסק כרב דבאונאה הוי מעמש"ב ולא קי"ל החילוק שבין מוחל וא"כ אולי כי הכא אך הלוקח, א"ו בדור כמ"ש דגם רב מודה היכא דגם המתנה לא ידע אי מודה דלא הוי מעמש"ב ועי' שו"ת מעיל צדקה ח' וא"כ גם הכא במתנה ב"ח להיות פטור משבועה כיון דאין השומר יודע אם יקרה אונס גם לרב לא הוי מעמש"ב ומב"ה אמר דמעיקרא לא שעבד נפשי' וא"כ עדיין אינו עוקר ובשני דרכים הנ"ל י"ל דברי תוס' בנזי' ר"ה ו' שכי שאומר הרי עלי עולה ע"מ שלא אתחייב באחריות דלא הוי מעמש"ב ולא ביארו הטעם, ולהנ"ל ניחא דל"מ למוחל אינו והוי עוקר אלא אפי' לרב מ"מ מחוסר מעשה דכ"ז שהוא בעין אין חייב באחריות לא הוי מעמש"ב ולדרך ב' משום דהוא בעלמו אי אם עוקר ג"כ לא הוי מעמש"ב ועי' שם בהגה ר"ב ונדעקוי ולפי מ"ש תוס' כתובות כ"ו ל"ע דבריו דל"ד לשומר ע"ש.

ולדרך זה ניחא נמי לדעת תרה"ד סי' רכ"ג דש"ס בב"ק ק"י: כפלא לפני מ"ש יולאה בלא חליצה דלדעתי' דהכי לא קידשה פליג אירושלמי דאמר קוף המוכר בב"מ ע"מ שלא תזקק ליבם הוי מעמש"ב וא"כ במ"ש ג"כ הוי מעמש"ב ועי' שנן רוקח ח"ב סי' י"ג ובשלמא למוחל ניחא דאין והוי עוקר שמא יהי' לו בנים אלא לרב ק' ועוד דקוגיא דהתם לאביי אזלי דקי"ל בב"מ שם רב כר"מ ומוחל כרבנן הרי דל"ל גם למוחל החילוק שבין והוי עוקר וא"כ הק"ל הא הוי מעמש"ב וחליצה אינה דבר שבממון, ולהנ"ל ניחא דכאן דלא ידע בעלמו אי עקר דשמא יהי' לו בנים לא הוי מעמש"ב לכ"ע, והוקא באונאה קי"ל לרב דהוי מעמש"ב ולאביי גם מוחל קי"ל כן אליבא דר"מ ומשום דידע בעלמו שהוא עוקר ומש"כ בחליצה והירושלמי קי"ל דאפי' בכה"ג הוי עוקר לרב ואפשר דירושלמי וקוגיא דידן פליגי בהני ב' דרכים שזכרתי דירושלמי קי"ל דמיחוקר מעשה מודה רב ומב"ה מודה במתנה ב"ח ובאומר הרי עלי עולה ובב"מ שלא תזקק ליבם דאינו מחוסר מעשה הוי מעמש"ב ותלמודא דידן קי"ל דרב מודה היכי דגם לדידי' אינו והוי עוקר ומב"ה במתנה ב"ח ובהרי עלי עולה ובשלא תזקק ליבם לא הוי מעמש"ב.

ובהנ"ל ניחא הא דשיטת הח"מ סי' קי"א ק"ג אם נתן ללוה ומתנה על תנאי שלא תחול עליו שום שעבוד בעי"ה שקדם למתנה הו מחוקר הרא"י קיים ומה תשובת ריטב"א הביא בעה"ת ש"ד וק' הא הוי מעמש"ב ובשמ"ח ס"י ה' שעה"ם ב' הטעם דהוי דבר שבממון ודבריו ל"ע ומ"ב קכ"ו: אפי' תימא ר"י התם ידעה ומחלה הכא לא מחל

ופי'

ופי' הפנ"י התם קבלה קידושין ע"מ כן ומתרצה למחול הכא מה התנאה יש לכן שימחול ע"כ וא"כ הו"ל מה התנאה יש לבע"ה שימחול וא"כ דבריו צ"ע אי סברת רמב"ן ז"ל ומש"ה דאמר ודאי עיקר דבונה יפרע הלוה לבע"ה בשעת וגם רק מדת דלא הוי משעבד ולא"מ לנ"ד של"ד והאי דאין כאן גזילה רק בשעת שגבה וא"כ אפשר. שלא יצטרך לגבות אלא אפי' לנ"ד ש"ד לית לנ"ד מכאן ולהבא גובה דאין כאן עקירה אלא אפי' לנ"ד לנפרע גובה ומ"מ דוקא כשגבה לבסוף אז הוא שלו לנפרע וא"כ כשהתנה שלא יגבה מקרקע זו לעת עתה אין כאן עקירה רק לבסוף דהאי לגבות ע"י תנאי אז יהי' עוקר אבל אין זה ברור דשמא יפרע קודם באופן דדברי רמב"ן ברורין ומיושב לד"ה בין לר"מ ובין לר"י ובין לרב ובין לשמואל ובין לנ"ד ש"ד או ל"ד ובין לנ"ד לנפרע גובה או לא.

אה"כ חפשתי בשער"ת ש"ה בנקוס שלין השבע"מ ולא מצאתי שם דין זה רק כי' שם אם התנה עם הלוה שיפרע מעידית גובה אפי' מיתומים ע"ש ובזה ניחא דבהאי תנאה בהלוה לו ימחל העידית וק"ל אלא מקור דין הנ"ל הוא מרא"ש בתשובה כלל ע"ה סי' ד'.

ר"ש ד"ה אפי' תימא מעיקרא לא שעבד נפשי' דגבי שומרים התנה קודם ישיבה ובהא"כ בקידושין התנה לאחר השבעה והק' תוס' כתובות נ"ו סוף ד"ה הרי זה לר"מ בעי כפ"מ תקל"מ ע"כ בקידושין נמי התנה קודם מעשה [ובאמת ברש"י שם מבואר עיקר חילוק דבשומרים גילה דעתו דלא שעבד נפשי' רק לירד בתורת שומר רק בנוקלת ובהא"כ בקידושין אין אישות לחלוץ ע"ש ומסברא דאלו השכיב לא יגרע הוא על אם היבמה ואה"ת בכלל קידושין יאן אישות לחלוץ כדאי' ביבמות נ' מ"מ ובהא"כ בשומרין הוי תנאי על תנ"ד לדין דין שומרים כדאי' ביבמות נ' ע"ו ואין תנאות על השומר לכן יכול לקבל דין שומרים בנוקלת ובהא"כ באישות ודו"ק] וניחא לי לייבב קו' תוס' עפ"י הגירסא קידושין דשי' רש"י כרמב"ם דמעשיו א"ל דיני תנאי א"כ שפיר כי' רש"י דבשומרים מיירי שהתנה קודם דבלא"ה לא"ו לכן לא הוי מעשה"ב ובהא"כ קידושין הו"ל ע"מ כדקתני וא"כ אין לאוקמ"א מעשית הברייתא ומשמע אלא דוקא דדיבור הרי את מקודשת הי' קודם התנאי ובע"מ לא בעי דיני תנאי לכן התנאי בטל משום מעמ"ב דזה לא מדיני תנאים כמ"ש תוס' בכוונה הוכחה אלא כמו שירלה מבאר מפירש"י דאין בידו לעקור דברי תורה לכן לא הוי תנאי כלל.

ב"מ שם ת' אינות כ' על המ"מ בכ"ל תנאי שאפשר לקיימו בדוקא ותיבת בדיקא מיותר וכ' לפרש דר"ל שהיא שאפשר לקיימו ולא שיפול ג"כ על א"א לקיימו פי' לפירושו דאי לא"א דוקא הוי אפשר דלריך שיהי' אופן שאפשר לקיימו כגון שתבעלי לאבא ואבוך ד"ם אופן אם יתרצו לכן אמר בדוקא כי' שבודאי אפשר לקיימו וגם במתנה ע"מ שפלוני יתן לי חגר אפשר לקיימו בודאי שיפייס במעון ובהא"כ בתבעלי בנופל בו ג"כ ספק שלא א"א לקיימו בשום אופן וא"ף שאפשר שאין

כוונת

כוונת הל"מ כן ומ"מ הפי' בעצמו נכון בדברי הרמ"מ ז"ל עי' גיטין פ"ד.

קונטרס מגדול א'.

השעה"מ פ"י ה' עבדים הביא הריטב"א שכ' ז"ל תימה על הא דאמרי' הכותב ומתנה לעבד ע"מ שאין לרבו רשות בו אינו כלום, והק' הא כבל לתנאי והתנה בפי' בהם יקנה רבו אינו רוצה ליתן וי"מ הטעם שהתנה על מ"ש בתורה ועי' בר"ן קידושין כ"ג והק' השעה"מ הא במימון תנאי קיים, ולפענ"ד נעלם ממנו ש"ק ומפורשת ב"ב קכ"ו: התם ידעה ומחלה הכא לא מחיל, ופי' רשב"ם התם קיבלה קידושין ע"מ כן ונתרצה למחול הכא ומה הנאה יש לבן במחול וא"כ ה"נ מה הנאה יש לרבו שימחול ואפי' במימון ל"מ תנאי, גם מ"ש רא"י מרמב"ן הובא בח"מ סי' ק"ה הנותן מתנה ע"מ שלא ישתעבד לבע"ח תנאו קיים אף דהוי מעמ"ב במימון ומהני, והנה לכאורה גם על רמב"ן ק' מגמ"ק הנ"ל וה"נ מה הנאה יש לבע"ח שימחול, אומנם נראה דלק"מ די"ל לחלק דבכל מתנה עומ"ב התנאי ומבטל מ"ש בתורה ומש"כ בדין דרמב"ן דאפשר אף לפי התנאי שיקיים פריעת בע"ח במימון אחר אך זה ניחא אי של"ד וא"ה השעבוד על נכסים רק מלוה בעלמא הוא ואפשר לקיים המלוה במימון אחר אבל אי ש"ד וחל השעבוד על כל נכסי לוה הוי מעמ"ב דלא יחל השעבוד על קרקע זו וזה א"א דמה הנאה יש לבע"ח שימחול.

והנה באמת על מתנה זו לא יכול לחול השעבוד אא"כ כ' דאקני או א"א דאקני ע"ש והוא מחלוקת רמב"ם ורשב"א עי' פי"ח ה' מלוה ה"א ובהה"מ שם, אומנם אי דאקני משתעבד מדאו' או מדרב' תלי' בב' פירושים של רשב"ם ב"ב קנ"ז. בעי שמואל דאקני קנה ומכר אליבא דר"מ כו' כי תיבעיא לרבנן ע"ש בתוס' ופי' רשב"ם לר"מ דמהני בפירות דקל אע"ג דאינם בעולם בשעת קנין כ"ש הכא שנכסים ישנם בעולם אלא דעדיין אינם שלו דמהני כי תיבעיא לרבנן דפירות ל"מ הכא מהני מטעמא דפריסית, א"כ אליבא רבנן שעבודא דבע"ח משום נעילת דלת ע"כ משמע דלפי' הא' דאקני משתעבד מדאו' ולפי' ב' הוא דרבנן, אך לדעתי נראה דאף לפי' א' הוא מדרב' ומש"ה הביא הקו"ש סי' ק' קק"ב רק פי' הב' דלדינא לא נ"מ מידי.

ויש לדמות דין זה למי שמחייב עצמו אעפ"י שאין חייב דהא בכאן ומדאו' ל"ה שעבוד על נכסים שלא הי' בשעת הלואה רק שהוא מחייב עצמו שיחול השעבוד אף על נכסים שיקנה אח"כ והוא רק מדרב' כמ"ש בהפלאה כתובות פ"ד על מתני' יתומה ליורשים שכולן צריכין שבועה וכו' ירושלמי הגע עצמך שפטרו משבועה זו תורה וזו אין תורה ומפרש הפלאה דירושלמי ק"ל ש"ד אלא דק"ל דומה שפוטר משבועה בהלואות היינו שמחייב עצמו אף אם פרע לא שהם תאמר לא נפרעתי נשתעבדו הנכסים ומשכניו והוא לאו דאו' כיון דב"ד נפקא מקרא והא"ש אמר אתה נושה והיינו כשהלוה מעות אבל כשחייב

עצמו

עליו למפרע משעה כ"ד ע"כ וה"נ מהתי. מ"מ השעבוד אלא על נכסים שהם בשעת הנאה אבל בקנה אח"כ לא וא"כ לא הוי משמ"ש דומיא' דאקני לא משתעבדי אך לפמ"ש לק' ל"ל להוצן טעם דבעינן תנאי קיים הא בלא"ה אינו עיקר בכל ד"ת י"ל דהוצן ומיירי במתנה שלא יוחיל על מתנה ז' שים משעבד אפי' מה שלוה אח"כ וזה הוי עיקר מ"מ בתורה מש"ה ל"ל דבעינן תנאי קיים ול"ק מה הנאה יש לבע"ח דזה הוים לפני כיון שקבל קדושין מאלה ה"נ כיון דידע שהלוה לו מיהא ובע"ח שקודם מתנה דלא ידע ול"ב לוער דמחל את נכסים אין משעבד מדאו' ואינו עיקר מ"מ בתורה. וה"ל הגדול הנ"ל. והלמתי דברי אלה לפני הגאון דקק בראד ז"ל וזה אשר השיב לי ומתוך תשובתי להגאון הנ"ן מה שהשיב לי והנה השיב למען דברי השש"ע דיל"ל דניחא לרבו שלא יהי' לו רשות במתנה כדי שיתן לו פעם אחרת עוד מתנה וגם אפשר שלא יתן מתנה ז' אם יבין שרבו יזכה בה והביא ראי' ממשין יש הבריך לימא הקדש עד שהתא קאי לך בלא העדפה כו' ומשני ניחא לאקדש לבעל עבדי יכן בכתובות וע"ש אף דעתו ניחא לו בתרומה ויקף הא' זיר אלעזר לא ניחא לי' בתרומה היינו נגד בניו ניחא לי' תרומת דבת נגד בניו ומלאכתו אבל מה שאחר נותן לה ניחא לי והוי בתרומה שלא לא יקבים לתנאי לא הוי' אלא נותן לה מתנה ז' שנותן עתה ולכשעה"ד אין ז' דהוי' דהתם לא נפקא לי' היזק מתרומות ויקף דעבו יתקדש הוי היזק לאקדש בהעדפה את פרשי' דלבנת עבדו בגוף בריא אבל אין מגיע היזק לאקדש שיכול לעבוד עבודה רבה ואם יתן הלא לא ישבוד כל לך אבל הבא מגיע לבעל היזק במתנה ז' דספק בח"י פי' פ"ב דהתם אפה מבלית בתוך הבית ואם יוציא שטר קנין על בית עלי' להביא ראי' שהי' לא מזמן מיוחד ומש"ה מתנה ז' מוגה שיש לה זמן מיוחד ונתקיימו השעדות על בית א"כ מגיע לבעל היזק שי' מתנה שיכול לכתוב בשירות על בית אפי' על קנים יותר מזמן המתנה כו"ב שם הפך קה"ד ובכה"ג לא ניחא לי' בתרומה אומם ע"ש הגאון הא' וע"ש כו: דאמרי שם ממליא אבדה ניחא לי' כי תוכי דעתדרי' לי' שמם אחר אלמא אעפ"י שיש לו היזק ניחא לי' כדי שירויח בשם אחר ועדיין אין נוחה דעתי בזה דתוס' ויק שם ד"ה [illegible] ועוד כיון שיש ללוה היזק לא ניחא לי' שירויח בית יק לתוס' ומקומה הנ"ל וראה לנ"ש הש"ע שם וה"ל וכי אדם שוכה מיכה לעצמו בדבר שאין שלו כי דוקא שוכה יעוהו בשלו' ויתנו קי' ומבהק אי יכולו עדים וא"ת בין דלא ומהדרין וא"ת בקי' הוי כיון אין בו קי' לידון יהי' שלו וזה אומר בדבר שאין שלו ישוה הו לש"ג קי' וא"ת וזה אומר עד דהוה אחוך יחזינו בעדים את באין בו קי' ל"ג אבי עדים ועדים בבבא נתיי"ב מעמו וא"כ הנ"נ וא"ת דל"נ קי' וזה ומתני' עדים ותירן בדבר שיש בו קי' ומלוי שיחי' עליו עדים שיכולו בשבועת בין ע"כ וכו' תוס' שם כו. ד"ה וזה ומ"ה בשיר י"ל דמ"ל לוזמא הגירה והיזק אין לו בית שמחזיר דבלא"ה יחי'

צריך

צריך להחזיר ע"י עדים וניחא לי' להחזיר בקי' כדי שיחזיר לו פ"א ומש"ה בפיר' כ' תוס' דלוה לא ניחא לי' בהפקד ה"נ יש לבעל הפקד ובכה"ג לא ניחא לי' בהרווחה, וצ"ל לה"ר ומ"מ צ"ד נעשה כאומר פרתי קנוי' לך ומעכשיו ופרש"י ד"ה נעשה דניחא לבעלים שיהי' בטוח בקרן הרי אף שיהי' לו רווח אח"כ ומ"מ ניחא לי' שיהי' בטוח בקרן ולא יהי' לו רווח ה"נ ניחא לבעל שלא יהי' לו היזק הגם שלא ירוויחו העבד לו האשה ע"כ.

בספר תקפו כהן ומב"ד ז"ל סי' ג' הק' דקונ"ג סותר עצמו דבעין רי"א כ' אין מוציאין ובל"ה כ' מוציאין, והמעיין בצדק יראה דברי"א מיירי דתפסו כהן קודם שנפל בו מום דכי' שיאכלנו כהן במומו ע"ש דמשמע שנותן כהן עד שיפול בו מום ובכה"ג מהני תפיסה דכ"ז שאין בו מום ה"ה כעומד באגם דלא נחשב בעה"ב ומוחזק כיון שהוא לגבוה כל היכי דאי' בי גזא דרחמנא אי' ותכף כשנולד יד גבוה מוחזקין בו וכשתפס הכהן ל"ה תופס מיד בעה"ב דקודם שנפל בו מום אין לבעה"ב בבכור שום זכי' ואפי' ע"ה אין לו דעדיין אין ראוי לכהן שיהי' לבעה"ב טובת הנאה לא"ז כהן יתן לכן מהני תפיסת כהן ולאו משום תפיסה דהא אין לכהן שום זכי' בו עדיין רק דאין בעה"ב יכול להוציא ממנו דגם הוא אין לו שום זכי' ואח"כ כשנולד בו מום הרי הכהן תפיס ועומד ומעיקרא אבל אם תפס לאחר שנפל בו מום ע"ז פסק בל"ה דאין מועיל תפיסה דיש לבעה"ב חזקת מרא קמא תכף כשנפל בו מום דהוי ממון בעלים דספק נאכל לבעליו במומו אז ל"מ תפיסה של כהן.

והנה בהאי פסקא דברייתא ב"מ ו': דקתני המוציא דמשמע בין כהן בין ישראל בע"כ מיירי קודם שנפל בו מום דאי אח"כ הא בלא"ה ל"מ תפיסה דיכול ליתן לכל כהן שירצה כמ"ש התוס' רק דלק"ד הוי ק' הא"י אסור בגיזה ועבודה וע"כ מוכח דמהני תפיסה אף לאחר שנפל בו מום לכן אסור בגו"ע ג"כ בכל ענין אף כשנולד בע"מ וק' קו' תוס' ול"ל כשיטת במכירי כהונה וזה דוחק כמ"ש כן בחולין פ' הזרוע דבמתנות ל"מ תפיסה בשום אופן וכ"כ הת"כ סי' ד' לדעת הרי"ף דבמכירי כהונה ג"כ יכול לומר לכהן אחר אני רוצה ליתן רק שלא תקשה למה אסור בגו"ע וע"ז תירוץ לעולם מוציאין דהיינו אחר שנפל בו מום והא דקתני המוציא דמשמע בין כהן ובין ישראל מיירי קודם שנפל בו מום אבל אח"כ ל"מ תפיסה והא דאסור בגו"ע משום דקדושה הבא מאליו שאני וע"ז מסייע לי' דמוציאין היכי שיש לבעלים שייכות בו כגון הספק דפטר חמור כדמוקי' וכפרש"י דפשיטא שיש לבעלים זכי' בשה שפדה ודוק.

בת"כ סי' מ"א ומ"ב, הנה כל דבריו כאן הם קושי' הבנה דהנה שי' הרא"ש ומבואר דמעיקרא בעי יש שנוי לצרורות לרבוע נזק או אין שנוי דבעיטה הוי שנוי ותולדה דקרן והבי' קנס רק דבעי הוא כיון דבאורחא משלם חצי נזק דהוי ה"נ צרורות דהלכתא דממונא הוא א"כ

א"כ בבעטה והתיזה דהוי קרן ומשלם חצי דהיינו רביע נזק א"ד אין שנוי ואף דהוי קרן וקנס הוא ומ"מ משלם ח"נ כמו באורחא, אח"כ בעי מהלכת במקום שא"א בלא התזה ובעטה והתיזה מי אמרי' כיון דא"א בלא היתז א"כ הבעיטה אינו גורם שום היזק והוי כאורחא והוי רגל גמור ופטור ברה"ר וברה"י ח"נ והוי ממון א"ד כיון דסוף סוף בעטה הוי משונה וקרן הוא והוי קנס וחייב בין ברה"ר ובין ברה"י רק דהלכה בהאיבעיא קמייתא אי יש שנוי ומשלם רביע או אין שנוי ומשלם חצי כמו שנתבאר ומהרש"א והדרישה פרישה וסמ"ע סי' ש"צ, אבל רמב"ם ז"ל פי' אחרת לו דנפרש דאיבעי' קמייתא ובתרייתא חדא הוא אי בעיטה הוי שנוי וקרן הוא ורביע משלם או רגל וחצי משלם וכמו דיש ספק בכל בעיטה כ"כ יש לספק במהלכת במקום שא"א בלא התזה ובעטה בהת"ל דבקמייתא הוי קרן ומ"מ כאן ס' קרן ס' רגל ונבאר שניהם בתיקו ופסק הרמב"ם בשניהם דהוי ס' רגל ס' קרן ס' ממון ס' קנס ס' רביע או ח"נ עי' רמב"ם ומ"מ ומעתה נראה כמה נפקותות בין רמב"ם לרא"ש הנה סתם בועט בחצר הניזק לרמב"ם יש ס' אי רביע או ח"נ וכן לרא"ש לכן רביע גובה ומ"מ וקנס הוא לכ"ע לכן צריך לתפוס גוף המזיק ולמאן דס"ל דמהני תפיסה בתיקו ע"י תפיסה גובה ח"נ רק לרא"ש צריך לתפוס גוף המזיק דקנס הוא ולרמב"ם אי משלם ח"נ ממון הוא ומהני כל מה שתפס הרי נ"מ **א'**, וברה"ר גובה ג"כ ר"נ לרא"ש ומ"מ וחייב קנס ולרמב"ם בלא תפיסה א"ג כלל דשמא רגל ופטור ברה"ר הרי נ"מ **ב'**, וע"י תפיסה גובה לרא"ש ח"נ ולרמב"ם ר"נ ולשניהם חשוב קנס הרי נ"מ **ג'**, ובאיבעיא שני' במהלכת בחצר אין שום נ"מ דלשניהם יש ס' אי קרן אי רגל רק דלצד זה שהוא קרן יש לספק לרא"ש אי ח"נ או רביע ולרמב"ם ודאי א"נ רק רביע. עכ"פ לדינא אין נ"מ דבלא תפיסה א"ג רק רביע אף לרא"ש דשמא קרן ושמא יש שנוי וע"י תפיסה גובה לשניהם ח"נ דשמא רגל הוא ומהני תפיסה אף מן שלי' וברה"ר בלא תפיסה א"ג כלום לשניהם דשמא רגל וע"י תפיסה גובה לרא"ש ח"נ שמא קרן ושמא אין שנוי אף דהוי ק"ק כמ"ש הרא"ש ולרמב"ם א"ג רק רביע הרי נ"מ **ד'**.

ועתה הראה שאין לדברי ש"ך ז"ל שום הבנה. ומ"ש דסמיך אמ"ש קודם דשינוי הוי משונה וקנסא הוא אין הנידון דומה לראי' דהתם האיבעיא הוא יש שנוי לר"נ או לא וקנס הוא בודאי רק הספק אי שייך ג"כ לשלם ח"נ מן החצי שיהי' שנוי לרביע ומש"כ כאן במהלכת הספק הוא אי קרן וקנסא או רגל וממון וז"פ.

ומ"ש ומה דבעיא ש"ס אי קרן אי רגל לאו למימרא דאי רגל משלם נזק שלם ומתחילתו דאפי' רגל הוי משונה ולא משלם רק חצי, דבריו מרפסן איגרא דאיך ס"ל דברגל נזק שלם מה הוי ח"נ צרורות דהלכתא הוא ח"נ. ומ"ש דאפי' רגל הוי משונה אין לו שום פי' דאי משונה שוב ל"ה רגל רק קרן ואי רגל הוי אורחא ואפ"ה א"ג רק חצי

דהוי

דהוי צרורות והלכתא גמירא לה, ומ״ש ראי׳ ממ״ש דאפי׳ אורחא מ״מ רק פלגא והאי כן השאלות והלבוש ק׳ לפי דבריו הוא״ל הרי להדי׳ דאפי׳ הוי רגל משונה ומ״מ רק חצי והוא לא כ״כ אלא דאפי׳ אורחא וא״כ היינו קנס ואפ״ה מ״מ רק חצי דהלכתא הוא וא״כ אין מכאן שום ראי׳ לדבריו דוק ותראה שהלבוש אין מדוקדק כלל לפי דבריו ז״ל.

גם מ״ש וכן י״ל מרא״ש דל״מ תפיסה רק לא״כ הוא ג״כ משום צרורית כנ״ל ואף שהדבר פשוט מ״מ אבאר שא״א כלל לומר בדעת הרא״ש כסברת הש״ך דרא״ש מתרץ שלכן לא כ׳ הרי״ף הבעי׳ די״ש שנוי דבלא״ה הוי קנס וא״ג רק ע״י תפיסה ומהני על ח״נ א״כ ק׳ אמאי כ׳ הרי״ף הך בעי׳ דמהלכת דלבי׳ הש״ך כאן ג״כ הוי קנס וא״ג רק ע״י תפיסה וא״כ אין נ״מ בבעי׳ זו ג״כ אי״ו בכאן אי רגל משונה הוא ומוכה בלא תפיסה לכן מביא בעי׳ זו די״ש לספק אי צריך לשלם אף בלא תפיסה ודוק.

ומ״ש דר״י חולק על הטור ומחייב נזק שלם אי רגל וצרורות כי אורחא, צ״ע דלא על מור לבד חולק רק על הגמ׳ דא״כ צרורות הלכתא גמירא ואין בידי ספר ר״י לעיין בו, סוף דבר שדברי ש״ך ז״ל לע״ג ומלוה ליישבם.

ש״מ בקצות בקונטרס הספקות כלל ד׳ אות י״א מש״כ בזה ע״ש.

מפרק ק׳ המורות שמביא בשו״ת ת״ת צבי.

הנה בא לידי בשאלה ס׳ ת״ת צבי וראיתי בו כמה ק׳ חמורות והמרתי להעתיקם אולי יהי׳ בידי ליישבם וכן הי׳ בעה״י.

א׳ ה׳ חמורה בתוס׳ זבחים מ״ה: ד״ה אבל הק׳ אי ר״ש ס״ל איסור בא״א צ״ל קרא בדם שם מ״ו. לטמא מותר ומחולא ע״כ וק׳ הא בחולין ק״א: בשגג׳ ביוה״כ כו׳ פריך והא שבת ויוה״כ בהדדי אתי פרש״י דבאיסור בא״א לא מחייב אלא חדא ובהזיד בא׳ מהן ושגג בחבירו ג״כ מחייב חדא א״כ צריך לטמא דם ונותר כגון בהזיד בדם ושגג בנותר דמ״מ פטור בפרט דק׳ תוס׳ הוא לר״ש דס״ל בריש חולין השב מידיעתו מביא קרבן כו׳ אף שהזיד בדם מביא קרבן על נותר אי לאו קרא ול״ע, ע״כ דברי הרב ז״ל.

ולפענ״ד מלבד שי״ל שתוס׳ מפרשים דק׳ גמ׳ להיפך מפרש״י לומר בשוגג בשבת והזיד ביוה״כ חייב מיהא כיון דא״א חל ע״א אפי׳ בא״א רק היכא דשגג בשניהם א״א לפטרו לגמרי דא״א לומר דיהי׳ מותר במלאכה בשבת ויוה״כ ומש״ה חייב דעכ״פ על א׳ עבר אבל כשהזיד בא׳ מהן פטור דמספק ליכא לחייבו דלמא עיקר חיוב על השני שהזיד ומ״ה בשגג פטור והיק, אמנם י״ל עוד ע״ד פלפול הדוקא התם כיון דבשגג על שניהם חייב עכ״פ קרבן א׳ אמרי׳ דהא דבא״א בא״א היינו לענין לחייבו ב׳ קרבנות בשגג בשניהם וה״ה בהזיד בא׳ חייב על השני ששגג משא״כ בדם דאיסור דם קודם לכל אדם רק בזה

האדם

האדם שנעשה בן י"ג שנה באו בב"א וכיון דלר"ש לא חל בב"א ולמופטר לגמרי הוא כמ"ל עיקר החיוב הוא אלמא כמו בכל אדם שלא חל נותר על דם וא"כ אף בהוה בדם פטור על שגגת נותר וק' קרא ל"ל.

ב) חולין ק"ה. מילה שאכל קודם כו' פריך כי נגע מיניהו ק' לרש"י ז"ל דפי' בשבת מ"ה דפחות מכזית אין מקבל טומאה ומה"ת א"כ מה פריך והא משכחת שאוכל זית מהא פחות מכזית ואין מקבל טומאה והי"ג מכום טומאת הגוף וא"ל דעכ"פ טומאה מדרי' איכא על פחות מכזית דהא במ"ל בפ"ז דתרומות מסתפק אי פטור בטומאה דרבנן ע"כ ליתא דספיקו של המ"ל הוא לרמב"ם דפטור מכום ומהלכל ועווד ולא מכום הוא הל ע"ה | וצריך לייסב מה דאמר בחולין ק"ע לשואלל טעמא דהאהע"א דלמקמא דימני שאני התם דכי ומתו י"ל דלאו מכום דהאהע"א רק גלי קרא במהולל ועוד דפטור מעה"ג והוי ספק דאף בטומאה דרי' אי אורי' מהולל ועווד ויש לעיין בסוכה בראש הספינה דבעי סוכה דאוי לו' ואין שולין באילן והוא מדרי' הרי מבואר ספקו | אבל לפי שיטה דהכא דהטעם מכום מאהע"א ודאי על איקור דרי' הל איקור דאו א"כ מה פריך ול"ע ע"כ לשון הרב, הנה ונלבד ק"ל דיודעין הי' רבנן דלא איירי רק בפחות מכזית כמ"ש מתוק' ד"ה שפיר דיודעין הי' דלא איירי בתוהב חבירו לתוך פיו הוץ ומזה אני יודע דית ק' ואני מתפלאים על הגאון שכי' דקושיין איירי לענין מאהע"א הא תוק' ד"ה בממיא כי' להיפך מה דפריך ומכי נגע מיניהו ע"כ שבר מהולל ועוד דאי מכום מאהע"א לקיים דהא עה"ג קדים ושפיר הי"ג וא"כ י"ל דגם בפחות מבילה מדרי' חבוב מהולל אך לפ"ז יש לפסוע ספקו של המ"ל אלא די"ל בזה גופא ספקו אי ידעו רבנן דאיירי בבילה ופריך מה מהולל ומהא' או אפשר דפרכו התם דאפי' בדרי' חבוב מהולל.

ע"ל ספקו אי ק"ל כרש"י פסחים ל"ג דלענין קבלת טומאה ומקבל פחות מכזית ומה"ת וכן כי' רמב"ם פ"ה ומטומאת אוכלין או כמ"ש תוק' שבת כם ובכמה הוכתא בכם ר"ת א"כ לרש"י א"ל דוקא במהולל מדאו' פטור מלו"ת אפי' מדר', ולשון הרב הנ"ל ל"ע דכי' דרש"י כי' בשבת פחות מבילה אין מק"ע מדאו' אדרבה ולשון רש"י משמע דכ דוקא אי לענין טומאה לגבי טומאת אוכלין משמע אבל הוא שלוש מק"ע פחות מבילה כמ"ש רש"י פסחים ל"ג: די"ש חילוק בין טומאת מלמו לגבי אחרים מגם ומתוק' שם דאי' דהכי סי' רש"י דאל"כ הי' לתם להביא דשי' רש"י הכא כדית, לפ"ז לרש"י האיבעי' של גוי' אי חבוב זריקה בין שמלרף לענין שטמא אחרים והא דכי' תוק' משמע גבושתן דפחות מבילה אין מק"ט היינו מכום דנקט כזית תרומה ואי לגבי אחרים ול"ל חולין או תרומה כמ"ש המ"ל פי"ח ה' שבת תבוי דוב"ח לא נקט תרומ"ס אך דינא בתרומה ע"ש ומדנקט תרומה שי"ג לענין לק"ט הוא עלות יש"י דיש חילוק בין בילה או פחות אף לענין טומאת עלמה, ובאמת המ"ל כי' לרמב"ם ליכא למיגרס תרומה ע"ש

ע"ש והא שמשני' תוס' בשבת רש"י דפסחים דמחלק בין לשמה ובין לשמה כיון דרש"י שמקומו ג"כ מפרש כן לפי הנ"ל צ"ק דתוס' אין כוונתם להשיג בי' רש"י כמבואר בדבריהם רק רצו להשיג דרבה השיג רש"י ומת"כ דפחות ונבילה מק"ש הוא רק אסמכתא לכן משיג רש"י דפסחים שכם יש דרשה דתו"כ ושה"כ בשבת סתם רש"י ולא כ' ומנ"ל אך דינא מוגם הדבר מוקצה הוא דומה ומקשה תוס' חולין לרבנן אך משכחת בתרומה דחייב בעה"ג הא בתרומה גלי קרא בפי' דפטור משולל מק' מיתה מכי נגע מיתתו ע"ש והא' לא תירצו דמשכחת בפחות ונבילה ועי"ז י"ל דעדיפא מיני' תירצו כיון דלרש"י ורמב"ם ליתא לתירוץ זה, ב"ר בפסחים פ"ו ומברכות שכ' ויש להסתפק לסוברים דפחות ונבילה אין מק"ש מה"ת א"א הכי אף בקדשים דומי' דתרומה שכ' תוס' בשבת דאין מק"ש ויש לה"ר מחולין ק"א דפריך מכי נגע מיתתו והא' לא בפחות ונבילה קודם וי"ל דודאין הי' דלא איירי פחות ונבילה כעין שכ' תוס' דודאין הי' שלא איירי בתוכה, א"נ י"ל כיון דמדרבנן מק"ש לא ומחייב אעה"ג עי' ומנ"ל ועי' תוס' יבמות ע"ג ד"ה מושאת שם' וז"ל אין לחק' כיון שיש אזהרה במושאת שלין צ"ל אזהרה לעה"ג דמ"מ הכי דכתב א"כ בשלא הוכשר ע"ש ולפי שיטתם הוא"ל דאכל פחות ונבילה ע"כ ובכלל דברי הדרין רק לפמ"ד תירוצם עדיפא דל"ל כוונו דוקא לשי' ר"ת אלא אליבא דכ"ע ודוק.

ג) קו' בבכורות ל"ט. בשי' יש ומוקדש אבר בפס"ה ע"ש ולפמ"ק בריש מנחות ה': פריך מן הבקר להוציא טרפה ל"ל נילף ק"ו ומבע"מ ודהי שכן מומו ניכר וק' נילף ממוקדש אבר בפס"ה דאין מומו ניכר ושרי להדיוט אסור לגבוה כ"ש טרפה דאסור להדיוט ודאי אסור לגבוה ול"ש ע"כ דברי הרב, ועיינתי בבכורות שם וראיתי שעיקר הספק אי נפסל למזבח אבל לפדות פשיטא שאין פודין דספק הו עור כ' דהיינו מום שבגלוי ע"ש ונלע"כ טרפה נראה לפמ"ד ברור שפודין כיון דאסור להדיוט הוי כמו מום לפדות ובשי' דמוקדש אבר היינו בבשר להדיוט כגון עיוור ומנ"ל דטרפה פודין דהל"כ ליתא שם במנחות דאי לא כ' קרא להוציא טרפה אלא הוי ילפינן ממעל מום הוי גמרי' אף לפדות כמו בע"מ לכן גלי להוציא טרפה רק לפסול להקרבה ולא לפדות וכה"ג עליהו כמה מקומות דגלי קרא אף דהייתי יכול ליליף מ"מ גלי קרא דלא נילף עיי' ועי' תוס' ריש סנהדרין ד"ה דברי הכל ע"ש א"ו בטרפה פודין כמו כל מום וכ"מ בתמורה ל': במתני' כל קדשים שנעשו טרפה אין פודין שא"פ להאכיל לכלבים ומשמע דאין בהם שום מום רק הא דנטרפו דהל"כ הול"ל כל קדשים שנטרפו אעפ"י שיש בהם מום א"ש א"ו מיירי באין בהם מום ולפ"ה דוקא משום משנה דא"פ לכלבים הא לא"ה פודין דטריפה חשוב מום וכן מצין דברי רמב"ם ז"ל פ"ב ה' א"מ שכ' בשנה טרפה אסורה למזבח ולעפ"י שאין ראוי לקרבן א"פ שא"פ לכלבים ע"כ הרי דמיירי שלא נפל מום רק שנטרף ולפ"ה משום דא"פ לכלבים הא לא"ה פודין הרי דטרפה חשוב מום לפדות וא"כ נמ"ד שודין לכלבים

כדאי'

בהא' שם ל"ת די"ש בזה פלוגתא דתנאי א"כ לק"מ כ"ל קרא להוציא טרפה שליף ומחוסר אבר בפנים ליתא דצריך למעט טריפה דיכול לפדות משא"כ מחוסר אבר בפנים כיון שחיל ביתו דפסול למזבח מ"מ ל"ה ממס לפדות ודוק, ואפי' למ"ד א"פ לכלבים ממעט טרפה דחשוב ממס לפדות למ"ד בר"ש המורה אי עבד מהני דמהני הפדיון אף דעבר אאיסור ואפי' למ"ד ל"מ י"ל שאני הכא דגלי קרא דמהני ומדממעט טרפה שיכול לפדות וגם י"מ אם נתערב במ"ש תוס' פסחים כ"ע. ד"ה אין ומהרש"א שם.

עי"ל למ"ד ל"מ צריך למעט טרפה לענין די"ש לו פדיון דהנה המוקנה בקידושין נ"ז: ובפסחים פ"ג ומנחות וכו"ב תמיה לה"ע קב"ע ד"ה והנה על גוף דברי ר"ג כולם נתנבאו בקנגן א' דהא דאמרי' כ"מ כו' ל"מ ילקי אינו אלא אי הא דל"מ היא משום לאו זה אבל אי בלא"ה ל"מ אין לוקין על לאו זה א"כ למ"ד אין פודין ממעט מן והכלת ולא לכלבים לאו הבא מכלל עשה וי"ש לו עונש עשה וכ"ז אי ל"מ משום א"פ אבל אי ל"מ משום דטרפה ל"ה ממס לא יבא הלאו על עשה כיון דל"מ משום דל"ה ממס לכן גלי קרא דטרפה חשוב ממס והי' מהני פדיון רק משום דא"פ לכלבים ל"מ ומ"מ לקי כיון דעבר אמימרא דרחמנא ודוק.

ד' ק' על רש"י שבת ק"י. דהי' מאן דקי"ל מקלקל בחבורה חייב ומשאל"ל פטור ומאן דמשאל"ל חייב מקלקל פטור וק' לר"י דקי"ל שבת ע"ג כר' יהודה ומשאל"ל חייב א"כ מקלקל פטור ומאי אמר ביבמות ל"ג זר שחימם בשבת בחבורה חייב ופריך הא הבערה ללאו יצאת וק' הא הבערה אף לאו ליכא כיון שזר מקטיר הוא מקלקל ופטור ע"כ דברי הרב, ולכי חפשתי בשבת י"ב ולא מצאתי דר' יוסי בר"י אף אדרבה בדף ל"א: אי' דשוא ר' יוסי בר"י ור' יוחנן ר"י בר"ב ורבא דיקא מני ומתני' כר' יוחנן ע"ש הרי דמנהו ומגירו דר' בר"ש ואפי' את"ל דעדיין מחלוקת מ"מ לא מצי ביבמות לומר דליכא אפי' לאו כיון דלר' יוחנן איכא לאו הי' ל"ל הניחא לבן פריך קתם דעכ"פ לכ"ע ליכא כ"א לאו ולמה דומשני מידי תניא תני איסור תני ליתא דאף למ"ד מקלקל פטור אבל אסור עכ"פ אפי' לרש"י שבת ג' דאסור מדרבנן י"ל מני דחשוב אפי' איסור דר' ואיסור דר' ג"כ ומשל"ל לקדרו בין רשעים גמורים יאי ק' עליו מרש"י שם שפי' מלאכה שצלוא ואין כאן שבות פי' דאין שבות במקדש א"כ ה"נ אף חשב מקלקל דלא הוי אלא דרבנן ובמקדש אין כאן שבות ליתא דבאמת דברי רש"י ז"ל צ"ע דהני ש"ך לומר א"ש במקדש לגבי זר בשלמא היכא דעבודתו מקובל ומרוצה לפני המקום לא גזרו רבנן שבות משא"כ זר דעבודתו מתעב אף ע"ך לומר א"ש במקדש, ועוד למה ברש"י א"ש במקדש הא די בזה דוקא מי מלאכה הוא וליכא הניחא במ"ש רש"י לענין הבערה ללאו יצאת ולתוס' הפי' דאין קל חל על חומר וא"כ דברי רש"י ז"ל נראה מוכרח אלא שיקר כמש"ל בסוגיא דק"א חל ע"א יבמות ל"ג דגרסינן ואין כאן שבות פי' חיוב חטאת דשבת.

עוד

עוד נ"ל דק' ומעיקרא ליתא דע"כ ק' גמ' קאי למ"ד. משאצ"ל פטור וא"כ מקלקל חייב דאי למ"ד משאצ"ל חייב א"כ שפיר חייב חטאת משום מכבה כמ"ש התו' שבת כ"ט: ז"ל אע"ג דר"י ק"ל ללאו יצאת בכיבוי מודה דחייב ובפי' בכריתות כ' פוטר ר"י בהבערה ומחייב בכיבוי וא"כ בהקטרה איכא ג"כ כיבוי עי' שבת קל"ד אע"ג דהוי פסיק רישא דלא ניחא לי' מ"מ חשוב משאצ"ל, ועוד דאי ק"ל משאצ"ל חייב הכא חטאת אף לר"י משום מבשל דקודם שקטרת נשרף נתבשל ורשב"א דכ' קטרת הבערה ולא בישול היינו משום דאין מכוין לבשל והוי פסיק רישא דלא ניחא אבל למ"ד חייב א"כ חייב משום מבשל או משום מכבה א"ו הקו' קאי למ"ד פטור ומקלקל חייב ושפיר איכא לאו וא"ל הגמ' לפרש דקאי למ"ד משאצ"ל פטור כיון דגמ' מסיק כן בשבת ל"א, ועי' שו"ת מהרי"ס דק"ק בריקק דלינא, ועי' שעה"מ פ"ג ה' יו"ט ה"ד שהק' דמשכחת זר שביום שמלא אמורין וחלב בכלל ועל מליחת חלבים חייב דל"א מוכל ע"ש ורמב"ם פסק פ"ט מביאת מקדש זר שמלא עובר בלאו ות' דקאי הכא לר"ש דק"ל משאצ"ל פטור הרי מבואר להדי' דקאי לר' יהודה ומקלקל חייב והוי לאו בהבערה.

עי"ל לפי דבריו דר"י ק"ל כר' יהודה ומקלקל פטור א"כ ליכא לאו בהבערה די"ל דבר חדש דלאות זה הוא ק' גמ' דבתוס' שבת ק"ו ד"ה מה כ' דלר"י דמקלקל פטור שפיר שמעינן מדכ' רחמנא להבערה דיוצאה או לחלק או ללאו אבל לר"ש צריך לחייב מקלקל א"כ ה"פ אי בהקטרה הא אמר ללאו יוצאת ומ"כ מקלקל פטור וא"כ גם לאו ליכא הכא.

ובזה נתיישב ק' תוס' אטו לא מני לאו גרידי הא יזבח ומליקה דהוי נבילה ולהנ"ל ניחא דפריך כיון דללאו יצאת ומקלקל פטור וממילא הכא אפי' לאו ליכא, וזה מדויק בתירוץ הגמ' מידי חטאת תני או לאו תני איסורי חשוב דהול"ל מידי חטאת תני לאוי תני או הול"ל סתם איסור תני ומדאמר מידי לאוי תני משמע דק' דליכא אפי' לאו ודוק.

ה', פליאה על רחב"ד ה' טומאת מת ה"ח דקבר הנמצא אם אמר א' ברי לי שלא הי' שם קבר מטמא משעת מציאה, והק' רחב"ד מ"ש משרץ הנמצא במבוי דמטמא עד שעת כיבוד, ותמיה הא מבואר ריש נדה דפריך למה במבוי מטמא למפרע ומשני כיון דאיכא שרצים דמעלמא כתרתי לריעותא דמי וזה ל"ש בקבר וא"ל דהם משני לב"ש דוקא דהא לדידן דק"ל מעל"ע מטמא צריך נמי לתרץ כך ע"ש ע"כ לשון הרב, ולפע"ד דבאמת הי' ק' לרחב"ד קו' תוס' ד"ה ושרצים ניהו דמשרצים ל"ק מ"מ ק' ומכתמים אמאי מטמא עד שעה שבדקה החלוק ותירוץ תוס' נראה דוחק לרחב"ד.

אך לזה התירוץ דגמ' טעמא דשנאי מביס תוקה צריך עכ"ל זה הדוחק משא"כ למה דמתרץ אא"כ משום אבה ומרבת אנ"ל תו דשרצים

תרתי

תרתי לרעותא אלא דהתם ליכא טעם ומרגשת וממילא ניחא גם בכתם, ולרא"ד נראה עיקר כתירוץ מרגשת כדי שלא תקשה כל הנך ק' ובפרט כיון שנראה לרא"ד תירוץ של תוס' בכתובים לדוחק והא דשבועה אין מטמא למפרע אף לענין תולין כיון דליכא טעם ומרגשת ק"ל כתירוץ תוס' ד"ה א"ב דשבועה ומשני עכ"פ מרגשת לענין תולין וראי' לרא"ד מדאמר ד': מ"ט דרבנן אשה מרגשת הרי דשביק טעם דחזקה ונקט מרגשת שהוא עיקר א"כ בשרצים אף בלא טעם תרתי לרעותא מטמא למפרע עד שעת כיבוד כמו בכתם א"כ אף בקבר הו"ל דיטמא עד זמן ראשון שאמר ברי, וכן מה שתירץ כ"מ דקבר יש לו קול איכי מבין דהא חזינן דלא הי' קול ויש קבר וכמו כן יש לחוש למפרע, לכן נלפענ"ד דהכי שיטתי' לרמב"ם ז"ל דל"ל טעם מרגשת מדלא מחלק בין טומאה לשאר נשים ולא מדכי' כל הנשים יש לדקדק כן דהא גם במתני' תני כל הנשים ואמרי' בגמ' כל נשים פקחות ולאפוקי מר"א דאמר ד' נשים אלא מדלא מחלק הרמב"ם בפי' חילוק בין טומאה לשאר נשים ש"מ דא"ל משום חזקה ושרצים תרתי לרעותא וניחא בקבר דאזלי' בתר חזקה דהשתא הוא דנולד קבר [והא דלא השיג הרא"ד דהא הוא ק"ל לחלק דידוע שאין דרך הרא"ד להשיג רק על מ"ש רמב"ם בפי' והא דבריםא דלא אמר ברי לא אזלי' בתר חזקה דכשנולד הקרקע לא הי' קבר והשתא הוא דאיתרע ליתא דקדלא דארעא חד ולכל קרקע יש חזקה זו וחזינן דאיתרע חזקת קרקע דכמה קברים יש רק דס"ך ליזול בתר רוב דרוב קרקעות לית בהן קבר והרי חזינן דזה הקרקע אינה מרוב דרוב קרקעות אף עתה לית בהן קבר וזו יש בה עתה תו ל"ש לומר לענין למפרע שיהי' מרוב וכ"כ תוס' חולין י"א בעשה גבוכות מכוה בהמות ואחר שחיטה מונח א' ומן טרפה ל"ש לומר השתא נטרף ומכח רוב דהא חזינן דלא הוי מרוב דרוב בהמות אף עתה לית בהם כ' טרפות ע"ש בר"ן שכ' כן בפי' ודוק.

ו', פליאה בתוס' מנחות נ"א: ד"ה דמייתו, והא דתנן זבחים נ"א כדברי ר"ע לקפלים כר"ט לאשים הא ר"ע ור"ט ל"פ ביין כלל רק נקט שם כר"ט שמן לאשים דמנדבין שמן אבל ביין ל"פ ומדחק לאשכח תנאי בדשמואל ע"ש ול"ע ע"כ לשון הרב, ובאמת זה לע"ג וכבר נרשם בהגהת הש"ס, ש"מ בשעה"מ פי"ו ה' פס"מ שהעיר בזה, ולהמר הק' א"ל דדוקא קודם דידע דתלה בדבר שאין מתכוין ק"ל לי' דר' טרפון מסתמא ביין ק"ל כר' עקיבא דלקפלים דלאשים ל"ל דהוי מכבה ומש"כ למה דמסיק א"כ יש מקום לומר דברי לומן דק"ל דבר שא"מ ברי ממילא גם ר"ט ק"ל כן דאל"כ לא הוי אמר בשמן לאשים אף דילף מקרא הוי דחק ומוקי אנפשי' ולא הוי יליף מקרא כמו למ"ד אין מנדבין וכמו למ"ד דש"מ אסור ומדחיק עצמו ביין אף דכי' אשה ומ"מ אין מהלך לאשים ה"ג בשמן א"ו ר"ט ק"ל כמ"ד דבר שא"מ מותר וממילא גם יין לאשים, וה"ה דמגלי תוס' לאתוי מ"ד

דש"מ

דב"נ שרי אלא ניחא להו להביא דברי ר"ע דמיירי בהדי' בזה.

ז'. הובא בראשי בשמים כ"ב על תוס' קידושין נ"ח: ד"ה דלמא ע"ש ותמלא נחת.

ח'. ק' על ראב"ד פ"ו ה' ק"פ ה"ב דדעתו הא דלא נטהרו הטמאים שחל שביעי שלהם ע"פ משום דלא טבלו הא אם הי' טובלים הי' זורקין עליהם רק שאירע שלא טבלו וק' א"כ איך יליף בפ' הישן דעוסק במצוה פטור ממצוה מויהי אנשים אשר הי' טמאים לנפש דחל ז' שלהם בע"פ ואיך טמאו עצמן לדחות ק"פ ולראב"ד מה ק' הא יכולין לקיים שניהם שיטבל וישחטו הפסח ול"ע, ע"כ דברי הרב, והגמ' הוא בסוכה כ"ה: ואני תמה הא דברי ראב"ד הם דברי רב פסחים צ': דאי' היכי דטבל ואין מחוסר רק הערב שמש זמן ממילא אתי ושוחטין וזורקין עליו משא"כ מחוסר טבילה דצריך מעשה ואי' התם דלרב לא חזי מדאו' בלא טבל מדכ' טמא לנפש מי לא עסקינן שחל ז' שלו ע"פ ויכול לטבול אפ"ה פסול ופריך דלמא מיירי בלא מטי זמנו דלא חזי כלל אפי' ע"י טבילה וממשני מדכ' ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא הא למחר יכולין לעשות וש"מ שחל ז' שלהם ע"פ אפ"ה אין שוחטין וזורקין ומ"מ ליכא למוכח מיני' בטבל דאין שוחטין דהא אי הוי מצי לאיקומי קרא קודם טבילה הוי אמרי' שו"ז אף קודם טבילה כיון דיהי' ראוי לאכול לערב כמ"ש עולא שם רק כיון דסבר כר"י שחל ז' בע"פ כדכ' ביום ההוא וע"ש תוס' ד"ה שחל ואפ"ה לא יכלו לעשות ש"מ דעכ"פ טבילה מעכב ומ"מ לא נשמע כ"א היכי דלא טבל במ"ש תוס' דאמר משה אם לא תטבלו היום תדחו לפ"ש ולראב"ד מיירי שעשו פסח קודם שטבל ושאלו לאחר שחיטה ונדחו אבל בטבילה ודאי שו"ז כן ל"ל לרב ע"ש וא"כ ק' כיון דמיירי בז' הי' להם זמן לטבול ואיך מוכח העוסק וכו' וכמו שק' על ראב"ד ק' על רב, א"ו הא ל"ק דרב ק"ל בזה כר"ע וריה"ג שלא נשמע מכאן דין זה אלא מן בשבתך בביתך ור"י דיליף מהא קרא עוסק במצוה ק"ל כשי' רמב"ם דאף אחר טבילה אין שוחטין אבל רב ק"ל כר"י ולא מטעמי' דהוא סבר דשוב אין יכולין לשחוט ורב ק"ל דיכולין לשחוט אחר טבילה רק הם לא עשו כן ולרב באמת לא נשמע מכאן דין דעוסק במצוה כמו דלא נשמע לר"ע וריה"ג ממילא דר"י ק"ל כרמב"ם ורב כראב"ד ובהא ק"ל כר"י דחל ז' שלהם ע"פ רק דסבר דיש אופן לשחוט ע"י טבילה ודוק.

ט'. ק' על רא"ש קידושין מ"ה: שכ' דמש"ה לא הביא הרי"ף ממרא דנתקדשה שלא לדעת משום דמודה ר"ה דאין יורשה וק' למה מודה הא עיקר טעם כמ"ש הרא"ש דאוכלת משום דמה"ת אוכלת בתרומה ונתקדשה שלא לדעת שוה תרומה לירושה ול"ע ע"כ דברי הרב, הנה זו ק' ק"כ שם ז"ל וע"ק כיון דנעשה ומעשה יתומה בחיי אב הי' לכו לומר למ"ד אוכלת יורשה, ולפע"ד דבאמת ק' איך כ' הרא"ש כמו בנתקדשה לדעת אבי' והלך למדה"י אין יורשה ה"כ באבי' כאן דלמא התם שמא יבא וימחה אבל באבי' כאן דאוכלת ומדשתק ניחא לי' א"כ

כמה

לזה אין יורשה, ונלפענ"ד שסברת הרא"ש הא דאמרי' ניחא לי' יהוא מלך הרוב ול"מ רק להתרומה אבל בירושה א"ה בממון אחר רוב אך דק' כיון דאמר סתם אוכלת ומשמע דהיא אשתו בודאי לכן מ"ר ומרב דאמר סתם אוכלת אפ"ה אין ירושה בכלל ה"נ באבי' כאן אין ירושה בכלל וה"ה נתקדשה ונשאת שלא לדעת ג"כ אין ירושה דסברא דנעשה יתומה בחיי אב וקילך כחו הוא מלך רוב ול"מ לענין ירושה, אומנם אכתי ק' קו' א' של ק"כ דל"מ לענין גט ע"מ ומ"ש בשם ב"י, ולי אפשר דלענין גט אף ריב"א מודה דצריכה גט מספק ול"ע.

י', ק' שדרשתי בפרקא. מה פריך בשבת ק"ע. דידע לשבת במה הא ומבואר בכריתות י"ט: למ"ד מקלקל בחבורה חייב מתעסק חייב ומתחילה בא לומר לאביי ניחא בחיתך התלוש כו' רק לרבא הוי מתעסק ע"ש בתוס' וק' הא משכחת בחובל שהי' מתעסק לרב י"ל שרץ שאין מה' שרצים וחבל בזה וידע לשבת בחובל אך לא ידע במתעסק ע"כ דברי הרב. ועי' ק' אבר"ח שבת ע"ב: והנה א"י בשבת ק"ע בשלמא לר"י משכחת דידע לשבת בלאו אלא לר"ל דאמר עד שישגוג בלאו וכרת ק' והנה לר"י נ"ל כמ"ש הגאון דהא אמר בשבת ק"ו חובל ומבעיר אינה משנה דגם בהם מקלקל פטור וא"כ לר"י ל"ק רק לר"ל ק' מה פריך, ונלפענ"ד דבלא זה איכא כמה ק' א' כגונא דידע לשבת בהוצאה והכנסה וקצר ומושט וזורק פטור עי' הוריות ד' וכן על כל תולדות ק' ועשה תולדות ודוקא תולדה במקום אב פטור הא תולדה גרידי חייב אלא פשוט דר"י דאמר שאין כולן בהעלם א' חייב ומשמע דעשה כל האבות כדתנן במשנה אבות מלאכות ל"ט, אלא ק' כגונא דידע שבת בהוצאה ולא בהכנסה עי' שבת ב': דהכנסה הוצאה קרי לי' ומתני' המוציא מרשות לרשות היינו מרה"י לרה"ר ול"ל דאף דהכנסה נקרא הוצאה זה דוקא אי הוצאה בכלל אז גם הכנסה בכלל אבל הכנסה גרידי לא נקרא הוצאה ועי' ח' אבר"ח שבת ק"ע, ועדיין ק' כגונא דידע בזריעה ולא בחופה ובאמת בחופה חייב משום זורע עי' מלקות כ"א: ורמב"ם פ"א ה' כלאים ושו"ע יו"ד רצ"ז ול"ל כיון דתני סתם זורע אין הכוונה על חופה רק זורע ממש זאת תורת העולה ומדרינו דהא דתני שאין בהעלם א' חייב היינו האבות ממש דתני במתני' זורע ממש ומוציא היינו מרה"י לרה"ר שזה עיקר הוצאה והם באבות א"י כ"ש בתולדות וא"כ דידע לשבת במה וא"כ לק"מ כיון דחובל דמתני' היינו השוחט צבי ולא מיירי במתעסק, ועוד דכאן ל"ש מתעסק דאי רצה לשחוט חוץ ומא' שרצים ודאי אין מחלף שרץ בצבי ועוד כיון דל"ש בשרצים שחיטה לא חייב כלל משום מתעסק דמתעסק היינו מכוין לחתיכת היתר וחתך איסור ובמתכוין להגבי' תלוש וחתך מחובר לכ"ע פטור א"כ אי מכוין לשאר שרצים ל"ח כלל מכוין לשחוט וחשוב כמו מכוין להגבי' וחתך וה"נ מכוין לחתוך ושחט, א"ו מתני' השוחט צבי משום שחיטה ממש בכוונה אלא שלא ידע דחייב משום חובל וכן בכל שאר מלאכות וק' דידע לשבת במה.

ובזה

ובזה א"ש דברי רמב"ם ז"ל פ"ז ה' שגגות ה"ג וז"ל וכל היודע שהיום שבת ושגג במלאכות שלא ידע שמלאכות אלו אסורות אפי' עשה מ' מלאכות חסר א' מביא ל"ט חטאות ע"כ, ונשאל בני על לשון זה כיון דלא ידע של"ט מלאכות אסורות במה ידע לשבת וע"ש מה שתירץ והלח"מ דחה תירוצו והצדק אתו דאי הי' מקום לתרץ הי' הגמ' מתרץ כן ולפרש דברי רמב"ם דידע בעשה אמאי ל"א הגמ' כן ובאמת בהוא ק' תוס' עכ"פ משמע מגמ' דל"א כן ועוד דא"א לפרש כן ברמב"ם שכ' שלא ידע שמלאכות אלו אסורות משמע דאין כאן שום איסור אפי' עשה דאל"כ הול"ל שלא ידע שיש בהם לאו וכרת אטו עשה לאו איסור הוא ומה שמקשים הכ"מ לתרוץ בנו דלנדדין תני הא בעלמא כ' תחלה דמלשונו משמע דהך אפי' עשה מ' חסר א' גם אחלוקה ראשונה קאי.

אמנם האמת ברור ברמב"ם דידע לשבת בהוצאה ולא בהכנסה ובזורע ולא בחופה וגם בחובל הי' מתעסק דחי"ב לשי' רמב"ם דפסק פ"א משבת הי"ז מקלקל בחבורה חייב וא"כ מתעסק חייב ובגמ' לא מצי לאוקמי כן דמתני' משמע דזרע מעם וכן כולם אבל הרמב"ם כ' סתם דעשה ל"ט מלאכות ולא פרטן כמתני' א"כ א"ל דהוציא מרה"ר לרה"י דגם הכנסה הוא בכלל הוצאה וכן חופה וכן מתעסק והוי ל"ט אבות וא"כ שפיר כ' ולא ידע שאלו מלאכות אסורות משמע הא שאר מלאכות ידע שאסור והיינו המוציא מרה"י לרה"ר וכן חובל וזורע ועי' מנ"ח מוקף שבת אות חרישה שכ' כמ"ש דחופה הוי אב מלאכה ומש"ל דהכנסה אב אינו מוקסם לכ"ע אלא הרמב"ם כ"כ פי"ג משבת אבל תוס' שבת ב' כ' דהוי רק תולדה, ועי' שעה"מ פ"ז משגגות שכ' ג"כ לרמב"ם חופה הוא אב ע"ש וא"כ דברי רמב"ם נכונים לשיטתו בהכנסה וחופה ודוק.

י"א, מה שהקשתי על ראב"ד פי"ג מביאת מקדש הי"ג דדעתו הנוגע בכלים טמאים ממת פטור על ביאת מקדש ולפ"ז ודאי פטור על שימשו בטומאה ג"כ שלמה נחלק ביניהם וראי' משבועות י"ז. דפריך טמא ששימש בנידה הנ"ל הא מחוב כרת ע"י ביאת מקדש ומבואר דשניהם שוה דאל"כ מה פריך [ועי' רש"ש שם והוגד לי שזה נדפס בס' משנה לחם ואינו תחת ידי], לפ"ז ק' מיבמות ל"ג. שחתך אלבעו בקנין טמא ומבואר דחייב בשימש טמא שנטמא בכלים, ע"כ דברי הרב ז"ל, וכ"ל די"ל באמת די"ש חילוק דבטמא ששימש חייב ובביאת מקדש פטור ובאמת בשבועות שם הי' יכול לומר דבלא"ה הק' תוס' שם הא כ"מ אם נלקה דקיי"ל חייבי כריתות שלקו נפטרו מכרת א"כ ששגג בביאת מקדש והזיד בשימש ור"ן בחידושיו כ' דחד מתרי ותלת נקט ע"ש, עוד נ"ל דהנה שי' ראב"ד פ"ג ממו"ק ה"ט דמחוסר כפורים שנכנס למקדש חייב כרת והוא מתוספתא פ"א דכריתות ושם פ"ד ה"ד מח"כ ששימש ח"מ וא"כ הא דמקשה טמא ששימש הנ"ל אף על מח"כ פריך הלא ע"כ שיעורי גמרינן ומשכחת בנכנס דרך גגות דפטור או כטמא בעזרה

בעזרה ולא שהה כשיעור ואכן עצמו ובנגע וע"ז אין יכול לומר שנטמא בכלים דמ"מ מחוסר כפורים אך משכחת דנטמא בכלים אינו מחוסר קרבן דקרבן ליכא רק בטומאה היוצא מגופו.

עי"ל והוא העיקר דבירושלמי נזיר סוף פ' כהן גדול פליגי ר' יוחנן בשם ר' ינאי ור' אילאי ול"ל כמ"ש הר"ש ריש אהלות דלר"י א"ח על ביאת מקדש רק דוקא בנטמא במת הא נטמא באדם או בכלים שנטמאו במת פטור ולר"א אפי' נטמא באדם שנטמא במת חייב דלפ"ז ע"כ הא דמייתי ירושלמי מתני' דכל טומאה שאין נזיר מגלח א"ח על ביאת מקדש לקושיא לר"י כמו שאין נזיר מגלח בנטמא באדם שנגע במת ה"נ א"ח על ב"מ ולא כר"א דא"כ ר"י דמתרץ הא דאין נזיר מגלח קאי לענין רביעית דם לר"א ומתרץ א"כ הול"ל תירוץ ר"י אליבא דר"א כדאי' כ"פ בב"ק בבלי תרגומא רבא אליבא דאביי ועוד איך אמר שם בסוף אמר ר"י בי ר' בין ר' ינאי ר' יוחנן לענין רביעית דם נצרכה ע"ש מה שנ"א דר' ינאי הכא הא ר' יוחנן הוא דמתרץ כן לר"א אין הך הוא לר"י דאמר כן בשם ר' ינאי וע"ז מתרץ ר"י לנפשי' וא"כ גם לר' ינאי ל"ל תירוץ זה ושפיר מסיק כן בשם ר' ינאי ור"י אף דלא מצינו לר' ינאי שאמר כן בפי' ולפע"ד הוא ראי' נכונה לדברי המראה פנים שם שאין עלה תשובה.

עוד ק' לפי' הר"ש מה מקשה לר"א ממתני' הא מצי אמר אנא דאמרי כר"מ דאמר במתני' דלא תלא זה בזה ואף בנטמא באדם שנגע במת דאין נזיר מגלח מ"מ חייב על ביאת מקדש, אכן העיקר כמ"ש הפ"מ ומ"פ דלר"י חייב בכל ענין אף שנטמא באדם או בכלים שנגעו במת ולר"א א"ח אלא בנגע באדם אבל לא בכלים וע"ז מקשה ממתני' על ר' יוחנן ור' ינאי דממתני' משמע דפטור בנגע בכלים שאין נזיר מגלח ול"ל דסבר כר"מ דס"ד דלא פליג ר"מ רק בנגע באדם משא"כ כשנגע בכלים ואף דאפשר לתרץ דגם בכלים פליג ר"מ מ"מ ר"י לא רצה שיוי' דינו אליבא דתנאי ומתרץ שגם ר' אליעזר קאי כוותי' רק דמיירי ברביעית דם הא קמן דע"כ מודה ראב"ד דלר"י חייב בנגע בכלים על ביאת מקדש רק מסתבר לראב"ד לפסוק כר"א משום דלשון המשנה כל טומאה שאין נזיר מגלח ומשום דממעט כלים וע"ד מסתבר לי' לפרש לענין כלים ולא לרביעית דם דאותו לשון עצמו אי' במס' טומאות פ"ד כל טומאה שאין נזיר מגלח אין כהן מוזהר ול"ל לענין רביעית דהתם מוזהר הכהן אלא ע"כ לענין כלים כמ"ש תוס' סנהדרין ע"ח: ועי' תוס' נזיר נ': ד"ה ת"ש ה"נ לענין ביאת מקדש ע"ש.

ועוד מצינו בשבועות ע"ש אם נגע בשרץ טמא חייב כרת הרי דחייב בנגע בכלים טמאים וע"כ יאמר הראב"ד לתרץ דהתם כר"מ כמ"ש הר"ש ומוכר תמו' דר"מ פליג בנגע בכלים טמאים א"כ י"ל דגמ' בשבועות קאי לר"מ ולר' ינאי ור' יוחנן דכולם סברי בנגע בכלים טמאים חייב על ביאת מקדש ומקשה שפיר איך משכחת כיון דחייב בכלים משום טומאה שבעה חייב ג"כ על ביאת מקדש ודו"ק.

לקוטי

לקוטי קו' מגדולי אחרונים.

א', בדורש לציון דרוש י"א בשם ר' מאיר מטוקטין הק' על ש"ך שפסק ביו"ד סי' צ"ו סק"ד דזית הוי דבר חריף שאמרה יונה מזונותי מרירין כזית וביד הפי"ת הא בפסחים ל"ו אי' יכול יוצא אדם בבכורים ת"ל מצה ומרור מה מרור שאין בכורים אף מצה והק' תוס' דלמא מרור הי' זית והוא מז' מינים דחייב בבכורים ותרצו דדוקא עלין והאילן מרירין ולא הזית עצמו דעלה זית טרף בפי' כ' ולא הפרי הרי דזית אינה מרור.

ב', ק' מנ"ח בל"ט מלאכות קוף אות י"א לפי' מג"א שאסור ליתן חתיכה בשר רותח לתוך רוטב צונן שמבשל כ"ק א"כ ביומא ל"ד מבואר שנותן עששיות של ברזל לתוך המקוה הא מבשל כ"ק וי"ל כמ"ש תוס' שם ביומא דצירוף עששיות לא הוי פסיק רישי' כמו כן בישול כדי קליפה אינו פ"ר ומותר באינו מתכוין מדאו' בשבת דאינה מלאכת מחשבת כמ"ש תוס' שם וא"כ אין שבות במקדש ולר"ש ודאי מותר דהוי א"צ לגופה ואינו נהנה ע"ש בתוס'.

ג', הגאון בשאג"א סי' פ"א הק' דברים בילה פליגי ב"ש וב"ה חמץ בזית או בכותבות ואמרי' לענין אכילה כ"ע מודה בכזית רק לענין בל יראה פליגי ועל ב"י אין לוקין דהוי לאו שאין בו מעשה וגם הוא לאו הניתק לעשה ואין כאן רק איסור א"כ אין חילוק בשעור דאף ח"ש אסור מה"ת.

ד', ק' שאג"א סי' פ' בבילה ז': אמרי' לכתוב חמץ וניתי שאור בק"ו ולפי' רמב"ם דלוקין בקנה חמץ דהוי מעשה הא אין מזהירין מה"ד אך לרמב"ם ניחא כיון דאיכא עשה דתשביתו עונשין מה"ד אבל לתוס' פסחים מ"א ד"ה אכלא דאף דאיכא עשה כ"א צלי אש מ"מ אין עונשין מה"ד ק', והפ"י תירץ דיש בכלל מאתים מנה וכי בשביל שחמיצו קשה גרע ועי' לעיל סוגיא אין עונשין מה"ד.

ה', ק' פ"י בילה י"ב שוחט עולת נדבה ביו"ט לוקה ומק' גמ' לימא מתוך, וק' הא בשחיטה איכא ב' איסורין נטילת נשמה ומפרק הדם אלא בבהמת חולין ליכא מפרק דהוי מלאכה שא"צ לגופה שא"צ לדם אבל בקדשים חייב משום מפרק ובמלאכה זו ל"ש מתוך כיון דליכא בבהמת חולין.

ו', ק' דהרשב"א הק' ריש לולב וערבה אמאי בלולב גזרינן שמא יעבירנו ולא במגילה בשבת ות' דבלולב הוי ספק דאין בקיאין בקבוע דירחא וק' דבשבת קל"ו. אי' איך מילה דוחה שבת שמא נפל הוא ומשני ממ"נ אי נפל מחתך בשר בעלמא וק' נגזור שמא יעבירנו שמא נפל הוא ואינו ודאי.

ז', הק' המג"א סי' תקפ"ח אמאי ל"א בשופר שמא יתקן כלי שיר ות' דגזירה זו שייך גם ביו"ט ויתבטל המצוה לגמרי משא"כ שמא יעבירנו ל"ש רק בשבת והק' לפי' הר"ן לכך גזרינן משום דאין בקיאין בקבוע

בקבוע

בקבוע דירחא א"כ גזירה שמא יתקן ליכא ומ"מ אי אין יו"ט אין חשש ואי יו"ט הא בודאי ל"ג רק בספק אבל בר"ה שחל בשבת שייך גזירה שמא יתקן דהמצוה ספק וגזירה ודאי.

ח'. הק' בהר"ב למנין היום ג' ד"ה ולהוכיח דבר זה, דבמ"ק י"ז: אי' ממורע מהו שינהוג נרעתו ברגל א"ק והמרוע לרבות כה"ג והא כ"ג דכל השנה כרגל לכ"ע דמי דתנן כ"ג מקריב אונן ש"מ נוהג נרעת ברגל וק' ומ"מ כיון דכ"ג כרגל היכי משכחת שיהי' ממורע הא תנן במ"ק ז' אין רואין נגעים בתחילה ברגל וכ"ת שאני רגל דעלמא דאפשר לראות למחר משא"כ כ"ג כיון דלא אפשר ע"כ רואין נגעו א"כ איך פשוט דנוהג נרעת ברגל דלמא שאני רגל דעלמא דאפשר לנהוג אח"כ א"נ ל"ש וכ"ת דמשכחת שיהי' ממורע ואח"כ נעשה כ"ג זהו א"א כיון דמוד מילתא נרעתו בו בוה יתחנך לכ"ג ואיזה עבודה יעבוד ולא יחלל ע"ש.

ט'. הק' בהר"ב למנין היום ה' בהתחלה לפי' רמב"ם ריש פ"ו ה' ק"פ מילה ימת שחל ז' שלו ע"פ אף שטיבל והזה והוא טבול יום אין שוחטין וזורקין עליו ונדחה לפ"ש וק' ממשנה ע"א: ערל ומקבל הזאה יחם ימל עמנו אחר הזאה עושה ק"פ בנ' והטעם שלו מן הירדן בעשור לחדש ואח"כ עשו הפסח בי' לא מהילו משום הולבא דאורחא ואעפ"כ עשו הזאה בי' והזאה שני' בי"ד והתחילו למנות הז' ימים א' לניסן ולרמב"ם ק' לא"ל למיר דבי' לא מלו דאף אם מלו בי' ועשו הזאה לאחר מילה והזאה שני' בי"ד מ"מ הוי ט"י ואין שו"ז ואיך עשו הפסח א"ו התחילו למנות בו' בניסן והזאה ראשונה בט' ושני' בי"ג ובי"ד הי' טהורים וא"כ אף אם מלו בי' משמע דערל ומקבל הזאה דהא הזאה הי' בט' ומדאמר שלא מלו בי' ש"מ דבי' הי' הזאה ושני' בי"ד הרי דשו"ז על ט"י וצ"ע, ונ"ל ליישב דברי הרמב"ם דק"ל כר' יצחק בסוכה כ"ה: שעסקו במת מצוה שחל ז' שלהם בע"פ שלא יכלו לעשות הפסח וש"מ עוסק במצוה פטור ממצוה אחרת ומשמע שהפי' ע"י טבילה והזאה לא יכלו לעשות דהא"כ אין מוכח ומכאן דעוסק פטור ובמש"ל בקו' א' של הג' ת"ת לבי מוכח במ' ז' פליג רמב"ם על גמ' דיבמות ופסק רמב"ם כפי' דערל ומקבל הזאה במכ"ש דהפי' מילה דמלו עליון בי' ג"כ משמע דערל ומקבל הזאה דלרמב"ם ע"כ הזאה ראשונה הי' בט' ור' יוחנן ביבמות ס"ל כרב בפסחים ל'. דשו"ז על ט"י לכן ל"ל דמלו בי"א דאי בי' לא משמע דערל ומקבל הזאה די"ל דהזאה ראשונה הי' בי' לאחר מילה ושני' בי"ד ושו"ז על ט"י.

י'. בס הרוש ו' ד"ה ובמק' בילה, הק' ל"ל במועדו בפסחים ק"ו. דפסח דוחה שבת הא לעיל מ"ט: ומקשה לא ילין זבח חג הפסח עד בקר הא בכל לילה כשר להקטרה הא אין עולת חול קריב ביו"ט ופסח בי"ד עולת חול הוא ומשכי כגון שחל י"ד בשבת ועולת שבת קריב ביו"ט וא"כ ממילא משמע דפסח דוחה שבת וכ"ת דאי לאו במועדו ה"א לכתחילה אין דוחה רק בעבר והקריב כשר כמ"ש בירושלמי לענין חגיגה

ע"י

עי' הגה מלא הרועים ליתא כיון דלכתחילה אין שוחטין פסח בשבת א"כ אסור הבשר לאכילה במו"ש דאין שבת ומכן ליו"ט והככה דאו' כדאי' ריש ביצה וכיון דאין אכילה אין זריקה וא"כ אפי' בדיעבד פסול א"ו דוחה שבת מן הדין ע"כ.

י"א, ק' חת"ס או"ח קכ"ז בפסחים מ"ו כיצד מפרישין חלה בטומאה ביו"ט שיעבור בב"י שאסור לאפות החלה ויתמגן, וק' הא בפסח אין אופין רק כשיעור חלה מ"ג ביצים ושיעור חלה טומאה א' ומג"א אפי' ומבעה"ב והוא פחות מביצה וביצה פחות מכותבות כדאי' יומא ע"ט ור"א מתלמודי ב"ש דאוכן בכותבות וא"כ אין כאן שיעור דבל יראה בפרט למאן דס"ל דבח"ש ליכא בל יראה והוא ק' חזקה כברזל ע"ש.
ולפע"ד לא הבנתי אטו אין אופין אמרי' אין לשין אמרי' בפסחים מ"ח כדי שיוכל לשמור ומיומן אבל עכ"פ יכול לאפות כמה עיסות והרי אמרי' ביצה י"ז. ממלא אשה תנור פת אעפ"י שא"ל אלא ככר א' מפני שפת נאפה יפה וכ"ש כשצריך מלות עשרה פעמים כשיעור חלה וכי אין מותר לאפות אעפ"י שאין לשין רק שיעור חלה מ"מ יעשה עשר עיסות שכל א' יחזיק שיעור חלה ומשנה רצה לבקש תקנה למי שצריך לאפות הרבה מלות וצריך לפרוש חלה מכל עיסה וא"כ יש כאן כמה עיסות של חלה ומצרפן יחד ליתר מכותבות ומיירי שהי' התבואה טמאה והרי כל העיסות טמאים אך רש"י ז"ל כתב שנטמאת העיסה ובכוונה כ' רש"י כן דאי בטומאת התבואה קי"ל פ"ב מחלה משנה ג' אם אינו יכול לעשות בטהרה יעשנה קבין שלא תתחייב בחלה דלא כר"ע ע"ש ולא ילרפס אח"כ בסל לכן פרש"י שנטמאת העיסה אך בלא"ה ליתא לקו' דהא בדיעבד מותר כדאי' ס"י תנ"ו וע"ש בח"י דירושלמי אי' עד ג' קבין עכ"פ כיון דבדיעבד מותר רולה לעשות תקנה אם לש עיסה גדולה ולפעמים מותר לכתחילה אם א"א לעשות ב' עיסות רק שיעשה בזריזות לעסוק בכל העיסה ושלא להשהות שיעור מיל בלא עסק וע"ש במג"א.

י"ב, בהשולח ל"ג. הק' תוס' דיכול לאפות שישלח גט ויבטלנו ואפקיניה רבנן לקידושין ות' דבכה"ג ל"א אפקיניה ומקשין העולם דבב"ק ע':
ומקשה אמאי ח"מ על זנות הא כל כת עדים הוי הלי דבר דלריך לצרף עדי זנות לעדי קידושין ומשני דעדי קידושין מועלין בלא עדי זנות לשאר דברים ואף דע"ז בלא ע"ק איכא כלום תו לא הוי ה"ד וא"כ הכא לריכין ע"ק לע"ז דאי לאו ע"ז הוי אמרי' אפקיניהו וא"כ הוי ה"ד.

י"ג, בנדה כ"ה. כ' תוס' ד"ה שנא, דעור הונת מותר בהנאה דילפינן מעגלה ערופה דגם שם העור מותר בהנאה, ולפ"ז ק' דאי' בקידושין נ"ז: המקדש בעגלה ערופה א"מ וק' העור שוה ממון והכא תוס' הק' אמאי בערלה א"מ הא האפר ש"פ ותרלו דאין באפר ש"פ עוד תרלו דכמו שהוא עתה אינו ש"פ וזה ל"ש כאן דודאי העור ש"פ כמו שהוא עתה בית ילחק או"ח י"ד.

י"ד מהרי"ט ר"פ קידושין הק' דבתוס' ר"פ קידושין הק' ומנ"ל דשוה כסף ככסף ות' הרי"ן מקרא והא דל"ק בע"ע ומזקין נזקין משום דאתמור רחמנא לשלם מימב ובע"ע משום דיוצא בע"כ אבל כששניהם מרוצים מקרא ש"ב ככסף, וק' דבגיטין ע"ה אמרי' נתינה בע"כ שמה נתינה וק' ומנ"ל התם דשוה כסף ככסף כיון דליכא קרא יעוי' אה"ע סי' ל"ח ס"ו בבאר היטב.

ט"ו, בגיטין ל"ה: הק' בתוס' וידירה על ככר ותאכל בפניו ות' דאין מוספת על איסור שבה ואח"כ הק' ידרנה ע"ד רבים דאין החכם יכול להתיר ותק' הרב"ש כיון דאין מוספת על איסור שבה אכתי איכא למיחש שמא פעם א' תעבור על נדרה ויתיר החכם אפי' ע"ד רבים דהוי לדבר מצוה דהכם עוקר הנדר ונמצא שלא עברה כלום.

ט"ז, הק' בב"ש שער הכולל דין ו' ד"ה אך באמת, דהנה בשעה"מ הביא הי"ה כ' דלש' רשב"א שיש נדרים שמתירין בלי חרטה דמעיקרא היינו שיתי' מיתר מכאן ולהבא אבל לעקור למפרע לא ומת' בזה מה שק' על תוס' שידירה על ככר ותאכל לפניו וק' הא קי"ל אכלה כולה נשאל עלה ולפ"ז ניחא דהיכי דליכא חרטה דמעיקרא אין עקירת הנדר חל למפרע וממילא באכלת כולה ליתא בשאלה על מה שכבר עבר ולדבריו ק' דא"כ מה הועילו חכמים בתקנתם באלמנה שמודרת ליתומים הא בידה להערים בתקדים הי"א ותאסור עצמה בנדר שע"ד יתומים לאדירה וא"כ לא תחיל נדר יתומים דאין נדר חל על נדר ואח"כ תלך לחכם ויתיר נדרה בלי חרטה דמעיקרא ואין הנדר נעקר למפרע ולא חל נדר יתומים כיון דאין נדרה ניתר רק מכאן ולהבא.

י"ז, בקונטרס אחרון של הפלאה בערכין כ"ג במתני' המקדיש נכסיו והי' עליו כתובה לכשיגרש ידור הנאה שלא יחזירה דלמא עושה קנוניא שתגבה הכתובה ומקדש ר"א א"ל דלמא ישבה קנוניא הא יכול לבטול על הקדש ולש' הפוסקים בח"מ סי' ק"ד דמלוה ע"פ הקודמת מגבות בשטר ואיכא בני חורין גופה מלוה ע"פ הקודמת ואס' לא שייר נכסים המלוה בשטר מפסיד ואכתי מיחש לקנוניא דאם שואל עלה הוי מלוה בע"פ קודמת ושוב לא שייר לכתובה והשתא דהוי הקדש אין מלוה ע"פ יכולה לגבות כלום דהוי משעבדא והיא נוטלת כתובה.

י"ח, ק' מהגאון טור אבן ר"ה כ"ז לרמב"ם פ"ג ה' אבל ה"י שמצוה בטומאת קרובים נאמר רק לכהנים ולא לישראלים ולנשים דאינהו ליתא בלא מיצוה לרחוקים וא"כ מנ"ל לר"מ לדרוש בברכות י"ט: וזבחים ק': מקרא דאביו ואמו ואחותו דכ' בנזיר דחד קרא אתי אפי' בהלך לשחוט פסחו ומצוה למ"מ מיהא לאביו אתי להורות אף דכ' בנזיר על כל נפשות מת לי' למעט קרובים היינו דוקא נזיר ישראל דליכא מ"ע דקרובים אבל נזיר כהן הי"א שמצוה מוטל עליו דוחה ל"ת ועשה דנזיר דאפשר בשאלה כמו שמצוה דמילה דוחה לכן אתי אביו למעט דאפ"ה לא דחי ואוני אתי למ"מ ואחיו וכהן ונזיר אפ"ה מצוה למ"מ

ואחותו

ואחותו לכ"ג ונזיר ולא מייתר קרא לרבות בהולך לבחוץ פסחו שמטמא למ"ע.

י"ט, ביבמות ע"ז: אי' אי לאו דאמר ר' יהודה תלאן הכי בלידה ומצרי אסור בין בנים בין בנות לא מצא ידיו ורגליו בבהמ"ד דמצרי שני בונה יותר דבנות ומותרת מיד ואסורה במצרי ראשון ושני, וק' הא ר"ש ק"ל ולא בנות וס"ל לחד גרסא בילקוט תצא כ"ג רמז תתקל"ג ד' קהלות הם כהנים לוים ישראלים גרים א"כ מצרי בונה יותר דאסור בגירות ומצרית, דורש לציון ז'.

כ', ק' קה"ח קפ"ב לסי' מ"ב אה"ע קונא סי' ע"ה דאם נתן שליח גט בע"כ השליחות בטל ומ"ש בקידושין דאין שליח עושה שליח דהוי מילי דאכתי לא כגומר שמא לא תתרצה כמ"ש מרדכי פ"ב דקידושין בשם קדום מרדום אבל בגירושין בידו לגרש בע"כ והבאה לאחר הרס ר"ג מ"ש גט מקידושין.

כ"א, ק' הבית יצחק יו"ד תשובה קי"א למ"ש הפר"ח סי' פ"ז סק"ג דבשר שלא נתבשל כמאכל ב"ד אין אסור מדאו' דאינו דרך בישול ובח"ד ל"א סק"ז כ' דעכ"פ החלב נאסור דבליעת בשר שבתוך חלב נתבשל כמוצא הבשר אסור מדאו' ומצד תערובות החלב שבו אבל מצד עצמו אין אסור אלא מדר' וא"כ אם יש ס' בחלב נגד הבשר מותר מדאו' דגם החלב שבתוך הבשר לא נאסור א"כ ק"ה: דפריך על רב חלב אמאי מותר חלב נבלה הוא יכול לאוקמי שצלה הבשר קודם שנתבשל כמאכל ב"ד כיון דבשר אין אסור מדאו' אין בליעת חלב שבתוך הבשר נעשה נבלה ע"ש ול"ל כיון דאין החלב שנבלע בבשר נתבשל ביחד עם הבשר ל"א נפרד מהחלב שחוץ לבשר שיהי' נעשה נבלה בתוך הבשר וכעין זה כתבתי בחידושי על חולין שם ודוק.

כ"ב, למ"ש רמב"ם פ"ב ה' נערה ה"ט דאפי' לרבנן דיש קנס לקטנה כמ"ש פ"א ה"ח מ"מ אין קנס לאיילונית שאינה באה לכלל סימני נערות וא"כ לשמואל דק"ל א"ה בממון אחר רוב א"כ הבא על הקטנה א"ל לשלם קנס עד שתהא נערה דשמא איילונית הוא וא"כ נוכל לומר דמתני' ריש אלו נערות כרבנן ותני נערה דבקטנה א"מ עד שתהא נערה ואפי' למ"ש תוס' שם דסמוך אקיפא יכולין לפרש כ"מ: שיש ומכר אין קנס לענין לגבות תכף דכ"ז שהוא קטנה אינו משלם.

כ"ג, במנ"ח מצוה ת"ק, איך מותר לדור במצרים הא כ, לא תבוא בדרך הזה עוד ויש קוברין כיון דנתבלבלו האומות ל"ה מצרים אבל מרמב"ם לא נראה כן דכ' פ"ה ה' מלכים דאף בזה"ז אסור ויש במפרשים דאין אסור רק מא"י למצרים אבל ממצרים שם משמע דאין חילוק וא"כ צ"ע על רמב"ם איך דר שם דירת קבע וצ"ע ועי' תוס' יבמות ע"ו: ד"ה מנימין.

כ"ד, בדורש לציון דרוש ז' ד"ה ולברר, ובדרוש ט' ד"ה העולה, הק' דבקידושין ע"ח אמר רשב"י גיורת פחותה מג' שנים ויום א' כשרה לכהונה שנ' כל הטף בנשים החיו לכם ופנחס הי' עמהם הא א"כ

אסורת

אקירה דהוי לבעול כדאי' ביבמות ס': וק' דתוס' כתובות י"א כ' בהא דגר קטן מטבילין אותו הוא מדרבנן דזכי' משום שליחות ואין שליחות לקטן וא"כ איך משכחת גר קטן מדאו' ול"ל דנתגיירה אמו כשהיתה מעוברת הא לא קבלו גרים כאלו דכ' כל אשה יודעת איש תהרגו ע"ש ולפמ"ד נראה ליישב דהא ר"ש לשיטתי' דדריש טעמא דקרא בקידושין ס"ח: ובב"מ קט"ו. וא"כ כיון דגלי קרא טף בנשים החיו לכם ודרש מפרש החיו לכם שיהי' לכם לנשים וטף היינו שאין ראוי לביאה דהיינו פחות מג"ש ויום א' והטעם שלא תהי' בחזקת בעולה קודם שבאה לרשות ישראל וכיון שנשבאו ביד ישראל וישראל קנה אותם בחזקה והם ברשות ישראל ליקחם לנשים לכשיתגדלו ויתגיירו הרי הם בחזקת שימור כמו בת ישראל ושוב אין כאן חשש בעילה וכן גלי קרא בתולת מזרע ישראל דדריש רשב"י בקידושין ע"ח כל שמזרע בתולי' בישראל הרי דעד ג' שנים היתה נכרית רק בג' שנים שיתחיל זריעת בתולים היתה בין ישראל והיכי דמי ע"כ אם נתנו אותה בין ישראל להיות ברשותם לגדלה עם תורת יהודית ואף דהגיורת לית מדאו' מ"מ כיון שהיא ברשות ישראל אין כאן חשש בעילה ומותרת לכהן כשנתגדלה וגיירה עצמה כיון שהיתה משנת ג' ברשות ישראל אין כאן חשש בעילה ולמ"ש הדו"ש שם דרוש מ' דמשכחת כשטבלה לשם שפחות ואח"כ נשתחררה או שפדאה א' דקי"ל בכסף ע"י אחרים וזה מהני אף בע"כ דשפחה עי' טור יו"ד רס"ז וא"כ ע"ז הוי ישראלית גמורה ע"ש א"כ אין ראי' מקרא דמהני גירות דרבנן אף לדאורייתא דעיקר טעמא דקרא שמזרע בתולי' בישראל שלא תהי' בכלל בעילה די"ל דקרא מיירי בכה"ג מ"מ כיון דבאמת לר"ש דרשינן טעמא דקרא שפיר יכולין לומר דמהני גירות דרבנן דעיקר הוא שתהי' תחת רשות ישראל והיא משתמרת ואין כאן חשש בעילה.

ב"ה' ק' המג"ל פ"א ה' א"ב לר"א דק"ל יבמות נ"ט: פנוי בא על פנוי' שעשאה זונה איך משכחת בעילה לכ"ג תיפוק לי' דהיא זונה וא"כ בנשואה היא אלמנה או גרושה ובפנוי' היא זונה ול"מ אלא מאונסת והוא תקנת חכמים ואיך משכחת בעילה מה"ת, ועי' דורש לציון דרוש י"ב ד"ה העולה ומזה עדותו ועי' רש"י כתובות כ'.

ב"ו' קו' פ"י בהקדמה לכתובות לרש"י גיטין ס"ד: קטנה שא"י לשמור גיטה אינה מתגרשת אפי' ע"י אבי' א"כ איך אורי' גירש ב"ש בלכתו למלחמה עי' כתובות ט': הא ב"ש ילדה לשלמה לשית שנין כדאי' סנהדרין ס"ט: וגם הי' לה ולד מקודם מדוד א"כ בלכתו למלחמה היתה כבת חמש ולא הגיעה לעונת פעוטות שהוא שיעור יודעת לשמור גיטה ואינה מתגרשת אפי' ע"י אבי', ועי' דורש לציון דרוש י"ג ד"ה והאומר הכי.

ב"ז. ק' ח"ל תשו' ק"נ על רשב"א תשו' תקנ"ב, אם החשוד עליו הודה שבא עלי' אמרי' פ"ד והוי כאומר זינתה אבל לא עמו ולא גרע מעוף הפורח דתי' אין ביתה וק' הא אין נאמן רק אם זינתה עם זה שקינא לה והבא על אחר לא קינא רק על השביה, עי' דורש לציון

דרוש

דרוש י"ג ד"ה ולבאר זה ועי' מ"ש בע"ה סוטה ל"א וסנהדרין ע'. דפי' פ"ד לא דאמרי' שזינתה עם אחר דבאמת אומר שזינתה עמו אך אכן אין מאמינים לו לענין עליו להרגו או לפסול עליו אין נאמן מגז"כ דאין אדם נאמן לחייב עצמו אף אם אומר אמת ע"ש ולק"מ.

כ"ח, ק' למה מהני חזקה אין אשה מעיזה ומאמינים למור גרשתני כדאי' כתובות כ"ב: הא כ' תוס' גיטין ל"ג. רוב הנשים אין מגרשין נשיהם ורוב עדיף מח', עי' תה"ד סי' ר"ז דא' מגלד סברא שאין פוסקת עדיף מרוב ועי' יש"ע סי' י"ז סקי"א ושו"מ קמ"א סי' קפ"ב.

כ"ט, ק' נפלאה דאי' ביבמות חמותו ונעשה א"א נידן בחמותו ומבוע דדין חמותו בשריפה שייך בזה"ז והא הוי עדות שאא"ל דיאמרו העדים אנו הושבנו שודאי ישלח גט לאשתו ויבטלנו דכיון אפקעינהו למ"ש תוס' גיטין ל"ג דבדין יתפסה והא אי' בסנהדרין ע"ז. זורק חץ ויכול להציל עליו פטור והכא יכול להציל עליו ואי דמיירי אחר מיתת אשתו הא לרמב"ן אינו אלא בארור עי'. מ"ב קמ"א אה"ע סי' כ"ו ואפשר דמיירי אחר שגירש אשתו, ש"מ בשו"מ תליתאה ח"א סי' תק"ה שהק' כנ"ל ות' כיון דהתרה בו יאמר אעפ"כ כדאי' סנהדרין מ': המותר עצמו פרש"י דאמר על מנת כן מ"מ אפקעינהו והדריו ל"ע.

וכוונתו י"ל קצת דהק' איך משכחת היינו אף שהוצא תכף לב"ד ולא רצו לכתוב לו גט עד שיגמור דינו מ"מ הא יאמר בב"ד דדעתו הי' לעשות כן ולא לקבל עליו העונש ע"ז אומר כיון דאמר אעפ"כ אי' למור לא התרתי עצמי למיתה רק הסכמתי לעשות התבילה אבל ודאי אם יעשה כן יפטור א"כ לענין עדים ודאי הוי עשאא"ל.

ל', ק' בקידושין ט"ז: תני חדא ענק אמה לעצמה ותני' אידך לאבי', וק' לרמב"ן הובא במל"ל ריש ה' עבדים שא"ע מוכרת עצמה כמו ע"ע א"כ שפיר תני לעצמה כשמוכרת עצמה בנערותה ואידך ברייתא כשמוכרה אבי' וק"ל כתנא לעיל ט"ו. מוכר עצמו מעניקין לו ואי דומה קמ"ל כדפריך על ע"ע דהוא גופא קמ"ל דא"ע מוכרת עצמה.

ל"א, ק' בשם הגאון מו"ה יונתן בקידושין ל"ח תוס' ד"ה דאקריב, למה לא אכלו מגלה מחדש דעשה דוחה ל"ת, והק' הא אמרי' תמורה ט"ז. דשיעורין נשתכחו בימי אבלו של משה עד שבא עתניאל בן קנז וא"כ מה פריך תוס' בשם ירושלמי ממ"נ אי יאכל כזית דלמא שיעור ככותבות ולא מקיים העשה ועובר על ח"ש דחדש ואי יאכלו ככותבות שמא השיעור כזית ויאכלו המותר באיסור ועי' ע"כ דרוש ג' לשה"ג ולעיל בסוגיא דעשה דוחה, ול"ל כמו שתירץ שם דמ"מ ח"ש אסור מה"ת דחזי לאצטרופי והכא אי מצרפין ויהי' שיעור שלם ידחה העשה לל"ת ליתא דחזי לאצטרופי למלא עשירה, אמנם א"א דבח"ש מקיים קצת המצוה א"כ ממ"נ אי הוי ח"ש ח"ב דמצוה דוחה ח"ש דאיסור ואי הוי שיעור שלם ודאי דוחה אך אפשר דיכול לאכול ככותבות ואי דשמא השיעור כזית והשאר אסור ולא דחינן מכח ספק עשה הא עבירות אכלו הוא ג"כ ספק וספק עשה דוחה לספק ל"ת ועי'

ת"ת ישראל פ"ח דברכות ועי' מה שהעיר הגאון מבראד שליט"א על ח' אבר"ח ח"ב סוף אות ג'.

ל"ב, קידושין נ"ו: שקיל ישקל נבלה הוא, הק' תוס' רי"ד מינא דקרא אתי לבן פקוע שניתר בשחיטת אם ות' דזה הוי נשחט קודם גמר דין ומותר אף כשנסקל. וק' לפ"ז מה פריך ר"ע לר"א בב"ק מ"א: על מה שדרש נקי מחצי כופר הא תם משתלם מגופו והביאו לב"ד ושלם דהא צריך למעט תם ומחצי כופר היינו תם בן פקועה דנוכל לגבות מגופו דמותר באכילה, וע"ל סוגיא דעשה דוחה על קידושין ל"ח ד"ה אך למ"ש הלכ"ח.

ל"ג, קידושין נ"ו: א"י שנבלה הוא, הק' המקנה לר"י דק"ל אליבא דריה"ג דלאו דנבלה ניתק לעשה יומא ל"ו, וא"כ צריך ל"י בסה"מ לחייב מלקות דנבלה א"ח מ' ומנ"ל לריה"ג שחטו לאחר גמר דין אסור.

ל"ד, קידושין נ"ח. קידושין שאין מסורין לביאה לאביי הוי קידושין, כ' הרשב"א שמודה אביי במקדש ב' אחיות כאחת דא"מ משום דאחת אוסרת ביאת שני' משא"כ א' מב' אחיות דהוי רק ספק אבל בודאי אוסרת ע"י קידושין לא חלין הקידושין לפ"ז ק' איך מבעי' בגיטין מ"ג בחצי עבד חצי ב"ח אי מקדש אשה הא אסור לבוא אלי' מצד עבדות שלו על צד חירות שלו דהוי א"א, ואפשר כיון דאף בלא קידושין אסור לבוא על בת ישראל מפני צד עבדות א"כ אינה ראוי לו אף בלא ק' לא הוי קשו"ל כמ"ש תוס' קידושין ואף דע"י קידושין איכא איסור אחר דא"א עכ"פ גם מקודם איכא איסור דלא יהי' קדש.

ל"ה, בנזיר כ"ט, ק"ל לר"ל חב"ג ל"ד וק"ל אין שחיטה לעוף מה"ת, וא"כ ק' לשי' רמב"ם סוף ה' כלאים שלא הותר כלאים במקדש בבגדי כהונה רק בשעת עבודה דע"ד ל"ת וכי נוכל להתיר לאו דכלאים משום חינוך קטן.

ל"ו, קידושין ריש האומר. צא אחר וקדשה תוך ל' מקודשת לשני. כ' ר"ן בשם ירושלמי אם גירשה השני תוך ל' מקודשת לראשון. ולפ"ז ק' למה דחק ש"ך במלקות ט"ז. איך משכחת ביטול עשה באונס שגירש הא משכחת שפיר כגון שקידשה א' לאחר ל' ובתוך כך אנסה א' ונשאה וביום ל' בה"ש נתן לה גט וחלו קידושי ראשון ומבטל העשה דא"א עוד להחזירה דהא איקבע איסורא דהוי חזקת יום כמ"ש רמב"ם לענין מו"ש דחייב בבה"ש א"ת דהוי חזקת יום והוי הוקבע איסורא כמו ב' חתיכות.

ל"ז, הק' הפלאה סוף פ"ק דכתובות למה מת לאחר ל' חייב בפדיון בכור וכן מכה בתוך שלשים דלמא טריפה הוא ולא"ה בממון אחר רוב.

ל"ח, הק' מג"א בספרו זית רענן דאי' בש"מ דר"ע בא ומקירא שבעל ליעל וק' הא ר"ע ס"ל קידושין ע"ה: נכרי הבא על בת ישראל הולד ממזר א"כ ליתא לנפשי' במה יטהר. ות' דאי' בילקוט דיעל גיורת

גיורת

גיורת היתה א״כ י״ל שנתגיירה אחר אותה מעשה דקיקרא ע״ש ועי׳ דורש לציון דרוש ב׳ סוף הדרוש עד קדוש יאמר לו, ולפענ״ד דהנה הפלאתי ריש סי׳ פ״ז הק׳ ל״ל לא תבשל בב״ח לא״ה תיפוק מכל שתעבתי וכל לא תאכל אב״ה וכאן כי ל״ת כל תועבה ות׳ דמ״מ למבשל לחולה דל״ש כל שתעבתי דאדרבה מצוה עביד וקמ״ל לא תבשל לא״ה אף בבישול בהיתר, והנה הא דולד ממזר ילפינן ביבמות מ״ט. ומדכ׳ לא יקח וסמוך לי׳ לא יבא ממזר כל שהוא בלא יקח הולד ממזר ואף בלא תפסי קידושין כגון נכרי יליף ר״ע ומכאן אף דליכא לאו בכותי רק ב״ד של שם גזרו עי׳ תוס׳ שם מ״ז: ד״ה קסבר וז״ל וי״ל אף דביאת היתר הוא ומדאו׳ בצנעה מ״מ כיון דלא תפסי קידושין הוי ממזר וא״כ ביעל כיון דעשתה להצלת ישראל והוי כמבשל בב״ח לחולה כיון דהוי מצוה ל״ש כל שתעבתי כן הכא כיון דהוי מצוה ל״ש לא יקח או לא יתחתן לכן אין הולד ממזר דאדרבה מצוה עביד ול״ש לומר כיון דלא תפסי ק׳ הולד ממזר דכ״ז אי לא תפסי ק׳ משום לתא דאיסורא משא״כ במצוה קדוש יאמר לה ודוק כי זה אמת ויהרג ואל יעבור ל״ש הכא כדאי׳ בנו״ב תנינא אה״ע קס״א ומסופק שם אי נאסרה לבעלה, ש״מ בתשו׳ מהרי״ק קס״ז שקדוש יאמר לה וראי׳ שסרתה רוה״ק על אסתר והובא דבריו בב״ש קע״ח סק״ד הגם שמהרי״ק פסק שאסורה לבעלה [ועי׳ נו״ב תנינא יו״ד קס״א שרוצה לסתור ראי׳ זו ממרדכי ואפשר דמותרת לבעלה ג״כ] היינו באומר מותר שעכ״פ מעלה באישה ובתורה כ׳ מעלה בו ומעל אבל לענין ממזר תלוי בלא יקח וכיון דמצוה עבדה והיכא בלא יקח ודאי אין הולד ממזר ודוק ועי׳ סוד הענין במערכת יעל בע״ה.

ל״ט, איך עלה הלל מבבל לא״י הא אי׳ בכתובות קי״א העולה מבבל לא״י עובר בעשה שנ׳ שמה יהי׳ בשלומה אלו שעלו עם עזרא ע״י פקידה עלו אבל הלל שהי׳ דור שלישי איך עבר בעשה ובבכור שור ת׳ כיון דעליות א״י יש בו מ״ע דאו׳ לקיים מצות התלוין בארץ דוחה לעשה זו דדברי קבלה [אך לפ״ז ק׳ לרמב״ן דישיבת ארץ הוא תמיד מ״ע א״כ עקירת עשה דדברי קבלה לגמרי] עי׳ דורש לציון דרוש ג׳, ות׳ דאס כיונה לא קדשה לע״ל שייך עשה זו בשעת ביטול קדושת ארץ ע״ש, ולדידי ק׳ הא קדושת עזרא לכ״ע קדשה לע״ל דהא קדושה שלישית אין בה שכבר נתקדשה בקדושת עזרא עי׳ יבמות פ״ב: א״כ ע״כ דעשה זו נבטל לעשה דישיבת א״י או להיפך ול״ע ולרמב״ן ודאי ל״ק.

מ׳, ומבואר ביומא ע״א: ובגיטין נ״ז שמעי׳ ואבטליון גרי צדק הי׳, והק׳ תוס׳ יו״ט פ״ק דאבות איך הי׳ נשיא ואב״ד הא מבואר ברמב״ם וחו״מ סי׳ ז׳ דגר פסול לדון וא״ל דהי׳ מזרע גרים דמרמב״ם בהקדמה למשנה תורה ומבואר שהם עצמם הי׳ גרים ומדהבוא ר״מ ור״ע לבן גרים ועי׳ דורש לציון דרוש ג׳.

מ״א אי׳ בנדה י״ט, ומ״ל דאיכא דם טהור דכ׳ בין דם לדם ומכלל דאיכא דם טהור, וק׳ דבסנהדרין פ״ז. אי׳ אין בין דם לדם היינו

דם

דם נדה דם לידה דם זיבה, בדם נדה אי דם ירוק טמא בפלוגתא דעקביא ורבנן בלידה פלוגתא דרב ולוי בזיבה פלוגתא דר"א ור"י וא"כ מאין יצא הוכחה דיש דם טהור דלמא לא קאי רק אדם לידה וזיבה,
עי' דורש לציון דרוש ד' ד"ה ועכשיו.

מ"ב, בדורש לציון דרוש ד' ד"ה ואומר אני, לר"מ דאמר בסנהדרין פ"ז זקן ממרא א"ה אלא ע"ד שזדונו כרת א"כ איך אמר דאי זקן ממרא אמר כר"י דעשירי צריך שימור חייב הרי מחמיר כמ"ש תוס' ותירצו דימשכחת אם נגעה בככר תרומה וקידש בו אשה דלר"י דטמא ואין ראוי אלא להסקה אין בו ש"פ ומתיר א"א לעלמא, והא לשמואל קיי"ל שוה ש"פ בנדרי ולרמב"ם חששא דאו' הוא ולרשב"א דקי"ל ק"ד מדאו' לאמורא ופי' מחמיר אף דבר שאין מתקיים וגאון הנ"ל כ' שם דשב"פ קידושי ספק הוי דשמא יש מקום קרוב שיוכל להתקיים עד שם ושם הוא ש"פ א"כ מכח ספק צריכה גט ומדאו' א"כ אין יוצא קולא מהוראתו.

מ"ג, בדורש לציון דרוש ד' ד"ה והנה תוס', דאי' בקידושין ט' דמבעיא קמ"ל עד דמקדש בכסף והדר בעיל ופריך א"כ נערה ומאורסה איך משכחת לה ומשני דקידש בשטר וק' דלעיל ה' אמרי' מקיש הוי' ליציאה מה יציאה בשטר כו' ואימא מקיש מה הוי' בכסף ומשני א"ק וכתב בכתיבה ומתגרשת ולא בכסף ואימא בכתיבה ומתגרשת ואינה מתקדשת בכתיבה ומסתברא כו' ותוס' שם כ' דלביאה אצ"ק דאינה מתגרשת וא"כ כיון דהשתא ק"ל דאינה מתקדשת בכסף בלא ביאה א"כ א"ל ממעט דאינה מתגרשת בכסף וע"כ דהממעט קאי דאינה מתקדשת בכתיבה והיקש אתי לשאר דברים עי' מנ"ל ריש אישות וא"כ איך מתרץ שקידשה בשטר הא לפ"ז ממעט קידושי שטר ודוק
ועי' שם ריש דרוש י"ב.

מ"ד, בדורש לציון דרוש ה' ד"ה והנה להכריע, אי' בסוף נזיר, שמואל נזיר הי', וק' הא כ' וישסף שמואל את אגג פרש"י הרגו בסייף וחתכו לד' חלקים ובילקוט אי' שחתך לכל כזית והאכילו לבת היענה וק' איך טימא עצמו ואי דעשה דתמחה דוחה ל"ת ועשה דנזיר דישנו בשאלה הא הרמב"ם כ' פ"ג דנזירות כ' דנזיר עולם דליתא בשאלה ובפרט דיכול לקיים ע"י אחר ועוד הא לאחר טומאה מחויב בקרבנות ואז הי' בימי נוב וגבעון שהוא במה ואין קרבן נזירות בבמה וא"כ
הי' ונדחה ג"כ לעשה דהבאת קרבנות.

מ"ה, במנ"ל פי"ט ה' א"ב על מה דאי' בקידושין ס"ח קידושין תופסין בח"ל דכ' כי תהיין ב' נשים אהובה ושנואה שנואה היינו ח"ל דאי בעשה לא משכחת וק' הא משכחת בצרת יבמתו דאי' ביבמות י"א ול"פ ר"י ור"ל רק בשאר אחין אבל יבם לכ"ע בעשה
עי' דורש לציון דרוש ז' ד"ה ובזה נ"ל.

מ"ו, בדורש לציון דרוש ח' ד"ה הע"ל ומה דבקידושין י"ד: אמרי' מדאסור רחמנא אלמנה לכ"ג מכלל דלכ"ע שרי וק' דלמא
חלילה

בחליצה מיירי דחליצה מבואר בקרא דמותרת דכ' ונקרא שמו בישראל דהותרה לכל ישראל.

מ"ז, בערוך לנר ועוד אחרונים על מ"ש רש"י מלקות ה' דאי מודה מופטר מקטלא ע"ש בתוס', וק' הא מודה בקנס ואח"כ באו עדים אין פטור רק כשחייב עלמו במידי והכא מה מחייב עלמו. ולכאורה י"ל כיון דפטור ממיתה גרע מחייבי מיתות שוגגין וחייב בתשלומין כמו בעין תחת עין שחייב ממון כמו כן הכא שמינן דמי ניזק לחייבו ממון כיון דהשתא ליכא עדים אינו בכלל ח"מ שוגגין, ולי"ע אי הוי זה בכלל היקש דמכה אדם בכתובות ל"ה לפטור אף בהודאת פיו דאפשר דקרא בעדים מיירי ובפרט רבא דס"ל בסנהדרין ע"ט: דרבי ורבנן ל"ל דחזקי' א"כ באינו מתכוין מחייב ממון וכ"ש במודה וכיון דחייב ממון הרי מתחייב עלמו במידי וש"ך שפיר מודה ומופטר ממיתה ולפ"ז נוכל ליישב קלת ק' תוס' הא כל מיתת ב"ד יכול להודות וליפטר די"ל דוקא ברולח דמחייב עלמו בממון משא"כ בשאר מיתות ב"ד דאין מחייב עלמו במידי ל"ש מודה ומופטר והא דא"א משים עלמו רשע ה"מ לענין קנס ומלקות וליפסול עלמו אבל לממון הודאת ב"ד כמאה עדים רש"י יבמות כ"ה: והיינו מדגלי בקנס פרט מרשיע עלמו ש"מ דבממון שפיר מחייב עלמו, אך בלא"ה רש"י לשי' בב"ק ע"ה. דרבא פליג על קברא זו שלריך לחייב עלמו במידי ולי"ע.

מ"ח, בדורש ללין דרוש י"ג כ' דאי תקפו כהן א"מ אף אם יש רוב נגד תפיקתו מהני דא"ה בממון אחר רוב דים לתופס חזקת ממון, ולפ"ז גם האיסור נשאר אף דים רוב להתיר כדאי' בריש ב"מ כיון דתפיקה מהני נשאר הקדושה אף בלא תפיקה ולפז"ק מבכורות כ' דל"ל לומר איפך הא י"ל דר"י אזיל ב"ר ואפ"ה אין חלב פוטר כיון דמהני תפיקה דבאות הק' בת"כ ס"י ה' דלרי"ף דמהני תפיקה בספיקא דדינא לזה ת"כ מוליאין ות' דבלא"ה לריך להחזיר משום טובת הנאה ור"י ס"ל בפסחים מ"ו ע"ה א"מ וא"כ מהני תפיקה ולכן חלב אין פוטר דנשאר קדושת בכור.

מ"ט, ק' הגאון ר' חיים יונה דבסנהדרין ע' אי' פלוני רבעני לאונסי הוא ואחר מלרפין להורגו, וק' הא אינו בהזמה דאם יאמרו עמנו הייתם א"כ גם הבע"ד הי' עמהם ובכה"ג הוי הכחשה ולא הזמה כמ"ש הרמב"ם פי"ח ה' עדות עי' דורש ללין די"ג ד"ה ולבאר זה ע"ש.

נ', בב"ב קי"א: בעל יורש אשתו דכ' ויקבר אלעזר בגבעת פנחס מכין הי' לפנחס שלא הי' לאלעזר זבין ל"ל דלריך להחזיר ביובל ולדיק קבור בקבר שאין שלו א"ו שירש אשתו, והק' המג"ל פי"ח ה' שמיטה הא אי' בירושלמי הלוקח שדה בזמן שיובל נוהג אסור לחפור בו והול"ל משום דאסור לחפור.

נ"א, בגיטין כ"א. ב' כיתין קשרים מנאת והוא אומר לא הי' רק א' ישבע, וק' כיוצא מגו דחשוד אממון כו' ובריש ב"מ ת' אביי משום ספק מלוה ישנה ופרים משבועה דליתא בחזרה משא"כ

ממון איתא בחזרה והא הכא ליתא בחזרה דהמוציא קלע ע"מ לגוזלה עובר בכולן ואפי' מחזיר לאחר יאוש ומתנה הוא כדאי' בב"מ כ"ו: ע"ש רש"י ותוס' ובשה"מ ורמב"ן והכא כיון שרואה שנשבע מייאש ושוב ליתא בחזרה דעובר על לא תוכל להתעלם וכיוצא מגו דחשוד, ואפשר כיון דנעלה ע"מ שיתפוס עבור מלוה ישנה ואם יזכיר עלומו יחזיר א"ע על לא תוכל להתעלם אפי' מחזיר לאחר יאוש.

נ"ב ק' כיוצא מב"מ פטור מגו דאי בעי הי' מודה ממין אחר א"ו אף במין אחר הוי הגזה וק' לר"ג אמאי טענו חטים והודה בשעורים חייב הא הו"ל מגו דכפר הכל דבין כך ובין כך הוא מעיז, ואפשר לייבב בקל דבאמת בזה פליגי לדידן דלא הוי ממין הטענה הוי העזה דאין כאן שום הודאה אבל לר"ג כיון דחייב שבועה הרי דס"ל דהוי ממין הטענה דלדידי' כל המינים שוין א"כ אף באין מינו לא הוי העזה.

נ"ג ק' שאג"א סי' ס"א אמאי חל שבועה לבטל מלוה בכולל כדאי' בתוס' כ"ד. ד"ה אלא כיוצא עשה דמלוה דוחה לעשה ול"ת דשבועה דאי' בשאלה.

נ"ד ק' טור אבן ר"ה כ"ד לתוס' כתובות כ"א: דאין עד נעשה דין משום דהוי עדות שאא"ל בחותו ב"ד שלא יקבל על עלמו הזמנה א"כ ק"ל דגם במזמן בעי עש"ל ועי' ברמ"ן שם סוף פ"ב וא"כ ק' לר"נ דק"ל בסנהדרין ה' דבדיני ממון סגי בחד ובמולקות ב': ק"ל ע"ז קנסא וק' הא א"י לקיים הזמנה בחותו ב"ד דבקנס לכ"ע בעי ג' כדאי' בסנהדרין ג' וא"א לקיים הזמנה ביחיד וממנא לבד.

נ"ה ק' למ"ד פלגא נזקא קנסא ואינו חייב רק עפ"י עדים דמודה בקנס פטור ובקנס נריך עדות שיכול להזימם עי' ומנ"ל פ"ג ה' גנבה ה"ח וא"כ איך מפרש בכתובות ט"ו: בתינוק המוצא שהוא ספק נכרי ספק ישראל ואם נגח תורא דידי' משלם פלגא הא א"א להזים העדים דיאמרו שמא נכרי הוא וכי' כאשר זמם לעשות לאחיו ולא לנכרי ואף א"א דבנכרי משלם נזק שלם לא הוי קנס אבל מ"מ אין יכול להזימם מכח ספק ודוק. ואף למ"ם תוס' ריש מלקות דאם חייבין מלקות מכח לא תענה הוי עדות שיכול להזימו מ"מ הכא גם מלקות א"א לחייבם דלא תענה ברעיך כ' ונכרי לאו רעיך ואף דבריש מלקות יליף מלקות מן אם בן הכות מ"מ אזהרה הוא מלא תענה עי' תוס' שבת קנ"ד. ד"ה בלאו.

נ"ו בשבועות ל"ג משביע אני שתעידו שאני כהן פטורין שאינו תבועת ממון וק' למ"ם תוס' ריש ב"מ מה מועיל תפיסת כהן הא בעלים יכולין ליתן לכהן אחר ותרלו דאין כהן חייב להחזיר כ"א טובת הנאה וא"כ ק' הא משכחת ה"נ חיוב ממון כגון שהוא תפוס תרומה או פדיון הבן ואם הי' מעידין שהוא כהן אין בעלים יכולין להוציא כ"א נ"ה ואם לא יעידו יהי' חייב להחזיר הכל וכה"ג אמרינן באשה שתפסה מטלטלין לכתובה ע"ש.

נ"ז שבועות ל"ג: תעידני שהדליק גדישי בשבת פטורין דקלב"מ

וק'

וק' לפי רש"י ב"מ ל"א הב"א בקה"ח פ' כ"ח דבקלב"מ חייב לגאה י"ש ומש"ה מהני תפיסה ופי' רשב"א לעיל דמשחק בקוביא ונדאו' חזי וחייב קרבן והק' רשב"א הא מ"מ פסול מדרי' ולא הוי תביעת ממון ות' דמהני תפיסה וה"נ מהני תפיסה ועי' ח' אבר"ח שבועות ל"א וק' אבר"ח סוגיות כתובות כ"ט.

נ"ה, קידושין נ"ח אמר עולא ט"ה א"מ והק' השאג"א הרי עולא ק"ל בב"מ י"א דחצר שאין משתמר ל"מ רק בעומד בצדו ור"ג הקנה מעשר לר' יהושע ע"כ בקנין אגב וזה ל"מ רק אי ט"ה ממון כדאי' בגמ' שם וכן ק' דר"י אר"י פסחים מ"ו ועי' ש"ך ריש ס' ר"ג והגהת שאג"א אך למ"ש המרדכי ריש ב"מ פי' רמ"א דאי ט"ה א"מ לא יכול להקנות תו"מ לבד אבל אי מקנה קרקע מהני ג"כ לענין תו"מ ע"ש א"כ לק"מ.

נ"ט, בקה"ח פ' ל"ז דאי' בב"ב מ"ג בני עיר שנגנב ס"ת אין דנין בדייני העיר ופריך ולסליק ב"ד ולדיינו ופי' רשב"ם יכתבו דו"ד אין לנו על ס"ת זה וק' הא קי"ל גזל ולא נתייאשו בעלים שניהם א"י להקדיש וה"ה להפקיר ואיך יכול ליתן חלקו לשותף חבירו הא אינו ברשותו.

ס', בקה"ח פ' ל"ח דאי' בב"מ ע"ג שטר שיש בו ריבית קו"א גובה הקרן וק' לר"ל דק"ל כתובות ל"ה חייבי מלקות שוגגין פטור מתשלומין וה"נ הלוה חייב מלקות ואפי' לא אתרי בי' נמי לפטור לר"ל.

ס"א, ק' האהל דוד סוף שבועות למה לר"מ חייב דו"ה בשוחט ע"י אחר בשבת כדאי' כתובות ל"ד הא מכי שחט פורתא נעשה מומר לפי' הסוברים דפ"א השוב מומר ואין שליחות למומר.

ס"ב, פסחים ל"ב א"א לפי מדה שפיר אבל אי לפי דמים חנן לאו בר דמים ק' אפי' לפי מדה לר"י דצריך שריפה כתותי מכתת שיעורא ואין כאן מדה וכמאן דליתא דמי.

ס"ג, קידושין כ"ג כהני שלוחי דידן או שלוחי דרחמנא והק' הנ"ק ומדרבינן דנכרי מביא נו"כ ברים חולין ל"ל שלוחי דידן דאין שליחות לנכרי כדאי' בגיטין כ"ג. אך למ"ש תוס' יומא י"ט: דאף אי שלוחי דידן שלוחי דרחמנא נמי ל"ק ועי' או"ח קידושין כ"ג:

ס"ד, הק' הצל"ח אמאי הוי נותר להצל"ע הא הלאו שוה בכל ועשה אין שוה בכל דכי' ביום ולא בלילה והוי מ"ע שז"ג ונשים פטורות ובכה"ג שלאו כלול יותר לא הוי להצל"ע.

ס"ה, קידושין ל"ד הק' תוס' אמאי אין נשים שורפין קדשים ביו"ט הא בנשים ליכא עשה דיו"ט דז"ג וליכא אלא לאו ולימא עשה דשריפת קדשים דוחה והק' המנחה הא בנשים ליכא עשה דשרפת קדשים דהוי ז"ג ביום ולא בלילה.

ס"ו ק' ברית אברהם ל"ל נבלה וטרפה ל"י כהנים דק"ד ומדאיסתרי מליקה גם נבלה מותר א"כ ק' למה כ' לגר תתננו לבתוב לכהנים תתננו.

ס"ז, בפסחים כ"א ילפי' איסור הנאה ומנבלה ומהותר נבלה ומכלל דבעלמא אסור ליתא דצריך לגופיה דבאמת קשה היך נבלה חל על עשה דאין זבות ואפ"ה גלי רחמנא דחל וקד"א דגלי רחמנא דאסור בהנאה והוי מוסיף לשי' רש"י ורמב"ם לכן חל לכן צריך רחמנא לכתוב התיר הנאה ואשמועינן דלאו מבוס מוסיף חל רק גזה"כ הוא, קשה גיטי ומו"ל דק"ק קאנטשיקי כ"י וכו"ל דבאמת להתיר נבלה בהנאה נשמע ומדגלי רחמנא והמת יהי' לו דפחת נבלה דניזק נשמע דנבלה מותר ול"ל לגר תתנו א"ו לאסור בעלמא הנאה, ועי' הגה הה"ג ר' אבים מפראנקפארט על הרמב"ם שכי' כעין זה ועי' בעי"ה בח' אבר"ח על קידושין כ"ז. לענין עגלה ערופה.

ס"ח, ק' ומנ"ח מ' כ"ב, ורש"ב פ' כל שעה בקידושין פריך כיון דכי קקול יקקל נבילה הוא, הא י"ל שקילתו הוא שחיטתו כמו בערופה, וליתא לק' דדוקא בעניני כפרה שייך לומר כן כמו דגלי קרא במליקה וכן דחייתו לצוק וכן ערופה נאמר בו כפר אבל הכא מלוה להמיתו מה שייך לומר כן דזה הוא שחיטתו, ועי' תוס' חולין פ"ב השוחט ע"ע אפשר לומר דהיינו העורף ומש"כ בש"ה דקתני השוחט ש"ה ע"כ שוחט ממש ע"ש, ומ"ש ומנ"ח ורש"ש שם דיהי' שעיר משתלח מותר באכילה ג"כ י"ל דוקא היכי דדם לכפרה כגון מליקה י"ל דזהו שחיטתו ובשר מותר משא"כ ע"ע ושעיר משתלח שגופן לכפרה אין בו היתר אכילה כמו בדם שניתן לכפרה שאסור ודוקא לטהר מידי נבלה מועיל ערופה ודחי', אך זה ק' מ"ש רש"ש כיוני דמליקה מתיר מידי נבלה אף לזרים ולא יהי' בו איסור רק משום הקדש דאסור לזרים אבל לא משום נבלה.

השמטה.

ברכות ב'. ובא השמש וטהר ביאת שמשו מעכב לאכול בתרומה, וכן כלים טמאים שטהרו במקוה צריכין הערב שמש לשמש בהם תרומה וקדשים דכי' ויקרא י"א בגים יובא וטמא עד הערב וטהר שצריך הערב שמש לתרומה וקדשים ואגב אבאר פליאה נשגבה באוה"ח הק' פ' אמור בטומא מזרע אהרן הוא צריך הערב שמש אבל שלמים שאוכלין ישראל א"צ, כן אי' בת"כ ע"כ. וזה תמוה דאדרבא בקדשים ל"מ הע"ש רק צריך להביא כפרתו ות"כ קאי לענין מעשר וכ"כ רש"י פסחים כ"ט. דאף בשלמים צריך להמתין עד שמביא כפרתו וכן ביבמות ז'. שלמים בכלל כל קדשים וכ"מ ומרמב"ם פ"ח ומפמו"ק ה"ג וכ"מ בתוס' יבמות ע"ד: ד"ה הוי וכ"מ בגמ' שם דקודם צריך כפרה שיש בו מומרא פגול נותר קרבן ומעילה וכרת ואסור לאונן ופריך הא תרומה חמור שמיתה וחומש ואין לו פדיון ואסור לזרים פי' אבל שלמים מותר לזרים ומשני הנך נפישין הרי דאף בשלמים צריך להמתין עד כפרה.

שם י"ג. הקורא לאברהם אברם עובר בלאו שני' לא יקרא עוד שמך אברם

אברם אלא מעתה הקורא ליעקב יעקב ה"נ שני ולא יקרא עוד שמך יעקב שאני התם דאהדרי' קרא שני' ויאמר אלקי' אל ישראל יעקב יעקב אל תירא אלא ישראל עיקר ויעקב טפל י"ל הא יש כמה פסוקים קודם זה ולמה נקט קרא זה דוקא אך באברהם מתחילה אב לארם ואח"כ אב לכל המון מורה על ענייני גדלות עצמו וכיון שעלה לא ירד אבל שם יעקב וישראל מורה על כל אומה ישראלית שנשתלשל ממנו ע"י י"ב שבטים ועודן בבטן אמו ויתרוצצו שמורה ולאום מלאום יאמץ ובסוף רב עמים רבים יעבוד לצעיר שיתחדשו לבסוף כבן צעיר הבן יקר לי אפרים ילד שעשועים בני אתה אני היום ילדתיך לכן לא נשאר שם ישראל בשררה וגדלות כמו שהי' בנצחון המלחמה עם שרו של עשו שמתחילה תקע כף גיד הנשה שגרם גלות שמרמז הד' תעניות בגיד ג' תשרי צ"ג י' בטבת וגיד גי' י"ז בתמוז וא"ת מרמז לת"ב לכן עדיין נקרא יעקב כשירד לגלות מצרים וא"ל הקב"ה אל תירא יעקב כי כשישראל במדריגה פחותה צריך להחליפם באומה אחרת פסחים פ"ז. פי' כנגד האומות אף רשעי ישראל הם צדיקים וזה יעקב בחר לו בחי' יעקב הם נבחרים כנגד האומות משא"כ ישראל לסגולתו בחי' אהבה וחיבה יתירה ילד שעשועים וזה י"מ טפל שאז הי' הגאולה גוי מקרב גוי להסתכל זכותם נגד מצרים משא"כ בעתיד כשיעשו תשובה יהי' כקטן הנולד ילד שעשועים עם סגולה ישראל לסגולתו בב"א.

שבת י"ח: תוס' ד"ה דמפקרא, שעין ומפורסים. לפ"ז צ"ק לב"ש כיונא לא ימכור כלי לנכרי כמו דאסור לדידן למכור בהמה כדאי' בע"ז ט"ו. גזירה משום שאלה ושכירות דשאלה ושכירות גופא אין אסור בכלים דמסתמא מפקיר כמ"ש תוס' בב"מ צ': דאנן סהדי דמפקיר בלבו שלא יעשה איסור בשביתת כלים וכיון דאנן סהדי הוי כהפקר בפני ג' רק בבהמה אסור שהדבר מפורסים ואף דלפ"ז השכירות אסור רק מכח שהדבר מפורסים דהוי רק דרבנן ואיך גזרינן מכירה אטו שכירות צ"ל דשכירות ומכירה חדא ענינא ואי יהי' מותר למכור ישכיר ג"כ.

פסחים ל"ב. גמ' מה הנאה לאוכל תרומה טמאה, צ"ע כיון דקי"ל חמץ אב"ה כדמסיק ותרומה טמאה מותר בהנאה א"כ מה פריך, וצ"ל דאי' ביבמות צ' אכל תרומה טמאה משלם חולין טמאים ואמר בגמ' תבא עליו ברכה דמשלם מידי דחזי לאכילה שחולין טמאין מותרין ופירש"י אף שבאמת התשלומין נעשים תרומה טמאה מ"מ בשעת תשלומין שמשלם חולין הם שוים יותר ממה שאכל ומזה למד ריב"נ דלפי מדה משלם דצריך לשלם חולין כל כך כפי שיעור שאכל תרומה טמאה והם שוין הרבה יותר ע"ש תוס' ד"ה חסורי ומהרש"א ועי"ז השיב ר"ע דהתם יש היתר הסקה לכן בתשלומין חולין צריך ג"כ לשלם כל כך שיהי' שוין לאחר תשלומין כשנעשה תרומה כמו תרומה טמאה הראויה להסקה משא"כ חמץ אין שוה כלום א"צ לשלם דכפי דמים משלם ודוק.

שם ל"ה, רש"י ד"ה תכינא, דעביד רבנן מעלה בקדשים אפי' מדאורייתא

פי'

פי' דיבמות ע"ד: יליף מקרא וכפר וטהרה דאסורה בקדשים קודם כפרה הרי דאפי' מה שהאמירה תורה שייך מעלה עי"ש שרבנן מפרשין קרא ובא השמש וטהר לתרומה וכפר וטהר היינו לקדשים ולעיל י"ט. תוס' ד"ה אלמא שהשיגו על רש"י ד"ה ומעלה אף בדאו' מדחשוב כאן מעלה בקדשים דצריך כפרת קרבן היו יכולין להביא מדברי רש"י ז"ל עצמו דחשוב מעלה אף לדאורייתא אך באמת כאן רש"י מודה דשייך מעלה בדאו' אלא דרש"י שם קאי אעלים ולבונה דהוי דרבנן כדמשמע ממנחות כ"א. דלאו עלים שאין מקבלין טומאה כמ"ש רש"י שם וגם בתוס' חגיגה ריש דף כ"ד כתבו דעלים הוי רק אסמכתא ומכח עלים כ' רש"י שם דדרשה והבשר לרבות עלים ולבונה כל הפסוק אסמכתא אך התוס' ס"ל כיון דמעלה דקדשים אסור קודם כפרה הוי מעלה בדאו' יוכל לומר כן גם בלבונה רק עלים לבד הוי אסמכתא ולשאר תירוצים גם עלים הוי דאו'.

שם מ"א: אכל נא ומבעוד יום פטור, כ' במנ"ח מצוה ז' אבל מדרבנן אסור ובתי אפשר דאפי' מדרבנן מותר, הק' בס' משיב נפש מהד"ב משבת קי"ז: דאי' שם דעור של קרבן פסח בע"פ שחל בשבת הוי בסיס לאיסור דפסח ביום הוי מוקצה ולדברי המנ"ח הא ראוי ביום לאכלו חי וצ"ל דלק"מ דאף אי אמרי' אכלו חי אין עובר כלל מ"מ הא אין הפסח עומד לכך הא הפסח עומד לאכלו צלי בלילה לקיים בו מ"ע א"כ ודאי הוא מוקצה בשבת אפי' לר"ש דזה יותר מוקצה מגרוגרת וצימוקין כיון דעומד לקיים בו מצות אכילת פסח בלילה.

גם מ"ב מזבחים ל"ו: דפסח קודש שנצלה לא חזי להדיוט וס"ד דלא חייב משום טומאת הגוף ג"כ דהפי' לא חזי לאכול בתורת קדשים א"כ אין ניתר לטהורים בתורת קדשים וק"ד שלא יהי' חייב משום טמה"ג משום דיכול לאכול חי בתורת חולין משום זה ודאי ל"ש לחייב בטה"ג ודוק.

אך לדינא ודאי הוא פלא לומר שאין איסור כלל לאכול פסח חי מבעוד יום שהרי ממעט באכילת קדשים ומוציא הפסח מקדושתה שיהי' חולין גמורין דודאי אכל חי מבעוד יום הוא אכילת חולין ול"מ לשי' השאג"א סי' פ"א וצ"ו דיש מ"ע על כל הפסח לאכלו א"כ בזה דאכלו חי נתבטל קצת מצוה אך לשי' המנ"ח ריש מצוה ו' ומצוה ק"ב דבכזית פסח או בשאר קדשים מקיים המצוה ואין עליו חיוב יותר רק שלא ישאר נותר אך עכ"פ בודאי הוא מאכל בקדושת קדשים ועי' שאוכל חי מוציא קדשים לעשותן חול וזה ודאי אסור עכ"פ מדר', ועי' מנ"ח קל"ד מה שמתרץ ק' השאג"א מזבחים ל"ז דפסחים כשיש כהנים הרבה יש מ"ע כל כזית וכן בפסח כשיש ממונים הרבה וצריך לאכול גם המנוי שיגיע כזית לכל א' ע"ש ולפענ"ד דבאמת חיוב מצות עשה אינו רק בכזית ראשון כמו במצה זית שני הוי רק רשות ובפסח וקדשים אף דתו אין עליו חיוב ויכול להאכיל לקטנים

מ"מ

מ"מ אם אכל מקיים מ"ע בכל זית וזית והוי כמו סוכה דמקיים מ"ע בכל אכילה אף דאין חיוב רק בלילה ראשונה ומ"מ כל ז' ימים אם אוכל בסוכה מקיים המצוה וכן בפסח וקדשים.

עוד נלפענ"ד לענין פסח חי ומבעוד יום דכמו באוכל בלא ברכה מעל כדאי' בריש פ' כ"מ א"כ כיון שתקנו חז"ל ברכה אשר קדשנו לאכול פסח כדאי' בסוף פסחים נמצא באכלו חי אוכל בלא ברכה על אכילת פסח ומועל מדרבנן וגמ' דנקט נא ומבושל ומבע"י פטור לאשמועינן דפטור ממלקות אבל לענין איסור אף בחי אסור כמו בנא ומבושל וז"ב.

שם ק"ח. בועל נדה מבואר ממחנה שכינה, ואי דהוי בעל קרי משמע מב' מחנות י"ל בהערה ולא גמר ביאתו או כגון שטבל לקריו ולא נשאר רק בועל נדה, עי' מל"מ פ"ג מביאת מקדש.

יומא פ', האוכל חלב צריך שיכתוב השיעור שלא יצא ב"ד ויתחייבו כשיעור זה ופריך הא אינו שב מידיעתו הק' נכדי הבחור המופלג כמר העניך גיטמיין נ"י היך אינו שב הא ח"ש אסור מה"ת ותרצתי עפ"י מ"ש תוס' בשבת ס"ט. ד"ה אלא דבהזיד בקרבן חשוב לא שב מידיעתו אף דשגג באלו אין סברא לחייב קרבן כיון דעל הקרבן מזיד ה"נ אף דאם הי' ידע שזה חלב הי' מונע עצמו משום ח"ש מ"מ לענין קרבן הי' מזיד דידע דאין קרבן על שיעור זה וחשוב לא שב מידיעתו ועי' כ"ת שהק' הא חשוב טעה בהוראת ב"ד עי' מל"מ פ"ב ופי"ב הל' שגגות ומתוכו יתיישב ק' הכ"ת ועי' ירושלמי ריש פ"ו דתרומות ובעל תורה שם.

מגלה ח'. רש"י ד"ה ה"ג כשיתרפא ומצורע יטביל ועולה הטבילה לנגעו וזובו מ"ש באות אף קודם שיתרפא מהני טבילה לזובתו כמ"ש רש"י ז"ל בנדה ל"ז. ד"ה ולא מנגעה קופרת ותביא קרבן לזיבתה הרי שמועלת קודם הקרבן, ולענין מ"ש שתביא קרבן ל"ע דזה אין נוגע לטהרה שלא תטמא בועלה ועי' טור אבן כאן עכ"פ נשמע דמהני טבילה במנוגעת רק דכאן אין כ"מ דרש"י קאי כאן לשיטתי' ביומא ו': דמצורע דומי לזב ע"ש בתוס' וכן שי' הרמב"ם ז"ל עי' תוס' יו"ט פ"א דכלים נמצא דאין מ"מ בטבילה מזוב כיון דהוא מצורע לכן כ' רש"י דכשיתרפא יטביל ועולה לו לזובו ולנגעו משא"כ בנדה שם דהיא מצורע מהני טבילה מזובה שאינו מטמא בועלה נקט רש"י שתטבול בצרעתה ודוק.

קידושין ג': תוס' ד"ה ואין. ומאי ק"ו גופא פי' זו שיצאה בשטר א"ד שיוצאה בחליצה כדאי' לקמן ע"ז. עבד עברי יוצא בשטר שחרור וכן אמה מקיש לעברי וכ"כ הרמב"ם פ"ד ה' עבדים ה"ד.

שם י"ח: תוס' ד"ה ר"א דלא כ' בבוגדו או בביגדו ביו"ד, הפליאה נשגבה הא בביגדו כ' רש"י ותוס' דפירושו בגד ב"מ בע"י שהק' כן ופירושו דוחק דהשתא חזר התוס' ולולא דמסתפינא הייתי אומר דטעות נפל בספרים וצ"ל או בבגידו יו"ד אחר הגימ"ל רק כיון

שמדבר

במדבר נמצאה בביגדו ביו"ד אחר הבי"ת ומפני הרגילות טעו המעתיקים לכתוב גם כאן כן ובאמת צ"ל בבגידו יו"ד אחר גימ"ל.

חולין כ"ג, תוס' ד"ה ותהא, כיונא תקום אדוכתי', צ"ע רב ליישב אומי' לא כ' תוס' כאן כתי' בקידושין ע"ו: ד"ה א"ק דה"פ מה עגלה שלא הוכשר בשחיטה בקרא בפי' הוכשר בערופה פרה שהוכשר בשחיטה בקרא א"ד שכשר בערופה וכן י"ל להיפוך ובס' ב"י כיון מ"ה אות י"א כ' לפרש התו"כ מה חג המצות שאין טעון סוכה היינו ומורה שבכתב ע"ש לפי דרכו בקודש ובאמת הוא דברי התוס' קידושין הנ"ל ויש לתמוה על המל"מ פ"ו דמילה דמפרש התו"כ כעין ת' בתרא דתוס' חולין הנ"ל ולא הביא כלל דברי התוס' והמל"מ הביא ק' קרבן אהרן צ"ל תרי מיעוטא והב"י מביא בשמו צ"ל כלל שום מועט וס' קרבן אהרן אין לפני.

שם צ"ה, רש"י ד"ה אין מוכרין בקתס אלא א"כ הודיעו שהוא טרפה דליכא גנבת דעת, הק' נכדי שיחי' הא לכאורה רש"י ז"ל סתר עצמו ומ"ש בע"ב דכאן מיירי במוכר בחזקת שחוטה ש"מ בר"י שהעיר בזה ואפשר דדוקא אם הכריזו שיש בשר לחיילות ומותר למכור בקתס אבל במקום שאין מכריזין קתס טבח ישראל חשוב נמכר בחזקת כשר ורש"י כ' כאן לג' איקוומתות לר"א צ"ל שמא ימכרנו בפני ישראל ובמקום שאין מכריזין מותר קאי לאביי וביום שהכריזו קאי לרבא ודוק ועי' רש"ם.

שם צ"ה, תוס' ד"ה ובמגלא, תקנתא בעלמא הוא שלא לקנות מעכו"ם לכתחילה, ועדיין צ"ע דהא התקנה הי' עוד בימי המשנה כדאי' בגמ' דמתני' במקום שאין מכריזין וא"כ איך תני בברייתא במגלא ביד עכו"ם מותר הא במקום שאין מכריזין או במקום שמכריזין והכריזו א"כ אסור בידו מתקנה וי"ל בדוחק כיון דרק לכתחילה אסור כמ"ש התוס' א"כ אפשר בעבר וקנה מותר בדיעבד וכמ"ש שם סוף ק' ס"ג ומ"ש בברייתא מותר היינו בעבר וקנה, ויותר נראה דמיירי במקום שמכריזין ולא הכריזו ואעפ"כ אירע טרפה ע"י סוטה שלא הכריז כדאי' בגמ' ובכה"ג לא גזרו במגלא ביד עכו"ם רק בלקח במקולין ואי' מאיזה אסור כיון שהי' טרפה בא' ומהן אך לשון הברייתא לא משמע כן ולע"ג.

השמטה לה' אבר"ח חלק א'.

בריש ברכות בענין מי שאין בקי כותיקין ע"ש שהניח דברי ר' יונה ז"ל בצ"ע וע"ש בהשמטה סוף הספר, אח"כ מצאתי בדרוש וחידוש רע"א ז"ל שתמה על ר"י וז"ל ומ"ש שלא ישער בצמצום, לא זכיתי להבין הא אדרבא אם מתירא מלצמצם שיגיע עד גאל ישראל בתחלת הנץ דמתחיל הרבה קודם הנץ ולפ"ה חושש שמא יעבור זמן ק"ש ומלקרות עד אחר הנץ מכ"ש אם אין רוצה לצמצם ורצונו לקרות רק פרשה א' קודם נץ דהיינו במאחר הזמן ומתחיל מעט

קודם

קודם כן משך זמן קריאת פרשה א' דיש לחוש יותר אולי יעבור זמן המעט ותכין חמה קודם ק"ש, ודברי רי"ף ז"ל פשוט דחשש משום תפלה דזמנו דוקא אחר כן ומ"מ אם יצמצם לקרות עד גאל ישראל קודם כן חיישינן אולי יגיע עד גאל ישראל קודם כן ויתפלל שלא בזמנו לזה ומאחר קצת להתחיל מעט קודם כן דאף שפעמים יעשה ויתחיל קצת קודם זה ומ"מ כשיגיע לתפילה כבר תכין החמה עכ"ל.

פסחים ג' אדעתא דרבנן מקדש עי' הפלאה כתובות ג'.

שם ק"ז ד"ה מחילות ישוב הראה תלמוד א' שכן מבואר ברש"י ז"ל לקמן פ"ו: וע"ש במהרש"א יומא ק"ב. סבר כר"י עי' קדושת לוי בכללות יו"ט ד"ה עי' רמב"ם.

גיטין כ"ג משום קנס חייב אף בקלב"מ, העיר החריף ר' שלמה ווייכנבערג נ"י הא זה פלוגתא רבנן ור"מ פא"נ ע"ש והשבתי עכ"פ תוס' כ בפירוש דמשום שלא יהי' כ"א הולך ומכך הי' לו לחייב אף בקלב"מ והטעם דאין דומה לקנס של תורה דחייב במה שלא הפקיד לחבירו כגון כפל וכן קנס דנערה הא משלם בו"פ והקנס הוא מה שלא הפקיד משא"כ הכא חייבו רבנן קנס מה שהפקיד ואף שאין ניכר חייבו רבנן כדי שלא יהי' כח להפקיד לחבירו לכן חייב אף בקלב"מ ויש להסביר עוד הא עיקר קלב"מ בעבדינן החמורא משום רשעה א' חייב ולא ב' רק דגילתה תורה דאף בשוגג אמרי' קלב"מ אבל הכא שכועס על חבירו ורוצה להפסידו בודאי לא יעשה כן בעדים והתראה שיהי' עליו חיוב מיתה כיון דכל כוונתו רק להפסיד לחבירו ודאי מכח זה לא יתחייב בנפשו לקבל עליו מיתה א"כ ל"ש שיעשה כן בעדים והתראה רק החשש שיעשה בלא התראה שאין כאן מיתה בפועל שפיר תקנו רבנן חיוב לשלם כדי שלא יפסיד כיון שתקנת החיוב במקום שאין כאן מיתה ודוק א"כ שפיר חייב אף דא"א לחייבו על הגבה וע"ז כתב התוס' דמ"מ א"א לחייבו רק שיהי' כהיזק ניכר וכיון שבניכר חייב כה"ג שפיר חייב אף באין ניכר.

קידושין ה'. גמ' הופה לה"ד שתקנה, העיר נכדי שיחי' הא א"ל מה לכסף שמוציא בחמה לכן קונה וע"ז ל"ל שטר יוכיח ששטר ג"כ מוציא כדאי' דף ט"ז וכנים דבריו.

שם מ"א ולפ"ז יש ליישב קו' תוס' ריש האשה נקנית, ומצאתי בע"ה ברי"ם קידושין וב"ה שכוונתי להגאון ז"ל.

שם כ"ג: על תוס' ד"ה איהו. ב' איסורי דרבנן אסור לעבור העיר החריף ר"ש ווייכנבערג נ"י הא אקרא קאי דגלי רחמנא דאי' בטבל וא"כ ל"ש לומר דקרא קאי לפי שא"א להפריש ומשום איסורי דרבנן אך באמת כ' בסמ"ג דגזירה הוי בקיני ועי' מלא הרועים דמוכח מתוס' פסחים פ"ה. ד"ה כשהוא אף דאפשר בגמרתו חשוב ומדאו' לא אפשר כיון דהוי איסור דרבנן כדמוכח מחולין י"א ע"ש ועי' ח' אבר"ח סוגיות על פסחים ובפרט לענין אין מבטלין איסור לכתחילה דנראה מתוס' חולין ל"ח: ד"ה לאו דהוי דאורייתא ומ"ש הר"ן בשם תוס' דהוי דר' ליתא

ליתא בתוס' שלפנינו ע"ש בהגה ובפרט ב"ב ביטול איסור ולערבו ודאי אסור ומדאו' כיון דניכר האיסור לאחר תערובות ל"ב וצריך להפרישו ואיך אפשר לבטל איסור שבידו כמ"ש בנו"ב תניינא יו"ד מ"ה, ודברי הרי"ס שם ד"ה ומכלל צ"ע ע"ש.

נדרים כ"ע. כיון שהוא ב"ד כהן אין ישראל יכול לשאול גם כח האיסור נגרר אח"ז עי' ש"ש שמעתא ו' פ"ד.

בסוף חלק א' בהסכמות הגאון מטארנא שליט"א איך נפרש שמאכל ב"ד הוא כללה כל גרכו, הוא גמ' ומפורשת בשבת ל"ז. הא קרמו פי' שרי והיינו לא בישל כל צרכו ע"ש וקרמו הוא כמאכל ב"ד כדאי' שם כ'. ועי' תוס' מנחות כ"ז: א' אבר"ח ח"ב על שבועות ל'. במשנה, עי' נו"ב תניינא חו"מ י"א ועי' ספר מימי דעת שבועות.

א' אבר"ח ח"ב דף ק"ח גוף הגזירה ביתום קשה להבין ומצאתי בשאג"א סי' ד' בע"ה.

הוריות י' ד"ה גמ' אח"כ שחט ושט, קמ"ל דבספק ג"כ פסול, אך ק"ע לשי' רש"י ז"ל דהוי רק טרפה א"כ אין זה ספק בשחיטה אך ומצאתי בפמ"ג בפתיחה לה' שחיטה ריש מורש ג' דלרש"י טרפה נמי הוי ורש"י מודה לבעה"ג דלא מהני שחיטה א"כ מהייב טרפה ובשחיטה נעשה נבלה אך מרש"י שכ' נשמטה גרגרת תחילה הרי נטרפה ולפמ"ג נבלה נמי הוי משנשחטה ועדיף טפי לומר כן מדתני פסולה ואפשר דרש"י הדא נקט טרפה קודם שחיטה ומשעת שחיטה נבלה.

א' אבר"ח ש"ע דף ב' מה פריך ל"ל סימנא, וכן הק' בס' טהור רעיונים.

א' אבר"ח ש"ע דף ג'. אמר לאשה טווי לי ליית, אפשר לפי המבואר בפמ"ג כאן ובאחרונים סי' י"ד דיש להחמיר באשה בטוי' כיון שאינה מחויבת קמ"ל דעכ"פ אם האיש אומר שתעשה לשמה אין להחמיר וא"כ אפשר כונת מחבר דאם אשה עלמה אמרה ל"מ ול"ע על הפמ"ג דכ' דמקהברא דמהני אמירה דידה וא"כ מקשה על גוף טוי' דאשה איך מהני הא י"ל דכיון דהוא אמר לשמה עדיף.

או"ח סי' תל"ד סדר תפלה כמו יו"ט של פסח, פליאה נשגבה ראיתי בחק יעקב תע"ג אם לא אמר שהחיינו בב' ימים של עצרת יש תשלומין כל ז' והובא בבאה"ט וזה פלא דאם יש תשלומין לענין קרבן חגיגה יברך בימי החול שהחיינו על יו"ט ובאמת שבמג"א אי' דבפסח אם שכח מברך כל ז' וה"ה לכל יו"ט ומשמע גם עצרת דאל"כ הו"ל לומר ה"ה בסוכות אבל זה צ"ע מובא ובעירובין מ' אי' תן חלק לשבעה ז' ימי פסח וגם לשמנה א' ימי חג וגם לרבות עצרת ור"ה ויוה"כ והפי' עצרת יו"ט דעצרת כמו ר"ה והיינו חד יומא או בגלות ב' ימים אבל ז' מאן דכר שמי' דבין לזמן דהיינו שהחיינו ובין לברכה מקדש ישראל והזמנים קאי רק על יו"ט ודברי הח"י צ"ע.

א' אבר"ח או"ח סי' תרנ"א כ' בשם ב"י נטל לולב והתרוג ביד א' לי' ונעלם ממני לפי שעה שמ"ז הולק על ב"י וכ"מ מפמ"ג שילא בדיעבד

רק

רק שאח"כ יטול כדינו בלא ברכה אך ממג"א סק"י משמע כב"י דאף דיעבד לא.

יו"ד סי' ל"ג ס"ד ניקבו זה שלא כנגד זה אסור דאפשר דמתרמי אהדדי וכו' הפמ"ג מדכ' דאפשר הוי ספק אבל מרמב"ם פ"ג דשחיטה ה"כ דכ' סתם נבלה משמע דהוי ודאי ולשון גמ' זמנין דמתרמי אהדדי י"ל דהוי ודאי דיש זמנים בלא ביחד דהיינו בפשיטה ומגדא וכן לשון מחבר יש לפרש דאפשר אין פירושו דילמא אלא לשון יכולת דהא יכול לכוון בהדדי בשעה שפשטה וא"כ ודאי אי אפשר בחד מן הזמנים שלא יכוונו ביחד רק ברחוק הוי רק דרבנן כמ"ש ע"ז ורש"ל אבל אם באפשר שיתכוונו ודאי בא' מזמנים באים ביחד והוי ודאי ועי' מקדם מעט ואין הספר בידי.

סי' ל"ד, צ"ע לפרש דברי רמ"א ז"ל דאיסר פחות מרובע אי ר"ל כגון שפי הקנה טפח ואיסר ג"כ טפח א"כ היקף חצי קנה טפח ומחצה עפ"י כלל כל שרחבו טפח הקיפו ג"ט א"כ איסור חופה כל פי קנה ואנו מחמירין בחופה רובו וניחא דברי רשב"א דבאמת רוחב איסר פחות מרוב היקף אעפ"כ הוא יותר מרוב חופה א"ו ר"ל דאיסר פחות מרוב היינו היקף איסר כלקמן סי' מ"ח בכרס בטרפה בטפח ובנקדר כסלע טרפה דהקיפו טפח הרי דבחסרון משערין ההיקף [ועי' בלב"ש ופ"ת מחלוקת אי בנקדר משערין חוט המקיף לרוב] והא דכ' רמ"א דע"כ איסר פחות מרוב הא י"ל דאיסר כרוב וממש דהא באיסר טרפה ואין לומר כפשוטו דחמור לפי שיש חסרון ליתא דהא מכח החסרון מחמיר שלא די ברוחב לבד רק בחוט המקיף כמו בכרס אלא ר"ל דיש חסרון חמור לפי שדנין באיסר בכל בהמות אפי' קטנה ואין כל הקנים שוין ובשלמא כשנתן שיעור ברוב משערין כל בהמה ברוב שלו אבל שיעור א' הא לפעמים בבהמה קטנה אף פחות מאיסר הוי רוב אלא ע"כ דאיסר פחות מרוב קנה בינוני ואפ"ה טרפה שבבהמה קטנה הוא כרוב אבל פחות מאיסר לעולם לא הוי כרוב נמלא דהיקף איסר אינו כרוב אלא כמחצה דהיינו טפח ומחצה ורחבו חצי טפח נמלא דפי הקנה שהוא טפח רוחב והקיפו ג"ט כשאתה מרבעו יש בו אורך טפח ומחצה ורוחב חצי טפח כמ"ש תוס' סוכה ח' ד"ה כמה ויש כאן י"ב התיכות של רבע על רבע משא"כ באיסר דהוי חצי טפח רוחב רבעו אורך טפח ומחצה ורחבו רבע טפח ואם תחלקו באמצע תמלא דמעה אורך ג' רבע על רוחב רבע הרי ג' התיכות של רבע על רבע נמלא דאיסר אין מכסה רק רבע פי קנה וספיר הק' הרמ"א איך מכשירין במכסה חצי פי קנה, אך אי אמרי' דדוקא בכרס דטרפה בטפח בין ברוחב ובין באורך לכן חשבינן כל היקף הסלע לכן כ' רש"י ז"ל שם כ': ד"ה שאם תמתח אם משכו לכאן ולכאן שיכנס העיגול לאורך או לרוחב נמלא טפח ע"כ כוונתו שלכן מותחין כל היקף העיגול שבתוכין חוט המקיף ומושכין קלה א' לכאן וקלה שני' לכאן והוי טפח בכל התיכ כיון שבין אם תמשוך טפח המקיף לאורך או לרוחב טרפה בדאי' בקי'

בפי' מ"ח לכן חשבינן כל אורך ההיקף כנ"ל כוונת רש"י ז"ל [לולא דברי ב"ח ומהרש"א ופר"ח שעושין מחלוקת בין רש"י ורמב"ם ושאר מפורשים ע"ש] ולהנ"ל רש"י וכל המפורשים פה א' דקלש שליש טפח ובודאי בתוס' ורא"ש וטור וב"י שאין מביאין דברי רש"י ולחלוק עליו ודאי הי' מפרשים ברש"י כפי' הנ"ל שרש"י ורי"ף ורמב"ם ותוס' מכוונים יחד ומגילה ל"ק ק' הפר"ח סי' ל' על רש"י משבת ע"א: דקלש הוא כגרוגרת ומי שישלו מוח בקדקדו ועינים לראות יראה שב"י סי' מ"ח וכ"מ פ"ט משחיטה הו כולל ביחד לשון רש"י ולשון הרא"ש ז"ל שקלש שליש טפח וידעתי שכל אחרונים מפרשים דברי רש"י כב"ח אבל נאמנים עלי תוס' ורא"ש ור"ן וב"י שלא הביאו כלל מחלוקת על רש"י שמפרשים פי' האמת ברש"י כנ"ל וכ"ז בכרס אבל הכא דאין טרפה לאורך רק לרוחב לכן אין חושבין רק חלי עיגל דהיינו שמושכין העיגל קלתו אל קלתו בכפל ושאר חלי עיגל דהיינו טפח ומחלה וטרפה אף דבחלי עיגל כשר דצריך רוב מ"מ באיסור מחמירין לפי שעיעורו כולל כל בהמות כנ"ל ויכולין לומר כסברא ראשונה דאיקר רוחב טפח ויכול לנקוב הקנה ואנו מחמירין במנקבה רוב ואפשר שזה כוונת הב"ח ע"ש שכ' שאם יש בהיקף כלו ב' טפחים צריך לשער כשיתחו בטפח והיינו שאין חושבין כל היקף אלא החלי אך מ"מ דרך משל אם פי קנה טפח ואיקר ב' שלישי טפח נמלא ברבועו דפי קנה יש רלועה אורך טפח ומחלה על חלי טפח רוחב ויש כאן י"ב חתיכות רבע על רבע אבל איקר שהוא ב' שלישי טפח רבועו הוא טפח על שליש שעולה ה' חתיכות של רבע על רבע ורבע על שליש רבע נמלא שאין נקבה החלי ואפ"ה טרפה ואיך מכשירין בפחות מרוב והדברים ז"ל ל"ע ויותר הי' לו לומר שאיסור רחבו ג' רבוע טפח והקיפו ב' טפחים ורבע וברבועו טפח ושמיני על רבע וחלי הרי שפה רבע על רבע ושמיני חלי מן רבע שהוא יותר מחלי פי קנה ומחמירין על קלת יותר מחלי ודוק ודברי ט"ז וש"ך לא זכיתי להבין כיהו דאין לנו לשער אם תמתח כל ההיקף ככרס כיון שבכאן אין מזיק האורך עכ"פ הי' לנו לשער אם תמתח בכפל כסברת הב"ח דהיינו חלי מן חוט מקיף אף דבחלי שבאורך אין מזיק מ"מ חלי שברוחב מזיק ועי"כ דאם תמתח איקר בכפל יהי' פחות מרוב היקף ודוק.

ח' אבר"ח ש"ע בהשמטה לחולין י"א. כ' לתרץ ק' הטל תורה על מג"א ומעות הוא שלא עיינתי בגמ' גיטין כ"ט: דמגזרת נקיב קאי על לוי וכל הפלפול שם קאי על כהן אך י"ל כיון דאיל' בכהן כתיב רק דיליף מקרא שם מעיקרא כהן והדר לוי וכל היכי דכהן מתחלל אף בלוי כה"ג מתחלל כגון בנקיב ומגזרת דמתחלל בביאה שני' כיון שנעשית זונה אף דבלוי ל"ש זה מ"מ כיון דבכהן נתחלל אף בלוי כן כיון דעכ"פ יש כאן איסור ומגזרת אבל בגרושה וחלילה כיון דבלוי אין כאן איסור כלל ל"ש דומי' דכהן ודוק וזה סברא עמוקה להליל

להליל רבן של ישראל הפמ"ג ז"ל שלא נעלם ממנו ש"ס מפורשת במקומו.

צ"ע אמאי לא הביא החינוך מ' רס"ו בדין זונה דהא ג"כ מוזהרת כמ"ש במנזר מ' תק"ס ולקמן בהלכה הא ביבמות פ"ד א' כל שהוא מוזהר היא מוזהרת ואפשר דסמך על מ"ש שותה נפשה אתיכא דאיסורא הרי דהיא נזהרת דמתוס' נדרים ל': נראה דאם היא אינה מוזהרת ל"ש שוי' נפשה, והנה במו"ב סי' ע' כ' שכל מה דכ' בענין לא יקחו גם היא מוזהרת מדכ' ב"פ לא יקחו וגם בעילה לכ"ג כ' בהאי עניכא ואפשר בזה לייסב ק' השעה"מ סוף פי"ז ומא"ב על תוס' חגיגה י"ד: שכ' דהיא מוזהרת בבעילה לכ"ג דכ' יקח קרי בי' יקיח והק' מקידושין ע'. ע"ש די"ל דתוס' סמכו מדכ' ב"פ לא יקחו, אך מ"ש המו"ב שם דבאשת כהן שנאנסה שנאסרה מאסר הטומאה כמ"ש הרמב"ם פי"ח מא"ב ה"ז ורצה לחדש כיון דהלאו אין שוה בכל היא אינה מוזהרת לע"ג דמגמ' הנ"ל משמע דאין חילוק ומ"ש דזה אין נשמע מדהוקשו אשה לאיש דשם שוה בכל ול"ע הא עכ"פ כיון דכ' ב"פ לא יקחו דהיא ג"כ מוזהרת אף באין שוה בכל א"כ אף מה דלא כ' בהך עניכא מקשינן אשה לאיש וכ"מ בכריתות י' דאין חילוק רק בשפחה חרופה וכמ"ש ברמב"ם פי"ז הלכה ה' ובפרט כיון דמוזהרת בלאו לא ישוב לקחתה כמ"ש בחינוך תק"ך מוזהרת ג"כ באסר הטומאה ותמה אני עליו שנעלם ממנו לפי שעה דברי הרמב"ם שם פ"ט אשת כהן שנאנסה ואמרה נטמאתי אסורה לכהן אחר מיתת בעלה דשוי' נפשה ח' דאיסור וזה ל"ש רק היכי דהיא מוזהרת וראב"ד לא השיג רק משום אמתלא אבל מודה דהיא מוזהרת אך י"ל דלא הביא מרמב"ם כיון דכ' זה אליבא דר"א ממין וכי יכול להקשות גברא אגברא, ש"ר שהגאון מלייפניק תמה עליו בהגה רק באופן אחר.

הערות שנשאלתי מגדול א' שליט"א.

א' כ' תוס' במנחות ס"ח דבעשה ל"ג גזירה הא בפסחים כ"ח: תוס' ד"ה ר"ש כ' דלר"ש דאסר בע"פ משום עשה דתשביתו ואפ"ה גזרינן דלמא אתי למיכל ע"כ, והשבתי דלאות ק' על התוס' מנחות מכוה דוכתא ומהם דתרומה טומאה בעשה יבמות ע"ג ועי' תוס' רע"א ושכיות שבת אות י"ד ובסוף פ"ק דפסחים חיישינן שמא ישתה אך העיקר כמ"ש מנחות ה': דהוי רק מלוה מן המובחר לכן ל"ג. גם י"ל דהתם הגזירה שמא יאמרו אסתקד כו' וזה גזירה רחוקה לכן הק' תוס' שם מבילה דהוי ג"כ כעין גזירה זו משא"כ שמא יבא לאכלו הוא גזירה הרגיל והוא עתה לפניכו שפיר חיישינן לתקלה אף בעשה.

ב' הרמב"ם ה' חו"מ פ"א דחמץ בכ"ש ומלא יאכל ותמה הכ"מ הא אכילה היא בכזית ועי' מהרלב"ח סי' י"ז ולא"ח פסחים מ"ד ולפע"ד כיון דלי' כתיב מלרים קודם מת"ת ושעורין לב"כ לא כאמר לכך אף דנתחדש הלכה בכזית לענין איסור הוי כקודם מתן תורה לכך ל"י ח"ש ע"כ.

לפע"ד

לפע"ד אין הבדק אתו דמה דאמרינן שיעורין ל"כ לב"נ היינו מה שנאמרו גם ב"נ אבל ענין פסח ומילה דנאמרים דרק לישראל נאמר ולישראל נאמר שיעורין. ורמב"ם ז"ל מדייק כיון דנאמר ל"י פי' כיון דכ' בלירי משמע שלא יהי' היתר אכילה אפי' כ"ש דאי כמ"ש כ"ת כיון דנאמר במצרים הו"ל לרמב"ם לומר דכ' במצרים ל"י וק"ל.

ג' למ"ש בשו"ת ב"א או"ח כ"ג ותת"ס שבת קנ"ג דלר"ע סנהדרין ס"ה דילפינן ממגדף דעקימת שפתיו מעשה א"כ גם במחמר דפטור מחטאת דאין בו מעשה א"כ לר"ע חייב במחמר חטאת א"כ יהי' מ' חטאות כמ"ש רש"י סנהדרין ס"ו. דבהמוין לר"ע ליכא חטאת דאל"כ הוי מ' חטאות ומתני' תני חסר א' ע"כ, כלפע"ד דוקא בתחומין ק' דיליף מאל יצא (עי' מו"ב או"ח מ"ה) אף דבסוטה כ"ז: יליף מן ומדותם אלפים היינו דזה מגלה דאל יצא היינו אלפים לא ג' פרקאות כרבנן וכיון דהוא לאו על אדם עצמו שייך בכלל אבות מלאכות אי הי' חייב חטאת משא"כ לאו דמחמר שהוא מל"ת מלאכה אתה ובהמתך דקאי על אדם ובהמה בשותפות א"כ אף אי חייב חטאת אינו בכלל אבות מלאכות דהם בגוף האדם לבד וז"ב.

ד' במשנה ריש ב"ק לא לכתוב בור, ק' הא בור ברה"ר חידוש כדאי' פסחים ו' א"כ צריך לכתוב בור דעשה הכ' ברשותו, ע"כ פי' דק' למה להמשנה לומר דצריך בור אף שאין דרכו לילך ולהזיק הא יכול לומר דצריך לחייבו ברה"ר אך י"ל דנקט דבר פשוט מה שיש מעלה בגוף המזיק. גם כיון דיש ג"כ בור ברשותו כדלקמן מ"ט וזה לאו חידוש ואשמעינן דאפי' בור כה"ג א"י ללמוד משור ואף דדרכן לילך ולהזיק.

ה' למה נדחה הנו"ב דברי השואל באו"ח תנינא מ"ו דלרמב"ם די"ב מי"ל דאורייתא מה אמר בעירובין מ"ה לענין עבים ליתא שקנו שביתה בים דהוי ספק דרבנן דהא בי"ב מי"ל הוי דאו' ותי' הנו"ב דבימים הוי דר' כדאי' סי' ת"ד אבל אכתי ק' לפוסקים דגם בימים דאו' כמ"ש בשעה"מ סוף ה' שבת ע"כ תשובתי' דברי הנו"ב נכונים וברורים דהך די"ב מי"ל הוא מירושלמי פ"ג ה"ד והביאו הרי"ף סוף פ"ק ופסק כן הרמב"ם ריש פכ"ז משבת ובאמת בגמ' משמע בכמה דוכתא דתחומין דר' בעירובין ל"ו וגם מדאמר דידע בתחומין לר"ע ול"א בי"ב מי"ל לכ"ע כמ"ש תוס' חגיגה י"ז אך מעירובין כ"ה לדידי חזי דהוי ג' פרקאות ומבואר דס"ל דאו' כמ"ש בשעה"מ דקאי לרבא דתחומין דר' ומשמע דמודה בי"ב מי"ל וגם למה אמר דהוי ג"פ יא נר בקילור דהוי יותר מאלפים וש"מ דג"פ דאו' עכ"פ סוגיא דעירובין מ"ה למאן דס"ל דאף בימים י"ב מי"ל דאו' א"כ הך גמ' חולק אירושלמי ועז"כ הנו"ב דלרמב"ם בימים דרבנן וא"כ אין ראי' דגמ' בדף מ"ה חולק אירושלמי.

ו' תמה על מו"ב הנ"ל דלרי' דמירושלים לנוק רק עשרה מילין אל"ק עתי אפי' בשבת לענין תחומין הא ל"ק לענין אם הי' יותר משמה

פרקאות

פרסאות כמ"ש המנ"ח מ' כ"ד דהא אפי' ג"פ יכול להניח עירוב רק ל"ק היכי דהי' רחוק יותר מששה פרסאות ע"כ וזה תשובתי לדברי כ"ת גם על שעה"מ סוף ה' שבת ק' דכ' דהי' לגמ' לומר הניחא לר"מ ע"ש אך אי תימה וכי גברא אגברא קרמי וכי מחויבים הם לסבור סברת המנ"ח שכ' מסברא דנפשי' בלי ראי' מראשונים ואדרבה המנ"ח בעצמו כ' שהטור סי' ת"ח כ' מפני שתחומין דר' התירו עירוב משמע דבי"ב מ"ל למאן דס"ל דאו' ל"מ עירוב והב"י כ' ע"ז זה פשוט בכמה מקומות והרי הב"י הביא שי' רמב"ם די"ב מ"ל דאו' והמ"ל דלי"ב מ"ל ג"כ מהני עירוב ולא מצינו לשום א' מהפוסקים שיאמר כן. ולפע"ד מבואר בפי' בריי"ף סוף פ"ק דעירובין דל"מ עירוב רק בתוך אלפים אמה דבגמ' אי' פטור מע"ח אבל ע"ת דאו' חייב והק' הרי"ף דזה לר"ע אבל לדידן תחומין דר' והביא הירושלמי די"ב מ"ל דאו' א"כ י"ל ע"ת חייב בי"ב מ"ל אח"כ כ' דעדיין ק' הא ל"מ עירוב אלא בסוף אלפים פי' אבל ביב"מ ל"מ עירוב א"כ ע"כ ע"ת חייב קאי לר"ע ואנן לא קי"ל כר"ע א"כ סוגיא זו דלא כהלכתא וכן מפורש כן במלחמות ע"ש היטב עכ"פ דין זה דמהני עירוב מדאו' ביב"מ ויהי' מותר לילך ששה פרסאות לאו דסמכא הוא והטור כ' להיפך ולא בא הטור למעט לר"ע דתחומין דאו' ל"מ עירוב דאלפים בודאי מהני אלא ממעט ביב"מ לירושלמי ורי"ף ורמב"ם דהוי דאו' ל"מ עירוב ומ"ש המנ"ח דלר"מ דתחומין דאו' ואפ"ה מהני עירוב י"ל דתחום אלפים ילפינן מן ומדותם אלפים בסוטה כ"ז א"כ קיבל ר"ע דהמדידה שלא ילך יותר מאלפים וגם ימדוד להניח שם עירוב שאלפים הוא מגרש העיר כמ"ש הרמב"ם ויכול לקבוע דירתו שם אבל י"ב מ"ל למ"ד דאו' ילפינן מאל יצא ולא מצינו כלל בתורה תקנת עירוב גם מ"ש המנ"ח דאא"ל אפי' בשבת לענין י"ב מ"ל דהא אפשר לערב, תימא דהא י"ל דקרא אתי בשכח לערב בפרט למה דקי"ל חלה שליח משלחו ביד אחר א"כ ל"ק היכי דהמזמן הניח עירוב וחלה ביוה"כ ומשלחו ביד אחר ואז דוחה שבת בתחומין דאין לומר שמזמנין עוד אחד שמא יחלה השליח ויניחו שניהם עירוב דהא אי' בירושלמי אתי המזמן לכך ולא שנים ומוכח בס' תורת מנחם דאפי' להזמין שנים אסור דהא אמר משלחו ביד אחר ול"א ביד שני א"ו אסור להזמין שנים רק דשליח עושה ביוה"כ שליח שני, ובזה כנים דברי המנ"ח דיב"מ מותר ויותר אסור כלשון הרמב"ם חוץ לתחום היינו חוץ לי"ב מ"ל אך באמת המשלח יצא חוץ לי"ב מ"ל כיון שהי' צריך לדחוף השעיר מן ההר ואם לא מת בדחיפה ירד אחריו וימיתנה הרי בדחיפה ובפרט בירידה יצא חוץ ליב"מ ומ"ש המנ"ח דאין קפידה אם הי' יותר מששה פרסאות ואפשר דמשכן שילה הי' יותר ע"כ, מסברא דהיב"מ שהי' מירושלים עד הצוק הוא השיעור היותר גדול שאפשר להיות דאם הי' יותר לא הי' אפשר לכ"ג לגמור כל עבודת היום המרובין כיון דקי"ל ס"פ ב' שעירין כת"ק דר"י דמניפין בסודרין מצוק לירושלים להודיע שנעשה מצותו של משתלח ואז התחיל

לקרות הפרשה שזה גזה"כ שאסור לעבוד שום עבודה עד שיגמור מעשה דשעיר המשתלח כדאי' פ"ו ואף הקריאה דהי' צורך עבודה כדאי' בגמ' וירושלמי קרא לי' שירי עבודה הי' צריך להיות אחר הכפת הקודרין שנדחף השעיר לצוק וזה ההפסק הי' לערך ד' שעות שג"פ מהלך ג' שעות וג' מומשין וקצת היו מפסיק בכל סוכה וגם קשירת לשון זהורית ודחיפת שעיר א"כ לכל הפחות הי' ביחד ד' שעות וזמן זה הי' חסר לכ"ג והי' צריך לעשות הכל בזריזות ובכח לכן חששו חכמים כ"כ לחולשא דכ"ג ואם הי' חסר לו עוד מקצת מן היום לא הי' אפשר לגמור העבודה מבעוד יום א"כ א"א שיהי' יותר מג"פ לר"מ ולר"י לא הי' רשאי להיות רחוק יותר מעשרה מילין ואף דר"י ס"ל הכפת קודרין ולא שהה רק כדי הילך ג' מיל מ"מ לא הי' רשאי להיות רחוק כדי שיוכל השליח לחזור לסוכה אחרונה ושיעור זה הי' מצומצם בין לר"מ ובין לר"י ויותר לא הי' יכול להיות.

לוח התיקון

דף	עמוד		שורה	טעות	תיקון
ד	א		ט	בול	בולל
ה	ב		א	ואין	ואכן
ז	ב		כה	כמסרו	כאסרו
ח	א		לט	איכו	איכו יודע
י	א	ד"ה ר"ה	יג	דגמ'	דג'
"	"		כ	בפ'	ב"פ
י	ב		י	שעו	שעה
יא	א		לח	הכי	הכו
יב	ב		עז	האדם	האדמה
יד	ב	ד"ה גמ'	ד	בלב"ה	הלא"ה
טו	ב	ד"ה והנה	ט	א"כ	א"כ
יז	א		יד	פת	כרת
יז	ב		כה	ב'	דב'
כג	ב	ד"ה ק"א	ו	דהל"ל	דהא
כה	ב		ג	ולכ"ע	טכ"ע
כז	ב		ז	ע"ש	מ"ש
כט	א	ד"ה בש'	ב	לא"ב	לת"ב
לב	א	ד"ה וכ"ל	ה	הפי"י	הפי'
לג	ב		ג	וכפם	וכפים
לג	ב		יא	התם	היום
לד	ב	ד"הדף	א	דבמיתר	דבמיתה
לה	א		ו	וכיון	וכיון דחייב
"	"		לח	דה"ק	דהק'
לו	ב	ד"ה דף	ז	בזה	בזר
לז	א	ד"ה והנה	ו	מסתלך	מסתלק
לט	ב	ד"ה ולכאורה	ח	דמ"ב	דכו"ב
מ	א	ד"ה עוד שם	י	ממ"א	מא"א
נ	ב	ד"ה ובזה	ה	אבל	אבל ירושה
סד	א	ד"ה תוס'		ב"מ פ"ב	תוס'
סט	א		ו	לאו	לאי תרי
"		ד"ה הרמב"ם	יא	דמעט	דממעט
ע	א		י	בהכתו	בהרתו
עא	א	ד"ה אמנם	ד	בשאר	בשאר בשר
עה	א	ד"ה דף	ב	יכול	יכול לומר
פב	א		ב	דאי	דאין
פב	ב		ה	יל"ד	ול"ד
פד	ב		ד	רק	רב